

Imre Samu
FELSŐŐRI
TÁJSZÓTÁR

Akadémiai Kiadó · Budapest

Imre Samu

FELSŐŐRI TÁJSZÓTÁR

A régi Vas megyéhez tartozó Felsőőr (ma: Oberwart, Ausztria) ősi határőr-telepítés. A község azonban két másik szomszéd településsel (Alsóőr — Unterwart, Órisziget — Siget in der Wart) együtt már mintegy négy évszázaddal ezelőtt német környezetben nyelvszigetté vált. Ez a két tényező nagymértékben meghatározta a község nyelvjárásának fejlődését. Egyrészt sok régi sajátságot őrzött meg, másrészt több olyan új vonás fejlődött ki benne, amely más nyelvjárásokban alig vagy egyáltalán nem ismeretes. Így a felsőőri nyelvjárás egyike a legérdekesebb, legszínesebb magyar nyelvjárásoknak.

A felsőőri nyelvjárás hangtani és alaktani sajátságairól 1971-ben jelent meg egy részletes leírás a szerző tollából. A most megjelenő munka a felsőőri nyelvjárás sajátos szókincsének legérdekesebb részét, a tájszavakat mutatja be több mint 4000 szócikkben. A szótár az egyes szójelentéseket gazdagon illusztrálja példamondatokkal, emellett a szócikkek sok néprajzi, művelődéstörténeti anyagot is tartalmaznak. Így a kiadvány jelentősen gazdagítja ennek az érdekes magyar nyelvszigetnek a nyelvéről, népének életéről való ismereteinket.

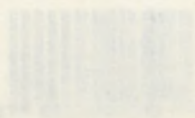
AKADÉMIAI KIADÓ · BUDAPEST

FELSŐÖRI TÁJSZÓTÁR

FELSŐÖRI TÁJSZÓTÁ

1934
IMRE SAMU

MTA
KFK

AKADEMIAI KIADÓ - BUDAPEST 1934

5M303

FELSŐÖRI TÁJSZÓTÁR

ÍRTA
IMRE SAMU

MTA KÖNYVTÁR ÉS
TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁR

MTA
KIK

AKADÉMIAI KIADÓ · BUDAPEST 1973

FELSŐÖRI TÁJSZÓTÁR

MTA KIK

501.718

Imre, Sándor : Felsőöri tájszótár

11051/73

**MTA KÖNYVTÁR ÉS
INFORMÁCIÓS KÖZPONT**

11051/73

© *Akadémiai Kiadó, Budapest 1973 • Imre Samu*

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Somogyi Béla
Műszaki szerkesztő: Csákvári András
Borító- és kötéstervező: Urai Erika munkája
Példányszám: 1000 Terjedelem: 11 (A/5) ív
AK — k — 7376

73.74489 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

Printed in Hungary

ELŐSZÓ

1. A Vas megyei Felsőőr (ma: Oberwart, Ausztria) a szülőfalum. Érdekes, színes nyelvjárását anyanyelvemként szívtam magamba, beszéltem, sőt felsőőri családi környezetemben beszélem néha még ma is — ma már egy kissé talán archaikus, mintegy három-négy évtizeddel ezelőtti változatában.

A nyelvjárás szókinsét jó három és fél évtizeddel ezelőtt kezdtem gyűjteni néhai professzorom, Csúry Bálint tanácsára és buzdítására. 1937 és 1940 között viszonylag tekintélyes szöveg- és szóanyag gyűlt össze. Ennek egy része annak idején szótárszerű feldolgozásban is megjelent („A felsőőri földművelés”. Dolgozatok a m. kir. Ferenc József Tudományegyetem Nyelvtudományi Intézetéből 3. sz. Kolozsvár, 1941.; „Német kölcsönszók a felsőőri magyarság nyelvében.” Idézett sorozat 13. sz.; 1943.; MNny. IV, 183—95). Jelentős mennyiségű szóanyagot tartalmaz „Az é hangok állapota a felsőőri nép nyelvében” (idézett sorozat 6. sz.; 1942.; MNny. III, 115—29) című tanulmányom is. 1940-ben a „Györffy István népryelvi szókinséggyűjtő verseny”-re részben a fentebb említett munkákból, részben egyéb gyűjtéseimből több mint 1500 szóciikkből álló anyagot nyújtottam be a debreceni egyetem Népryelvkutató Intézetéhez.

1940 után azonban helyszíni gyűjtőmunkám két teljes évtizeden át szünetelt, és csak 1960-ban juthattam el újból Felsőőrbe. Azóta három alkalommal is jártam ott; 1964-ben a Magyar Nyelvjárások Atlasza anyagának összegyűjtése végett hivatalos kiküldetésben is — Lőrincze Lajossal, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének tudományos osztályvezetőjével együtt. 1960 óta hosszabb-rövidebb időre többször meglátogattak Budapesten engem is felsőőri rokonaim, ismerőseim.

Ezeket a lehetőségeket mindig tervszerűen felhasználtam régebben megkezdett szókinséggyűjtésem folytatására. E régebbi és újabb

gyűjtések eredményeként összegyűlt egy akkora, az adott körülmények között tekintélyesnek mondható szóanyag, amely már szótárszerű feldolgozásra is érdemesnek látszott. Olyan jellegű szótár összeállítására azonban, amely — legalábbis elvben — felöleli a nyelvjárási teljes szókincsét — tehát mint például CSÚRY BÁLINT Szamosháti Szótára, BÁLINT SÁNDOR Szegedi Szótára, PENAVIN OLGA Szlavóniai (kórógyi) Szótára vagy KISS GÉZA és KERESZTES KÁLMÁN Ormánysági szótára — nem gondolhattam, még egészen távoli feladatként sem. Ehhez ugyanis hosszú éveket kellene Felsőőrben töltenem további anyaggyűjtéssel, ami több okból is megoldhatatlan feladatot jelentene számomra.

A lehetőségekkel reálisan számolva tehát, csupán egy sokkal szerényebb cél megvalósítására vállalkozhattam: egy viszonylag gazdag felsőőri táj szótár megszerkesztésére. 1960 óta végzett alkalmi gyűjtéseimet is már ennek megfelelően szerveztem. Ettől az időtől kezdve nem annyira hosszabb, összefüggő nyelvjárási szövegek, hanem inkább tájszavak, e tájszavak jelentését, jelentésárnyalatait illusztráló mondatok gyűjtésére törekedtem elsősorban. Felsőőri nyelvi emlékeimből, nyelvatlaszgyűjtő tapasztalataimból kiindulva címszólistákat állítottam össze. Ezeket felsőőri látogatásaim alkalmával, illetőleg engemet meglátogató rokonaimtól, ismerőseimtől kikérdeztem, az egyes szavakat mondatokba foglaltattam velük. És természetesen — amikor és amennyire csak lehetett — mindig éltem a passzív megfigyelés nyújtotta lehetőségekkel is. Sőt, szótárom szerkesztése közben nemegyszer levélben is kértem felvilágosítást munkám célját, jellegét jól ismerő felsőőri rokonaimtól, ismerőseimtől. S ez a gyűjtési mód is igen eredményesnek bizonyult. Ebben a vonatkozásban különösen sok, hasznos segítséget kaptam nevelőapámtól, Imre Sándortól, akitől e szótár anyagának igen tekintélyes része egyébként is származik, s akinél türelmesebb, segítőkészebb, színesebb, a nyelvjárási gyűjtőmunka célját jobban megértő és jobban átérző adatközlővel mintegy három évtizedes nyelvjáráskutató munkám során talán nem is találkoztam. Itt köszönöm meg neki is, és mindazoknak az élő és már nem élő felsőőrieknek — rokonoknak, ismerősöknek, barátoknak — azt a sok megértő támogatást, jóakarató segítséget, amellyel felsőőri nyelvjárási gyűjtőmunkámat, és így közvetve szótárom elkészülését nem csupán lehetővé tették, hanem igen nagy mértékben közvetlenül is segítették. Adatközlőim teljes névsorát nem kívánom megadni, őszintén szólva talán nem is tudnám a maga teljességében. Két nevet azonban mindenképpen szükségesnek tartok megemlíteni. Az egyik: anyai nagyanyám, Siskó Györgyné, leánynevén Fülöp Zsófia;

a másik: nagyapám, Imre Sámuel. Mindketten már régen eltávoztak az élők sorából, gyűjtőmunkám kezdetén azonban mindkettőjüktől igen sok segítséget kaptam. Főképpen régebbi szöveggyűjtéseim számottevő része tőlük származik.

Szótáram összeállításában természetesen felhasználtam azt a szóanyagot is, amelyet Lőrincze Lajos gyűjtött a magyar nyelvatlasz számára.

Itt jegyzem meg, hogy saját gyűjtésű anyagom is, a Lőrincze Lajos nyelvatlaszgyűjtéséből átvett adatok is Felsőőr református vallású, földműves lakosságától származnak, akik lényegében egy tömbben, a község északnyugati, *fűszög*-nek ('felszeg') nevezett felében laknak.

2. A nyelvjárás hangtani sajátosságainak részletes leírásától itt eltekintek. Ez megtalálható „A felsőőri nyelvjárás” c. monográfiámban (Nyelvtudományi Értekezések 72. sz. Budapest, 1971.). Néhány nagy hatású, a nyelvjárásra különösképpen jellemző hangtani, illetőleg hangtani jellegű, de ugyanakkor alaktani vonatkozású sajátosságot azonban a szótár adatainak könnyebb megértése végett mégis megemlítek. Ezek a következők:

a) Jellemző a nyelvjárásra a kétféle *e* (nyílt *e*, zárt *ë*) megkülönböztetése; pl.: *embër, feketë, mëhettetek* stb.

b) Főképpen a szó első szótagjában jellemző az erős fokú *i*-zés, tehát *i* hang jelentkezése köznyelvi *é* helyén bizonyos szavakban; pl.: *kik, nidzs, szíp, tíved, viték*, hasonlóképpen a *-ség* képzőben: *betektség, feleség* stb. A hosszú *i* megmarad nem első szótagban is, ha az *i*-zõ szó összetétel utótagjaként fordul elő: *nászníp, sötítikik* stb.

c) Hangsúlytalan szótagban a köznyelvi *é* helyén általában rövid *i* jelentkezik; pl.: *ebid, legin, szëgin, kertisz, vetis, vëttitëk, kirtik, aludzsik* 'aludják' stb.

d) Főképpen hangsúlyos helyzetben gyakran jelentkezik *ö* más nyelvjárások *ë* hangja helyén; pl.: *bötü, böcsül, csönget, föd, fölhüö, föst, pör, söpör* stb.; ritkábban *e* helyén is: <tehenet> *føj, köserüö*.

e) A köznyelvi *ó, õ, é* hangok helyén általában nyitódó típusú kettõshangzót találunk; pl.: *juo, üösz, kiëz* stb.

f) Bizonyos szavakban a köznyelvi *a* helyén *ua ~ oa*, az *e* helyén — jóval ritkábban — *ie ~ ëe* típusú kettõshangzó hallható; pl.: *uaz ~ oaz* (mutató névm.), *kuany ~ koany* 'kan', *puad ~ poad, sierbëlli ~ sëerbëlli* stb.

g) A köznyelvi *ú, ü, i* helyén eléggé általános a megfelelő rövid hang; pl.: *ur, kut, tüz, tür, ir, viz* stb.

h) A köznyelvi *ty, gy* helyén még ma is eléggé általános a *cs, dzs* hang használata: *bácsám, kucsá, dzserék* stb.

i) Az *-l* igeképző előtt középső nyelvválású magánhangzó (*o, ö, ë*) nem állhat; *o* helyén *u* található, *ö, ë* helyén pedig *ü*; pl.: *parancsul, pörül, inékül* stb.

j) Igen gyakori a szótagzáró *l* kiesése. A kiesés révén az alsó és középső nyelvválású magánhangzók általában megnyúlnak, és kettőshangzóban realizálódnak; pl.: *asztua ~ asztoa* 'asztal', *csuat ~ csoat* 'csalt'; *rëggie ~ rëggëe* 'reggel', *nyiet ~ nyëet* 'nyelt'; *vuot* 'volt'; *füöd* 'föld'. A felső nyelvválású magánhangzók (*u, ü, i*) az *l* kiesése esetén viszont nem nyúlnak meg; pl.: *parancsul: parancsusz* 'parancsolsz', *pörül: pörünek* 'pörölnék', *hegedül: hegedit* 'hegedült' stb. Az *l* kiesése azonban nem mechanikus, bizonyos morféimákban nem jelentkezik.

k) Mássalhangzó után a nyelvjárásban *j* csak szóösszetétel határán állhat, egyébként zöngés mássalhangzó után *dzs*, zöngétlen után *cs* jelentkezik; pl.: *bordzsu* 'borjú', *dobdzsa* 'dobja', *dzsapcsi* 'gyapjú', *apcsa* 'apja' stb. (Ugyanez a jelenség jellemző a dunántúli nyelvjárások nagy részére is, de ott *j* helyén természetesen *gy*, illetőleg *ty* található: *borgyu, aptya* stb.).

l) A köznyelvben *ly*-nal írt szavak közül egyesekben *l*, másokban *j* található a nyelvjárásban; pl.: *mëlik, petrëzselëm, de: ijjen, ojjan, guoja* stb. Bizonyos szavakban az eredetibb *l* kiesett, s az *l*-et megelőző rövid magánhangzó a *j*) pontban említett szabályok szerint módosult; pl.: *tengüö* 'tengely', *gërendü* 'gerendely' stb. Az *l + j* hangkapcsolat azonban mindig *j* (*jj*)-ben realizálódik: *hajja* 'hallja', *ajja* 'alja' stb. A környező dunántúli nyelvjárásokban következetesen *l*-es megoldást találunk mindkét fenti típusban: *illen, ollan, guola, halla, alla*.

m) Az egy birtokra vonatkozó egyes szám 3. személyű birtokos személyrag hármas alakú; pl.: *hasa, kezë, fülö*. — Hasonlóképpen az egyes szám 3. személyű igealakok is a kijelentő mód múlt idejében és a felszólító módban a tárgyas ragozásban, valamint a feltételes mód jelen idejében az alanyi ragozásban; pl.: *kapta, kirtë, ütöttö; kapcsa, kirdzsë, üssö; kapna, kirnë, ütnö*.

n) Hasonlóképpen hármas alakú a többes szám 3. személyű birtokos személyrag is; pl.: *hasok, kezëk, fülök*. — Ugyanígy a többes szám első személyű igei személyrag a kijelentő mód jelen és múlt idejében és a felszólító módban a tárgyas ragozásban; pl. *kapcsok, kirdzsëk, üssök; kaptok, kirtëk, ütöttök; kapcsok, kirdzsëk, üssök*.

o) Az egy birtokra utaló birtokos személyrag *-unk, -ünk* változata mellett gyakori a nyíltabb magánhangzós *-ank, -enk* is; azokban a főnevekben, amelyekben a kötőhangzó a többi személyben *a, e*; pl.: *ludam, ludad, ludank, szekерem, szekered, szekerenk*.

p) A több birtok kifejezésére sajátos megoldás alakult ki: az egyes szám 3. személyű alak kivételével az egy birtokot kifejező formához az *-iék* toldalék járul; pl. *ludamiék*, *ludadiék*, *luddzsaji*, *ludankiék*, *ludatokiék*, *luddzsokiék* 'lúdjaím, lúdjaid, lúdjai' stb., *tehenemiék*, *tehenédiék*, *tehenyeji*, *tehenünkiék*, *tehenétekiék*, *tehenyekiék* 'tehe-neim, teheleid, tehenei' stb.

r) Az *-unk*, *-ünk* igei személyrag *-nunk*, *-nünk* alakú: *irnunk* 'írunk', *észünk* 'eszünk' stb.

s) A határozott névelő általában még ma is *e*, *ez* alakú. A határozatlan névelő mássalhangzó előtt általában *ë*, magánhangzó előtt *ëdzs*; pl.: *ëdzs asszom mëg ë lány*. A számnév mássalhangzója hosszú: *ëdzsz*.

3. Szótáram címszavai között található *v a l ó d i t á j s z a v a k*, tehát olyan szavak, amelyek az irodalmi nyelvben ismeretlenek; pl.: *bünkü* 'folyómederben található hirtelen mélyedés, gödör'; *ciékk* 'erdei kullancs'; *gumipuska* 'csuzli'; *karafon* 'fánk'; *szájmuzsika* 'szájharmonika'; *szülesség* 'szálas takarmány'; *siénkis* 'kancsal'; *bincsül* 'szerencsekívánatot mond'; *sengül* 'ajándékoz vmit'; *zalámpul* 'csavarog, csatangol'; stb. — Vannak közöttük jelentésbeli *t á j s z a v a k*, vagyis olyan szavak, melyek az irodalmi nyelvben is élnek ugyan, de a felsőíri nyelvjárásban más a jelentésük, vagy más jelentésük is van. Például: *borsuo* 'bab'; *bogár* 'légy'; *keriék* 'kerékpár'; *kuobász* 'hurka'; *züödág* 'fenyőgally'; *reminkedik* ~ *reminkészik* 'rimánkodik'; stb. Azt, hogy mi is tekintendő jelentésbeli tájszónak, tehát hogy egy-egy szónak egyik vagy másik jelentése él-e a köznyelvben is, nem mindig könnyű eldönteni. Ilyen esetekben általában nem mértem túlságosan szigorú mértékkel. Azokat a szavakat, amelyeknek bizonyos jelentései a felsőíri nyelvjárásban általános használatúak, az irodalmi nyelvben pedig — megítélésem szerint — kevésbé gyakoriak, esetleg táji jellegűnek látszanak, általában felvettem a szótárba. — S vannak végül szótáram címszavai között *a l a k i t á j s z a v a k*, azaz olyan szavak, amelyek megvannak az irodalmi nyelvben is; jelentéstani szempontból sincs számottevőbb különbség az irodalmi nyelvi és a felsőíri nyelvjárási alak között, s csupán a kiejtés szempontjából különböznek jelentősebb mértékben egymástól. Például: *szíp* 'szép', *ebid* 'ebéd', *lú* 'ló', *kü* ~ *küj* 'kő', *siër* 'sír' (fn.), *tiënta* 'tinta', *vüsz* 'visz', *bikkën* 'bükköny', *föst* 'fest', *eki* 'eke', *vërrad* 'virrad', *kokas* 'kakas', *kaszaruo* 'koszorú', *köserüö* 'keserű', *koany* 'kan', *hornyuo* 'hernyó', *vësárnap* 'vasárnap', *bordzsü* 'borjú', *dzsapcsi* 'gyapjú', *dzsiëg* 'jég', *mëlik* 'melyik', *ajsuo* 'alsó', *cigán* 'cigány', *fony* 'fon', *piëkk* 'pék', *kënnyiër* 'kenyér', *buha* 'bolha', *dúgozik* 'dolgozik', *tengüö*

'tengely', *gërëndü* 'gerendely' stb. Ezeknek az alaki tájszavaknak a körét azonban a szótárba történő felvételt illetően bizonyos fokig leszűkítettem. (Ennek részletesebb kifejtését és megokolását lásd később.)

Szótáram címszavai között található egy-két olyan szó is, amely — alább ismertetett szótározási elveim alapján — az előbb felsorolt három típus egyikébe sem sorolható. Ilyen például a *mëdzse* 'vármege' szó. Ezt azért vettem fel, mert nyelvi szempontból érdekes ellentétet alkot a *mödzse* 'mezsgye' szóval. Vagy a valóban tájszó jellegű *mëgdohosul* mellett szerepel címszavaim között a teljesen köznyelvi jellegű *mëgdohosodik* is. Ez esetben pedig azért engedtem szótározási elveimből, mert a nyelvjárásban mindkét szó általánosan használt, s így eljárásom a nyelvjárás szóhasználatot reálisabban, teljesebben mutatja be. Az ilyen jellegű címszavak száma azonban nem nagyon több tíz-tizenöttnél.

Nem közlök viszont a szótárban olyan alaki tájszavakat, amelyeknek a kiejtése a felsőöri nyelvjárásban az alábbiakban tér el a köznyelvi ejtésmódtól: a) kettőshangzó jelentkezik köznyelvi *ó, ő, é* helyén (pl.: *huo*, *üosz*, *kiëz*); — b) *cs, dzs* hang található köznyelvi *ty, gy* helyén (pl.: *kucsa*, *dzsalog*); — c) rövid *u, ü, i* van köznyelvi *ú, ű, í* helyén (pl.: *ur*, *tüz*, *viz*); — d) az *-l* igeképző előtt zárt, magas hangrendű igékben labiális megoldású kötőhangzó jelentkezik, tehát az irodalmi nyelvi *o* helyén *u*, az *e, ö* helyén *ü* található (pl.: *parancsul*, *ierdëkül*, *pörül*); — e) a szótagzáró *l* pótlónyúlással kiesik (pl.: *huod* 'hold', *füöd* 'föld', *oatat* 'altat', *legëtet* 'legeltet' stb.).

Ezek a hangtani sajátságok ugyanis — különösen az a)–d) pontban felsoroltak — szinte teljesen általánosak, a jelenség alá tartozó szavak túlnyomóan nagy többségét érintik. Tulajdonképpen nem is az egyes szavakra, hanem magukra az érintett fonémákra, hangkapcsolatokra jellemzők, így bemutatásuk nem szótárban, hanem egy részletes hangtani leírásban látszik célszerűnek. (Ez megtalálható „A felsőöri nyelvjárás” című munkámban.)

Némileg más megfontolások alapján, de eltekintettem azoknak a szavaknak a szótárba való felvételétől is, amelyek csupán a zárt *ë* miatt minősültek volna alaki tájszónak (pl.: *ëszik*, *embër*, *feketë* stb.). (Ezzel a kérdéssel szintén részletesen foglalkozom a felsőöri nyelvjárást tárgyaló munkámban, ahol egy viszonylag terjedelmes listát is adok a felsőöri nyelvjárásban gyakrabban előforduló zárt *ë*-s szavakról.)

Az egyéb hangtani eltéréseket mutató szavakat felvettem szótárba. Ezek az eltérések ugyanis már kevésbé általános érvényűek,

elen tkezésük kevésbé törvényszerű, nem magára a fonémára (a hangkapcsolatra), hanem az illető morfémára jellemző. Az illető saját-ságnak az egyes morfémákban való megjelenése erősen történeti kötöttségű, és leíró szempontból valamiféle általánosabb szabállyal még csak hozzátvetőlegesen sem határozható meg.

A közszavak mellett felvettem szótáramba néhány tulajdonnevet is. Így például olyan, Felsőőrben gyakori vagy legalábbis jól ismert családneveket, melyek bizonyos hangtani sajátosságokat igen pregnánsan tükröznek, vagy meglehetősen szokatlan hangfejlődést mutatnak; pl.: *Bedenék* 'Benedek', *Pongorác* 'Pongrácz', *Adrán* 'Adorján', *Bukics* 'Vukics', *Pruuner* 'Brunner' stb.

Felsőőr helyneveit még egyetemi hallgató koromban közzétettem, a mai anyagot kiegészítve bizonyos, elsősorban a református egyház irattárában talált, az 1620-as évekig visszamenő történeti anyaggal (Felsőőr helynevei: MNny. II, 47—80; különnyomatban is: Dolgozatok a debreceni Tisza István Tudományegyetem Magyar Néprajzkutató Intézetéből 8. sz. Debrecen, 1940.). Ebben a közleményben azonban csak a határrészek elnevezései, a dűlőnevek szerepelnek, a belső településsel kapcsolatos nevek (községrészek neve, utcanevek) nem. Szótáramba — mintegy pótlásként — felvettem ezeket az adatokat is. A népi utcanevek regisztrálását azért is fontosnak tartottam, mert néhány évvel ezelőtt az addigi házszámok rendszerrel szemben hivatalosan is megtörtént az utcák elnevezése, sajnálatos módon a helyi hagyományok szinte teljes kizárásával, egy-két fordítástól eltekintve lényegében csupa német nevekkal. Így az eredeti népi magyar elnevezések egy-két nemzedéken belül minden bizonnyal teljesen feledésbe mennek. Megjegyzem azonban, hogy Felsőőrben sok kisebb utcának tulajdonképpen nem volt állandó jellegű, kialakult, általánosan használt neve. A kisebb utcákat inkább csak alkalmasszerűen nevezték meg egy-egy ott lakó ismertebb, valamilyen okból nevezetesebb személyről, családról. Ezért az utcanevek száma szótár- anyagában az utcák valóságos számához viszonyítva aránylag kicsi.

Felvettem a szótárba egy-két egyéb földrajzi objektumnak, például hídnak az elnevezését is. Ezt pedig azért tartottam fontosnak, mert ezek a nevek régebben általános használatúak voltak, de a Pinka folyó szabályozásával, új mederbe való terelésével mint létesítmények megszűntek, s így nevük is rövidesen el fog tűnni. Ezeket a földrajzi neveket egységesen „hn.” szófaji megjelöléssel láttam el.

4. Az 1937—1940 közötti gyűjtéséből származó adatok hangjelölését bizonyos esetekben átírtam a hazai magyar nyelvjáráskutatás-

ban ma alkalmazott egyezményes hangjelölésnek megfelelően. Ez a — lényegében szinte csak grafikai jellegű — módosítás a következő esetekre terjed ki: a) A kettőshangzóknak régebbi feljegyzéseimben található *uó, üő, íé, oā, uā, ěē, iē* jelölése helyett *uo, üö, iě, oa, ua, ěe, iē* átírást adok. Az *uó, üő, íé* típusú jelölésmódot meghagytam. Az átírásnak ez a módja bizonyos mértékig szintén sematikus ugyan, de amellett, hogy ezzel megszüntettem a régi és az újabb gyűjtések, feljegyzések között mutatkozó — ismétlem, inkább csak grafikai jellegű — különbséget, ez a jelölésmód sokkalta hívebben is tükrözi a felsőőri nyelvjárás kettőshangzóinak hangtani jellegzetességeit. A felsőőri nyelvátlaszgyűjtés anyaga szerint is a kettőshangzók között kétségtelenül a fentebb megadottak az igen nagy megterhelésű főváltozatok. — b) Magánhangzó + *j* hangkapcsolat esetén a régebben alkalmazott *ĭ* jelet *j-re* írtam át (*tájba* helyett *tájba*). — c) A nazalizációnak azokat az eseteit, amelyeket mai egyezményes jelölésünk nem tart jelölendőnek, elhagytam, hasonlóképpen az *n* igazodásának jelölését is; tehát *nĕm, ünĝ* helyett *nĕm, ünĝ* alakot adtam. — d) Legrégebbi (1937—38-as) gyűjtéseimben a rövid magánhangzó + *n* + spiráns kapcsolatokban következetesen nazoorális nyújtott magánhangzókat jelöltem (pl.: *igĕ sokat* stb.). Ez a jelölésmód egy, a keleti nyelvjárásokban valóban gyakori, de ott sem teljesen általános jelenségnek a Csűry-iskola gyakorlatából következő mechanikus és helytelen rávevítése volt a felsőőri nyelvjárásra. Ezeket a régebbi alakokat zömükben újra megkérdeztem, s a nazalizációt csak ott jelöltem, ahol valóban jelentkezett (pl.: *igĕn sokat, szĕgin szĕrĕncsiĕllen*, de *Cigászĕr, tehĕrrü* stb.). — e) Az előző pontban említett gyűjtések során eléggé következetesen jelöltem a szótagzáró *l, r, j* hang nyújtó hatását is, ami pedig a felsőőri nyelvjárásra — legalábbis abban a formában, amelyet ezek a feljegyzések tükröznek — egyáltalán nem jellemző. Ennek a feljegyzésbeli eljárásnak az oka szintén a d) pontban említett tényekben keresendő. Ezeket az adatokat is a valóságos kiejtésnek megfelelően írtam át (pl. *ĕjsüőbe* helyett *ĕjsüőbe*).

5. Az egyes szócikkekben címszóként (kövér betűtípussal) a köznyelvi formát adom meg. Ez a valódi tájszavak egy részénél — természetesen — kikövetkeztetett, konstruált alak, ahogy ez a tájszótárak esetében általában lenni szokott. Ezeknek a szavaknak az „irodalmi nyelvi” formáját a nyelvjárás hangtani sajátosságainak figyelembevételével alakítottam ki. Például a *biĕrcĕn, ciĕkk, klad, binsĕl* nyelvjárás szavak címszavaként *bĕrcen, cék, klad, binsel* formákat vettem fel a felsőőri nyelvjárás *fiĕrc, piĕkk, poad, spricĕl*: irodalmi nyelvi *fĕrc, pék, pad, spriccel* megfelelőesek analógiájára.

Címszóként kivételes esetben — az általános lexikográfiai gyakorlattól eltérően — szószerkezeteket is felveszek; pl. a „szeme szőre”: nyelvjárási *szemé szüörö* 1. 'szempilla', 2. 'szemöldök' esetében. Ez a szószerkezet minden kétséget kizáróan egy fogalom megnevezésére szolgál a nyelvjárásban. Használata általános. S nem láttam volna értelmét annak, hogy szótárszerkesztés-technikai megfontolásokból a szószerkezet valamelyik szócikkében elrejtve közöljem az ilyen típusú — egyébként is kivételesen ritka — megnevezéseket.

Néhány esetben viszont összetett szónak tekintettem, tehát egy szóba írtam olyan megnevezéseket, amelyeket az irodalmi nyelv aspektusából talán szószerkezetnek kellene minősíteni (pl.: *kévekötfőfa*). Vagyis a Helyesírási Szabályzatnak az olyan jellegű utasításait, amelyek az egybeírást akkor tanácsolják, ha a szószerkezet „gyakoribb”, „megszokottabb”, nem az irodalmi nyelv, hanem a nyelvjárás saját belső rendszere, illetőleg a nyelvjárást beszélők szempontjából próbáltam alkalmazni.

Az egyes szócikkekben a címszót a nyelvjárási ejtésváltozat követi — kurzív betűtípussal. Ilyen ejtésváltozatot azonban csak akkor közlök, ha a nyelvjárási kiejtés valamiben eltér a köznyelvi írásképtől. Egyébként a nyelvjárási alakot ~ helyettesíti. A címszót követő nyelvjárási alakként általában a tipikus hangtani változatot adom meg. Így például az *á* fonéma egészen ritkán előforduló félhosszú *ǎ* változatát, az *a* fonémának szintén csak kivételesen ritkán jelentkező *ǫ*, *ǭ* változatait itt nem közlöm akkor sem, ha a példamondatok adatai között esetleg ilyen változat is van.

A nyelvjárási ejtésváltozat után közölt toldalékolt alakok megadásában nem járok el mechanikusan. Ilyen alakokat csak akkor közlök, ha az alapszó a toldalékolás szempontjából legalábbis részben másképpen viselkedik, mint a köznyelvben. Ebből következik az is, hogy toldalékolt formákat olyan mennyiségben közlök, ahogy ez szükségesnek vagy célszerűnek mutatkozik; bár a közlés lehetőségét bizonyos mértékig a rendelkezésemre álló anyag is megszabta. Azt azonban lehetőleg mindig jelzem, hogy az egyalakú, mássalhangzós végű névszók esetében a kötőhangzó középső vagy alsó nyelvéllátású magánhangzó-e, illetőleg hogy a *-t* tárgyrag kötőhangzóval vagy anélkül kapcsolódik-e a tőhöz.

A paradigmák után rövidítéssel utalok a címszó szófajára, majd magadom — ha szükséges — a szó használati körére vonatkozó stílusminősítést: (gyny.), (ritk.) stb.

Az egyes címszavaknak annyi jelentésárnyalatát közlöm, ahány a rendelkezésemre álló szövegekből kielemezhető. Lehetséges azonban,

hogy néhány címszónak olyan jelentésárnyalata is él a nyelvjárásban, amelyet a szócikk nem említ meg. Az alaki tájszavak nagy többségéhez nem adok jelentést, hanem 'ua.' jelzéssel utalok arra, hogy a szó a nyelvjárásban lényegében ugyanazzal a jelentéssel vagy jelentésekkel él, mint a köznyelvben. A jelentésbeli tájszavaknál a címszó második vagy további jelentéseként 'kny.' jelzéssel, amikor ez szükséges, szintén utalok erre a tényre.

A valódi tájszavak és jelentésbeli tájszavak jelentéseit, jelentésárnyalatait — elsősorban az igék és melléknevek esetében — többnyire példamondattal is szemléltetem. Az alaki tájszavakhoz példamondatot viszonylag ritkán adok.

A címszó jelentésének értelmezését „fél idézőjel”-ben adom meg; pl.: *cvidër* 'nyűgös, rosszkedvű'; hasonlóképpen az értelmezéshez < >-ben közölt kiegészítést is; pl.: *csabbod* '〈ostorral〉 pattogat'. Olyan esetekben, amikor a szóhoz nem értelmezést, hanem inkább csak magyarázatfélét adok, a fél idézőjel elmarad; pl.: *hussz* kutyauszító szó. Hasonlóképpen akkor is, ha az értelmezéshez ()-ben még valamiféle kiegészítő magyarázat járul; pl.: *boza* 'orgona' (virág és növény).

Az egyes szócikkekben, ahol ezt anyagom lehetővé tette, **Nr.** jelzéssel néprajzi jellegű megjegyzéseket, magyarázatokat is közlök. Ebben írásos feljegyzéseim mellett támaszkodtam bizonyos fokig saját régi emlékeimre, illetőleg újabban szerzett benyomásaimra is. — **Megj.** jelzéssel néha nyelvi jellegű, a nyelvhasználatra vonatkozó megjegyzéseket is teszek.

A szócikkek végén **Sz.** jelzéssel értelmezés nélkül felsorolok olyan származékokat, illetőleg összetételeket, amelyeknek jelentése az értelmezett szócikk alapján világos. És végül „L. még:” jelzéssel utalok azokra az értelmezett címszókra, amelyekben az illető szó összetétel utótagjaként fordul elő; pl. a *fa* címszó alatt: L. még: **ágasfa, borfa, bükkfa, cédrusfa, csótánfa, égerfa** stb. Nincs ilyen jellegű utalás az egyes szócikkek végén felsorolt értelmezetlen összetételekre.

6. Anyagomban elég gyakran fordulnak elő olyan összetett szavak, amelyeknek utótagja szótározási elveimből következően tulajdonképpen nem kerülhetne be címszóként a szótárba, nem lévén sem valódi, sem jelentésbeli, sem alaki tájszó. Ilyen esetekben azonban, minthogy az összetett szó utótagjára utalócímszót úgyis kellene készíteni, ezeket a szavakat is megtettem címszónak. Megadom a szó nyelvjárási alakját, jelentésére azonban általában csak 'ua.' jelzéssel utalok, és „L. még:” jelzéssel közlöm azokat az összetételeket, amelyekben utótagként előfordul. Ilyen módon járok el az igekötős igék esetében is.

Néhány összetétel utótagjára nincs adatom. Utalócímszóként azonban (félkövér betűtípussal) ezeket az adatokat is feltüntettem. Ha nyelvi emlékeim alapján kétségtelennek látom, hogy az illető szó a nyelvjárásban önálló szóként nem él, erre általában jegyzetben utalok. (Ilyen esetekben azonban a címszó a többi kidolgozott szócikk címszavával azonos szedésű.)

A melléknévi igeneves utótagú összetételek esetében utalócímszóként nem az igenevet, hanem az igét adom meg; pl.: **tisztít 1. korom-tisztító.**

Utalócímszóként (szintén félkövér betűtípussal) megadok néhány olyan nyelvjárási alakot is, amelynek a szótárban való megtalálása a köznyelvi formától való igen nagy fokú eltérés miatt a szótár használója számára problematikus lehet még akkor is, ha a nyelvjárás főbb hangtani törvényszerűségeit ismeri; pl.: **buha 1. bolha, práncs 1. brancs.**

7. Szótáramban körülbelül 3 700 kidolgozott címszó van. Az értelmezés nélkül közölt származékok, összetételek száma 600 fölött van. Emellett mintegy 190 utalócímszó van értelmezett összetett szók utótagjára, illetőleg kb. 230 utalócímszót tartalmaz a szótár a köznyelvi kiejtéstől jelentősebb mértékben eltérő nyelvjárási ejtészváltozatokra.

8. Felsőőr mintegy négy évszázada nyelvsziget. Néhány közeli községtől (Alsóőr: Unterwart, Órisziget: Siget in der Wart) eltekintve német lakosságú települések veszik körül. Ebből természetszerűen következik, hogy a nyelvjárás szókincsén erősen érződik a német nyelv hatása. Ez a hatás különösen nagy méreteket öltött a második világháború után, amikor a felsőőri és a környékbeli magyar anyanyelvű lakosság közvetlen kapcsolatai Magyarországgal hosszú ideig egészen minimálisra csökkentek. Felsőőrben az 1950-es évek végén megszűnt a kötelező alapfokú magyar nyelvű oktatás is. S ezzel együtt a fiatalságban fokozatosan csökken a magyar nyelvű írás-olvasás képessége, sőt talán az igénye is. A német nyelv ma már a fiatalabb nemzedék tagjainak egymás közötti érintkezésében is egyre nagyobb szerepet kap, s a magyar mindinkább „familiáris” nyelvvé, inkább csak a családi környezetben, a szülőkkel vagy még inkább a nagyszülőkkel való társalgás nyelvvé szorul vissza. Ennek a folyamatnak a hatása jelentkezik a szókincs területén is, szótáram azonban magát ezt a folyamatot a maga teljes bonyolultságában nem tükrözheti. (Ennek a kérdésnek részletesebb tárgyalását lásd „A felsőőri nyelvjárás” című munkám „Bevezetés”-ében.) Anyagomba elsősorban azok a német jövevényszavak kerültek bele, amelyek szorosabban kapcsolódnak a paraszti életformához, s így a mai felsőőri paraszt-

ság idősebb és középső nemzedékének nyelvében is eléggé általánosak. A szótárba felvett német jövevényszavak zömét az 1930-as évekből még magam is ismerem.

Ahogy a fentebb elmondottakból is kitűnik, tájszótáram anyaga bizonyos fokig korlátozott. Úgy gondolom azonban, hogy ennek a nagyon érdekes, nagyon színes, ősi, de ma már erősen pusztuló nyelvjárásnak itt közzétett szókincse ennek ellenére is értékes, jól felhasználható anyag a magyar szókincskutatás számára.*

Tájszótáram nem tartalmazza KÁLMÁN BÉLA és VARGA IGNÁC nyomtatásában is megjelent Felsőőr-vidéki tájszóanyagát. KÁLMÁN (MNy. XXXIII, 345–8) növényneveket tesz közzé, de mint maga is írja: „Az alapanyag... óriszigeti gyűjtésű, Jobbágyiban, Alsó- és Felsőőrben inkább csak utánakérdeztem” (345). Ismereteim szerint a közölt növénynevek igen nagy többsége Felsőőrben nem általános használatú. VARGA IGNÁC (Nyr. XXXII, 176) viszonylag csekély számú tájszót közöl, de még ezeknek a helymegjelölése is eléggé bizonytalan. Ezeket Felsőőrben újrakérdeztem – ha szükség volt rá, közvetlen rákérdezéssel –, s csak azokat vettem be szótáramba, amelyekre legalább egy adatközlőtől adatot kaptam.

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

csn.	= családnév
fn.	= főnév
hat.	= határozott
hn.	= helynév (községrésznév, utcanév stb.)
hsz.	= határozószó
htl.	= határozatlan
ksz.	= kötőszó
mn.	= melléknév
msz.	= mondatzó
ne.	= névelő
nu.	= névutó
rn.	= ragadványnév
szn.	= számnév
tn. i.	= tárgyatlan ige
ts. i.	= tárgyas ige
vh. i.	= visszaható ige

*

gyny.	= gyermeknyelvi szó (általában csak a gyermekek szóhasználatában, illetőleg a felnőttek és a gyermekek közötti beszédben fordul elő)
'kny.'	= a nyelvjárási jelentés(ek) mellett a címszónak megvan(nak) a köznyelvben legáltalánosabb jelentése(i) is
kat.	= csak a római katolikus vallású lakosság nyelvhasználatában él
ref.	= csak a református vallású lakosság nyelvhasználatában él
rég.	= régies, elavulóban levő alak, jelentés
ritk.	= ritkán használt alak, ritka jelentés
rossz.	= rosszálló értelmű
tréf.	= a szó tréfás hangulatú
'ua.'	= a szónak a nyelvjárásban ugyanaz(ok) a jelentése(i), mint a köznyelvben

*

Megj.	= nyelvhasználati, egyéb tárgyi jellegű megjegyzés
Nr.	= néprajzi jellegű megjegyzés
Sz.	= értelmezés nélküli származék (képzett szó, összetétel)

A, Á

a e hat. ne. *Hun e dzserék?* — *Mékharap e kucs!* — *E rítekén töbnyire físzfogobokrok e mödzsíék.*

á l. áll

aba *ábá* ~ *aba* hsz. 'ugyan'. *Esik ez essü.* *Ábá, nē beszi nekēm, jev víget jemēhecc!*

ábécé *ábíęce* (*ábíęcięt*) fn. I. 'az írás, olvasás ismerete'. *Nēm igēn smakkul neki ez ábíęce.* 2. 'ábécés-könyv'. *Véttem e dzseréknek ēdzs ujį ábíęcięt.*

ablak ~ (-ot, -csa, -unk, -csok) fn. 'ua.'. Sz. *spájzablak*. — L. még: *hébablak*, *konyhaablak*, *szobaablak*.

abrakol *abrakul* (-ok, *abrakusz*) l. tn. i. 'lónak' *abrakot* készít, az *abrakkal* való ellátás munkáját végzi'. *Ez uram íppęg abrakul, de mindzsá vígez.* 2. ts. i. 'vkit ver'. *E szomszíd męgin e dzserékęket abrakujja.* — L. még: *megabrakol*.

abrakoltat *abrakutat* (-ok) ts. i. 'lovat' *abrakkal* etet'. *Mięg e loękat abrakutatom, oęddig küd je e dzserékęt e trafigba.* — L. még: *megabrakoltat*.

abriktol *abriktul* (-ok, *abriktusz*, *abriktul*) ts. i. 'gyereket' ver, megfenyít'. *Mikor dzsüttem haza, íppęg akkor abriktuta uaszt e szęgin dzserékęk.*

abrones *abrincs* (-ot, -a) fn. I. 'a hordó, sajtár dongáit összeszorító vaskarika'. *Beásztatom e sajtárt, hig rajta ez abrincs.* 2. 'ráf' (a talicska,

tragacs kerekén)'. *Lęugrott e trágács kerekirü ez abrincs.*

acél¹ l. **megacél**. *Męj.* A szó mint ige — emlékezetem szerint — csak ebben az igekötős alakban él a nyelvjárásban.

acél² *uacci* I. mn. 'mágneses'. *Látom, e tē kięsęd is uacci, mer e tújjet magáho rántotta.* — *Vészék nekęd ēdzs oęjan kis uacci patkųot.* II. fn. 'jó minőségű vasötvövet'. *Jųo uaccibu van e kaszám, jųol pönög.*

ácsfűrés *ácsfírész* fn. 'az ácsok, asztalosok által használt fűrészfajta'. *Nr.* Ugyanolyan formájú, mint az iparosok által hazánkban is használt fűrés. — *Vö.* *hajtványfűrés.*

acsųo l. **zacskó**

ad *ád* ~ *ad* (*adok*, *acc*, *annak*, *annyi*) ts. i. 1. 'termést hoz'. *Męnnyit adott e süreji fűdöd?* 2. 'elad vmit'. *Annánk mi wocsųobban is e malacokad, de mikor idzs is jekel.* 3. 'kévéket' a eséplőgép asztalára rak'. *Jehíták kívüt anny.* 4. 'kny.'. *Adok nekęd valamit.* *Męj.* Az 1. jelentésben a tárgy első-sorban mértéket, mennyiséget jölölő névszó (*kēręszt*, *kőböl*, *sok*, *keves* stb.). Ebben a szerkezetben az ige általában alanyi ragozású. — L. még: *felad*, *kevéadó*, *kiad*, *megad*, *odaad*.

ádámcsutka *ádámcsuka* fn. 'ua.'

ádám spájlija ~ fn. 'ádámcsutka'. — *Vö.* *spájli.*

adđig *oęddig* ~ *uadđig* 'ua.'. *Oęddig besziz, oęddig besziz, hodzs má je*

is felejtette, mit is akart mondani. — Pinkafejű, ogddig in is jóval ösmerem ez utat.

Adorján Adrán esn.

Adorjász Adránész hn. 'az Adorján családról elnevezett településrésze a „felszeg”-ben a Pinkasz és a Patakszer között’.

Adrán I. Adorján

ág ~ (ot, -a) fn. 1. 'vmely eszköznek, szerszámnak a törzsből szabályosan kiágazó része'. *Montam neki, vízszázzon e véllára, mer má udzsis meg vam pattamvua e középsű ág, nem, üneki nem léhed beszinyi, osztám mast id van!* 2. 'a fa törzsből kinőtt vastagabb, erősebb hajtás'. *Egissze küáll idé ez utra e díjufua ága.* 3. 'fáról lenyesett száraz gally, tüzelőfa'. *E Csollángozsba vam még e kiét szekiérre valuo ág, juo lénné uasz mas hazahoznyi, mer juo szároz.* 4. 'vmely fonat egy sorozata'. *Hát té míta fonyot kiét ága e hajadat?* 5. 'folyóvízből kiszakadó és abba visszatérő elágazás'. *E Pinka nyugoti ága e határná má befadsott.* — L. még: **zöldág**.

ágas ágos (-t, -ok, -sa) fn. 'a hátsó tengely és a zsámoly közé benyúló kétágú fa, amellyel a szekér hátsó részét a nyújtóhoz erősítik’.

ágasfa ágosfog fn. 'fiatalabb, sok ágú fa (melyet kivágtak, ágait egy-két arasznyi hosszúságban levágták, s a konyha bejárata elé állították, hogy a kimosott tejesköcsögeket az egyes ágakra húzva megszársítsák rajta)’. Nr. Ma már nem nagyon van, de a húszas-harmincas években még igen sok parasztudvarban meg lehetett találni.

ágaskapa ágoskapa fn. 'két- vagy négyágú, begörbített ágú villa’. Nr. A trágyának a szekérről való lekaparására használják.

ágaskarika ágoskarika fn. 'az ágat a nyújtóhoz szorító vaskarika’.

ágasszeg ágoszeg fn. 'az ágast a nyújtóhoz erősítő, hosszú, erős vaszeg’.

agenda ágenda (A) fn. 'a refor-

mátus vallás alapelveit tartalmazó tanítások összefoglalása’. *Ez ágendát nem e tanítur tanította, henem e tisztelendű ur, ez öreg Bajcsi.*

ágendáskönyv ágendáskömv fn. 'a református hit alapelveit tartalmazó hittankönyv’.

ágendázás ágendázás fn. 'az agenda tanulásának folyamata’. *Ez ágendázást nem igen szerették, mer ez öreg Bajcsi tisztelendű ur igen sziguru vuyt, sokat követet, igen sokat követet, igen sokat kellett tanulni, e azier meg is tanutok. Muszám vuyt!*

ágendázik ágendázik (-ok) tn. i. 1. 'ágendát tanul’. *Mikor ágendászunk, e tisztelendű ur tanított.* 2. 'ágendából nyilvános vizsgát tesz a templomban’. *Pünköst hefjen szoktunk ágendáznyi.*

agg oagg (-ok) tn. i. 'aggódik vmi miatt; gondja van vmivel’. *Csek januárba ölnüng dísznyod, de megvöttem mindent még karácsony elött. Legaláb nem oaggok rá. Megj. Adataim szerint — és nyelvi emlékeim szerint is — a viszonylag ritkán használt szó a rá vonzattal fordul elő. A szónak egyértelműen rá igekötős formájára azonban nincs adatom.*

aggaszt oaggaszt ts. i. 'vmi gondot, aggódást okoz vkinek’. *Jez né oaggasszon tégéd, maj rönbbe dzsün!*

aggasztja magát oaggassza magát vh. i. 'aggódik’. *Né oaggaz magadat, nem lész sèmi baj!*

aggat ~ (aggacc, aggassa 'aggatja’) ts. i. '(bizonyos tárgyakat) vhová sorban odaakaszt’. *Hánszor montam má, hodzs e ruhát né aggassátok idé!* — L. még: **felaggat**.

agy adzs (at, -ak, -a) fn. 1. 'a kerék középső része, melyből a küllök szétágaznak’. *Mék ké öntöznyi ez adzsat, had dagaddzsom még, igem moznagnak má e küllűök.* 2. 'agyvelő’. — L. még: **kerékagy**.

ágyék ádzsik (-om, -a) fn. 'a comb felső töve és a nemi szerv közötti testrész’. *Rosszu lipéd valahodzsan, osztán ádzsigba mast is fáj neki.*

agykarika acskarika fn. 'közvetlenül a küllők mellett az agyra erősített keskeny vasabroncs'. — L. még: széles agykarika.

agyonlövet oadzsollőjet ts. i. 'ua.' *Vyot ě nadzsoj juv kucsánk, iszě tě tudod, e Bojclě, de oadzsollőjettěk, mer má igěm vim vyot, má něm is igěn hallott.*

agyonüt oadzsönüt ts. i. 'ua.'. *Ha něm jogac szvot oadzsönütlek!*

agyonvág oadzsomvág ts. i. 'agyonüt vkit, vmit'. *Ha něm misz inněj, mindzsá oadzsomvágak!*

ágyruha ádzsruha fn. 'az ágy-nemű huzata'. *Kümostam ez ádzsruhát, mas könnyen szárod.*

ahol ehun hsz. 'ua.'. *Od dúgozik, ehun ez apcsa.*

ajándék ajándik fn. 'ua.'. Sz. ajándikoz, megajándikoz.

ajnfart ajmfogrt fn. 'a házba bolt-hajtásszerűen beépített kapubejárat'. Nr. Felsőőrben viszonylag ritka, nem is tipikusan helyi építési mód. A szomszédos német községekben már jóval gyakoribb.

ajnfartos ajmfogrtos mn. 'ajnfart-tal bíró'. Csak ebben a szerkezetben: *ajmfogrtos ház* 'olyan ház, amelynek bolthajtásszerűen beépített kapubejárata van'.

ajtó ajtvo (-t, ajtaja) fn. 'ua.'. Sz. *ajtvo kúcs, vómárijomajtvo, kertajtvo, pallásajtvo, templomajtvo*. — L. még: hébajtó, istállójajtó, konyhaajtó, pinceajtó, szobaajtó, utcaajtó.

akác agáca (-t) fn. 'akác'. Megj. Felsőőrben viszonylag ritka fa. Erdőkben tudatosan irtják. Sz. *agácafog, agácavirág*.

akácós agácás (-t) fn. 'akáccal benőtt terület'. *Ez erdő szűlím vyot ědzs ojjan kis agácásfiěli, ot láttam sok fiácánt.*

akárhol akarhun hsz. 'bárhol'. *Mid bányom in, akarhun ězs vyotok!*

akárhonnan akarhunnajd ~ akarhonnajd ~ akarhunnaj ~ akarhonnaj hsz. 'bárhonnan'. *Někěm akarhunnaj,*

de elěkeridzsd! — *Akarhunnajd is hallottad, něm igaz.*

akárho akarho ~ akarhu hsz. 'bárhová'. *Akarhu mentěk, sokájig ně maraddzsatok!*

akárki akarki nm. 'bárki'. *Akarki monta, něm igaz!*

akárm akarmi nm. 'bármí'. *Něm bányom, akarmi lěssz ěs.*

akármilyen akarmějjen nm. 'bármilyen'. *Akarmějjen korán kelěk, jem má fjěnd van.*

akaszt l. megakaszt

aki eki (-t, -k) nm. 'ua.'. *Bolond, eki mondzsa!*

akkora oakkora nm. 'olyan nagy'. *Ědzs oakkora biěkát láttam, hodzs megějttem tülö.*

akkoriban akkoriba hsz. 'abban az időben'. *Akkoriba jěhittik ez ějjesmět.*

akkurátus ákkurátos (-san) mn. 'precíz, pontos; olyan, aki mindennek megadja a módját'. *Furcsa ědzs emběr, ojjan ákkurátos měg e besziddzsě ěs, minděnt megmondot, hodzs ědzs měg ědzs.*

alá ~ I. nu. 'ua.'. *Měr szerez tě mándig ez ádzs alá másznyi?* II. hsz. Határozószóként inkább az *alajjá* ~ *alajja* forma használatos: *Tidzs alajjá valamit!* — L. még: **fel s alá**.

alájukvaló allajjogvalvo fn. 'a jószág fekvőhelyére hintendő szalma és száraz fenyőtű'. *Ez ěděn szakát ěs kě huznyi, mer keves lěssz ez alajjogvalvo.*

alákotrat alajjakotrat ~ alákotrat tn. i. '(a mezsgyének) alászánt'. *E szomszid juol alajjakotratott e mědzsěněk.* — *Ha měgěccěr ědzs alákotrat, něm hadzsom szvo něěkěn.*

alászánt alajjaszánt ~ alászánt ts. i. '<krumplit> ekével ültet el'. *Ez ěděm má měnk sě ědzs ětěssěk [ti. a krumplit], měnk ěs alajjaszáncok, sokje komvotossabb.* — *Měnk jobban szeressěk ětětnyi, mind alászántannyi [ti. a krumplit].*

alé álě (-t) fn. I. 'erdőben mérnökök által kijelölt út'. *Ha ez emběr*

ez állém vigigmédzs, ippék küjüt e domp tetejüre. 2. 'két mérnöki út közötti erdőrészt'. Ez erdőket kímirtik állégba. — Édzs állé kétszáz öl.

alél l. **elalél**. **Megj.** A szó csak összetételben és származékokban él a nyelvjárásban.

alélt *ogllitt* mn. 'fáradt, törődött, levert'. *Igën ogllid vadzsok, essüj lëssz.* — *Csek nëm beteg jez e dzserék, ojjan ogllitt.*

aléltág *ogllicság* fn. 'fáradtság, álmos levertség'. *Ojjan ogllicság dzsüt rám!*

alja *ajja* (*†*) fn. l. 'a jószág' fekvőhelye'. *Mëgigazítottad e marhák ajját?* — *Kühuzstad e dzsnyok ajját?* 2. 'vminek az alsó része'. *Vizes e korsyó ajja.* 3. 'vminek a kevésbé értékes maradéka'. *Ez ajját nëm akarom odannyi.* — L. még: *falalja, hónalj.*

aljuk *ajjok* (*-at*) fn. 'a jószág fekvőhelye'. *Igazids mëg e ajjokat, në kéjjen szëgm marháknak jëbbe e lucsogba hevernyi!* — *Mëgin csupa lucsok má e ajjok!* **Megj.** A szó inkább csak a két közölt formában (alpalak, tárgyragos alak) használatos.

alku *oakku* (*-t*) fn. 'ua.'. *No, mëgvvot ez oakku?*

alkudozik *oakkudozik* (*-ok*) tn. i. 'ua.'. *Prvobát oakkudoznyi, de nëm engettem neki.* — *Ïn nëm uakkudozog vël.* Nëm *Ïn!*

alkuszik *oakkuszik* (*-ok, oakkudott*) tn. i. 'ua.'. *Ez embër azÏjër, ha csek lëhet, mëkprvobál oakkudnyi. MÏjër në?!* — L. még: *kialkuszik, lealkuszik, megalkuszik.*

áll *áll* ~ *á* (állot, ája) fn. 'két barázda között elterülő, kb. két méter széles földszáv'. *Nekëm Ïzs van e Csapótán három á fjüdem.* — *Ojjan essüj vvot, mëg ez állok közzepin Ïs e víz állott.* Nr. A földterület nagyságát igen gyakran „áll”-akban fejezik ki: két, három stb. áll föld. — L. még: *fejáll, féláll.*

álladzó *állozvo* fn. 'a ló alsó ajkán a zabla két végéhez erősített kis

lác'. Nr. Nehezebben fékezhető lovaknál használják. A gyeplő húzásával ráfeszül a ló szájának alsó részére, fájdalmat okoz neki, és így könnyebben féken tartható.

állapodik l. **megállapodik**

álldogál *ádígál* tn. i. 'ua.'. *Dügozatosok má valamüt, në ádígájjatosok egisz nap!*

állókepe *állvokepi* fn. 'egy kepe-fajta, melyben a kévüket egymás mellé állítva helyezik el'. Nr. Az „állókepe” tíz kévét tartalmaz; négyzetes alapon kilenc kévét állítanak fel, a kalászókat összesimítják, s a tizedik kévét kalapszerűen szétterítik rajtuk.

alma *yma* (*†, †ja*) fn. 'ua.'. Sz. *ymafoa, ymahëj, ymamooq.* — L. még: *hirsalma, bõrsalma, búbosalma, búzaérõsalma, édesalma, pogácsaalma, rétesalma, vadalma.*

almacsutka *ymacsuka* fn. 'lerágott almának a maghéj körül megmaradt része'. *Jezék e büdös kõlgek bedopták e spágyablakon ez ymacsukát, oam mëg belesëtt e Juli neni tejesfazikába.*

almamust *ymamust* fn. 'almabor'. **Megj.** Mustot ('gyümölcsbort') általában almából és körtéből vegyesen készítenek; az almamust viszonylag ritka.

almárium *ymárijom* (*-ot*) fn. 'ruhaszekrény'. *Akaz be e vësárnapi ruhádat ez ymárijomba!* Sz. *ymárijomajtvot, ymárijomkúcs.*

alsó *ajsvo* (*-t*) mn. 'alul levő'. *Mire behortok e gabonát, ez ajsvo kivi mindënyütt ojjam vvot, mind e ganaj.* Sz. *ajsvoiklë, AjsvoÏjër, AjsvoÏjü* 'Alsólövő'.

alszeg *ogszëg* ~ *ugszëg* fn. 'a község területének déli-délkeleti, a vízfolyás szempontjából lejjebb fekvő, alsóbb része'. *Ez oaszëg má majnëm összõtépül AjsvoÏjërje.* **Megj.** Az „alszeg”-ben élő magyarság zöme római katolikus vallású. — Vö. *felszeg.*

aluminium *alaminijom* (*-ot*) fn. 'ua.'. *Mas má e edinëket inkább alaminijombu csinájják; jobb Ïs, nëm pattozvik lë rüla e máz.*

alvás *uallás* fn. 'ua.' *Jez e sog dög bogár uallás közbe csekném megészí ez embért.*

alul *alw* hsz. 1. 'vmilyen lejjebb fekvő helyen'. *E ládába alw mēktalálod.* 2. 'a vízfolyással megegyező irányban levő helyen'. *Itt alw, e Szabwy Lajosyēkná má kücsapott e Pinka.*

ám *án* hsz. 'ua.'. *Valami kis cētlire pejk fēirtam án!* — *Csek údzs dühödzzseték ez ádzsba, hodzs e cihát jerepszsetük, akkor fasszutok án!*

Amerika *Amērika* fn. 'az Amerikai Egyesült Államok'. *Miēg e háború elējöt nálunk is sokan kümēntek Amērikába.*

ami *emi* (-t) nm. 'ua.'. *Emít megmontam, oarra jw vidzsázz!*

amíg *emiēg* hsz. 'ua.'. *Csek oaddig várdzatok, emiēg fēktészülök!*

Angolország ~ fn. 'Anglia'. *Valamikor e háború után kümēntek Angolországba.*

ángyi *ándzsi* (ándzsom, ándzsod, ándzsa) fn. 'a nagybácsi, illetőleg a jóval idősebb fiútestvér felesége'. *Vyútá osztán ez ándzsodná is? Megj.* A harmincas években még szinte általános használatú volt a szó. Ma már meglehetősen ritka, inkább csak az idősebbek nyelvhasználatában él, a fiatalabbak nyelvéből kiszorította a *tánti* szó.

ánszlág *ájnszlóg* (-ot) fn. 'boroshordó fertőtlenítésére használt kénlap'.

ánszlágos *ájnszlógos* mn. 'kénes ízű (a hordónak kénlappal történt fertőtlenítése miatt)'. *Nēm szeretēm jész e mustot, igēn ájnszlógos. Kár vērt!*

ánszlágoz *ájnszlógoz* ts. i. 'hordót kénlappal fertőtlenít'. *E horduot mi mindig ájnszlógozzok e mustnak.*

antenna *antērna* (t) fn. 'ua.'.

anya ~ (szm, szd, *annya, annyok*) fn. 'ua.'. *Megj.* A szó alapalakja (*anya*) a mindennapos nyelvhasználatban nem nagyon él, inkább csak a birtokos személyragos formák hasz-

nálatosak. — L. még: *édesanya, kurvaanya, nagyöreganya, öreganya, rozspanya.*

annyi *oannyi* ~ *uannyi* nm. 'ua.'. *Oannyi e dūgom, oas sē twom, hun e fejem.*

áp l. záp

apa ~ (szm, szd, *apesa, apcsok*) fn. 'ua.'. *Megj.* A szó alapalakja (*apa*) a mindennapos nyelvhasználatban nem nagyon él, inkább csak a birtokos személyragos formák használatosak. — L. még: *édesapa, nagyöregapa, öregapa.*

ápfog l. zápfog

ápitus l. *appetitus*

appetitus *ápitus* ~ *áppitus* (-t) fn. 'étvágy'. *Jw áppitust!* — *Ez ápitusa is mintha job lenné.*

aprehendál l. *megaprehendál*. *Megj.* A szó csak ebben az igekötős formában él a nyelvjárásban.

április *áprīlus* fn. 'az év 4. hónapja'.

aproszentekel *aproszentēkül* tn. i. '⟨fiúgyerek⟩ aprószentek napján (dec. 28.) fűzfavesszőből font korbácsot vkit megütöget'. *Nr.* A néphit szerint az, akit aprószentek napján az alábbi mondóka elmondása közben megkorbácsolnak, a jövő évben nem lesz beteg, főképpen nem lesznek kelései. Az erre a célra használt korbácsot fűzfavesszőből házilag fonják. A korbácsolási mondóka szövege: *Egissigje, bikéssigje! Még nē hatagosujjon e seggék! Sok aprószentēk napcsát mēg-irhessik erīwvög, egassigje! Adwozzik, adwozzik ē nadzs ercim pīnzje!* — Vö. *korbácsol*.

áptojás l. *záptojás*

arat ~ (-ok, -aracc) ts. i. 1. '⟨érett gabonát⟩ sarlóval, kaszával, géppel levág'. *Piētērēspál utál lassam má léhet aratnyi.* 2. '⟨gabonát, fűvet⟩ sarlóval levág'. *Rīgēm mindēn gabonát údzs arattag, de mas má jobbára kaszáják, csek e szēginebbek araccsák.* — *E módzsjēn léhetnē ē kis fījjet aratnyi.* — L. még: *kiarat, learat.*

aratás ~ (-t, -kor) fn. 1. 'a gabo-

nának sarlóval, kaszával, esetleg géppel történő levágása'. *Ez aratás nehéz munka.* 2. 'a gabona levágásának időszaka'. *Jebbe e hiőségbe éccerre beérnek e gabonák, osztán id van e aratás.*

árénda árénda (-t, -ja) fn. 'bérlet <földé, házé>'. *Ném gazdákodik többet ez öreg, e birtokát is küatta áréndába.*

áréndál áréndál (-ok, áréndás) ts. i. '<földet, házat> bérél'. *Ki áréndálja e földedet e Sürűn?*

áréndás áréndás (-t, -ok, -sa) I. fn. 'bérelő'. *Fizetnek rëndössen e té áréndásodíék? Ez ennyíemkeje ugnyji gond van! II. mn. 'bérelt'. Áréndás ház, áréndás föld.*

Argentína Argentína hn. 'ua.'. *Tülenk sokan küméntek Amérikába mék Kanadába még Argentíniába.*

árkus ~ fn. 'ív <papír>'. *Kíet nadz árkus pappiros teli vutot írvoa.*

árnyék árnyék (-ot, -a) fn. 1. 'árnyékos, hűvös hely'. *Vüdzseték kü é pakrucot e foa alá, ott ez árnyígba jeléssz e picín is.* 2. 'vmely megvilágított tárgy árnyépe'. Sz. árnyikos.

árok ~ (árkot) fn. 1. 'gödör, kisebb természetes vagy mesterséges mélyedés'. *Valami íroz vutot ott, nadz vutot e fű, ném láttam, osztám belelíptem.* 2. 'utak mentén, az úttal párhuzamosan futó ásott mélyedés e víz levezetésére'. *Küdobutak, hodzs e mezdüön is kü ké tisztogatnyi ez árkokat.* — L. még: ganajárok.

árpafej ~ (-et) fn. 'árpakalász'.
árpakása ~ fn. 'hántolt árpa, gersli'. *E ricsebde árpakását szoktunk ténnyi.*

árpakává árpakávié fn. 'egy bizonyos fajta pótkává'. *Nr. Ma már ismeretlen, de a harmincas években még elég sok helyen használták.*

arra oarra hsz. 'ua.'. *Ha majd oarra jársz, níz be!*

arrának uarrának hsz. 'arrafelé'. *Uarrának vutunk mézs, de ném sokat talátunk [ti. vargányát].*

ártány ártán (-t, -unk) fn. 'kiherélt himdizsnó'. *Beteg ez ártán, csek hoggat, ném észik.*

ás ~ (-ok, -o) ts. i. 1. '<krumplit> kapával a földből kiszed'. *Küménék e kerbe, áсок é kis kurumpít.* 2. 'kny.'. — L. még: kiás.

ásás ~ fn. 1. 'árok'. *It médzs je ez ásás e kertünk alatt, jet tál lévezeti e nedvességét.* 2. 'kny.'. — L. még: krumpliasás.

aszat uaszott (-at) fn. 'Cirsium arvense <gyomnövény>'. *Kü ké dzsoslányi ez uaszottat e gabonábu, mer aratáskor mind összöszurkálja e muarok szédüök kezít.*

aszatoló uaszottulvo (-t) fn. 'kb. 80 cm hosszú nyélre erősített, háromszög alakú vaslemez, melynek alsó oldalán ^ alakú bevágás van <az aszatnak a vetésből való kiszurkálására használgák>'.
asszony ~ (asszont, asszonyok) fn. 'férjezett nő'. Sz. asszonka, cigánasszony, parasztasszony. — L. még: bábaasszony, kisasszony, komaasszony, menyétasszony, nyoszolyóasszony.

asztal asztuga (-t, -ja ~ asztaja) fn. 1. 'a cséplőgép fedélzete'. *Ez asztogura fē nē merdzs lipnyi, mer mégg beleesē e dooba.* 2. 'az a bútordarab, amelyen étkezni szoktak'. *Küü tanutá, tálíjem butaságot, hof fűsz ez asztugura?*

asztalfia asztogifja fn. 'asztalfiók'. *Tēd bele e kalínost ez asztogifjába!*
asztalruha asztogruha fn. 'egyszerűbb, kevésbé díszes, vászonból készült asztalterítő, amelyet étkezéskor használnak'.

asztalterítő asztogterítüv fn. 'díszesebb kivitelű abrosz, melyet ünnepen szoktak az asztalra teríteni <nem étkeznek rajta>'.
átaljaban átojjába hsz. 'hozzávetőleges becslés alapján, nem pontos egységér szerint'. *Ez erdüöt [ti. az erdő vágását] átojjába váduduk je.*

átáll ~ (átallom, átajja, átallotta) ts. i. 'szégyell vmit'. *Ném átallotta idé dzsünyi; vutot neki posfál Megj. A rendelkezésemre álló adatok mind tagadó mondatban fordulnak elő.*

augusztus oggusztus ~ agusztus ~ áugusztus 'az év nyoleadik hónapja'.

autó átu ~ *autu* (-t, -ja) fn. 'ua.'. *Imięnd mēnt it kiēt átu*. — *Má kiēt autuojok izs van*.

avitt *ogvitt* mn. 'ócska, elnyűtt'. *Valami oavid duomám vut rajta*.

az¹ *oaz* (*oaszt, oattu, oabbu, ogzon*; de akkor) nm. 'ua.'. *Ez embēr oaz sē tudzsa, hun áll e fejē! — Oabbu sē lēsz sēmī! — Ez embēr oazom van, hodzs jūv lēdzs. — Ippēg oarra mēnt. — Hát akkor mi lēszs?*

az² ez hat. ne. *Id van oaz ez embēr?* — *Ez ijjen embērt fē kējek kötnyi ez ejsiű fára. — E Nadus fitába igēn szíp fűjjecket láthat ez embēr.*

azonban *ogzomba* hsz. 'közben, az alatt az idő alatt'. *Mēkfűzōm e vacsorát, ogzomba tá mēgdzsūn apátok is.*

aztán *osztán* ~ *osztá* I. hsz. 'azután'. *Eljűb ēdzsiű, osztá jemēhecc. II. ksz. 'és'. Maj hozok ez erdűrū párragot, osztám mēktámogassog velēk e kazogt.*

ázat l. **beázat**

B

báb ~ (-ot) fn. 'kézelő (az ingen)'. **bábaasszony** *bábasszony* fn. 'szülésznő'. *Utujjára mēg e bábasszom főrōsztōttō mēg [= piszkos, gondozatlan külsejű].*

bábacék *bábocēkk* fn. 'érdes tinóru (egy gombafajta)'.
bácsi *bácsi* fn. '⟨a beszélő szempontjából⟩ idősebb férfi'. *Samu bácsi, nincsen kácsi.* (Bármilyen más férfi keresztnévvel is ismert gyermekmondóka.)

bacsok *bacskuo* fn. 'az alsóórieknek a felsőóriek által használt csúfneve'.
badari ~ fn. (gyny.) 'kismadár'.
bagósüveg *bogguosűvōg* fn. 'a fejbe húzható, kötött halósüveg'. Nr. Az egész fejet, sőt a nyakat is betakarta, csak az arc maradt szabadon. Ma már

nem használják. **Megj.** Talán eredetibb „bagolysüveg” (?) alakból? Ebben a süvegben ugyanis az arc hasonlított ahhoz a képhez, amikor a bagoly kinéz az oduból. A „bagoly” szónak azonban a mai felsőóri nyelvjárásban csak a *bagoj* változata él, *bagō* típusú nem.

bagzik *boggzik* tn. i. l. 'kisebb nőtény állat (kutya, macska, disznó) párosodni kíván'. *Nēm ēszik e disznuo, atikhanēm boggzik.* 2. Csak többes számú alakban: 'kisebb állatok (első-sorban kutya, macska) hímje és nőténye a párosodás előtt szerelmi játékot folytatnak'. *Boggzannak e macskák.* — L. még: **megbagzik**.

Bájsz l. **Weis**

bak *bakk* (-ot, *bakcsa*) fn. '⟨kecske, őz⟩ hímje'. *E baknak kīsz szarba izs van [ti. az őznek].* — L. még: **fűrészbak**, **kecskebak**, **őzbak**.

bakanes *bakkancs* (-ot) fn. 'ua.'. *Rīgebben e firfijek csek csizmába jártak, mēg nyárom papudzsa, de e cipűöt mēg e bakkancsot nēm ősmertik.*

bakfinc l. **bukfenc**

bakfincul l. **bukfencel**

bákó *bákuo* (-t) fn. 'gyékénybuzogány'. *Ojjam, mind e bákuo.* (Egyenes tartású gyerekre, lányra mondják elsősorban.)

bakter *baktēr* (-t, -dzsa) fn. l. 'éjjeli őr'. 2. 'vasúti őr'.

baktol *baktul* (-ok, *baktusz, baktut*) tn. i. 'éjszakázik, virraszt'. *Mid baktusz tē it fēnd, fekűdzs lē, iszē má tá ifjē is jeműt!*

Ballák utca *Ballák ucca* hn. a Nagy utca folytatása a Patakszeren. Nevét az itt lakó Balla családról kapta.

balog ~ mn. 'bal'. *Mjēr e balok kezēje észē?*

balogol *balogul* tn. i. 'bal kézzel csinál vmit'. *Nē baloguj nekēm, vēdd e jop kezēdbe oaszt e fejszūt!*

balogul *balogu* hsz. 'bal kézzel'. *Od vagduata e kert mellett e fűjjed balogu.*

bán *bány* (-om, -nya) ts. i. 'sajnál,

fájjal vmit'. Ném bányom, akarmi
léssz is!

bángli ~ (-t) fn. 'személyszállf-
tásra, könnyebb fuvarokra használt,
kisebb méretű, könnyű szekér'. —
Vö. kisszekér.

bánik bányik tn. i. 'vmilyen maga-
tartást mutat vkivel szemben'. *Údzs*
bányig velé, mind e kucsávé.

barackó barackw (-t) fn. 'ősz-
barack'. *De sok szib barackwot árutak*
e piharcon! — Vö. marigla.

báránycsés báránycsész (-ét) fn.
'bárányhimlő'. Sz. báránycsészés.

barátfüle barátfülö (barátfülit)
fn. 'lekváros derelye'.

barázda bérázda (t) fn. 'ua.'
Nincs é bérázdája sē. 'Nincs egy da-
rabka földje sem'.

barázdaféreg bérázdaféreg (-fir-
get) fn. 'krumplikukac'.

barázdas bérázdas I. mn. 1. 'baráz-
dált, nem eléggé sima felületű <szán-
tott föld>'. *Igem bérázdas jez e szántés,*
mék ké mégéccér hordozni. 2. 'a rúd
jobb oldalára fogott <tehén>'. *Vwot*
éccér nekém é bérázdas tehenēm. II. fn.
'a rúd jobb oldalára fogott tehén'.
E kiésztiűvő, uan nēm, de e bérázdas
igem fil e motortu.

barázdol bérázdul tn. i. 'boronálás
után a barázdtát ekével mélyíti'. *Má*
cseg bérázdunyi ké, mindzsá végeznünk.
— L. még: kibarázdol.

barázdolás bérázdulás fn. 'a ba-
rázdának boronálás után ekével tör-
ténő mélyítése'. *Nekēm még e béráz-*
dulás jetart é picind, de té hazaméhecc.

bárd ~ (-ot) fn. 'széles pofájú,
rövid nyelvű baltaféle'. Nr. Ácsok,
hentesek használják.

bari ~ I. msz. bárányhívogató
szó. II. fn. (gyny.) 'bárány'. Megj.
A hívogató a szó többszöri ismétlésé-
vel történik.

batrí batrí ~ patri (-t, -ja) fn.
'elemlámpa'. *E kizs batridat hoz, mer*
igén sötéd van! Sz. batrilámpa ~ patri-
lámpa.

batta l. vatta

battyog baccsog tn. i. 'lassan

megy, bandukol'. *Mindig mászká*
valahun, íppég imięnd baccsogott é
lének.

be l. ki s be

beáztat beásztít (-om, -ottam) ts. i.
'vízbe tesz, és ott állni hagy vmit'.
Beásztítottam e ruhát, mosnyi akarok.

bécél bićiěl tn. i. 'akadozva, ne-
hézkesen olvas'. *Má harmadik eszten-*
dejé jár oskolába, osztán íppén csek
hodzs bićiěl.

becukroz ~ tn. i. 'cukorból sokat
eszik <és emiatt elmegy az étvágya>'.
Becukrozott, osztá mast nēm észik, nēm
esik jw neki.

becsap ~ ts. i. 1. 'elsősorban
nyitott ajtót, ablakot> bevág'. *Be-*
captam ez orra elűött ez ajtwt. 2.
'rászed vkit'. *Hát oavvée e lűvée jw*
becapta.

becsapódik becsapódik tn. i. 1.
<nyitott ajtó, ablak> bevágódik'.
Hörtelem becsapwott ez ajtwt, de
úds mégéjtem! 2. 'vmiféle számítása
nem válik be vkinek, s ezzel családás
éri'. *Mindik spēkulál, de mazz becsa-*
pwott. 3. '<lövedék> vmilyen célba
bevágódik'. *Nēm mészti tūleng vwot*
édz ojam viz, oda csapwottod be e
gránát.

becseresznyézik becseresnyěžik
tn. i. 'cseresznyével tele eszi magát'.
Jw becseresnyěžēt, nēm ké neki e
vacsora sē.

becsül böcsül (-öm, böcsűsz, böcsü-
tő) ts. i. 1. 'vkit erkölcsi szempontból
tisztelretreméltónak tart'. *Múta ohatta*
ez urát, nēm böcsülöm sēmre. 2.
'vmit súlya, pénzértéke szempontjá-
ból vmire értékel, taksál'. *Édzs ojjam*
mázsa körű lehet; in oannyira böcsü-
löm. — L. még: lebecsül.

becsület l. felbecsület. Megj.
A szó inkább csak ebben az igekötős
összetételben él a nyelvjárásban.

becsület böcsület (-ét) fn. 'ua'.
Jeszarta a böcsületit. 'Vmi miatt oda-
lett a becsülete, lejáratta magát'. Sz.
böcsületés.

bedagaszt ~ ts. i. 'kenyérlisztet>
dagasztással tésztává dolgoz össze'.

Este bedagasztok, egisz ijje kel e krasz. — E kënyeret mëg be kë dagasztannom.

béder *bédër (-t, -ék) fn.* 'vihar, zivatar'. *Hajszátog be e ludakat ez wolba, mer dzsüm valami bédër, osztán ugdsom veri űket! — Jezën e nyáron ojjam bédërög vjotak, hosz szintë fit ez embër.*

bederzél *bedërziël ts. i.* '〈uborkát〉 háztartási gyaluval meggyalul'. *Este bedërziëlëm e buborkát, jop ha áll ë picint.*

beepernýzik *beepërnyjézik tn.* i. 'eperrel jól teleeszi magát'. *Hazának ott e vágászba jvo beepërnyjésztünk.*

beérik *beírík tn. i.* '〈gabona〉 megérik, érettü válik'. *Jebbe e hiéstgbe ëccërre beírnek e gabonák, osztán id van ez aratás.*

beétek *beétek ts. i.* '〈kévéket〉 a cséplógép dobjába ereget'. *Ha más nincs, hád beétetëm in [ti. a kévéket a cséplógépbe].*

beféd *beföd ts. i. l.* 'vkit, vmit betakar'. *Föd be e dzserékët, mer mëkfázik! — Befödöm e krasz, mer ha mëkfázik, nëm kel mëg.*

befedez *befödöz ts. i.* '〈főleg gyereket〉 az ágyban betakar'. *Hëjjába födözöm be, udzsis kürugdzsa magát.*

befírhangoz *befjërhangoz tn. i.* 'függönyt az ablakra húz'. *Fjërhangoz be, nekëm në lessëm be sënki!*

befog ~ *ts. i.* '〈felszerszámozott jóságot〉 indulás előtt a szekér elé fog'. *Befogom e tehenëket, indunyí këll. — No, mënek, osztá befogok, nëm várok többet.*

befon *befony (-om, -nya) ts. i.* '〈haját, szört〉 az egyes csomók egymásra hajtogatásával kötél alakúvá fon'. *Fond be e hajadat, údzs nízë kü, mind ë baszorkány. — Idësapa, ha jemëntünk szekjërje valahóá mëszszebre, mëg e logk farkát izs befonta. — Ím má magam fonyom be e hajamat.*

begereblyél *begëräbläl ts. i.* '〈füvet〉 gereblyével a rét széléről a rét közepe felé kapar'. *Job mëg züödëm*

begëräblányi, szározszam má igën sok jemaradozik e gëräbla fogaji közzött.

béget *bëget tn. i.* 'bög 〈birka〉'.

begye *bödzsö (bödzsüt) fn.* Csak birtokos személyragos alakban: 1. 'a takarmányrépa, saláta legbelső, gyenge levelei'. *E Sározsberëgbe ez idjën nëm lëz burgëndi, ugz e dök hornyv mim mëgëtë e bödzsüt. 2. 'a házi-szárnyasok, madarak nyelöcsövének végén levö, a táplálék tárolására és puhítására szolgáló rész'. *Niz, mit talátam e tig bödzsibe!**

begyújt *bedzsüjüt tn. i.* 'szénát, sarjút megszároгат, és a házhog betakarít'. *Sog vjot e rossz üdjö, de azjër lassam má bedzsüjtënnünk.*

behajt¹ ~ *ts. i. l.* '〈jóságot, szárnyasokat〉 zárt helyre beteret'. *E ludakat behajtottam ez wolba.*

behajt² ~ *ts. i.* '〈ajtot, ablakot〉 úgy tesz be, hogy nem csukódik be egészen'. *Hajdzs be ez ajtyot!*

behallgat *behoggat tn. i.* '〈földterület〉 vhová erősen benyúlik'. *E Hidegudalon e ricsë behoggat egisszen ez erdüök alá.*

beharangoz ~ *tn. i.* Szinte kizárólag csak t. sz. 3. sz.-ü általános alanyként: 'istentisztelet előtt harmadszor harangoz'. *Mindzsá beharangoznak.*

behártyásul *behárcásul tn. i.* '〈kisebb töcsa〉 vékony, hártyaszerű jégréteggel vonódik be'. *Hidëgëk má ez íccakák, e tycskák ez utom mind behárcásúnak rëggëere.*

behörd ~ *ts. i.* '〈termést〉 betakarít'. *Csek ëccër lëdzsën összöködvië, behördannyi má cseg behördzsok [ti. a gabonát].*

behördás ~ *fn.* 'a termés betakarítása'. *Ha mëg ëcs-kjët napik tart e jvo üdjö, vígezniünk e behördásje.*

behördöz ~ *ts. i.* '〈betetett földet〉 megboronál'. *Ez öreg vetët, ü jemënt haza, ím mëg estjëlög behördözom jesz e pár állot.*

behördözás ~ *fn.* a betetett föld megboronálása'. *Ha e vetis mëgvan, e behördözás ëcs-kettjöre mëglësz.*

behúzódik *behuzódik* tn. i. 'vhová visszavonul (és ott szerényen meghúzza magát)'. *Behuzottak e hátság szobába* [ti. a már munkaképtelen öregek, átadva az *ejszű* szobát a fiataloknak].

bejár ~ I. tn. i. 'szekérrel a kapun befordul'. *Őz e szegény dzserék, nem tud bejárni e kapun*. 2. 'szekérrel' behajt vhová'. *E szekiérje mindzsá bejárok e pajtába*. 3. 'vhová (főleg vmilyen jobb családhoz) gyakran elmegy'. *Bejárta e papjékho is*. 4. ts. i. 'vmely területet, vidéket keresztül-kasul jár, beutaz'. *Bejárta usz tán e eziz világot, Amërikába isz vwt*.

béka *biéka* (t) fn. 1. 'rendszerint vízparton élő, kisebb, kétéltű állat'. 2. 'a ló patájának a már elhalt, körömszerű anyagon belüli, érzékeny része'. *Sántit e rudas, emikor patkoytattam, e kogdzs belemecétt e biékájába*. — L. még: **varacskosbéka**.

bekapál ~ ts. i. 'egy bizonyos földterület kapálását elvégzi'. *Estiélíg még bekapájok jeszt e állot*. — *É nab bekapátok e csoportaji füjdet*. **Megj.** A tárgy általában az állot, állat tárgyragos forma, illetőleg a valamely határrésznévre utaló jelzővel ellátott *füjdet* alak.

békarokka *biékarokka* (t) fn. 'mezei zsurló'. **Megj.** Főleg nedvesebb réteken terem.

békatelknő *biékatekonyű* fn. 'a kagyló kemény héja'.

béke *bike* (*biküi, bikibe, bikin*) fn. 1. 'békesség'. *Hadzs má bikibe!* — *Mjé nem hadzsod bikin oaszt e kucsát?* 2. 'kny.'

bekertel *bekertül* ts. i. 'udvart, kertet) kerítéssel körülvesz'. *Bekertütök e kiskertét, mer mindig beméntek e tikok*.

békétürés *biketüris* fn. 'türelem'. *Ha jeszt e strájduludást oabba nem hadzsátok, küfodzok e biketürisbü, oaszt mégbányátok*.

bekerül ~ tn. i. 'gabona, takarmány) a házhoz beszállítódik'. *E*

gabona mas má lassam bekerül, ha csek je nem romlík ez üidű.

bekever ~ ts. i. 'vetőmagot) rézgalicoldatba beáztat'. *Hwynap idzs is idzs is je kő vetnyi, mer má tennab bekevertem e magot, oasztán tönkre-mëdzs*.

békevilág *bikevilág* fn. 'az első világháború előtti időszak'. *E rigi jw bikevilágba, akkor vwt jw világ!*

békkér I. **vekker**

békli, békni I. **vekni**

bekovartiz I. **bekvartélyoz**

bekovászol *bekovaszul* tn. i. 'a lisztbe vízben feloldott kovászt keverve a lisztnek kenyérsütésre való előkészítését elvégzi'. *Bekovaszulok, oaszt in is mënök léfekünnyi*.

beköt ~ (-ök, beköcc, beköttem) ts. i. 1. 'jóságot) a jászolhoz köt'. *Közs be e marhákat, në járdzsanak itt e udvaron összö mindéntl!* 2. 'egy földterület gabonatermését) kévébe köti'. *Mire bekössök jeszt e nacs füjdet, este lëssz*. 3. 'kereket) megköt (hogy a lejtőn a szerket fékezzék). *Mind e kiét kereked beköttem*. Tárgyatlan ragozású alakban is ugyanebben a jelentésben: *Gondutam, bekötök, nëhodzs új járdzsak, mind e mútkor, hodzs igëm mëgindut e szekiér*. 4. 'fejet) fejkendővel körülköt'. *E fejedet közs be, mjelüött e masináho misz!* 5. 'kötőszerral beburkol vmit'. *Údzs jemecöttë e kezics, csek úd düd belüjüllö e vír, e doktornak kellëd bekötnyi*. 6. 'a zsák száját) zsineggel összeköti'. *Bekötted udzsis élig jw e zsák száját?* **Nr.** Régen általánosan alkalmazták a fékezésnek a következő egyszerű módját: a szerké egyik vagy mindkét hátsó kerékének egyik külőjét erre a célra szolgáló láncsal a tengelyhez kötötték, hogy ne foroghasson, s ezzel a lejtőn való lefelé menetel meglassítsák. Az országúton azonban ezt a fékezési módot a hatóságok megtiltották, ugyanis erősen rongálta az utat. Így ma már nem is nagyon él.

bekukorál ~ tn. i. 'betelepszik, beül vhová'. *Bekukorát idë hozzám*

má réggő, cseg beszít, nēm tuttam sēmics csinányi.

békül 1. kibékül

bekvártélyoz bekovártiz ts. i. 'katonákat) szállásra berak hová'. *Bekovártisztag bennünket gazdagap parasztokhó [ti. katonákat a háború alatt].*

bél biáll (-et, -é, biállbe) fn. 'ua.' *E biálllet üdüssebb asszonyok szokták mosnyi. Sz. dijobiáll, disznobiáll, kényyőrbíáll, marhabíáll, vagbíáll, vas-tagbíáll, víkombíáll.*

beledönt ~ 1. tn. i. 'a kocsis hibájából szekér az árokba) beleborul, beledől'. *Nēm vettē eszre, hodzs e loak kűmēntek ez árokpartra, osztám beledöntött. 2. ts. i. 'vmit beleborít, beledönti hová'. E nac szíél e villam-puoznákat beledöntött e gabonába.*

belejár ~ tn. i. 'szekérrel) belemegy, belehajt vmibe'. *Belejártam e Pínkába, had dagaddzsanak még e kerekék. — Majnēm belejártam ez árogha.*

bélel¹ biálllul ts. i. 'béléssel ellát'. *Jeszt legjób lennē talán selēmje biálllunnyi. — L. még: kibélel.*

bélel² 1. felbélel. Megj. A szó csak ebben az igeiktős származékban él a nyelvjárásban.

belemarkol belemarkul tn. i. 'vmibe belenyúlva abból bizonyos mennyiséget a markába vesz'. *Belemarkut e dijoba, osztá má futott is.*

béles biálllēs (-t) fn. 'többszörösen összehajtogatott, kelt tésztából készült, almával vagy túróval töltött sült tészta'. *Uomázs biálllēs, turwozs biálllēs.*

béles biálllēs (-t) fn. 'ruhának, főleg kabátnak a belső részébe beledolgozott másféle anyag'. *E dymánom biálllēs atw má egisz rondzsos.*

beleseggel ~ tn. i. 'hátrálva beleszik vmibe'. *Beleseggēt ez árogha.*

belesüketül besüketül tn. i. 'vmi miatt süket lesz'. *Jebbe e nadzs rompu-lástogba má besüketülök.*

belevág ~ 1. ts. i. 'testrészt) beüt vmibe'. *Jwo belevákta e fejít ez asztoa*

sorkábal 2. tn. i. 'villám) belesap vmibe'. *Belevágott e villám e fába, osztá ot hoat még mind e kettű. Ebben a szerkezetben: Belevágott e mēnkű 'kába veszett'.*

belőle belűllő hsz. 'ua.'. *Fűősztem jwo kurumpigánicád, de nēm évéd belűllő sēmít [ti. a gyereket].*

belső bejsűj mn. 'belül levő'. *Mēgniszted e dymánod bejsűj zsebibe is?*

belsőség bejsűjőg fn. 'a ház körüli gyümölcsös és veteményeskert'. *E birtokát jeanná, csek e bejsűjőgēt hadzsa még.*

belül belűj hsz., nu. 'ua.'.

bélyeg biállg (-ēt) fn. 'levélbélyeg'.

belyukaszt belikaszt ts. i. Csak ebben a szerkezetben: *Belikasztotta e fejít 'betörte a fejét'.*

bemákoz ~ ts. i. 'éppen csak beszór vmit vmivel'. *Nēm 'r sēmít ez ojjan ganajozás, mikor csek im mákozod be.*

bemer ~ ts. i. 'kitisztított gabonát) zsákokba lapátol'. *Nēm szuor-nunk mas tovább, oannyi e buza, hob be kē mernyi.*

bemerés bemeris fn. 'a kitisztított gabona zsákba lapátolása'. *Mindzsá vígeznünk, má csek e bemerisz van hátra.*

béna biēnna mn. 'ua.'. *Van neki ē fija, e bal kezē biēnna.*

Benedek Bedenēk ~ Benedēk csn.

benek ~ hsz. 1. 'befelē'. *Údzs rag nekēm uszt e kazut, hob benek huzwoddzson! 2. 'Magyarország irányába; kb. kelet felē'. *Imjēnd mēnt id benek kűt atw. — Vő. kinek.**

benn 1. ottbenn. Megj. A benn határozószó főként ebben az összetett formában él a nyelvjárásban. Helyette inkább a bend 'bent' alak használatos.

benne bendē hsz. 'ua.'. *Ez egisz Sürűj csögbög vwt, ez egisz Sürűjōn űj-risztek, e marha bujkád bendē. — De: bennem, benned, bennünk, benneték; a t. sz. 3. sz.-ű alakra nincs adatom, és nyelvi emlékeimben sem él.*

bent bend hsz. 'vminek a belsejé-

ben'. *Vam valaki bend?* — *Bend van e ládába.*

benzin *benzin* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *benzinés, benzinkut.*

benyílő *benyillő ~ benyülő* fn. 'a ház nagyobb szobájából nyíló kisebb helyiség'. Nr. Bár lakószoba jellegű, általában nem szokták lakni, hanem a szekrényeket, ruhás ládákat stb. tartották benne. Télen sok háznál itt tárolták az almát.

bepólyál *bepólyál* ts. i. 1. '⟨gyereket⟩ pólyába betakar'. 2. 'bebugyolál vmit'. *Igém megdagadt e kezem, valamivée be kéjek pólányi.*

bepucol *bepucol* ts. i. '⟨házat⟩ bevakol'. *Be még nem pucuták e házod, de má ot laknak.*

berámol *berámol* ts. i. 1. '⟨termést⟩ betakarít'. *Vam még é kis riépánk, uaz berámujjok, osztán e mezdióm végestünk.* 2. 'behord vmit vhová'. *Mire hazadzsüjök, e hasábbot rámujjátok be e fugszimbel.* 3. 'parancsossal beküld vagy behív ⟨pl. gyereket⟩'. *Uaszt e kölket nekém berámud!* 4. 'bútorral felszerel ⟨lakást⟩'. *Szipēm berámuták e szobád, de ez egész lakást is.*

bércen *biércen* (-t) fn. 'kemény, recés felületű bőrkínóvás ⟨főképpen a kézen⟩'.

bérel *birül* ts. i. '⟨földet, házat⟩ bérért használ'. *Mast e szogorának e bírtokát bírüli.*

berendel *beröndül* ts. i. 1. '⟨termést⟩ betakarít'. *Lassam má mi izz beröndüjök e szügnánkat.* 2. '⟨jóságot, szárnyasokat⟩ betere'. *E tikfijakat röndüd be ez estálhoba.* 3. '⟨főképpen gyereket⟩ parancsossal behív vagy beküld'. *E dzserékéket röndüd be e hidegrü, mer mékfáznak ötkün!*

béres *béres* fn. 'szerződéses cseléd uradalomban, nagyobb paraszti gazdaságban'. Nr. Felsőőrben béresek nem voltak, magát a fogalmat és elnevezést csak más vidékről ismerték.

beretva *berédva* (-t, -ja) fn. 'ua.'. *Ojjan elés e kaszám, mind e berédva.*

beretválkozik *berédvázokik* (-ok,

-o ~ -ol, -ott) tn. i. 'ua.'. *Sokszor cseg vésárnap irék rá berédvázoknyi.* Sz. *mégberédvázokik.*

beretvás *berédvás* (-t) fn. 'borbély'. *Szombat este e berédvásná trocs-csunak e firfijek.*

bérlő *birülő* fn. 'az a személy, aki földet, házat bérebe vett'.

berreg *berrég* tn. i. 1. 'eseng ⟨veker⟩'. 2. 'berregő hangot ad ⟨gép⟩'. *Má e faluba sok helém berrégnek e masinák.*

berukkol *berukkul* (-ok, *beruk-* *kut*) tn. i. 'katonai szolgálatra bevonul'. *Lakodalomba vjotam, és dzsüt, hodzs be ké rukkunyi.* — Vö. *kirukkol.*

beslájfol *beslájful* 1. tn. i. 'a szekéren alkalmazott dörzsféket, a slájfert becsavarja ⟨ezzel a szekér gyors haladását lejtőn lefelé fékezi⟩'. *Jw beslájfutam, szípél lé izz dzsüttünk oazon e nadsz vjüdzsön.* 2. ts. i. '⟨szekeret⟩ a slájfer becsavarásával befékez'. *Nekém e Cukrázdombon beslájful e szekeret!*

bigisli 1. *virisli*

besötétül *besötötül* tn. i. 'besötétedik'. *Tiélén, ha besötötül, kezdsek ez etetist.*

bespriccel *bespricül* ts. i. 1. 'befröcsköl vmit'. *Jez e hik sár mindénd bespricül.* 2. '⟨ruhát⟩ vasalás előtt vízzel permetszerűen beszór'.

beszáród *beszáród* tn. i. '⟨gabona⟩ a száradás folytán terjedelmében csökken'. *Tédzsü még rá é lapátje, udzsizs beszáród, osztán nem lész é köből sé [ti. a köblös sajtárral mért búza].*

beszéd *beszid* (-ét) fn. 'ua.'. *Ojjan szib beszidét mondott e tisztelendü ur.*

beszél *beszil* (*beszisz, beszit*) ts. i. 'ua.'. *Ez embérek jeszt izz beszilik, oaszt izz, de nem lehet án oorra sémít sé annyí.*

beszolgál *beszolgál* tn. i. 'vmi rendeltetésszerűen beleillik, bele való vmibe'. *Jez e tengüő beszolgál jebbe e ligba, osztá ot mécs hátra.*

betesz *betész* ts. i. 1. '⟨ajtót, ablakot⟩ becsuk'. *Téd be ez ablakot!*

2. 'vmit behelyez vhová'. *E ruhát téd eb ez ymárijomba!*

beton *pëton* (-t) fn. 'ua.'

betoníroz *pëtoniëroz* ts. i. 'betonoz vmit'. *Lassan e ház ajja má kíz is, má e pinciët pëtoniërozák.*

betü *bötü* (-t, -jö) fn. 'ua.'

betüz *bötüz* ts. i. 'levelet stb.' be-tünként, nehezen olvas'. *Alik tutta bötüznyi oaszt e rígi írást. Sz. kübötüz.*

betüzel ~ (-ék, -tüzész, -tüzët) 1. tn. i. 'kályhában, kemencében' tüzet rak'. *Betüzelék e kemenciëbe, sütnyi akarok.* 2. ts. i. 'vmit a tűzbe dobva eléget'. *Ha jëzt e sok klumpot je nëm rakod, betüzelëm.*

bevág ~ ts. i. 1. 'megeszik vmit'. *Íds aratáskor ez embër kiët-három porciýtot ízs bevág.* 2. 'testrészt' be-üt vmibe'. *Bevákta e fejüt e falba.* 3. 'vmit behajít vhová'. *Bevákta e tarisznyáját e sorogba, osztán erekk!* 4. tn. i. 'villám' becsap vhová'. *Bevágott e villám e toronyba.*

bevarosul *bevogrosul* tn. i. 'beheged'. *Má szípëm bevogrosut e seb, de aziër e doktor miëg bekötö.*

bevásál l. **bevásárol**

bevásárol *bevásál* ts. i. 'ua.'. *Hýgnab dísznyot ölnünk, má be ízs vásátam. Sz. bevásálás.*

bevet ~ ts. i. 1. 'egy bizonyos földterületet' maggal beszó'. *E vetis jebbe e nacs hídege min küfadzsott, osztám bevették e helit kukoricávé.* 2. 'kenyértésztát' lapáton a kemencébe rak'. *Bevetëm e kënyeret, osztán utánna maj beszígethetnünk. Tárgy nélkül is: Nëm sokára bevették.*

bezaboláz ~ ts. i. Csak ebben a szerkezetben: 'bezabolázza a lovat, lovakat': 'a zabolát a ló szájába helyezi'. *Zabolázd be e loquat, hodzs mëhessünk!*

bezaluz *besaluz* ts. i. 'ablakot' a zsalugáter becsukásával elzár, 's ezzel a szobát is elsötétíti'. *Ha jemënték, ez ablakokat zaluzd be!*

bíbie *biëbic* (-ék) fn. 'ua.'. *Aziër mondzság biëbicnek, mer mindig aszon-dzsa, hodzs bië-bic!*

bibirésók *bibircswokk* (-ot) fn. 'elsősorban az orron, ritkábban az arcon található bőrkinövés'. *Teli van ez orra ojjam vörözs bibircswokkokje. Nëm is iërtëm, mitü lehet. Sz. bibircswokkok.*

biceget *biëget* tn. i. 'biceg, sántikal'. *Valami lehet e lábávë, mer igëm biëgetët.*

bicikli *bicigli* ~ *vicigli* (ritk.) fn. 'kerékpár'. Sz. *biciglizik* ~ *viciglizik* (ritk.), *biciglicsöngüë, bicigligumi, biciglikeriëk, bicigilánc.*

biciklis *biciglis* ~ *viciglis* (ritk.) (-t) fn. 'kerékpáros'. *E Templom ucca sorkán ë biciglis új fëdüt.*

bicsaklik l. **kibicsaklik**. Megj. A szó csak igeiktös formában él a nyelvjárásban.

bika ~ (t) fn. 'ua.'. Sz. *bikabor-dzsu*. — L. még: *szarvasbika*.

bikaesök *bikacsëk* (-ët) fn. 'a levágott bika hímvesszőjéből készített korbács'.

biksz ~ (-ët) fn. 'cipómáz'. — Vö. *subick*.

bimbó *bimbuo* (-t, -ja) fn. 1. 'rügy'. *Má e tölfákon ízs vam bimbuo.* 2. 'fejlődő, még ki nem nyílt virág'. *E muskëndli teli vam bimbuové.*

bimmelli l. **vimedli**

bincker *binckër* ~ *pinckër* (-t) fn. 'bige <egy gyermekjáték>'. Nr. A bincker kb. arasznyi hosszú, ujnyi vastagságú, két végén kihegyezett fadarab. Játékszabályai: A földön egy kis lyuk tetejére ráfektetik, s egy bittal igyekeznek minél messzebbre elröpíteni. Másodsor egy lapocka-szerű deszkadarabbal ráütnek a bincker hegyére, s a levegőbe felpörgő binckert a lapockával továbbütik. Az nyer, aki összesített eredményben legmesszebb röpítette a binckert. Ahányszor a játékos a lapockával a levegőben repülő binckerbe bele tud ütni, a lépésben lemerített távolságot annyival meg kell szorozni. Régen kedvelt gyermekjáték volt, ma már nem nagyon ismerik.

binckerézik *binckërezik* ~ *pinckërezik* tn. i. 'a bincker nevű játékszerrel

játszik'. *Dzserékkorotogba vésárnap sohad binckérészetiek ez udvaron.*

binckerezés *binckérésis* ~ *pinckérésis* fn. 'a bincker nevű játékszerrel való játék'.

binscul *binscül* (-ök, binscsüt, binscsüt) tn. i. 'szerencsekívánatot mond'. *Rigén, emikor eljösször kesztek aratnyi, e legöregeb mindig binscsüt.*

birék l. **bürök**

birka ~ (*st*) fn. 1. 'juh'. 2. 'bárgyu ember'. *Hodzs ijmem birka lédzsijé, uaszt aziér mjeksé hittem vuna rúlad.*

bíró *birw* (-t, -ja) fn. 'ua.' — L. még: **segédbíró**.

birsalma *birwoma* fn. 'ua.'. **Megj.** Felsőrben nemigen termelik, nem is nagyon ismerik.

bizony *bizo* hsz. 'ua.'. *Ha uaszt akardzsa ez embér, hodzs e fjyót teremdzsén is, bizo ganajoznyi kell. — Ím bizo ném ménék je! — Hád bizo jw lënné!*

biztat *bisztat* (-ok, *bisztacc*) ts. i. 1. '<állatokat> ösztökél'. *Bisztazsd úket [ti. a lovakat] é kicsint, sohasé írniük haza. 2. 'bizakodást ébreszt vkiben'. *Bisztatot, hodzs mindén rönðbe lëssz. — L. még: megbiztat.**

biztogat *bisztogat* ts. i. 'biztat, bujtogat'. *Mid bisztogatod mindégre oqsz e kölket, udzsis ojjan ros, mind ez ördög! — L. még: felbiztogat.*

boci *bocci* I. msz.; borjúhivogató szó. II. fn. (gyny.) 'borjú, tehén'. **Megj.** A hfvogatás a szó többszöri ismétlésével történik.

bocskor ~ (-t, -dzsa) fn. 'elviselt, rossz cipő'. *Ojjam bocskor wtot e lábán, hocs szigëllennyi walw. 2. 'tollbokréta a tyúk, kakas lábán'.*

bódul l. **elbódul**. **Megj.** A szó csak ebben az igekötős formában él a nyelvjárásban.

bodza *boza* fn. 1. 'bodzafa'. 2. 'orgona' (virág és növény).

bodzavirág *bozavirág* fn. 'orgona'.

bóg *bwog* (-ot, -dzsa) fn. 1. 'mozgó felhérc'. 2. 'mérleg'. **Nr.** Csak a mozgó felhérces szekeret ismerik. Lovat, tehenet egyaránt ilyenbe fognak.

bogár ~ (*bogarat*) fn. 1. 'légy'. *Uannyi ez idién e bogár, mind e dög. 2. 'rovar'. *Micsoda furcsa bogár mászik ott e falon?**

bogárfogó *bogárfogw* fn. 'légyfogó'.

bogárgomba ~ fn. 'légyölő galóca'. **Nr.** A *bogárgombá*-t régebben légyirtásra használták. Apróra vágdosva cukrozott lében egy tányérba helyezték, s a legyek igen gyorsan elpusztultak tőle. Ez az eljárás azonban nem volt egészen veszélytelen. Nem volt ritka eset, hogy a földre hullott, elpusztult legyeket a csirke megette, és a mérgezésétől szintén elpusztult.

bogárütő *bogárütü* fn. 'légyesapó' (hosszabb pálcára szerelt, kb. tenyérnyi bórdrab).

bóghorog *bykharog* fn. 'a mozgó felhérc (*bwog*) két végére erősített vaskampó, <melyre a hámfát aksztják>'.

boglya *bagla* (-t) fn. '4–5 petrencéből álló, kúp alakú, nagyobb szénarakás'. *Ha jw ez ut, tíz baglát könynyem fërakok.*

boglyakazal *baglakazw* fn. 'kúp alakúra rakott kisebb széna- vagy szalmakazal'.

boglyál *baglál* (-ok, *baglának*) ts. i. '<szénát> nagyobb kupacokba rak'. *Sziénád baglátunk; jw szároz, de mog má ném tudzsok hazavünnyi. — L. még: összeboglyál.*

boglyas *baglas* mn. 'kócos, rendetlen hajú'. *Mindig baglas, ojjan e fejé, mind e szienakazog.*

bognár *bagnár* (-t, -ok) fn. 'kerékgyártó, aki mezőgazdasági faszerszámokat (favilla, gereblye stb.) is készít'. **Sz.** *bagnármihel.*

bógszeg *bukszeg* fn. '20–25 cm hosszú, erős vasszeg <a mozgó felhércet erősítik vele a rúd alsó része és a *bwoktartw* közé>'.

bógszeglyuk *bukszeglik* fn. 'a szekérrúdon a rúdszárnyak elágazásánál található lyuk'.

bógtartó *bwoktartw* fn. 'a rúdszárnyak elágazásánál a rúd alá erősí-

tett ─ alakú erős vaslemez <amely a mozgó felhércet tartja>.

bögtáska *bvoktáska* 'a mozgó felhérc közepén levő, a farészat teljesen körbefogó vasalás'.

bögtoll *bvoktoll* fn. 'a mozgó felhércen kétoldalt levő vaspánt(ok)'.

bojt *bvojt (-ot)* fn. 'ua.'. *Ojjan szib bvojd vvojt e kizsdzserék sapkáján, igën szib vvojt.* Sz. *bvojtos*.

buajt l. **bujt, bojt**

bojtár *bvojtár (-t)* fn. 'ua.'. *Megj.* A községben csak istállóss állattartás folyik már nagyon régóta, de a szót magát azért ismerik.

buajtás l. **bujtás**

bokor ~ (*bokrot, bokra*) fn. 1. 'egy esomóban kinövő bab, krumpli'. *Három bokor kurumpit ástam kü, osztjl lett ë jw kosárje.* 2. 'a föld felszínén szétágazó fa'. *Feljénk mindënyüd bokor e ritekën e mödzse.* Sz. *fiszfogbokor, kökimbokor, madzsarwbokor, madzsarvofogbokor, vadrvozsábokor.*

bolha *buha (-t, -ja)* fn. 1. 'Pulex irritans'. *Në enged be e kucsát e szobába, ognyyi buhája vam, mind e dög.* 2. 'répabogár'. Sz. *buhaszar, buhaszpis.*

bolondáskodik ~ tn. i. 'bolondozik, tréfálkozik'. *Në bolondáskoddsz it nekëm!*

bolondázik ~ (*-ok, -o ~ -ol, -ott*) tn. i. 'bolondozik, tréfálkozik'. *Asz hittem, hocs cseg bolondázik, emikor monta, hodzs mi vvojt e lakodalomba, de kisébben hallottam, hodzs igaz vvojt.* — L. még: **elbolondázik**.

bolt *bvud (-ot, bvoddzs)* fn. 'vegyeskereskedés'.

boltos *bvudos (-t, -ok)* fn. 'vegyeskereskedés tulajdonosa'. Sz. *bvudosinas, bvoδοςsegid.*

boncu ~ (*-t*) fn. 1. 'gabonaszem, elsősorban a hajdina őrléskor levált héja'. 2. 'poloska'. — L. még: **hajdina-boncu**.

bong *bunog (bungott)* tn. i. 'búgó hangot ad'. *E szomszidba nadzson dügognak, cseküb bunog e masina.*

bont l. **felbont**

borfa *borfoa* fn. 'borszállító szekereken levő két erős rúd <amelyen a boroshordók feküdtek>'. — Vö. **borfás szekér**.

borfás szekér *borfász szekjër* fn. 'borfával felszerelt szekérfajta'. Nr. Az első világháború előtti időben a felsőőriek híres fuvarosok voltak. Sokszor szállítottak bort is az ország belsőbb területeiről, s ehhez egy sajátos felszerelésű szekérfajta alakítottak ki. Ez a szekérfajta ma már nem nagyon használatos, sőt már a harmincas években is inkább csak a felszerelés volt megtalálható egy-egy parasztgazdaságban.

borít *burit (-ok, -assz, buriccsa)* 1. tn. i. '<eke> fordítja a földet'. *Múta mőkcsinátattam, igën szipëm burit ez ekim.* 2. ts. i. 'önt vmit vhová'. *Ez egisz szemetët idë ez ajtvo elejébë burította.* — L. még: **felborít**.

borjas *bordzsus* mn. 'olyan <tehén>, amelyik alatt szopós borjú van.' Leginkább ebben a szerkezetben fordul elő a szó: *bordzsus tehen*.

borjazik *bordzsuzik (-ott)* tn. i. '<tehén> ellik'. *E tehenná ot kë lënyyi, emikor bordzsuzik.* — L. még: **megborjazik**.

borjú *bordzsü (-t, -k, -ja ~ bordzsü, -jok ~ bordzsok)* fn. 'ua.'. *E Sárga tehenünknek igën szip e bordzsü.* — *E komájjeik is jeatták e bordzsujokat.* Sz. *bikabordzsü.* — L. még: **szarvasborjú, üszöborjú**.

borjúkötél *bordzsukötjël* fn. 'vastagabb kötél, egyik végén igazítható és rögzíthető hurokszerű résszel <a borjút szokták a jászolhoz kötni vele>'.

borogat *burogat* ts. i. '<beteg testrészt> vizes ruhával többször egymás után betakar'. *Mëgdagatt e kezem, vizes ruhávëg këllëd burogatnom.* — L. még: **felborogat, összeborogat**.

borogatás *burogatás (-t)* fn. 1. 'vizes ruha <melyet a fájó testrészt tesznek>'. *Mom mëg anyádnak, tëdzsën e kezëdre burogatást.* 2. '<fájó, beteg testrésznek> vizes ruhával való bebo-

rítása'. *Qgszt e kizs burogatást tē is mēk tudocs csinányi!*

Borostánykő *Porostyán* hn. község Felsőőr mellett, mai nevén Bernstein.

borsó *borsy* (-t) fn. 'bab'. Sz. *borsyokapálás, borsyoleves, borsyoszem*. — L. még: *vajborsó, vastagborsó, zöldborsó*.

borsógánica *borsyogánica* fn. 'leginkább hajdinalisztból készült, főtt szemes babbal összekevert ételféleség'. Nr. Főképpen pénteki napon szokták készíteni. Nagyon kedvelt ételféleség volt a harmincas években. Ma már kevésbé készítik.

borsóhéj *borsyohéj* fn. 'a bab termésének száraz tokja (a szem kifejtése után)'. — Vö. **borsóhüvely**.

borsóhüüll l. **borsóhüvely**

borsóhüvely *borsyohüüll* fn. 'a bab termésének száraz tokja (a szem kifejtése után)'. Nr. Megetetik a marhákkal. — Vö. **borsóhéj**.

borsókapa *borsyokapa* fn. 'rövid nyellő, kis fejű, könnyű kapa (a babot szokták ültetni vele)'. Nr. Félkézzel szokták használni. Jobb kézbe fogva a kapát, belevágják a földbe, a földet egy kissé megemelik, az így keletkezett résbe a maguk elé kötött „fűrűhá”-ból néhány szem babot tesznek, majd a földet visszaengedik, és egyik lábukkal rátaposnak.

borsókopasztás *borsyokopasztás* fn. 'babszemeknek a hüvelyből kézzel történő kifejtése'. *Tiélēm borsyokopasztás közbe sok mindēn szyoba szokds dzsünyi*.

borsós *borsyos* mn. 'libabőrös'. *Vēdzsē rád valami ruhát, iszē egissze borsyos e kezēt szára*.

borsószalma *borsyoszuoma* fn. 'a bab megszáradt szára'. *E borsyoszuomávēg nēm igēl lēhet mi csinányi, kü szoktog dobnyi e ganajra*.

borsószár *borsyoszár* fn. 'a bab elszáradt kórója, levélzete'.

borsóültetés *borsyóütētis* fn. 'a babnak kézzel és kapával történő földbe rakása, elvetése'.

borul l. **felborul**

borz l. **ebiborz, tüskésborz**. Megj. A szó önállóan nem nagyon használatos a nyelvjárásban, csak a két felsorolt összetételben.

borzas borzos mn. 'kócos'. *Nēm tuc mēkfősüikönnyi? Ojjam borzozs vadzs, mind ē szēnacakozō*.

borzogat ~ ts. i. '〈láztól, félelemtől, hidegtől〉 borsózik a bőre'. Leginkább ebben a szerkezetben: *borzogat e hideg. Má napok óta borzogatta e hideg, nēm mēnd doktorho, hom maj csek rōndbe dzsün, osztām mast id van!* — *Űcs fitēm, hodzs mēg e hideg izs borzogatot!*

boszorkány *baszorkány* (*baszorkánt, baszorkányok*) 'bizonyos emberfeletti képességekkel rendelkező, általában mások számára rosszat előidézni képes öregasszony'. *E vin Krikkēr Juli is ēdzs ojjam baszorkámfiēli vjot*. Nr. Gyermekkoromban még különböző törtétiákat ismertek az öregek a boszorkányok tetteiről: tehenek tejét elapasztották, fergőzlet idéztek elő, haragosaikat betegő tették. A példamondatban említett Krikker Juli nénit (Krikker a csűfneve volt) kis-koromban magam is ismertem, őt boszorkányként féltém és tiszteltem.

boszorkányos *baszorkányos* mn. 'különböző bűbajos képességekkel rendelkező'. *Ot mēg ez asszom vjot ojjam baszorkányos*.

boszorkányoz l. **megboszorkányoz**. Megj. A szó csak ebben az igeikötős formában él a nyelvjárásban.

bot ~ (-ot, bocsa) fn. 'ua.'. — L. még: *furkosbot, vőfélybot*.

botiga ~ (-t) fn. '〈öreg vagy betegék által használt〉 kampósbót'.

botigál ~ (-ok, botigász) tn. i. '〈öreg vagy beteg ember〉 kampósbóttal jár'. *Id botigát lēnek ez öreg, de igēl lassam mēnt, nadzszō rosszu nisz kü*.

bozót *bazot* (-ot) fn. 'ua.'. *E temetűj mēlētti rīsz, ogsz csupa bazyod vjot, nēm erdűj, csek ojjam tūske mēg mi*.

bozotos *bazyotos* mn. 'bozóttal benőtt'. Ez ojjam *bazyotos* helekre e szarvas nem mädzs, e *rywka* inkább.

bó bí (*bijjebb*) mn. 'ua.'. Ném *bí é picint e csizmát szára?* — *E derékáná bizo bíjeb lehetné* [ti. a ruha].

böccent ~ tn. i. 'a fejével egyet bólint'. *Ippék cseg böccentéd, de nem köszönt.*

böcöget ~ tn. i. 'a fejével többször bólint, „igen”-t int'. *Ím bizo jwól mők-pirongattam e dzerékét, és miög ez annya ízs böcögetét.*

bögg *bügg* (*büüksz*, -ött) tn. i. 'sír <gyerek>'. *Hát jez e kölok egisz nap más sé csinál, mind büög mög bügg.* Sz. *büggis*.

bögatyá *bígacsa* fn. 'bó szárú, alul rojtos gatyaféleség'. Nr. A húszas években az idősebb férfiak nyáron még bögatyában jártak, de a harmincas évek végére a bögatyá használata teljesen elmaradt, illetőleg ünnepi jellegű, alkalmi népviseletté vált; pl. augusztus 20-i lovas felvonulásokon stb. Kisgyerek koromban — a húszas évek közepén — nyáron még mindkét nagyapám rendszeresen bögatyában járt, abban végezték a paraszti munkát, de a harmincas évek második felében már soha nem vették fel. A bögatyá házivászonból házilag készült. Használatának elmaradása bizonyos fokig talán összefügghet azzal is, hogy nagyjából ugyanebben az időben szűnt meg a kender meg a len termelése is és lényegében a házi szövésvászon is.

böggő *büggüő* fn. 'nagyböggő <hangszer>'. Sz. *nadzsbüggüő*.

bögömasina *büggüőmasina* fn. 'könnyen és hosszasan síró gyerek'.

böjt *büjjt* (-öt, *büjjesö*) fn. 'ua.'. *Büjjtöl inkább csek e pápisták tartannak, mi némigén, de nacs pintékén a지어 nem észnünk hust.* Sz. *büjjtül, büjjtü*.

bök ~ tn. i. 'szúr <pl. tüske>'. *Beleméhetéd valami tüske e kezembe, mer üdzs bög, de nem látok sémít.* Sz. *mög-bök*. — L. még: *felbök*.

bökköd *bökköd* ts. i. 'ua.'. *Od bök-*

köttö ogaszt e kötízs [= kötést], *de wukula niőküm alig látod valamit*. — L. még: *kibököd*.

bör bür (-t, -ö) fn. 'ua.'. Sz. *lúbür*. **bóralma** *bürwoma* fn. 'egy barnás színű, téli almafajta'.

börcök ~ (-öt) fn. 'nagyon meredek, de nem nagyon hosszú emelkedés <főleg erdei utakon>'. *Oazon e börcökön ott e Hercegágáná bizo erüőköttek e loak*. — Vö. *ugrató*.

börke *bürke* (-jēt, -jējē) fn. 'szalonnabőr'. *Tē miög mēgēhetēd e bürkjēt, nekēd jw fogad van, de ím má nēm twom mēgrágnji*. Nr. A füstölt szalonna kemény bőrkéjét nem szokták régebben eldobni, hanem összegyűjtve bablevesben megfőzték.

Brader *Prödër* esn.

Brader utca *Prödër ucca* hn. a Csó utca folytatása a „felszeg”-ben. Nevét a jómódú Brader családról kapta, akiknek itt volt tímárműhelyük.

brancs *práncs* (-ot, -a) fn. (rossz.) 'banda, társaság'. *Ez egisz práncs igēr ronda nipság*. — *Ijjem wvot ez egisz práncsa*.

bregyó *brēdzwo* fn. 'rossz nősze-mély'. *Mēgájjon oaz e büdözs brēdzwo, cseg dzüjjekek össöz velē!*

Brenner *Prennër* esn.

briescs nadrág *pricsēsznadrág* fn. 'csizmanadrág'.

bross ~ (-ot, -a) fn. 'melltű'.

Brunner *Pruunnër* esn.

bübol *bubul* tn. i. 'a házi szárnyasok, egyéb madarak hímje > párosodik'. *E fíjatal kokast miög nēm láttam bubunyi, de má kikkirít*. — L. még: *megbübol*.

buborék *buborik* (-ot) fn. 'ua.'

buborka l. **uborka**

bübosalma *buboswoma* fn. 'egy, alakját tekintve némileg a körtéhez hasonló almafajta'.

bübos pacsírtá *bubospacsiërta* ~ *bubospacsiërta* fn. 'ua.'

bubus ~ (-t) fn. 'mumus <gyerekek íjlesztgetésére kitalált fogalom>'. *Vídzszzet! Dzsün e bubus*.

buckó *buckwo* (-t) fn. 'nehezen

hasítható) tűzfadarab'. *Jeszt e bukwyt rátésszék* [ti. a tűzre], akkor osztá lesz meleg.

buclimácsik ~ fn. 'krumplisnudli'. — Vö. burimácsik, cingellimácsik, cinginudli, máncellimácsik, monyamácsik.

bugyborékol *budzborikul* tn. i. 'a levegő a folyadék hatására vhonnan, bugyogó hangot adva kiáramlik'. *Aziër van e lik e budzsoga nyakán, hodzs emikor ez embër íszik, ot mész be e levegü, osztán údzs budzborikul.*

bugyelláris *pygyelláris* fn. 'pénztárca'.

bugyoga *budzsoga* (t) fn. 'agyagból égetett, kb. 2—4 literes, gömbölyded alakú, igen szűk nyakú, a mezei munkáknál használt víztartó edény'. Nr. Használták azt a fajtáját is, amelyre — többnyire zöldes színű — zománc volt égetve és a zománc nélkülit is. Az utóbbit általában jobban kedvelték, mert a víz kevésbé gyorsan melegedett meg benne. A korsó nyakán egy kis lyuk volt. Ivás közben bugyborékolásszerű hang hallatszott. Minden biznnyal innen kapta a nevét is. — Vö. bugyogókorsó, plúcer.

bugyogókorsó *budzsogworskorsw* fn. 'agyagból égetett, kb. 2—4 literes, gömbölyded alakú, igen szűk nyakú, a mezei munkáknál használt víztartó edény'. — Vö. bugyoga, plúcer.

buha l. bolha

bújás l. elbújás

bujt *bujt* (-ok, -assz) tn. i. 'virágról fiatal hajtást levág és földbe ültet'. *Ez időn in ics bujtok muskándlit.* Megj. Az ige mellett a *muskándlit* tárgy általános (főleg ezt a virágot szokták bujtani), de — emlékezetem szerint — az ige tárgyas ragozású alakjai nem nagyon élnek.

bujtás *bujtás* fn. 'virág fiatal hajtása [amelyet szaporítás végett földbe ültetnek]'. *E muskándliru at-hatná ë bujtást, e tjejt sokje szébb.*

bukfenc *bakfinc* (-ot) fn. 'ua.'. Megj. Leginkább ebben a szerkezetben fordul elő: *bakfincod vet* 'bukfencezik'.

bukfencel *bakfincul* tn. i. 'bukfencezik'. *Dzserék koromba mi is igen szerettünk e szumába bakfincunyí.* — L. még: felbukfencel.

Bukies l. Vukies

buog l. bong

burdos ~ mn. 'dús, hullámos <hajú>'. *Ojjam burdos haja van e láányának.*

Burgenland *Burgëland* (-ot) hn. egyik osztrák tartomány neve.

burgondi *burgondi* ~ *burgëndi* (-t) fn. 'takarmányrépa'. *E burgëndiknak má igen kéjek ez essü, mer igël lankattak.* Sz. *burgondiüjd* ~ *burgëndiüjd*, *burgondimoag* ~ *burgëndimoag*, *burgondipalánt* ~ *burgëndipalánt*. — L. még: magburgondi.

burgondicsira *burgondicsira* ~ *burgëndicsira* fn. 'a takarmányrépának egy esomóban levégt levelei'. *E burgëndicsirát megëtesték e marhákje, még e disznókje, csek ogz e baj, hodzs igen könnyen rohad, nem lehet tartannyi.* Nr. Takarmányozásra használják, elsősorban a marhával és a disznókkal etetik.

burgondicsirázás *burgondicsirázás* ~ *burgëndicsirázás* fn. 'a takarmányrépa levélkoronájának levágása'. Nr. A takarmányrépát a földből kiszedve hazaszállítják, és a levélkorona levágását odahaza, a szállítás napján este szokták elvégezni, s ebben a családal apraja-nagyja részt szokott venni.

burgondirépa *burgondirépa* ~ *burgëndirépa* fn. 'takarmányrépa'.

burgondiültetés *burgondiültetés* ~ *burgëndiültetés* fn. 'a takarmányrépa palántjának a földre történő kirakása'.

huri ~ I. msz. libahívogató szó. II. fn. (gyny.) 'liba'. Megj. A hívogatás a szó többszöri ismétlésével történik.

burimácsik ~ fn. 'krumplisnudli'. — Vö. buclimácsik, cingellimácsik, cinginudli, máncellimácsik, monyamácsik.

burukkol *burukkul* tn. i. 'turbékol'. *Hun burukkul jez e galamb, nem látod?*

buta l. guta

búzadara *buzadara* fn. 'gríz'. *Ká-sát szoktunk fűznyi buzadarábu is, mők kukoricadarábu is; in iszē inkájp cseg buzadarábu, oaszt jobban szeres-sők.*

búzadarakása *buzadarakása* fn. 'tejen főtt búzadara, tejbegríz'.

búzáróalma *buzairőyma* fn. 'egy igen korán érő almafajta'.

búzafej *buzafej (-et)* fn. 'búza-kalász'.

búzakötél *buzakötjél* fn. 'a frissen learatott búzából készített kötél a kévék bekötésére'. *Ha nindzs zsupp, akkor buzaköteled vadzs roskötelecs csinánunk.*

bükkfa *bikfog* fn. 'ua.'

bükköny *bikkén (-t)* fn. 'ua.'. *Rígēm bikkēmbü mēg zabbu sütöttik e kényeret, nēm buzábu, mēg rozsbu. — E zabba vadon is igēn sog bikkēny nyűl. — L. még: zabosbükköny.*

bünkü ~ (-t) fn. 'folyómederben található hirtelen mélyedés, gödör'. *Jemēnek förönni e patagba e bünkübe.*

bürke l. **börke**

bürök *bírék* fn. 'egy fajta gyomnövény.'

bürü *börü (-t)* fn. 'kisebb patakon csupán gyalogos átkelésre szolgáló keskeny hídféle, többnyire karfa nélküli egy vagy két szál palló'. *E Pinkán iszē van ē börü ott e harmadig zohogunyá, de in át nēm merēk mēnni rajta, úsz szídülök. — L. még: Papbürü.*

C

cafát ~ (-ot) fn. l. 'ringyó'. *Tē büdös cafát! 2. 'rongy'. É tiszta cafad vgot lēnd e kikljē.*

cafatos ~ mn. 'szakadozott, rongyos'. *Je mer mēnni e piharera ojjan cafatos kikljēbe, mők koszosz blúzba!*

cáfli ~ fn. 'csákányszerű szerszám <a nagy farönkökkel végzett munká-

hoz>'. Nr. A szerszám fejrésze fél csákányhoz hasonlít. Vége azonban eléggé hegyes, hogy a fát mozgatni lehessen vele.

cájg ~ (-ot) fn. 'olcsóbb nyári ruhaanyag'. Megj. Főleg az ebből az anyagból készített nadrágot vásárolták.

cájzelli *cájzelli* fn. 'egy sárgászöldes tollazatú énekesmadár'. Nr. Gyakran megfogják, és kalitkában tartják.

cakompakk *cokkumpokk (-od, cokkumpokcsa)* I. fn. 'cókómók'. *Vüdzsö e cokkumpokcsát, nē is lássam!* II. hsz. 'cókómókostul'. *Nekēm cokkumpokk innej jetakarodds!*

cankózik l. **szétcankózik**. Megj. A szó csak ebben az igekötős formában él a nyelvjárásban. Inkább csak többes számú alakjai használatosak.

cébiékk l. **cövek**

cédrusfa *cídrusfog* fn. 'ua.'

cékk *cjékk (-ét)* fn. 'erdei kullancs'. *Ez erdűbe, e szárosz szakába igēn sok e cjékk.*

cékkér *cékkér (-t, -ék, -dzsē)* fn. 'szatyor'. *Édzs egisz cékkér uzsonád vütt ez aratuyknak.*

celések *celēsék* fn. 'a Mária Zellbe járó búcsúsok'. *E rigi bikevilágba e celēsék mēg dzsalog is jemēntek e bucsuba, persze nēm mindēnik, csak volik.* Megj. A szónak csak a többes számú alakja használatos.

céloz *cíloz* tn. i. 'célba vesz'. *Nēm tuc jvol cílozni.* Sz. *mēkcíloz.*

cement *ciment (-ét)* fn. 'ua.'. Sz. *cimentēs.*

cenzár *cēnzár (-t)* fn. 'lőcsiszár'. *Ez öregapcsa valami cēnzár vadzs mi vgot, mindig e vásárokat járta.*

cenzároskodik *cēnzárosodik* tn. i. 'mint lőcsiszár tevékenykedik'. *Rígēbben cēnzároskodott is, de mast iszē má nēm.*

célli *cēlli (-t)* fn. 'papírszettek'. *Valami kis cēllire pejé fjértam án.*

cic-cic-cic ~ msz. macskahívogató szó. Megj. A hívogató szó minden

esetben hangsúlyos, ismétlődése kötetlen.

cice ~ I. msz. macskahívogató szó. II. fn. (gyny.) 'cica'. *Simogasz még e cicéit!* Megj. A hívogatós a szó többszöri ismétlésével történik.

cici ~ fn. (gyny.) 'az anya mellbimbója'.

cicil ~ tn. i. (gyny.) 'kis gyermek' szopik'.

cigány *cigán* (-t, -ok) fn. 'ua.' Sz. *cigánasszony, cigándzserék, cigámprimás*.

cigánykodik *cigánkodik* tn. i. 'ravaszkodva, hazudozva alkudozik'. *Ot cigánkodott ogyzjër e pár silingjër.* — L. még: *lecigánykodik*.

cigánypurdé *cigámpurdi* fn. 'cigánygyerek'.

Cigányszer *Cigászër* (-t) hn. a Bükkösd (Buchschachen) felé vezető út két oldalán elterülő településrész a „felszeg”-ben. A településrész bal oldalának legszélén volt a második világháborúig a cigánytelep. — Vö. *Malomszer*.

ciha ~ (-t, -ja) fn. 'ágyneműhuzat'. *Csek údzs dühöddzseték ott ez ádzsba, hodzs e cihát jerepessziték!* — L. még: *dunyhaciha, vánkosciha*.

cikákol *cikákkul* (-ok, *cikákkusz*) tn. i. 'a nyelvésdben fennakadt ételtől' *fuldokolva köhög*'. *Úcs cikákkut, asz hittem, mekfullad!*

cimet ~ (-ét) fn. 'fahéj (fűszerféleség)'.

cingelli *cingëlli* (-t, -jé) fn. 1. 'a tarlórépa hosszú, vékony gyökere'. 2. 'kisfiú hímveszője'. Nr. A tarlórépa gyökerét, mielőtt télire elvermelik, levágják, hogy a répa ne rothadjon olyan könnyen.

cingellimácsik *cingëllimácsik* fn. 'krumplisnudli'. — Vö. *buclimácsik, burimácsik, cinginudli, máncellimácsik, monyamácsik*.

cinginudli *cinginulli* fn. 'krumplisnudli'. — Vö. *buclimácsik, burimácsik, cingellimácsik, máncellimácsik, monyamácsik*.

cipő *cipjő* (-t, -k, *cipejé*) fn. 'ua.'

cipőmadzag *cipjőmazzag* fn. 'c-pőfűző'. — Vö. *cipőpertli*.

cipőpertli *cipjőpëetli* fn. 'cipőfűző'. — Vö. *cipőmadzag*.

citera *citora* (-t) fn. 'ua.'

citerál *citorál* tn. i. '⟨gyerek⟩ erőltetetten, hosszasan sír'.

citerázik *citorázik* (-ok) tn. i. 'citerán játszik'. *Mas má nëmigën szoktak nálunk citoráznyj, rigën ë páran ijën szjipën tuttak*.

cize ~ (*cizjët*) I. msz. ló- és esikőhívogató szó. II. fn. (gyny.) 'ló, esikő'. Megj. A hívogatós a szó többszöri ismétlésével történik.

coci ~ I. msz. disznó- és malachívogató szó. II. fn. (gyny.) 'disznó, malac'. Megj. A hívogatós a szó többszöri ismétlésével történik.

co-co-co ~ msz. disznó- és malachívogató szó. Megj. A hívogató szó minden esetben hangsúlyos, ismétlődése kötetlen.

cókmók *cwokmwokk* (-ot, *cwokmwokcsa*) fn. 'ua.'. *E cwokmwokcsát má idëhoszta [ti. a kómúves], de ütë magát azúta së láttam*.

col *cal* (-t) fn. régi hosszmértek.

colfa *calfog* fn. 'colstok'.

colos *calos* mn. 'egy colnyi hosszúságú vagy vastagságú'. *Három calos szëj; calozs dëszka*.

colstok *calstokk* (-ot) fn. 'ua.'

comb *com* (-am, -ad, -a) fn. 'ua.'. *Addzá neki ë comát [ti. egy csirke-combot a gyerekek], inkáp csek ogzs szerëti*. Megj. A szó inkább csak birtokos személyragos formában használatos.

cótlí ~ fn. 'rossz, rendetlen kislány'. *Jeszt e büdös cõtliüt oadzsmo vágom!*

cövek *cëbëkk* (-ët) fn. 'kisebb fadarabka, faszilánk; cövek'.

cucli *cuci* fn. 'ua.'

cuclizik *cucizik* tn. i. 1. '⟨gyerek⟩ cuclit szop'. 2. '⟨gyerek⟩ az ujját szopja'. *Ijjen nadzs dzserëg vadzs osztám mjëk cucizol?*

cugpánt *cukpánt* fn. '⟨a szekéren⟩

a tengelyfát és a számoltyt körülfogó erős vaspánt'.

cukor ~ (cukrot, cukra) fn. 1. 'kny.'. 2. 'cukorbetegség'. *Cukra van neki.* — L. még: süvegcukor.

cukros ~ (-sat, -san) mn. 1. 'cukorral édesített'. *E káviét juy cukrossan szeretém.* 2. 'cukorbeteg'. *Ez uramnak e tezsüvirdsö is cukros.*

cukroz ~ 1. ts. i. 'cukorral meghint, megédesít vmit'. *E káviét juy cukrozsa e káviét is, in nem nadzson.* 2. tn. i. 'rendszeresen cukrot szopogat'. *Mindik csek cukroz, énnyi még nem észik.* Sz. mékcukroz. — L. még: becukroz.

curikk *curikk* ~ *curukk* msz. 'hátra <állat-terelő szó>'. **Megj.** Elsősorban akkor használják, ha a befogott állattal a szekeret hátrafelé akarják tolatni.

curikkol *curikkul* ~ *curukkul* ~ *crukkul* tn. i. 'hátrál'. *Fejbe vertem őket [ti. a teheneket], curikkutak is.*

cuspájz *cujspájz* ~ *csujspájz* (-ot) fn. 'főzelék'. *Valami csujspájzot is kellenné csinányi e husho, de hát mit.*

cvidér *cvidér* mn. 'nyűgös, rosszkedvű'. *Mi bajod van, në lédzsüé má nekém ijjen cvidér.*

Cs

csabbod ~ (-ok, csabodoc) 1. tn. i. 'ostorral' patogtat'. *Csek uaddik csaboddsz it, miék kücsapod valakinek e szemüt!* 2. ts. i. 'lovat, tehenet' ostorral többször megüt'. *Mics csabodod uzokat e luakat, hamaráb má ucsöé tunnak mēnnyi.*

csak csek I. hsz. 'ua.'. *Nálunk csek e fokhajmát szokták kaszaruyba fonnyi.* II. ksz. 'ua.'. *Mégmondom neki, csek nëm tudom, mikor dzsün haza.*

csalán *csolláng* (-ot) fn. 'ua.'. *Van, eki e csollángot is mék tudzsa fognyi, osztán nëm csipi még.*

csalánöz l. megcsalánöz

csalánzsák *csollángzsák* fn. 'a csalán rostjaiból szótt durva anyagból készített zsák'. *E kurumpit még e fjüdüön csollángzságba szoktok raknyi, osztán ücs hozdsok haza.*

csámborgás ~ (-t) fn. 'mászkálás, csavargás'. *Mire valuy jöz ez örökös csámborgás e faluba?*

csámborog ~ (csámboroksz, csámborgott) tn. i. 'csavarog, kószál'. *Hun csámboroktá egiz dilután?*

csámmog ~ tn. i. 1. 'esámesog'. *Édzsüé ründössen, në csámmogdzs!* 2. 'lassan, úntottan eszik'. *Në csámmogdzs, nëm dzsüözlek má küvárnyi!* — Vö. csemmeg, nyámmog.

csámmogat ~ tn. i. 1. 'esámesog'. *Ücs csámmogac, mind ë disznyo.* 2. 'lassan, úntottan eszik'. *Csek csámmogat, csámmogat, más má je is felejtötté, hodzs évött.* — Vö. csemmeget, nyámmogat.

csap ~ (-ok, -sz, -ott) 1. tn. i. 'rozstot, ritkábban búzát markonként vmihez hozzáver <hogy a szeme kihulljon>'. *Rigén egiz hosszú tiülén kérésütü csaptak, mas még méjjen hama mégvan e masinázás.* 2. ts. i. 'földhöz' vág vkit, vmit'. *Në enged magadacs, csap fjütho uszt e kökkel!* 3. 'üt'. *Vidzsáz, mer e pofon csaptak!* (Szinte kizárólag csak a pofon csap, nyakon csap szerkezetekben.) — L. még: becsap, elcsap, kicsap, lecsap.

csapa ~ (t, zja) fn. 1. 'dülőúton a szekeret vágta két keréknyom'. *Maraddz e csapába, mer fjedününk.* 2. 'erdei vad lábnyoma'. *Szarbasok jártak jerre, id van e csapájok.* — L. még: kerékcsap, szekércsap.

csapás ~ (-t) fn. 'rozsnak, ritkábban búzának markonként vmihez való hozzáverése <hogy a szeme kihulljon>'. *E csapás igén nehéz munka vjot.*

csapódik l. **becsapódik**. **Megj.** A szó inkább csek ebben az igekötős összetételben él a nyelvújrásban.

csaptató *csaptatuy* (-t) fn. 'szorítófa <2–3 m. hosszú dorong>'. **Nr.** Két fadorongot szalmakötéllal össze-

kötve a házfedél alakú kazal tetejére raknak, hogy védjék a széltől. — A szekéren hazaszállított gallyat láncsal átkötik, a csaptatóval a láncot megtekerik, s ezzel a gallyat leszorítják.

csarabó csarabó (-t) fn. 'cserebogár'. Megj. Általánosan használatos a *cserebogár* szó is. — Vö. **cserebók**.

csatakos csatakkos (-sat, -san) mn. 'nedves'. *Igén csatakkos mast e gabona, nem lehet kaszányi.* — *E nacs harmattu csatakkos lett e kikkim ajja.*

csatázik ~ tn. i. 'tyúk' ijedt hangon kiabál'. *Miér csatázik údzs e koilwo, mi vam velé?*

csatólánc csatlólánc fn. 'egy hosszú láncféleség'. Nr. A lánc végén egyik szemhez egy arasznyi hosszúságú karszerű pöcök van erősítve, mellyel a láncot meg lehet szorítani. Ez a pöcök a lánchra szerelt külön kis karikával rögzíthető.

csattan ~ tn. i. 'rövid, éles hangot ad'. *Valahun lécsaphatott e villám, mer igén nadzsocs csattant.* — L. még: **felesattan**.

csattangó csattangó (-t) fn. 'hosszúszukás alakú, leszakításkor cuppanós hangot adó, nagyon édes ízű, zamatos erdei eperfajta'.

csöcs csöcs (-öt, -ö) fn. 1. 'női mell'. 2. 'nőstény állatok emlője'. Megj. A szónak alapalaként inkább csak a birtokos személyragos alakjai használatosak: *csöcsö, csöcsöd, csöcsöm*.

csöcs 1. **báránycsöcs**. Megj. A szó csak összetételben és képzett formában él a nyelvjárásban.

csöcese csöcsi ~ csöcese (csöcsiöt, csöcsiön) mn. (gyny.) 'szép'. *Csöcsi baba* (kisgyerekekhez gügyögve, szokták mondani).

csöcses csöcsös mn. 'nagy mellű <lány>'. *Szip csöcsös lány vwt.*

csöcses csöcsös mn. 'himlőhelyes'. *Ojjan csöcsös képé van.*

csöcsfog csöcsfog fn. 'tejfog'. — Vö. **egérfog**.

csöcshelyes csöcsheles mn. 'himlőhelyes'. *Ez apcsoknak ez egisz orcája ojjan csöcshelezs vwt.*

cseléd cseliéd (-ét, cseliédzsé) fn. 'szolgálóleány'. *Údzs bányik e cseliédje, mind e kucsávée.*

csemmeg csemmeg tn. i. 1. 'csámcsog'. 2. 'lassan, úntottan eszik'. *Ném észik, csek csemmeg.* — Vö. **csámog, nyámmog**.

csemmeget csemmeget tn. i. 1. 'csámcsog'. *Né csemmegess údzs, miék hoagatnyi is rossz!* 2. 'lassan, úntottan eszik'. *Csek csemmeget, csek csemmeded, de ez itée ném fodzs elijűllö.* — L. még: **elesemmeget**. — Vö. **csámmogat, nyámmogat**.

csend csönd (-et) fn. 'ua.'. *Csönd lédzsén!* Sz. *csöndes, lécsöndesedik*.

csendesül csöndesül tn. i. 'szél, vihar, záporosó' erőssége csökken'. *Míntha é kicsint csöndesüd vjona, de aziér miég mindig esik.* — L. még: **elecsendesül**.

csöndör csöndiér (-ék) fn. 'ua.'. Sz. *csöndiérsig, csöndiérparancsnok, csöndiéraktanya*.

csöng csöng tn. i. 'csöngő hangot ad'. *Csöngö e békkör.* — *Mélik fülem csöngö?* Sz. *csöngtet, csöngüő*.

csép csíp (-ét, -csé) fn. 'egy hosszabb és egy rövidebb, szíjjal összekapcsolt rúdból álló mezőgazdasági eszköz <gabonafélék, hüvelyesek termésének kiverésére>'.
csépel csípül (-ök, csípünek) ts. i. 1. 'gabonát, babot' cséppel ver'. *E borsvot ez idiém mi is úcs csípüjök, e masina igén szüderi e szeméket.* 2. 'gyereket, állatot' erősen ver'. *Né csípüd mindig uaszt e dzserékét!*

csépelés csípülis (-t, -sé) fn. 'a gabonaszemnek cséppel való kiverése'. *E csípülist mindik firfijeg vígesztik.* — Vö. **cséplés**.

csépféj csípféj fn. 'erős bőrdarab, melynek mindkét vége a csép nyelére van szegezve'. Nr. A hadarót a csépféjen keresztül kötik a nyélhez a közszip segítségével.

cséphadaró csíphadaró fn. 'a csépféjhez erősített, kb 50 cm hosszú rúd, végén egy súlyos vaskarikával'.

csépkarika csípkarika fn. 'a csép-

hadaró végén levő súlyos, széles vas-
karika'.

cséplés *csíplis* (-t) fn. 'a gabona-
szemeknek cséplőgéppel való kivere-
tése a kalászból'. *Ha e gabona idbem
van, e csíplis csek meglész má akkor.* —
Vö. csépelés, masinázás.

cséplő *csíplő* (-t, -jő) fn. 'kézi
cséplést végző munkás'. *Rigén e csíp-
lők házru házra jártak.* — *Uannyit
észik, mind é csíplő.*

cséplőmasina *csíplőmasina* fn.
'cséplőgép'.

csépül *csöpül* ts. i. 'ócsárol vkit,
vmit'. *Ehun csek tudzsa, ocs csöpüli.*
— L. még: lecsépül.

cserebók *cserebókk* (-ot) fn. 'cse-
rebogár'. Nr. Olyan évekből, amikor
különösen sok volt a cserebogár, ked-
velt szórakozása volt a gyerekeknek a
levegőben röpdülő cserebogaraknak kéz-
zel való lecsapódása. A cserebogarak
után szaladgálva általában ezt kiabál-
ták: *csimbók, cserebókk.* — Vö.
csarabó.

cserep *cseriép* (*cserepet*) fn. 1.
'kiegertet agyagból készült tetőfedő
zsindey'. *Qakkora szíél vgot, hodzs
még e cserepeket is ledobáta e hász tete-
jirü.* 2. 'virágcserep'. *Széréz má valami
cserepet jennek e virágnak!* 3. 'eltört
üveg darabja'. *E cserepeket széd
összö, ha má összötörted jeszt ez üögöt.*
Sz. virágcseriép. — L. még: kupáscse-
rep, üvegcserep.

cseresznye *cserésnye* (-iét) fn.
'ua.'. Sz. *cserésnyefoa, cserésnyemoag.*
— L. még: madáreresznye.

cseresznyés *cserésnyés* I. mn. 1.
'cseresznyével töltött'. *Cserésnyés ri-
tes.* 2. 'cseresznyével összemázolt'.
Méjjen cserésnyés e kípéd! II. fn. 1.
'cseresznyt áruló személy'. *Dzsünek
má ez alhaji cserésnyésék.* 2. hn.
(erdő). Nr. Felsőörben aránylag kevés
cseresznye terem, a szomszédos Alhó-
ban viszont nagyon sok. A harmincas
években az alhói asszonyok még gya-
log szokták a kb. 10 km-re fekvő Fel-
sőörbe hordani eladásra a cseresznyt.

cseresznyézik *cserésnyézik* tn. i.

'fáról cseresznyt eszik'. *Hátu van e
kerbe, ot cserésnyézik, valamélik fán.*
— L. még: becseresznyézik.

csetteget *csettéget* tn. i. 1. 'nyelvét
a szájpadáshoz szorítva, majd onnan
elkapva egymás után többször eset-
tenő hangot ad'. 2. 'hüvelykujjával
és középső ujjával többször egymás
után csettenő hangot ad'.

cséve *csívi* fn. 'a varrógépnek az a
része, melyre a cérnát csavarják'.

csévél *csívil* ts. i. 'cérnát' géppel
a varrógép csévéjére csavar'.

csíápol *csíjáppul* (*csíjápput*) tn.
i. 'csírke' csipog'. *Níz még, mjér
csíjáppunak e tikfíjak!*

csibbed *csibbéd* ts. i. 'csipked
vmit'. *Né csibbéd oaszt e kényeret! Ha
küll, mess!* — L. még: összecsbbed.

csicsere *csicsére* (*csicsériét*) fn.
'eukorborsó'. Sz. *csicséreleves.*

csicserehüvely *csicserehüvöll* fn.
'a borsó termésének tokja (a szem
kifejtése után)'.

csihar ~ (-t) fn. 'nagy darab
(főképpen kenyérré vonatkoztatva)'.
*Lémecctem neki é jw csihar kényeret,
odatam neki, osztá mindzsá rőndbe
vgot mindén.* — *Lémecct é nacs
csihart, fémént e cserésnyefára, mégvgot
e vacsora.*

csihuhú ~ msz. lakodalmi kur-
jantás.

csikke l. csipke

csiklandikos ~ mn. 'csiklandós'.
*E mi lánkánk ojjan csiklandikos,
hodzs alik tudom mékföröstennyi, údzs
ugrál e vízbe.*

csiklandikoz ~ tn. i. 'csiklan-
doz'. *Ném szabat csiklandikoznyi oaszt
e kizs dzserékét, isz é látot, hodzs má
majnem ri.* Sz. *mékcşiklandikoz.*

csikóterd *csikwóterd* fn. 'rosszul
bekötött keze kötelének a szokottnál
nagyobb csomója'.

csinál ~ (-ok, csinász, csinát) ts.
i. 'ua.'. Sz. *csinátat, mékcšinál.* — L.
még: felesinál, kútesinál, útesináló.

csingál ~ ts. i. 'vki szekérrúdra,
faágra, kiskapura felkapaszkodva azon
himbálja magát, s így az illető tár-

gyat mozgásba hozza'. *Ha sokat csinálod e rudat, lőtörök.*

csingól *csingvol* tn. i. 'kapaszkodik vmin (pl. székér hátulján)'. *Báccsi! Hátú csingvolnak! Megj.* Gyerekek kedvenc szokása volt régen. Ma azonban már, főképpen a nagy autóforgalom és az ebből eredő nagyobb veszély miatt nem szokás. *Sz. rácsingvol.* — L. még: **felcsingól.**

csipa csippa (-t) fn. 'ua.'

csipás csippás (-san) mn. 'olyan (szem), amelyben csipa van'. *Miër ojjan csippás e szeméd? Megj.* Gyakran használt bántó jellegű kifejezés: *Tè kis csippás 'te taknyos'.*

csipke csikke (-iét) fn. 'ua.'

csipkés csikkés (-sen, -sebb) mn. 1. 'cikekakkos'. *Igèn kemín e kaszám, egisz csikkés lét ehodzsum mékcalapítam.* 2. 'csipkével szegett'. *De szíp csikkés fíjhangotog van!*

csipkésül l. **kicsipkésül**

csira ~ (-t, -ja) fn. 1. 'a répaféléknek egy csomóban levágott levélkoronája'. 2. 'növénynek a földből kinövő első levelei'. 3. 'növényi magnak, krumpinak az az első kis hajtása, amelyből a gyökér lesz'. — L. még: **burgondicsira, krumplicsira, répacsira.**

csirás ~ (-sat, -san) mn. 'olyan (növény, mag), amelyik csirát hajtott'. *Csirász gabonábu nèm lész jvo liszt.*

csirásul ~ tn. i. 'nedves helyen tárolt szemes termény, télire eltett répa, krumpli' *csirát hajt'*. *Má kezd csirásunyi e kepik ajja.* — L. még: **kicsirásul.**

csiráz ~ (-ok) ts. i. 1. Ebben a szerkezetben: *riépát, burgëndüt csiráz:* 'répáról, takarmányrépáról a levélkoronát levágja'. *Egisz este burgëndics csirásztunk.* 2. Ebben a szerkezetben: *kurumpít csiráz:* 'krumpliról a gyökérszerű hajtásokat letöri'. *Mi csinátok? Kurumpics csirásztunk.* — L. még: **lecsiráz.**

csirázás ~ (-t) fn. 1. 'répáról a levélkorona levágása'. *E csirázást este szoktok csinányi.* 2. 'veremben vagy pincében tárolt krumpliról a gyökér-

szerű hajtások letördelése'. — L. még: **burgondicsirázás, krumplicsirázás, répacsirázás.**

csirázik ~ (-ott) tn. i. 'csirát hajt'. *Uaz e burgendi, emi e híésigbe küsüt, má csirázik.* — L. még: **kicsirázik.**

csiricsaré *csiricsári* mn. 'izlés-telenül tarka'. *Valami csiricsári ruha vgot rajta.*

csiripel *csiribül* tn. i. 'ua.'. *Csiribünek e verebek.*

csirkázik ~ tn. i. 'virradni kezd'. *Miég nèm vgyd világos, akkor kezdécs csirkáznyi.*

csokoládé csukaládi (-t) fn. 'ua.'. *Sz. csukaládís, csukaládipappir.*

csollang l. **csaláng**

csoport ~ (-ot) 'rög, göröngy'. *Űl láccik puhába szántottá, mer ez egisz fűd mind è csoport.*

csoportos ~ (-san) mn. 'rögös, göröngyös'. *Nèm lét szíp e fűd, igèn csoportos.*

csorbul l. **kicsorbul**

csorda *csarda* fn. 'a legelőre kijáró szarvasmarhák csoportja'. *Nr.* Már nagyon régen csak istállószállattartás van, de a szót ismerik.

csordás *csardás* fn. 'a csordát őrző pásztor'. — Vö.: **csorda.**

csordáskörte *csardásköri* fn. 'körtehez hasonló alakú fenyőtoboz (az erdei fenyő és a vörösfenyő termése)'. — L. még: **csordogál**

csurdogál *csurdogál* tn. i. 'ua.'. *Alik csurdogál e patagva valami viz.*

csurgás *csurgás* fn. 'vékony vízerecske'. *Ott ez erdőbe van ogz e kis csurgás, ott mostam lét* [ti. a sebet a kézen].

csurog *csurog* (*csurgott, -na, -dزون*) tn. i. 'ua.'. *Űds jemeccéttè e kezics, csekúcs csurgod belűllø e vír.*

csoroszlya *csoroszla* (-t) fn. 'az ekegerendelyre erősített késszerű szerző, amely az ekevas előtt a földet hasítja'.

csoroszlyatartó *csoroszlyatartog* fn. 'erős vaspánt, mely a csoroszlyát a gerendelyhez szorítja'.

csótán *csotán* (-t) 'svábbogár'.

csótánfa *csotánfoga* fn. 'kb. 4 m hosszú, erős farúd, melyet a rakoncák felső részéhez kötnek'. Nr. Borszállító szekereken használták elsősorban, hogy a hordók oldalt le ne billenjenek.

csótánlánc *csotállánc* fn. 'egy gyenge, vékony, rövid láncfajta'. Nr. A csótánfát kötötték vele a rakoncához.

Cső utca *Cső ucca* hn. a Pinka és a Patak patakok közötti egyik utca a „felszeg”-ben. A „Csó” elnevezés az egyik Imre család ragadványneve. Eredete: a család egyik tagja Nemesesóról hozott feleséget. A Csó Imre család ebben az utcában lakott.

csög-bög ~ fn. 'ág-bog; bokrok'. *Éz egis Sürű csög-bög vtot, ez egis Sürűn űörisztek, e marha bujkád bendé*”.

csöndör ~ (-t) fn. 'cifra bojt az ostor szíjának felső részén'.

csöndörös ~ mn. 'olyan <ostor>, amelyen a szíj felső részén cifra bojt van'.

csöpög ~ (-ött) tn. i. 'ua.'. Nė menny *még, rársz, iszē csöpög ez essű.*

csöpöget ~ ts. i. 'csöpögtet'. *Hējǵába mondom neki, hodzs nē csöpögessē e vizet, má mind ē viz ez asztoǵ környikē.* — L. még: **lecsöpöget**.

csöpögő *csöpögű* (-t, -jő) fn. 'eresz <régebbi házakon, amelyekeken nincs csatorna>'. *Odatēltem ē fazikat e csöpögű alá, lēdzsēn ē kis essűvīz.*

csöpörgős *csöpörgűs* mn. 'esőre álló <idő>'. *Egīs nap oǵjan csöpörgűs űdű vtot, je akartam mennyi mákot jejeznyi, de nēm mertem.*

csöpörög ~ (*csöpörgött*) tn. i. 'szemerkel <az eső>'. *Egīs nap csöpörgött, je sē ál, de nēm is esik.*

csöpp *csöpp* (-öt) fn. 1. 'folyadéknak gömbölyű alakban különvált kis apró részecskéje'. 2. 'vízcsepp, esőcsepp'. 3. 'vminek nagyon kevés mennyisége'. *Nēm ivott ē csöpöt sē.*

csörge ~ (-jēt) fn. 'töportyú'.
csuka 1. **csutka**
csuklik *csoklik* (*csoklok, csoklassz,*

csoklott) tn. i. 'ua.'. *Űcs csoklottam, nēm akart jēállannyi.*

csukló *csoklō* (-ja) fn. 'ua.'

csuszamlik 1. **megcsuszamlik**. **Megj.** A szó csak ebben az igekötős formában él a nyelvjárásban.

csúszik *csuszik* (-ok) tn. i. 'ua.'. **Sz.** *jecuszik, mēkcsuszik.* — L. még: **lecsúszó**.

csúszató *csuszatō* (-t, -ja) fn. 'ekelő'. Nr. Kb. 60 fokos szög alatt X alakban összeerősített két farúd. A taligához kötve régen ezen vontatták ki az ekét a mezőre. Használata ma már a műutak kímélése céljából hatóságilag tilos.

csutka *csuka* (tja) fn. 'lerágott almának, körtének a magház körül megmaradó része'. — L. még: **ádámcsutka, almaesutka, körtecsutka.**

csutkirájsz ~ (-t, -ok) fn. 'ökör szem <madár>’.

csutura ~ (t) fn. 1. (rég.) 'fából készült kulacszerű edény'. 2. 'szopóka <a pipán>’. — L. még **pipacsutura.**

csütörtök *csütörtök* fn. 'ua.'. **Sz.** *áldozocsütörtök.*

D

dagad ~ tn. i. 1. 'folyóvíz lassan árad'. *Nadz essű lehetē jerre fēneg, dagad e Pinka.* 2. '<faedény> vizet szíva magába megduzzad'. *Űndzs vizet e sajtarba, had dagaddzson!* 3. '<vmilyen testrészt> puffad, duzzad'. *Dagad e lábom.* — L. még: **megdagad**.

dagaszt ~ (-ok, -assz) ts. i. 'ua.'. — L. még: **bedagaszt**.

dagasztószelek *dagasztōszēlek* fn. 'a sütőteknő állványa’.

dagasztóteknő *dagasztōteknű* fn. 'sütőteknő'. Nr. A dagasztóteknőt elsősorban nyárfából készítik, vājállki, de nem házilag csinálják, vásárolni szokták. — Vő. **mosóteknő, sütőteknő.**

dáhdodsz 1. **dehogy**

dalárda ~ fn. 'énekkar'.
dalárdás ~ fn. 'énekkarban éneklő személy (férfi vagy nő)'.
dalol *danul* (-ok, *danusz, danut*) ts. i. 'ua.'. *Danutunk e kocsmába, hocs csek no! Uaz danutok, hodzs „Mégáj, mégáj, kucs Szerbija!” Sz. danugat, jedanugat.* — Vö. énekel.

danaj ~ (-t, -ok) fn. 'dal, nótá'. *E Lévonyákk Léva neni, uat tudott ojjgr rigi danajokat.* — Vö. ének.

dara ~ (t) fn. I. 'durván örölt gabona, kukorica'. *Jobban szeretég darát annyi e dísznyoknak, min kukoricát, jobban megészik.* Sz. árpadara, kukoricadara. — L. még: búzadara.

darab ~ (-ot) fn. 'karéj (kenyérből)'. *Né szeletét addzson, heném darabot!* — Vö. szelet.

darakása ~ fn. 'tejben főtt búzadara, tejbegríz'. *Má jwol észik e picin, ez annya má darakását is főözöt neki, még is etté.* — L. még: búzadarakása.

darál ~ ts. i. I. 'gabonát, kukoricát durvára öröl; darát készít'. 2. 'kávét öröl'. Sz. mégdarál.

darálómasina *darálómasina* fn. 'kávédaráló'.

daráltat *darátat* ts. i. 'gabonát, kukoricát durván megöröltet'. *Darátatnyi kell, mer nem lesz mit annyi e dísznyoknak.* Sz. mégdarátat.

darázs ~ (*darást, darázsok*) fn. 'ua.'. — L. még: lódarázs. — Vö. szakadék.

dehogy *dáhodzs* hsz. 'ua.'. *Ti is jedzsütök?* — *Dáhodzs mennünk!* — Sz. dáhodzsis.

dél *dé* ~ *dél* (*dít, dibe, dilig, díre*) fn. 'a nap 12. órája'. *Dít harangoznak.* — *Dibe úthon léssz ez uram is.* Sz. *délelűtt.*

délután *dilután* I. fn. 'ua.'. *Dilutánra megléssz.* II. hsz. 'ua.'. *Hun csámboroktá egiz dilután?* Megj. Főnévi jelentésben néha hallható az elvonas útján keletkezett *diluta* alak is: *Iszé mas má diluta van.*

depó *dépy* (-t) fn. 'fatelep'. *Tiélém firiszját fuoroztam e dépyoba.*

Déraga I. **Drága**

derék¹ *dérik* (*déréka*) fn. 'a testnek a mellkas és az alsótest közé eső hajlékony része'. *Igém fáj e dérekam.* Sz. *dérikfájas.*

derék² *dérik* (-ebb) mn. 'jóraláló, rendes'. *Dérig dzserég vadzs!* — *Té sé vadzs dérikeb, mind e másik* [ti. gyerek].

derékszeg *dérikszeg* fn. 'erős vaszeg, amelyet a szekérben a fergetytyúbe, az első zsámolyba és a tengelyfába fűrt lyukba helyeznek, és így ezt a három részt rögzíti'.

derze *dérze* (*dérziét*) fn. I. 'háztartási reszelő (tészta, száraz zsemle, torma stb. reszelésére)'. 2. 'háztartási tők- és uborkagyalu'.

derzél *dérziél* ts. i. I. 'tököt, uborkát háztartási gyalun gyalul'. *Ippén tököd dérziét ebídre, emikor odaméntem.* 2. 'tészta' háztartási reszelőn reszel'. *Gondutam, nincs metiéttem, dérziélék é kis tiészta e levezsbe.* — L. még: *bederzél, megderzél.*

deszka *dészka* (t) fn. 'ua.'. — L. még: *ekedeszka, fenékdeszka, focli-deszka, káposztásdeszka, kormánydeszka, szekérsdeszka, ülédeszka.*

deszkás *dészkas* (-ok) fn. 'deszkát szállító fuvaros'. *Hírésseg vyotak ez újri deszkások!*

deszkás szekér *dészkasz szekiér* fn. 'olyan szekér, amelyen csak két deszka és négy rakonca van'. Megj. Az első világháború előtt a felsőőriek igen sok deszkát fuvaroztak, főleg Szombathelyre. A deszka fuvarozása ezen a szekérfajtan történt.

dézsén *dízsén* (-t, -ék) 'zsirosbödön'. *Má alig van e dízsém fenekín é kizs zsir.*

dicsér *dicsir* ts. i. 'ua.'. Sz. *dicsirget, mégdicsir.*

dicséret fn. I. *dicsiéret* (-ét) 'református egyházi ének'. 2. *dicsiéret* 'dicsérő szó'.

dinsztel *dinctül* ts. i. 'ua.'. *Szoktam jeténnyi zsirba süthust. Dinctülök hozzá é kis káposztaszéletát, osztá kizs nyáron is ez ebíd.*

dirndli tiëndli fn. 'a tiroli népviseletet utánzó, könnyű, nyári női ruha'.

disznó *diszno* (-t, -ja ~ *disznaja*) fn. 1. 'sertés'. 2. 'ász (a kártyajátékban)'. Sz. *disznoyol*, *disznoyölis*, *koandisznoy*. — L. még: **magdisznó**.

disznóganaj *disznogana* fn. 'disznótrágya'. *E disznogana* je igén *ké vidzsáznyi, mer küigetü e gabonát*.

disznóölő *disznoyölyö* fn. 'az a személy (nem hivatásos hentes), aki a disznót megöli; böllér'.

disznósajtár *disznosajtar* fn. 'moslékos dézsa; az a sajtár, amelybe a moslékot öntik a disznók számára'.

disznótor *disznoytor* (-t) fn. 'a disznótlás után este rendezett lakoma'. *Ha maj beáll e fadzs, akkor kezdődnek e disznoytorok*.

disznótök *disznoytök* 'takarmánytök'. Nr. Főzeléknek is ezt használják.

dob¹ ~ (-ok, *dopsz*, -ott) ts. i. 1. 'krumpliüteteskör (egy szem krumplit) a kapával csinált lyukba beledob'. *Nadzsob dzserékék szoktak kurumpid dobnyi*. 2. 'kny.'. Nr. A kapával a földet egy kissé megemelték. A dob a derekára kötött „fűrühá”-ból egy szem krumplit ebbe a kis lyukba dobott, a kapás a földet visszaeresztette. A krumplidob munkája nagy ügyességet kívánt. Ma már nem nagyon csinálják. — L. még: **kidob**, **krumplidob**.

dob² ~ (-ot, *dzsa*) fn. 1. 'a cséplőgép henger alakú, vasfogakkal ellátott része, mely a gabonából a szemet kiveri'. *Ez asztuara fë në lipcs, mer belesë e dobba*. 2. 'henger alakú, bőrrel bevont hangszer'.

dobál ~ (-ok, *dobász*) ts. i. 'ua.'. — L. még: **feldobál**.

dobás ~ fn. Elsősorban ebben a szerkezetben: *Csek ë dobásra van idé* (= egy kőhajításra; nagyon közel). — L. még: **kidobás**.

dobó *doboy* (-t) fn. 'az a személy, aki krumpliüteteskör a kapával csinált lyukakba egy-egy szem krumplit

beledob'. *Vágyot miék csek lehet kapnyi, de doboy nëm akad*. — L. még: **krumplidobó**. — Vö. **dob**¹.

dobol *dobul* (*dobunak*) ts. i. 1. 'a kisbíró) figyelemfelhívó dobverés után hirdetőnyelt tesz közzé'. *Míd dobutak imiënd?* — *Tënnab dobuták, hodzs e kucsákat mëk kë kötnyi, mer veszët kucsá van e környigbe*. Nr. A „dobolás” a községnek erre a célra kijelölt pontjain történt. Ha már megfelelő számú hallgatóság összegyűlt, a kisbíró (felsőőri megnevezéssel *dobos*) fennhangon bejelentette: „közhírré tétetik”, majd felolvasta a híreket. A községi hirdetőnyelveknek ilyen módon való közzététele a negyvenes években megszűnt. **Megj.** Az ige igekötő nélkül többnyire abban a többes szám 3. személyű általános alanyú használatban fordult elő, amelyet az első példamondat is tükröz. — L. még: **kidobol**, **összedobol**.

dobos ~ (-t) fn. 'az a kisbíró, aki figyelemkeltő dobverés után a hirdetőnyelveket közzéteszi'. Nr. A községi hirdetőnyelveknek ilyen módon való közzététele már megszűnt. — Vö. **dobol**.

dobzó *dobzyo* (-t) fn. 'nem magvaváló szilva'. — L. még: **foszodobzó**.

dohány *dohan* (-t, -om, *dohannya*) fn. 'ua.'

dohányzacskó *dohancskoy* fn. 'bőrből, többnyire kostökből készített, kidíszített zacskó a pipadohány számára'.

dohos ~ (-sat, -san) mn. 'füledt, a nedvesség miatt megromlott'. *Ojjan kevezs gabonáng vyot, osztán jebbe e szivos pincjébe uz is min dohos lett*.

dohosodik ~ tn. i. '〈termény〉 dohos állapotban van valahol'. *Vam mëg ë kis árpánk, id dohosodik e pincjébe, de nëm írëk rá jëvünnyi mëgdarátatnyi*. — L. még: **megdohosodik**.

dohosul l. **megdohosul**

doktor ~ (-t) fn. 1. 'orvos'. 2. inkább csak megszólításként — **doktor ur** — olyan személlyel kapcsolatban,

akinek doktori címe van. **Megj.** Az 1. jelentésben a köznyelvi *orvos* szó kevésbé használatos emberorvosra; de csak: *átlorvos*.

dolgos *dúgos* mn. 'szorgalmas, jól dolgozó'. *Jó dúgos legim nyot e Zámby szuogája*.

dolgozik *dúgozik* (*dúgozok, dúgozo ~ dúgozol, dúgozott*) tn. i. 1. 'munkát végez'. *Ez embër napastig dúgozik, miék sínés látaccsa*. 2. 'vkinek az alkalmazottjaként végez vmilyen munkát'. *Dúgoztam éccër in ë myonárná*. 3. 'müködik'. *Ot hëdzsnek kü igën dúgozott e motor*.

dolmány *dymán* (-t, -om) fn. 'melegebb, béléssel ellátott férfi kiskabát'. Sz. *dymánzseb*. — L. még: *kisdolmány, nagydolmány*.

dolog ~ (*dúgot, dúga, dúgok*) fn. 'paraszti, illetőleg házi munka, teendő'. *Nyár közzepin, aratászba bizo sok e dolog*. — Vö. *munka*.

dologidő *dologidűy* fn. 'munkaidő; olyan időszak, amikor sok a mezei munka'. *Dologidűybe uccsë ír rá ez embër*.

dologtevő nap *dölöktűnap* fn. 'hétköznapi, munkanap'. *Dölöktűnapon nëm ír rá ez embër*.

domb ~ (-ot) fn. 'ua.'. — L. még: *ganajdomb*.

dombos ~ (-sak) mn. 1. 'olyan, ahol sok domb van'. *Jez e Burgëland, jez ojjan dombos vidik*. 2. 'domboldalon fekvő'. *Jeszt e dombos fűüdet jyo kü kë bërádzunyi, külömbe jehordzsa e viz*.

dong *dunog* tn. i. '〈bogár〉 repülés közben erős, dongó hangot ad'. *Nadzszon dunognak e bogarak, essűj lëssz*.

dongó *dongyo* (-t, -k) fn. 'bögöly 〈nagy testű, csípős légyfajta〉'. *Szëgin tehënkët údzs mëgleptik e dongyok, hocs ha ez embër odanyút e hasok alá, tisztza vír lëtt e kezë*.

dorong *durung* (-ot) fn. 'ua.'

dózni *dózni* ~ *dózli* fn. 'cigaretta-tárca'.

dödörög ~ tn. i. 'didereg'. *Od*

dödörög ez udvaron, nízi hodzsam boncsák e dësznyot, nëm hodzs bedzsünö.

dög ~ (-öt) fn. 1. 'elhullott állat teteme'. *E cigánok miég e dögöt is mëgëttik*. 2. gyakran használt, rosszalló értelmű, de nem különösebben pejoratív, sértő jellegű jelző. *Jezék e dök kölkek mëgin id dühösnek*. — *Jeszt e dök kapalást nëm tudzsok má jëviznyü*.

döglük ~ (*döglessz*) tn. i. 'dologtalanul heverészik'. *Egisz nap cseg döglük ez ádzson*. — L. még: *megdöglük*.

dögség *döksig* fn. 'helytelen, kellemetlen dolog'. *Élig döksig ám mast jez is*.

dönt ~ (-ök, -essz) ts. i. 'borít vmit'. *Csek úd döntöttö e kaszám e buzát*. — L. még: *beledönt, feldönt*.

dörgöl *dörgül* ts. i. 1. 'dörzsöl vmit'. *E kerjék e lűyösöd dörgüli, ogz nyiszorog*. 2. '〈fehërnemüt〉 mángorol'

dörgölővas *dörgülűvas* fn. 'a nyújtóra és a juhára szerelt vaslemez, amely a faalkatrészek kopását megakadályozza'.

dörögöz ~ (-ök, -ö ~ -öl, -ött) tn. i. 'dörömböl'. *Në mëny be csek údzs, dörrögöz, mer mÿgës e kucsá*.

dörren *dörrenik* tn. i. 'egy alkalommal dörgő hangot ad'. *Jezën e nyáron éddzsed dörrënik, mëg má esik is*.

dörrent l. **rádörrent**

Drága *Dërága* rn. **Megj.** Csak ragadványnevben, közszóként *drága*.

drítli l. **tritli**

drót *drott* (-ot, *droccsa*) fn. 'ua.'. Sz. *villandrott, drottos tyot*.

drótoz l. **összedrótoz**

drótszeg *drotszëg* fn. 'hosszú, vékony szegfajta'.

druccás l. **durcás**

druccáskodik l. **durcáskodik**

druccul l. **durcul**

drusza *durusza* fn. 'azonos keresztnévű 〈személy〉'. *Iszë mi duruszág vanunk*.

duces ~ msz. a birkát a fejével való döfésre ingerlő szó.

duccsol *duccsul (duccsut)* tn. i. '(birka) a fejével dőf. *Vízszázz e bír-kára, nadzson duccsul.* — L. még: **felduccsol.**

dugasz ~ (-t) fn. 'dugó'. *Méliketg vették kü e hordyobu e dugaszt?*

dugiszál ~ ts. i. 'dugdos vmit'. *Miér dugiszálad oaszt e vacak kömvet, nem észí még [ti. a testvér].* — L. még: **eldugiszál.**

dúgos l. **dolgos**

dúgozik l. **dolgozik**

dukál ~ tn. i. 1. 'illik'. *Véd lé e sapkádát, oqz údzs dukál.* 2. 'vmi jár vkinek'. *Mégattam neki, emi dukál.*

dumuckol *dumuckul* ts. i. 'gyömösöl, nyomkod vmit'. *Od dumuckuta e sárt ez uton.* — L. még: **megdumuckol.**

dunna *dunyha* (t, tja) fn. 'ua.'

dunnaciha *dunyhaciha* fn. 'dun-nahuzat'.

dunog l. **dong**

durák *turákk* (-ot) fn. 1. 'egy fajta kártyajáték'. 2. 'az a személy, aki a „durák” kártyajátékban a vesztes'. *Té vadzs e turákk. Nr. Régebben téli estéken kedvelt kártyajáték volt, a család felnőt és gyerek tagjai együtt játszották.*

durákozik *turákkozik* tn. i. '„durák” nevű kártyajátékot játszik'. *De szerettem dzserékkoromba turákkoznyi!*

drucás *druccás* (-san) mn. 'dacos, akaratos; duzzogó'. *Miér vacs té mindig ojjan é kizs druccás?*

drucáskodik *druccáskodik* tn. i. 1. 'dacoskodik, akaratoskodik'. *Ognyyi bajom van jevvég e dzserékje, nem fogat szuot, cseg druccáskodik.* 2. 'duzzog'. *Egisz nap cseg druccáskodott, nem szuot sémít.*

drucol *drucul* (-ok, *drucusz, drucut*) tn. i. 1. 'dacol, akaratoskodik'. *Imvelem kölök në drucuj, mer igém megbányod!* 2. 'duzzog'. *Valamiijér drucul, kü sē akar dzsünyi e szobábu.*

drusza l. **drusza**

duzza l. **felduzza.** *Megj. Az ige*

csak ebben az összetételben él a nyelv-járásban.

dühös ~ mn. 1. 'harapós (kutya)'. *Nē mēny be, igēn dühös kucsájog van!* 2. 'veszett (kutya)'. *Aszondzskā e mezdüön künd ē dühös kucsát láttak.* 3. 'mérges'. *Ojjan dühözs vadzsok, hodzs...*

dühöszik ~ tn. i. 'rendetlenkedik, pajkoskodik'. *Csek údzs dühöddzseték ott ez ádzsba, hodzs e cihát jerepesszüték, akkor fasszutok án!* — *Egiz dilután id dühödöt jez e sok kölök e gangba.*

dül ~ (-ök, *dűsz, dütt*) tn. i. 1. 'hajlik'. *Ez egiz buza miļ lēneg dü.* 2. 'támaszkodik'. *Nē düjj e falnak, mim meszes lēssz e ruhád.* 3. 'dülés közben esik vhová'. *Miég uasz szász szērēncse, hon nem e házra dütt uqz e fug.* 4. 'ömlik'. *Csek úd dütt e kezibü e vir!* — L. még: **feldül, megdül.**

dülés *düls* fn. 'a gabonaszár hajlása'. *Jyo e buza dütlissē, könnyig lēsz kaszányi.*

dülő *düüllü* (-t, *düüllejē*) fn. 'egy bizonyos földterület; szántóföldek sora'. *Nekēm izs van kiēt füödem jebbe e düüllüöbe.*

dülőát *düüllüüt* fn. 'mezei földút'. *E düüllüütakon nem lēhet masz szekerezni, ojjan sár van ot, hodzs bele-ragad e szekiér.*

Dzs

dzsapcsi l. **gyapjú**

dzsiég l. **jég**

dzseges l. **jeges**

dzsel l. **jel**

dzselüöl l. **megjelöl**

dzsüő l. **gyű**

dzsüőget l. **gyűget**

E, É

e *i* kérdőszó. *Níz még, van-i víz e vállgoba, ítatnyi akarok. — Tudod-i mit hoztam?*

e l. a

ë l. egy

ebéd *ebid* (-*ët*, *ebiddzsë*) fn. 'a déli étkezés'. *Na, mi vjot ez ebid? Sz. ebédzik, ebidül.*

ebédhordó kosár *ebithorday* *kosár* fn. 'kerek alakú, kb. 60 cm átmérőjű, tisztított vesszőből font, díszesebb kivitelű, kb. 30 cm magas kosárféle'. Nr. Régen nyáridőben ilyen kosárban szották az asszonyok az ebédet kivinni a mezőre, elsősorban az aratók után. A kosarat az asszonyok a fejükön vitték.

ebéidő *ebididüj* ~ *ebidüdüj* fn. 'az az időtáj, amikor általában ebédelni szoktak < déli 12 és 1 között >'. *Ebidüdüjbe biztos othon lésznek.*

ebfing *ëpfing* fn. (tréf.) 'pattanás a nyelv hegyén'.

ebiborz *ëbiborz* fn. 'borz; Meles meles'.

ëbred *ibred* tn. i. 'ua.'. *Ehodzsan ez embër örekszik, ëdzsre korábban ibred. — L. még: felëbred, megëbred.*

ëbren *ibren* hsz. 'nem alvó állapotban'. *Emikor vërradnyi kezd, im má ibrem vadzsok.*

ëd l. megijed

edény *edin* (-*t*, *edinnyë*) fn. 'az a háztartási eszköz, amelyben főznek, sütnék'. *Rigëm felë onnyyi edinnyë së vjot ëdzs aszonnak, mind mog; ë pár fazik, lábos, serpönyüj, osztán ëlig vjot.*

ëdes *idës* (-*sen*) mn. 'ua.'. *Nëm igën szeretëm e nadzsón idës süteminëket.*

ëdesalma *idësüoma* fn. 'egy édeskés ízű, viszonylag korán érő, fehères színű almafajta'.

ëdesanya *idësanya* (*im*, *idësany-nya*) fn. 'anya'. Megj. Régebben az *idësanya* alak (nem a birtokos személy-

ragos változat) volt az általános megszólítási forma is, ma azonban már eléggé ritka, helyét a *mujdër*, illetőleg a *mama* foglalta el.

ëdesapa *idësapa* (*im*, *idësapcsa*) fn. 'apa'. Megj. Régebben az *idësapa* alak (nem a birtokos személyragos változat) volt az általános megszólítási forma is, ma azonban már eléggé ritka, helyét a *födër*, illetőleg a *papa* foglalta el.

ëdeskáposzta *idëskáboszta* fn. 1. 'kelkáposzta' (növény). 2. 'kelkáposztafözelék'.

ëdéz l. ijedezik

ëdüös l. ijedős

ëg *ig* tn. i. 'ua.'. Sz. *jetg, kütg, létg, mëtg, igis, iget, igët.*

ëgër *egjër* (*egeret*) fn. 'ua.'. Sz. *egjër-fiszék, egjër-fogw, egjër-lik.* — L. még: szárnyasegër.

ëgerészik *egeriszik* tn. i. 'egeret fog'. *Jw egeriszüj macskáng van.*

ëgerfa *egjërfa* fn. 'ua.'. *E Dzsöpön ez ëdzsik rited beittették egjër-fävë, qaszt, emëlük, tudod, ojjam vides, söpped üös.*

ëgërfog *egjër-fog* fn. 'tejfog'. — Vö. cseesfog.

ëgëszg *egisz* (-*szet*, -*szén*) I. fn. 'ua.'. *Jev vjot ez egiz. II. mn. 'ua.'. Mëgëvëtt ëdzs egisz tannyjër levest. III. hsz. 'ua.'. Egiz bolond má qaz ez asszony. egëszén egissze hsz. 'teljesen'. Në járdzs mindig it kü zs be, egissze kühül e szoba.*

ëgëszség *egissig* fn. 'ua.'. *Qaz e fjüj, hodzs egissig lëdzsën.*

ëgëszséges *egissigës* (-*sen*) mn. 1. 'ép, romlatlan'. *Ojjan egissigës szw-mája van ez idjën e rozsnak, hocs csek no. 2. 'nem beteg'. Nëm vjot jennek soha sëmi baja, ojjan egissigëzs vjot jem mindig, mind e makk.*

ëgzeciroztat *egrecjërösztat* ts. i. 'vkít parancsolgatással mozgat, ugráltat'. *Mjër kë neküd mindig e kissebket egrecjërösztatnod?*

ëgzámen *ëgzszámën* (-*t*) fn. (rég.) 'iskolai vizsga'. *E mi üdüjngbe mjëg aszonták, hodzs ëgzszámën lësz e temp-*

lomba, mer od vjot, mog mæg má vizsga, de iszè mog má nincis is.

egy *èdzs* (mgh. e.), *è* (msh. e.) hatl. ne. *De hát mi uaz èdzs ijjen nadzs gazdaságba!* — *Vjot èccèr èdzs embèr, szakálla vjot kendèr* (gyermekmondóka). — *Rossz è kölök!* — *Hozz è teri fűjjet e zsibáknak!* **Megj.** Számnévként *èdzs*. *Mindzsá èdzs vjora.*

egyedül *èdzsedi* hsz. 'társ nélkül, magánosan'. *Jevvie e fjjatal kjèsztsi-sjövjè nèm tyk èdzsedi szántannyi, muszáj hidunyi.*

egyel *èdzzel* (-èk, *èdzzèsz*) ts. i. 'palántát' ritkít'. *Mastanába burgèndipalántot èdzzelèk.* — L. még: **kiegyl.**

egynehányan *ènyihányan* hsz. 'egy páran, egyesek'. *Sokam vannak innej Amèrikába. Ènyihányan vannak, hodzs nèm is attak èlètjelt è tiszhusz esztendejè magokru.*

egyszerre *èccèrre* hsz. 1. 'egy időben'. *Èccèrre írtek haza.* 2. 'gyorsan, rövidesen'. *Jebbe e hjeszige èccèrre beírnek e gabonák, osztán id van ez aratás.*

èhen *èhen* hsz. 'éhes állapotban'. *Èhen nèm jvo lèfekünny.*

èhes *èhès* (-sen) mn. 'ua.'. *Ojjan èhèzs vadzsok, mind e farkas!*

èhség *èstig* fn. 'ua.'. *Qannyit koplyutunk, hodzs ez èsiktü má alig látunk.*

èhun l. ahol

èhül l. **megehül.** **Megj.** A szó csak ebben az igekötös formában él a nyelvjárásban.

èjfel *èjfe* ~ *èjfel* 'èjjeli 12 óra'. *Aszondzsák èjfekor járnak e szellemèk, de im mæg nèm látam èdzzet sè.*

èjjel *èjje* hsz. 'ua.'. *Jeszit osztám mægmonta e leginnek, hodzs velè mi vam mindèn èjje.*

èjszaka *èccaka* ~ *èccaka* fn. 'èjjel'. *Ègisz iccakán át nèm aluttam.*

èk *èk* (-et, -ek, -csè) fn. 1. 'egyik vége felé keskenyedő, lapos vasdarab <a kapa, kasza rögzítésére>'. 2. 'hasonló alakú fa- vagy vaseszköz <farönkök, tuskók széthasításához; a repe-

désbe verik be>'. Nr. A kaszanyél és a kaszakarika közè èket vernek, hogy a kasza pengéje szilárdan álljon. Èket szoktak verni a kapa és a fejsze nyelének abba a részébe is, amely a fejbe van bedugva, hogy a fej szilárdan álljon. — L. még: **kaszaék.**

eke *èki* (-t, -jè) fn. 'ua.'. — L. még: **faeke, vaseke.**

ekedeszka *ekidèszka* fn. 'erős, görbe vaslemez az eke hátsó részén, amely a csoroszlya által felhasított földet kifordítja'.

èkel l. **megèkel**

ekefej *èkifej* fn. 'az eke hátsó részén a gerendelyről a földig nyúló vas, melyen az eke csúszik, s amelyre az ekedeszka és az ekevas van szerelve'.

ekegerendely *ekigèrendü* fn. 'az eke fából vagy vasból készült rúdja'.

ekegúzs *èkiguzs* fn. 'az èkét a taligához rögzítő láncc'.

èkelő *èkilü* fn. 'X alakban összeillesztett két farúd'. Nr. Az èkét az ekelóra helyezték, ill. ráerősítették a taligára, s régebben így szokták kihuzatni szántáshoz. Használatát újabban hatóságilag tiltják. — Vö. **csúsztató.**

èkerúd *èkirud* (-at) fn. 'ekegerendely'.

ekesarva *èkiszarba* fn. 'az eke két fogója'. Hallható ritkán a birtokos személyrag nélküli alapalak is: *èkiszarob.*

ekeszeg *èkiszèg* fn. 'erős vasszeg, amely a taligát egy láncc segítségével a gerendelyhez erósíti'.

ekevas *èkivas* fn. 'az ekekormány elejére erósített éles vas, mely a földet vízszintes irányban felhasítja'.

èki l. aki, eke

èkisarob l. **ekesarva**

èkkora *èkkora* nm. 'ilyen nagy'. *Jekkora burgèndig vjotak* (mutatással).

èklèzsia *èklèzsija* fn. 'egyházközség'. *Nalunk ez èklèzsija èlig gazdag, vam birtoka, pinzè.*

èl *je* igek., hsz. 'ua.'. *Jedzsüssz?*

Je! Megj. Magánhangzóval kezdődő ige előtt néha *jel* is: *Talám még jeltlrem.*

él *il* tn. i. 'ua.'. Sz. *ától, mégil, ílet, idégiél.*

elalél *jeollál (jeollát)* tn. i. 'elajul'. Szégin asszony e koporsógná je is *oallit.*

elbódul *jebwodul* tn. i. 'eltéved'. *Ín je nem ménék édzsedi Bédzsbé, mer jebwodulok.*

elbolondázik *jebolondázik* tn. i. 'elbolondozik, eltréfálkozik'. *Estiēnkind ősszódzsüttünk édzs-ē helēn, osztá jebolondásztunk ífjēlig is.*

elbujás *jebujás* fn. 'bújósca' (gyermekjáték). *Jáccunk jebujást!*

elcsap *jecsap* ts. i. csak a rozso, egészen ritkán a buzát tárgygal: 'a csapás munkáját befejezi'. *É rozso má jecsaptok. — Na, hál' isten tēnnap m's jecsaptunk.*

elcsemmeget *jecsemmeget* tn. i. 'lassan, unottan, igen hosszú ideig eszik'. *Jez jecsemmeget édzs urájig is.*

elcsendesül *jecsöndesül* tn. i. 1. 'síró kisgyerek' fokozatosan elhallgat'. *Imiēnd miēk hüppögetēd, de má úl láccik jecsöndesüt.* 2. 'vihar' elül'. *E sziēl má jecsöndesüd, de e hwo miēg esik.* 3. 'zajongást, lármázást abba-hagy'. *Na, e szomszúdba is jecsöndesütek.*

eldugiszál *jedugiszál* ts. i. 'eldugdos vmit'. *Hozzánk ízs dzsüttek régvirányi, de ez embēr nem mutatta ám még emi vtot; jedugiszáta idē-oda.*

éle *elē (elít)* fn. 'vmilyen szerszám (kása, kés) éles része'. *Kūbe vaktam, éccērre kímēnt e kaszám elē. Megj. A birtokos személyrag nélküli alapalak nem él a nyelvjárásban.*

elēbe *elejbē (elejbēm, elejbēd, elejbēnk, elejbētēk, elejbējēk)* hsz. 'elő'. *Ájj idē a marhák elejbē! — Lētjērbetüt elejbē, údzs reminkēdēt neki, hodzs nē bánca. — Maj jemēnünk elejbētēk ez állomásra.*

elég *ēlig (-et)* I. mn. 'ua.'. *Miēg mindíg nem vtot ēlig?* II. hsz. 'ua.'. *Élig rosszu nész kü.*

elégedett *ēligēdēt* mn. 'ua.'. *Mind e kiēdzs dzserēkivēg eligēdēt lēhet. — Údzs eligēdētnek láccik. — L. még: megelégedik.*

élelem *ílelēm (ílelmet)* fn. 'ennivaló'. *Valami kis ílelmet aziēr vüdzsüng velenk.*

élelmes *ílelmes* mn. 'ügyes, életrevaló; olyan, aki gyorsan feltalálja magát'. *Éz apcsa is igēn ílelmes embēr vtot.*

élelészt *jélemíszt* I. ts. i. 'elpusztít (főleg állatot)'. *Vtot ē ronda dühös kucsájog, de valaki jélemísztētē; valami mērgēt attak neki. — 2. vh. i. jélemísztí magát 'öngyilkos lesz'. E fíjok kímēnt Amērikába, de aszondzák, jélemísztētē magát. Megj. Az öngyilkos szó nem él a nyelvjárásban.*

élelnek *ílink* mn. 'fürgő, mozgékony'. *Mas má mēgdzswobit, mer igēn ílink [ti. a nemrég még beteg gyerek].*

élereszt *jereszt* ts. i. I. 'állatot' kötelékét megoldva szabadon enged'. *Erezd je e kucsát!* 2. 'elenged vmit'. *Nēm eresztēd je ogszt e macskát!* 3. 'vkit enged hová menni'. *Jeeresszem jeszt e dzserēkēt fōrōnyji?*

éles *elēs (-set, -sen)* mn. I. 'jó élű'. *Ojjan elēs e kaszám, mind e bērēdva.* 2. 'hegyes, szúrós'. *Elēs e buza torraja.*

élesztő *ílesztű (t)* fn. 'a tészta megkelesztésére használt, boltban vásárolható, ipari készítmény'. — *E kiűttjēsztaba muszáj tēnyji valami kis ílesztűt.* — L. még: sörélesztő. — Vö. kovász.

élesztet *elēsztet (-ék, elēsztecc)* tn. i. 'lovak patkójába élesre kireszelt sarokszegzet veret a kováccsal'. *Má nadzson dzsegessék ez utak, elēsztetnyji kēll. Nr. Erōsen joges úton, köves úton a ló jobban tud kapaszkodni, ha patkójában éles sarokszeg van, ezért élesztetni akkor szoktak, ha huzamosabb ideig várható ilyen úton való fuvarozás. — L. még: megélesztet.*

elcsheredik *jefejjērdik* tn. i. 'el-

sápad'. *Mikor meglátot, jefejjjerédett, öjjal lét mind e fal.*

elfonnyad jefannyad tn. i. 'szárazság, hőség miatt a növény levélzete) lekonyul'. *E palánt, emít uabba e híjsigbe ütöttünk, è szállig jefannyatt.*

elfut jefut tn. i. 1. 'kifut <tej>'. *De büdözs van! Jefutott e tej?* 2. 'vhonnan elszalad'. *Mjër futottá je elüüllem?* 3. 'szekérbe fogott állat, főképpen ló) megbokrosodik, és így a kocsis elveszti fölötté az uralmat'. *Jefutottak e Rökkás monyassaji, ösztötörtik e szekeret.*

elgazosul jeguzosul tn. i. 'gazossá válik'. *E füüdemejék, múta árëndába vannak, egissze jeguzosutak.*

elgyöttöl jedzsüttül ts. i. 'tönkretesz, elnyú valamit'. *Vyot neki è szíp kis játíkcsa, ödzs ojan kis motor [= motorkerékpár], de má egissze jedzsöttüütö.*

elhajszogat jehájszogat tn. i. 'tehenekkel elszekerezget'. *Lozja nincs má, de kjët rosz tehenje mjög jehájszogat lassan.*

elhesseget jehössöget ts. i. 'baromfiakat) höss szóval vhonnan elkerget'. *E liánka pryobáta jehössögetnyi e tiko-kad, de nem töjötteg velé.*

éhetetlen ihetetlen mn. 'ügyetlen, nem eléggé élelmes'. *Hodzsq léhecc ojan ihetetlen, hodzs e kokas küpjék-küli e kezedbü e kënyeret!*

elhint jehint ts. i. 'petrencébe rakott szénát a réten) szárítás végett szétszór'. *Ha jyw üdüj lesz, jehincsek uaszt e kisz szjénát e Dzsepüjgbe.*

elhuzigál jehuzigál ts. i. 1. 'kisgyereket) a gyerekköosi ide-oda mozgatásával elringat'. *Ha jehuzigátad e picánt, utánna mëhec jaccannyi.* 2. 'vmit vhonnan elhúzkod (pl. a cséplőgépből kijövő szalmát a gép szája elől)'.
eligérkezik jeligirkézik tn. i.

'ígéretet tesz arra vonatkozóan, hogy vhová elmegy'. *Vésárnap dilutánra hozzánk is jeligirkéjéd, de nem dzsüt*

je.eljeszt jéjst ~ jeljst ts. i. 'vkit jjesztéssel vmitől elriaszt'. *Nëm akar*

e dzserék oskolába mënyi, valaki igjéj jéjstétté.

eljjesztget jéjstéget ~ jeljstéget ts. i. 'vkit többszöri jjesztéssel vmitől elriaszt'. *Në beszi ugnnyi butaságot, egissze jeljstégetéd e dzserékét, ijje kü së mer mënyi.*

elír jéir tn. i. 'vkinek ír <azzal a kéréssel, hogy jöjjön el>'. *E pap jéirt má Farkasfalvára, iszè mi inkáp cseg Balfyónak [= Wolfau] mondzsok, e kuccsinálwyjër.*

eliszaposul jéiszoposul tn. i. 'vmilyen terület) erősen iszapos lesz'. *E gátná e Pínka egissze jéiszoposul.*

eljön jedzsün tn. i. 'látogatóba jön'. *Ha jedzsünek e unokámjék, è süitis pogácsa nëm is élig. — Mjéljüt jemënték, jedzsüjjeték!*

elkaszál jekaszál tn. i. 'a szomszéd rétljéből a mezsgye mellett füvet jogtalanul lekaszál'. *Jez e Pál mindén esztendüjbe e ritémbü è petrëncjère valvot jekaszál.*

elkényeztet jekinyesztet ts. i. 'gyereket) túlzott kényeztetéssel elront, finnyáskodóva, neveletlenné tesz'. *Qabbu e liánkábu së lesz sëmi, üdz je van kënyesztedvjé.*

elképed jekjpped tn. i. 'elámul, elesodálkozik'. *Jekjppettem, hodzs mënyi mindënd vettek.*

elkertil jekertil ts. i. 'földterületet, elsősorban belsőséget) keritéssel elválászt'. *Ez in riszemet jekertütem, mer cseg baj vyod velé.*

elkerül jekerül 1. tn. i. 'eljut vhová'. *Sogsë hittem vyóna, hodzs im mjék Pestre is jekerülök.* 2. ts. i. 'gyalogosan vagy jármúvel) megelöz vkit'. *Im mjög e templonná jekerütem e Zsuyfi nenüt.* 3. 'szándékosan kerül vkit'. *Mjög e háza táját is jekerülöm.*

elkeseredik jeköseredik tn. i. 'el-szomorodik, bánatossá válik'. *Mikor ez annyát emlüttem neki, igjéj jeköserédett.*

elkurnszpol jekuruszpol tn. i. 'nagy lábbeliben, főleg csizmában)

nehézkésen csoszogva megy vhoval'.
Mire jekuruszpu e piharcra, di lëssz.

elmar *jemogr* ts. i. 'elüldöz, állandó piszkálódással távozásra kényszerít vkit'. *Elüüb vnot ë zsidajog, de oaszt is jemogrták* [ti. az egyik szomszéd falu lakói].

elmasináz *jemasináz* 1. ts. i. 'gabonát' elcsepel'. *E rozsof meg e buzát má jemasinásztog, de e zab miög nincs kisz'*. 2. tn. i. 'cséplést teljesen befejez'. *Má ë jyo heti jemasinásztunk.*

elmérged *jemirgéd* tn. i. 'elfertőződik'. *Mindik jékörmözi ez vótást, má egissze jemirgéd.*

elmérgszik *jemirgészik* tn. i. 'elfertőződik'. *Në piszkád oaszt e sebét, mer jemirgészik!*

elmetsz *jemecc* ts. i. 'elvág vmit'. *Údsz jemeccétté e kezics, cseküd düd belüüllö e vir.*

elnek *jenek* hsz. 'hazulról elfelé'. *Jenek maj benüzék hozzátok.*

előbb *elüübb* hsz. 'régebben'. *Elüübb ijjeneket mesüetek ez öregék. — Elüüpp sok mindëembe hittek án ez embërek.*

előköttő *elekötüü* (-t, eleköteje) fn. 'kötény'. *Ez elekötüüdet kös fë, mer összöpiszkulod e ruhádat!*

előljároság *elüüjjároság* fn. 1. 'a község szélesebb körü vezetősége'. *Ez elüüjjároság jeröndüütö, hodsz e ganajlië nem fojhat kü ez utra. 2. 'presbitérium'.*

el pazarlódik *jepazallüodik* tn. i. 'elfecsérelődik, elszóródik'. *E forgasnána igën sok szëm jepazallüodik.*

el pazarol *jepazall* ~ *jepazogl* ts. i. 'eltékozol vmit'. *Szúp vadzsóna vüod, de jepazogta mindënit.*

el perjësül *jepjërnyásul* tn. i. 'szántó földben' a perje elszaporodik, meghonosodik'. *Mjék kü vüotak advü e füjdemjék, egissze jepjërnyásutak.*

el pucol *jepuccul* ts. i. 1. 'elver, elherdál vmit'. *Pár esztendüü aiat jepuccutük, emjék cseg vüot.* 2. 'eltakarít vmit'. *Jeszt e kis pëlvát miög jepucujjok, osztá vígesztünk.*

el rámol *jerámul* ts. i. 1. 'eltakarít, eltisztogat vmit'. *Lapátüjyok csek idé*

e sorogba e garmadát, e vígim maj jerámuljyok. 2. 'elvisz, elhord vmit'. *Jerámul ügh hazuru mindënt.*

elrekviral *jerëgviral* ts. i. (tréf.) 'vmit vkitől elvesz, elkoboz'. *No, hallom, apád jerëgviráta e kiësedet.*

elrendel *jeröndül* ts. i. 1. 'hatóság parancsal' előír vmit'. *Ez elüüjjároság jeröndüütö, hodsz e ganajlië nem fojhat kü ez utra.* 2. 'parancsal' elküld vkit vhová'. *Má oannyi baj vüod velé ithon, osztá jeröndüütig valahog munkába. — L. még: berendel, hazarendel, kirendel.*

elrepsz *jerepsz* ts. i. 'eltép, elszakít vmit'. *Hun repszütted je e kiküldet?*

elringáz *jeringáz* ts. i. 'gyereket' elringat'. *Jealutt e dzserék, ez öregapcsa jeringásza.*

elrüg *jerug* ts. i. 'lábujját' vmbé belerügva megsérti'. *Jeruktam e lábom üjját.*

el sengel *jesengül* ts. i. 1. 'elajándékoz vmit'. *Jesengütö, mas még neki is këjek, osztán nincs.* 2. 'elkötyavetyél vmit'. *Ha nem kapom még ez árát, nem adom je. Jesengünyü azért miëksë akarom!*

el senyved *jesemmed* tn. i. 'elzsibbad'. *Rosszu ütem, jesemmed e lábom.*

el sikosul *jesikosul* (jesikosut) tn. i. 'a felhözet az egész látóhatáron egy színűn szürkévé válik (mikor esik az eső)'. *Egissze jesikosut, hosszi essüü lëssz. Megj.* A szó szinte kizárólag csak a példamondatban is közölt alakban használatos.

el sö *ejsüü* (-t, ejsëjé) I. szn. 'ua.'. *Ott e hidná ez ejsüü ház ez üejjék.* II. fn. 'ua.'. *Jez mindëjx rozba ez ejsüü. — Hünap má ejsëjé lëssz. Megj.* Nem ritka az effajta kifejezés sem: *ejsüü májuszba 'május elsején' [= am ersten Mai].*

el söben *ejsüübe* hsz. 'először, elsőként'. *Ejsüübe mëny bele té* [ti. a vízbe], *osztá majd in izs belemënék.*

el söből *ejsüübü* hsz. 'első pillanatban'. *Ejsüübü mëk së tuttam mon-*

dannya, hocs hum vannunk, nēm ösmer-
tem kü magamat.

elsötétül jesötitül tn. i. 1. 'sötétté
vállik'. *Éccerre csek jesötütüt ez egisz
szēr, valami baj vgot e villanyje. 2.
'sötét lesz'. Csunya feketē fölhüög
dzsüttek. Údzs jesötitüt, hodzs alig
láttunk.*

elsül jesül tn. i. '〈növény〉 a
szárazság miatt elpusztul, kiég'. *Jebbe
e buta nacs hiēsítgbe mindēm palánt
jesül.*

elszabadul jeszabadul tn. i. '〈kö-
tele, lánc eloldódván〉 megkötött ál-
lat az istállóban szabaddá válik'. *Je-
szabadut e lú, de ín nēm merēm mēk-
kötnyi.*

elszakaszt jeszakaszt ts. i. 'eltép,
elszakít vmit'. *Jez e бүдös köllök
mēgin jeszakasztotta e nadrágdzsat.*

elszalmáz jeszuzmáz ts. i. '〈a
rozsot〉 eséplés után szalmaként hagy-
ja meg, nem köti kévébe'. *Nincs helenk
e zsupnak, aziēr ez egisz rozsunkat
jeszuzmázok.*

elszemetelődik jeszemetülödik
tn. i. 'elhullik 〈gabonaszálak, takar-
mány〉'. *It nēm is iērдемэз гѣраблányi,
údzs arattok, alik szemetülödöt je
valami.*

elszerez jeszērēz ts. i. '〈lányt〉
eselődként vhol elhelyez'. *E Julínkat
is ü szērēstē je, ēlig jyo helre.*

eltaplósul jetopljosul tn. i. '〈ré-
pa〉 taplószerívő válik'. *E riēpát
mēnniēg elüōb mēk kē ētetnyi, mer ha
jetopljosul, e marha sē szereti.*

eltetvesedik jetedvesēdik 'elterjed
a tetű vkinek a hajában, ruhájában'.
*Mikor e liánka szuzgát, nēm vidzsasztak
rá, oqm mēg mēg aziēr cseg dzserēg
vgot, egissze jetedvesēdēt.*

eltisztogat jetisztogat ts. i. '〈esép-
lési munkát〉 elvégez'. *Má má jetisz-
togattunk mindēn [= mindent], csek e
hajdina van hátra. — E rozsod, buzát
má jetisztogattok, mēg e zab van hátra.*

eltisztogatás jetisztogatás fn. 'a
esépléssel kapcsolatos munkák összes-
sége'. *Ha má ēccēr mindēn id bem van,
akkor e jetisztogatás má hama mēdzs.*

eltohad jeto had tn. i. 'eldugul'.
*Nē ētezd jevviē e szivozs gabonávie
oijan erüōssen e masinát, mer jeto had.*
eltranszporál jetráncporál ts. i.
'vkit erőszakkal elvisz, elhurcol'. *E
cigánokat jetráncporáták Nimētország-
ba.*

eltüzél jetüzel (-ék, -tüzēsz, -tüzēt)
ts. i. 'vmit a tűzbe dobva eléget'. *E
pallásom vgotak ojjgr rigi irásog, de
ōregapánk jetüzētē.*

eltüzet jeütet ts. i. '〈fiatal fát,
palántát, krumplit, babot stb.〉 a
földbe berak'. *Oijan erüōszakossag
vgotak, hoj je kē ütetnyi e burgēndit,
osztám mast id van, tám min küszá-
rod.*

elvádol jevádul (-ok, jevádusz,
jevádut) ts. i. 1. 'elvállal vmit'. *E
Lajos jeváduta, hodzs lēkaszájja e
Dzsöpöt. 2. 'elismer vmit'. Jeváduta,
hodzs ü lopta je.*

elválaszt jevállozt ts. i. 1. '〈vkit
házastársától vagy házastársakat egy-
mástól〉 bírósági ítélet elkülönít'. *Má
jyo fiēl esztendejē jeválloztották űket.*
2. 'gyereket, borjút, csikót, malacot'
nem enged továbbra is szopni'. *Min-
dēnig dzserēkēmet má nidzs-ōt huznapos
korába je kellēd válloztannom, nēm
vgot tejem. — E bordzsut jeválloztot-
tok, mas má lēsz tejenk.*

elvásik jevásik tn. i. 1. 'élet-
lenné válik'. *Egissze jevásott e kaszám
jebbe e sok turázsba mēk homba [=
hombpa]. 2. 'elkopik'. Hát hodzs
e jeniēbe nē vásna je [ti. a cipő talpa],
mikor mindik csuszakász. 3. 'elfogy'.
*Na focs, fodzs? Lassan jevásik.**

elváslal jeváslal (jevásloata) ts.
i. 1. 'elkoptat vmit'. *Má mēgin je-
vásloatad e cipőüt toapat? 2. 'fogat,
savanyú étel〉 harapáskor érdesse,
érzékennyé tesz'. E valkörti egissze
jevásloata e fogamiēkat.*

elver jever ts. i. 1. 'tönkre ver
〈gabonát a jégeső〉'. *E dzsiēg jerre
künek jeverté e gabonát. 2. 'elpazarol
vmit'. Jeverté mindēnit.*

elvermel jevermül ts. i. '〈télire repát
stb.〉 verembe elrak'. *Rosszu vgot*

jeverművű e riępa, osztán ez egisz mektoplwsut.

elveszelődik jeveszelűdők tn. i. 'kárba vész'. Masinázaskor mindig igēn sok szēm jeveszelűdők.

elvet jebet l. ts. i. 'magot' a földbe szór'. Kár, hodsz nēm vették je e buzát is uagba e jw űdübē. 2. 'állat a magzatját' elveteli'. Nē űzsd orba uszt e tehent, mer jeveti e bordzsát. 3. tn. i. 'a vetēs munkáját elvégzi'. Mi mięk szározba jevettünk.

elvisel jevüsel ts. i. l. 'ruhát lábbelit' elhord, elhasznál'. Męg anyajev vgot jez e kikli, de in azięr jevüselēm. 2. 'eltúr <gúnyolódást, bánatot>'. Nēm tutta jevüscenyi, hom mekhoat e liánya, fęakasztotta magát.

elvörösödik jevörösödik tn. i. 'elpirul'. Nadzsoj jevörösödöt, mikor meglátott.

elvörösül jevörösül tn. i. l. 'vörösse válik, s ezzel megromlik <takarmány>'. E sok essűbē ez egisz szülessig jevörösül. 2. 'elpirul'. Láttam, hocs hazudik, męg is montam neki, jerre jevörösüt, osztán nēm szwt többet sēmít.

elzalámpol jezalámpul tn. i. 'elcsavarog, elköborol'. Ithę lidz, nē hodsz jezalámpuj valahó e szomszidbal

elzárul jeápul ~ jelápul tn. i. 'megromlik <tojás>'. Őt tojás jeláput e tik alatt.

ember embēr (-t, -ék) fn. l. 'férfi'. Járt itt eds embēr. 2. 'emberi lény'. Nē fi tütök, oqzok is csek embērēk! — L. még: férfiember, mesterember, parasztember.

emészt l. elemészt. Megj. A szó csak a közölt igeikötős formában él a nyelvjárásban.

emięg l. amięg

emi l. ami

emlék emlik (-ēt) fn. 'ua.'. Kap-tam tülö emligbe e finkipet is.

emlékszik emlékszik (-ék) tn. i. 'az emlékezetében van'. Nēm emlékszēk rá, hodsz monta vrgna.

emse ~ (-ięt) fn. 'nősténydisznó'. Van e három esztendűs emsęnk, e

picint mękhizloąjok, osztá jeladdzok. Megj. Ritkábban mondják kisebb állatok (kutya, macska) nőstényére is, de inkább összetételben: emsekucsa, emsemacska, emsenyül stb.

én in ~ in nm. 'ua.'. In nēm is tudom. — Ot lészēk in is. Megj. Hangsúlyos helyzetben inkább a hosszú, hangsúlytalanban a rövid magánhangzós változat használatos.

ének inēk (-ēt) fn. 'elsősorban' egyházi ének'. Azięr e pápistáknak isz vannak szíp inēkcsēkięk. Sz. inēkül, jeinēkül, inēkēs. Megj. Nem egyházi énekre vonatkoztatva a szót csak ritkán használják. Erre a danaj szó használatos.

engem(et) ingēm, ingēmet az én nm. tárgyas alakja.

enyém emnyięm (-et) nm. 'ua.'. Vüdd innej, nēm ez emnyięm!

enyv emv (-et) fn. 'ua.'. Sz. emves. **enyvesvászón** emveszvászóny fn. 'vízhatatlanított, erős vászón <pl. amiből a ponyva készül>'.
epe epi (-t, -jē) fn. 'ua.'. Ojjan köserű, mind ez epi. Sz. epihwol-lag.

epernye epērnye (-ięt) fn. 'földi vagy erdei eper'. Nyáron e cigánok sok epērnyięt hoznak. Sz. epērnyięs. — L. még: feketeepernye.

epernyézik epērnyięzik tn. i. 'epret szed'. Nyárom vésárnap mi is je szoktunk mēnnyi epērnyięznyi. L. még: beepernyézik, feketeepernyézik.

épit ipit ts. i. 'házat készít'. Qaz is ojjan e házot ipitēt magának, mind e kasti. — Sz. fęipit.

épeg ipęg hsz. 'éppen'. Ha ez embēr ez álįm vígigmędzs, ippęk küjut e domp tetejire.

épül ipül (-ök, ipűsz). l. tn. i. 'épitkezik'. E jövű nyárom mi is ipününk. 2. ts. i. 'házat' épít'. E swgorod isz szíp nacs házot ipüt e Moglomszērēn. — Jesz e házot męg öregapáng vacs tá nadzsoregapánk ipütö. — L. még: felépül, megépül, összeépül.

épület ipület fn. 'nagyobb ház'.

Szíp nadzs ípületécs csinának ott e piharcon.

ér ír tn. i. 1. 'vhová érkezik'. *Sodorta e víz, nehezen írt pogrtra. 2. 'vméddig terjed'. E patagba nyárom még bokájik sē ír e víz. 3. 'értéke van'. Nēm sokat ír ez egisz. Sz. hozzár-ír, mégír, ráír. — L. még: ráérős.*

ér ír (erek) fn. 1. 'kis folyóvíz'. 2. 'véredény'. — L. még: kútér.

jérece 1. jérece

jérecetójás 1. jérecetójás

erdős erdős (-t) fn. 'erdőkerülő'.

Ez erdős szokta fejnyja, hodzs ez embér mēnyyi fát hoz je.

eréget eréget (-ék, erégec) ts. i. 1. Ebben a kapcsolatban vizet eréget: 'nagy eső után, a réten, kapás-növényeken álló vizet kisebb árkokat ásva levezeti'. 2. 'egymás után többször fingik'. *Ojjam bűdösseket erégetét, mind e gérind. — L. még: kieréget.*

ereszt ~ (-ék, -essz) l. ts. i. 'távozni enged vkit'. *Erezd! Had mēnynyēn! 2. 'levegőt, folyadékot' kienged magából'. Ereszt e biciglim gumija. — Be ké ásztatnyi e sajtárt, mer igēn eresztē e vizet. — L. még: elereszt, kiereszt, leereszt.*

érett-túró írētúrú fn. 'tejfeles túró'. Nr. Főleg nyáron szokták készíteni, uzsonnára eszik mezei munka idején.

érez íríz (írēk, írēstē, írētt) ts. i. 'ua.'. *Má írēstē e bűdösset, azipēr is nēm dzsüt haza. Sz. mégíríz.*

érik írık tn. i. 1. '<növényi termés> teljes kifejlődéséhez közeledik'. *Szīpēn írık má e buza. 2. 'kelés' egyre duzzadtabb lesz, a felfakadáshoz közeledik'. — Írēzēm, hodzs írık má jez e hatag, mer igēl lūktet, mēk fáj is. — Sz. írēt, írēttēn, mégírık. — L. még: beérik, ráérik.*

erős erős (-set, -sen) mn. 1. 'nehéz, nagy erő kifejtést kívánó'. *Aratásba, mäs dzsüm maj ez erős munka. 2. 'nagy erejű'. Ojjan erős, mind ē marha, de azipēr e dolog uan nēm smakkul neki. 3. 'erős hatású,*

magas szeszfokú'. *De erős pálínkád van! 4. 'csípős'. Erős paprika. — erössen 'nagyon'. Nē ētess ojjan erössen, e szēmēt mīnt hátraveri e tőregbe!*

errének jerrának hsz. 'errefelé'. *E rigi világba még jerrának is nadzs verekedisēg vjotak e rüökjēn künd e Nadas mellett.*

ersény ercín (-t, ercinnjē) fn. 'pénztárca'. *Talátam ēdzs ercīnd, de pīnz nēm vjod bend.*

érték írık fn. 'anyagilag sokat érő tárgy'. *Édzs ijjem masina nadzs írık. Sz. írıkēs.*

Erzsi Orzsi fn. az Erzsébet beceneve. Megj. Ma is eléggé gyakori. **eseg** eség hsz. (rég.) 'ismét'. *Ésēg bezártad e bírkát?*

esküdt eskütt (-ek) fn. 1. 'presbiter'. 2. (rég.) 'a községi vezetőség tagja'. **eső** essű (-t) 'ua.'. *De kējek ē kis essű, má ojjar rigēm vjot! Sz. dzsīg-essű, zápreossű.*

esős eses mn. 'ua.'. *Szīp sugri lēssz ez idjēn, mer igēn essezs vjot e nyár.*

estélig estiēlig hsz. 'estig'. *Estiēlik csinálók még ē fjort.*

esz l. felesz **eszácj** eszácj (-ot, -dzsa) fn. 'evőeszköz'. *Tőriugezsd még ez eszácjgot!*

észrevesz eszrevész ts. i. 'ua.'. *Eszre sē vjttēm, hodzs mégdzsüttjē.*

jleszt l. elijeszt, megijeszt

jesztőget l. ijesztget

Észtrájt Észtrájt fn. (rég.) '<földrajzi tekintetben> a régi Ausztria'. *Kümēnteg valahog Észtrájtba, de má rigēn.*

étel étel ~ étē (étēt, étē) fn. '<első sorban a főtt> ennivaló'. *Valami rōndős étēt kellennē fjūznēm.*

etet etet (-ék, étēc, -ēt) l. ts. i. '<jóságot> takarmánnyal ellát'. *Ojjan koszos, mintha ēdzs étālū marhát étētnē. 2. '<kisgyermeket> ennivalóval ellát'. Ez in étē, kic s fījamāt nēm engedēm másje étētnyi. 3. tn. i. 'a jószág takarmánnyal való ellátását*

végzi'. *Apátok íppég étet.* 4. 'kévóket a cséplógép dobjába ereget'. *Né étess ojjan erüössen, e szémét mint hátraveri e töregbe.* — L. még: *beetet, megetet.*

etetés *étetis* (-t) fn. 1. 'a jószágnak takarmánnyal való ellátása'. *Tiélén, ha besötítül, kezdzsék ez étetist.* 2. 'a jószág takarmányozásának ideje'. *Étetisre hazadzserel!* 3. 'gabonakévéknek a cséplógép dobjába való beleeretése'. *Ha nem vidzsáz ez embér ez étetisje, könnyen jedugul e masina.*

etető *étetiű* (-t, -jök) fn. 'az a személy, aki a kévéket markonként a cséplógép dobjába ereti'. *Régeben öregapátog vjot ez étetiű.*

étlen *ítlen* hsz. 'éhesen, evés nélkül'. *Ném fiüt még ebid. Szégin dzserék ítem mént je ez oskolába.*

étvágy *ídvádzs* (-ot ~ -at, -a) fn. 'ua.'. *Jwo ídvádzsat!*

eves ~ mn. 'gennyes'.

evés *éjis* fn. 'ua.'. *Aszondzsák: ez éjistü dzsum még ez ídvádzs.*

evesség *evessig* fn. 'genny, geny nyedség'.

evesül l. *megevesül*

ez *jez* (*jeszt, jebbü, jettü, jennek, jeddig, jerre, jekkor*) nm. 'ua.'. *Jez is íppég ojjam, mind e apcsa. — Jeddik csek hogattam, de jecután künyitom e számat. — Jerre jevörösüt. — Jennek héjjába beszil ez embér. — L. még: az.*

Ézsbán l. *Osbán*

Ézsbát l. *Oswald*

F

fa *fog* (*fát, fába*) 'ua.'. *Fottám van e faj. — Sok fát küdöntött e szüel. Sz. wmafog, cserésnyefog, diwjofog, fenüűfog, körtifog, möesfog, nyárfog, szija-fog, fogkalan, fogleviél, fogszég, fogtannyér.* — L. még: *ágasfa, borfa, bükkfa, cédrusfa, collfa, esótánfa, égerfa, fedélfa, fedéltartófa, fejfa, fűrészfa, füzfa, gyantásfa, gyertyánfa,*

gyúrófa, hársokfa, juharfa, keresztfa, kévékötőfa, koszorúfa, kötésfa, kötözőfa, lábfa, mosófa, oldalfa, slájerfa, strájfa, szarufa, szederfa, talpfa, tengelyfa, tölgyfa, vánkosfa, zsirosfa.

Fábán *Fáblán* csn.

facsar ~ ts. i. 'csavar (pl. búz az orrot)'. *Ez embér orrát facsarta oaz e büdössig.* — L. még: *kifacsar.*

faeke *fugeki* fn. 'eke, melynek gerendelye és szarva fából van'.

fagy *fadz* tn. i. 'ua.'. *Nálunk szeptembérbe bizo má sokszor fadz.* — L. még: *kifagy.*

faggyú *faddzsi* (-t, -ja) fn. 'ua.'. *E birka husán szokot lénnyi ojjam vastak faddzsi, de mi némigén szeressék.*

fagygyügyertya *faddzsidzsercsa* fn. 'viaszgyertya'.

fagyalt *fadzslat* ~ *fagyalt* (-ot) 'ua.'. *E mi dzserékkorongba e fadzslatot ném is ösmerték, riüökién is e márcot ittok, oaz is jwo hídge vjot.*

fájrunt ~ (-ot) fn. 1. 'szünet (munka közben)'. *Öt pere fájrunt!* 2. 'a munka befejezése'. *Fájrunt, ménnünk hazal!*

fáklya *fokla* fn. 'fenyőből hasított hosszú, vékony szilánk'. Nr. Régen világításra használták, ma már inkább csak az emléke él.

fakopogató *fakopogatw* fn. 'harkály'. *Töpjüeli fakopogatw izs van, nálunk oaz e pirosfejüű ül.*

fakabund l. *vagabund*

fal ~ (-at, -a) fn. 'ua.'. — L. még: *oldalfal.*

falalja *falajja* (zn) fn. 'nyitott folyosó, gang'. *Ésik ez essüű, dzsertég be e falajjára!*

falkászli ~ fn. 'a falba beépített, ajtóval zárható konyhai polcos szekrény'. Nr. A régebbi építész parasztházakban szinte minden konyhában meg lehetett találni.

fára ~ (zt, zk) fn. 'egyházközség'. *Jwo fára án azüür ez üürü!*

farag ~ (-ok, faraksz) l. ts. i. 'vmely tárgy felületéről apró darabokat levagdal'. 2. tn. i. 'szekér a jebes, sáros útról' fokozatosan lecsúszik'.

Igém faragott e szekiér, fítem, hodzs lécsuszik ez árogba. — L. még: kifarag, lefarag.

farfelli *foarfelli* (-t) fn. 'a levesbe főzött galuska'. Nr. A galuskát (nokedlit) mint főtt tészta nem nagyon ismerik. Kedvelt étel viszont a tejlavesbe főzött galuska, a *tejes foarfelli*.

farkinea l. **vörösfarkinea**. Megj. A szó csak ebben az összetételben él a nyelvjárásban.

farkapéz *farkapéz* fn. 'az a kis pénzösszeg (a második világháború előtt általában egy silling), amelyet a család nagyobbkeska fiúgyermeké szokott kapni a kereskedőtől, aki a borjút, tehenet megveszi'. Nr. A háború előtt általában szokás volt borjút és tehen esetében, de más állatoknál (disznó, csikó, ló) nem nagyon.

farol *foarul* tn. i. 'szekerrel jönni; kisebb fuvarokat végez'. Mindik *foarul* ez öreg, de sokat némigén kereshet.

faszarágó *faszarágó* I. mn. 'zsugori'. Ronda *faszarágó* *édzs embér!* II. fn. 'zsugori ember'. *Qattu e vím faszarágótu kirhece, oqz uccsü ad.*

faszín *foaszín* fn. 'az a fészterféle, ahol a felapított tűzifát tartják'. *Ez örek foaszínnye teli van hasábjé, de azipér mindik csek ágje tűzének.*

faszko *faszko* (-t, -ja) fn. 'hosszúalakú alakú fenyőbokor <a lucfenyő és a jegenyefenyő termése>'.

faszol *fasszul* (-ok, *fasszus*) tn. i. 'kikap, szorul'. *Cseg dzsüjjon haza apát, fasszusz tē tülöl!*

fattyúhajtás *facssihajtás* fn. 'a növény fejlődése szempontjából nem kívánatos elágazás, kinövés'.

favilla *foavilla* fn. 'fából készült, három ágú villa'. Nr. Elsősorban szénagyújtéskor a széna petrencébe rakásához, ritkábban forgatásához, illetőleg esépléskor a szalma rázására használták.

fazék *fazik* (-at, -a) fn. 'ua.'. — L. még: *tejesfazék*.

fé l. fel

fébakfincul l. **felbukfencel**
feeni *fēcli* fn. 'papírselet'. *Adzs valami fēclüt, emire fēirhatom!*

feeske *föcske* fn. 'ua.'. Sz. *föcske-fiszék*.

feeskendez l. **lefeszkendez**

feeskendő *föcskendő* fn. l. 'a tűz oltásához használt kézi szivattyú'. 2. 'tűzoltó autó'. 3. 'bodzafából készített vízipuska'. 4. 'injekciós készülék'. *Szintē hallottam, ehodzsan roszogott, emikor belihēm szurta uszt e nacs föcskendőt.*

fed *föd* ts. i. 'ua.'. Sz. *födő, lēföd*. — L. még: **befed**.

fedél *födiél* (*födelet, födelē*) fn. 'ua.'. — L. még: **házfedél**.

fedélfa *födiélfog* fn. 'szarufa'. *E szaruofát mondzsok födiélfának is, oqz écsforma, udzsanogz.*

fedéltartófa *födiéltaruofog* fn. 'a fal tetején körben fekvő gerenda; koszorúgerenda'.

féder *fédēr* (-t, -dzsē) fn. 'rugó'. *E Prändli kocsijának jētörött e fédērdzsē.*

féderes *fédērēs* mn. 'rugóval ellátott'. *Nadzs urak, fédērēs kocsin járnak!*

fédervájsz *fédērbájsz* (-ot) fn. 'síkpor'. *Öregapám mindik fédērbájszot tett e csizmájába, aszonta, könnyep fēhuznyi, juol csuszik.*

fedez l. **befedez**

fedezett *födösztet* ts. i. '<nagyobb nőstényállatot, tehenet, kancát> az állat hímjével megtermékenyített'. Megj. A szó erősen hivatalos jellegű, népi használatban nem nagyon él. Ebben a jelentésben inkább a *hágat, mēugrat* szavak használatosak.

fehér *fejjiēr* (-et, -en) mn. l. 'a tiszta hóhoz hasonló színű'. *Szip fejjiēr lett e vásznom.* 2. 'sápadt'. *Ojjam fejjiēr vut, mind e fal, údzs mēgiędēt.*

fehéredik l. **elfehéredik**

fehérít *fejjiērít* ts. i. '<öntözéssel és a napon való szárítással vásznat> fehérre tesz'. *Rigēny nyáron e kerték teli vutag vászonje, ehodzsam fejjiēr-*

ritették. Nr. A házilag szótt vásznat úgy fehéritették, hogy amikor melegen tűzött a nap, a fűre kiterítették, és állandóan öntözték. Sz. *küfejjiérit*.

fehérnép *fejjiérnúp* (-et) fn. 'nő, nőszemély'. *Ném fűfíneq valyo e kapálás, hadzszátok usz csek e fejjiér-nípekknek.* — Vö. **fejnép**.

fej *föj* (-ök, -sz, -t) ts. i. '〈tejet〉 a tehén tőgyéből kézzel kinyomkod'. *Ha föjtem, ihacc é kis tejet.* — L. még: **kifej**, **megfej**.

fej² ~ (-et, -é, -enk) fn. 1. 'kalász'. *Igér rosz léssz e termés, ojjan könnyig e buza fejé.* 2. 'kukoricacső'. *Küé-három fej ics van é kukoricán.* 3. 'kéve kalászos vége'. *Né huzd e kivi fejüt e fűdöm, min küveréd e szemít!* 4. 'hagyma gumósszerű termése'. *É pár fej vöröshajmát kéjég behoznyi.* 5. 'mák toktermése'. *Kühánta e fejüt e mák.* 6. 'fejszerűen összeállt levélzet'. *E káboszta fejé má ojjan kemín, mind e kü.* 7. 'vminek a fejszerű része'. *Ki törtö je e gérábla fejüt?* 8. 'az ágyinak az a része, ahol az ember feje szokott lenni'. *Ott át ez ács fejíná.* 9. 'a lábbelinek az a része, amelyben a lábfej van'. *Szorít e cipűöm fejé.* 10. 'embernek, állatnak az a testrésze, amelyben az agyvelő van'. Sz. *kábosztafej*. — L. még: **árpafej**, **búzafej**, **csépfaj**, **ekfej**, **hadarófej**, **kukoricafej**, **mákfej**, **rozsfaj**, **zabfej**.

fejáll ~ fn. 'a szántó föld végén levő, kb. 2 m. széles földsvá, melyet az áll-akra merőlegesen szántanak fel'. Nr. Fejállat csak a domboldalokon fekvő földeken szoktak szántani. A barázdában lerohanó eső által elhordott föld ugyanis így a barázdára merőlegesen álló fejállon lerakódik.

fejés *föjis* fn. 1. 'a tejnek a tehén tőgyéből kézzel való kinyomkodása'. 2. 'az a tejmennyiség, amelyet egy alkalommal ad egy tehén'. *Más má sok tejjé van e tehennek, éddzs-é föjüst má je is tudok annyi.*

fejez ~ (-ék, -é, -étt) ts. i. '〈érett mákgubót〉 levág'. *Dilután jemén-*

nünk mákot fejeznyi. — L. még: **lefejez**.

fejfa *fejfog* (*fejfák*) fn. 'fából készült, nem kereszt alakú síremlék'. Nr. Kb. 30—35 cm széles 4—5 cm vastag, pallószzerű tárgy, a teteje tompaszögben van levágva. A halott nevét, születésének és elhalálzásának időpontját szokták rávésetni. Csak a református temetőben található. De már a harmincas években lényegében kiszorította a tartósabb, mutató-sabb **fejkü**.

fejkeszkenő *fejkeszkönyű* fn. 'fej-kendő'.

fejkö *fejkü* fn. 'kőből készült, nem kereszt alakú síremlék'. — Vö. **fejfa**.

fejnép *fejníp* fn. 'nőszemély'. *E fene sé érti e fejnípeket!* — *Hát jez e sok fejníp mi csinál?* — Vö. **fehérnép**.

fejős *föjűs* mn. 'olyan 〈tehén〉, amelyet fejni lehet 〈tehát nincs alatta kisborjú〉'. *Van föjűs tehennyék, sok tejet tunnak mastanába jeannyi.* **Megj.** A szó szinte kizórálag csak a *tehen* szó jelzőjeként használatos. — L. még: **újfejős**.

fejőszék *föjűszék* fn. 'alacsony, durván megmunkált, négy lábú ülőalkalmatosság, amelyen fejéskor ülnek'.

fejruha ~ fn. 'fejkendő'. *Hun e fejrühám, még jekisék!*

fejse *fejssi* (-t, -jé) fn. 'kisbalta'. *Üöri embér fejssi nékkin nem indul utnak.* Sz. *fejssinyjél*. — L. még: **kisfejse**, **nagyfejse**.

fejsezkarika *fejsszakarika* fn. 'a bal rúdszárnyon található kis karika'. Nr. A felsőöri ember, ha szekérral ment valahová, fejsszét szinte mindig vitt magával. A fejsezkarika olyan méretű, hogy a fejse nyele éppen belefér.

fejttékő *fejttékü* fn. 'közepes keménységű fenőkő'.

fejttetü *fejttetü* fn. 'az a tetűfajta, amely az ember hajában élőszködik'. — Vö. **ruhatetü**.

fék *fík* (-et, -csé) fn. 'a ló fejére húzható, kötélszerű anyagból készült kötőfék'. Nr. Az istállóban a ló fején fék van. A fék alján levő karikába akasztják be a fékszár záródó akasztóját; a fékszárat fűzik be a jászolba erősített fékkarikába, s ehhez kötik a lovat.

feketepernyye *feketépernyye* fn. 'áfonya'. Nr. A község erdeiben, elsősorban az Alhó felé eső fenyőerdőkben igen nagy mennyiségben terem. A felsőóri asszonyok vödörszámra szokták szedni, ki kézzel, ki erre a célra készítet, fésűszerűen képzett kanálfelével. Eszik nyersen, egy kicsit megcukrozza, rétest sütnek, lekvárt, befőttet készítenek belőle. Száritott állapotában népi gyógyszer is, hasmenés ellen használják.

feketepernyézük *feketépernyőzik* tn. i. 'áfonyát szed'. *Ez asszonyok vödörkejé mēnnék feketépernyőznyi, mer oannyi vam, mind e sár.*

fékkarika *fikkarika* fn. 'a jászolba erősített karika, amelyhez a lovat kötik'.

fékszár *fíkszár* fn. 'a kötőfékhez kapcsolt kötél, amellyel a lovat a jászolhoz kötik'. — Vö.: fék.

fektető *fektető* fn. (rég.) 'az a hely, ahol a csordás a marhákat deleltetni szokta'. Megj. Ilyen nevű határrésznév is van a községben.

fel *fē* hsz., ik. 'ua.'. *Jemēnek fē e Sározsberēgbe vargányáznyi. — Fē nē mēnnyeték e szjēnāshjēba!*

fél *fīl* tn. i. 'félelmet érez'. Sz. *filelēm, filelēmētēs.*

fél² *fjēl* ~ *fjē* (felet, felē, fjēbe, fjēlig) fn. 'ua.'. *É fjē kila vjot. — Fjēl lēssz ōtre.* — L. még: éjfél.

felad *fēad* ts. i. l. 'feljelent vkit'. *Jeziēr e pár szvjōjēr valamēlik fēatta.* 2. 'postára tesz'. *Fēattad e levelet?* 3. 'vmit felfelé nyújtva kézbe ad'. *At fē ūszt e szēget!* 4. 'segít, hogy vki vmit (pl. terhet) a fejére, vállára vegyen'. *Segīthetvjē, fēathatnād ōszt e teri fūjjet.* 5. 'leckét megtanulásra kijelöl'. *Nā, mīt adot fē e tanītuor?*

felaggat *fēaggat* ts. i. l. '(bizonyos tárgyakat) sorban felakaszt'. *Ippēg mostam, e ruhāt hama fēaggattam, osztā mā dzsūttem is.* 2. '(embereket) akasztófára sorban felhúz'. *Aszontāk nekik, hodzs mīm fēaggassák ūket, ha mēg nēm mondzsák, hocs ki vjot.*

felőagul l. **fellovagol**

féláll *fjēlāl* ~ *fjēlā* fn. 'kb. egy méter széles földszáv, melynek csak egyik oldalán van barázda, míg a másik közvetlenül a mezgyére borul'. Nr. Minden második szántáskor a földeket félállba szántották.

felbecsültet *fēböcsütet* ts. i. 'vminek az értékét hozzá értő személlyel megtaksáltatja'. *Je akardzsza annyī ez egyz birtokāt, mā fē izz böcsütētē.*

felbélel *fjēbiēllūl* ts. i. 'felesigáz, felloval vkit'. *Ez apcsa fjēbiēllūtō, hodzs jēvūszī, de mjēgis ūthon hatta, osztām mā egiz dilūtān ūt nyafog.*

felbiztogat *fēbisztogat* ts. i. 'felbiztat, felbujt'. *Édzs ōgkkora dzserēk magātu nēm csināl ūjjet; biztossam valaki fēbisztogatta.*

felbont *fēbont* ts. i. l. '(hullát) felboncol'. *Emīkor fēbontottāk [ti. a holttestet], akkor láttāk, hodzs rákcsa van.* 2. '(vmilyen lezárt dolgot, pl. levelet, befőttet, konzervet) kinyit'. *No, boncs fē jēsz e levelet!*

felborít *fēburūt* ts. i. 'feldönt vmit'. *Vidzsász, fē nē burīdzsđ ōszt e tejefazikat!*

felborogat *fēburogat* ts. i. '(bizonyos tárgyakat) sorjában feldönt'. *E nac szjēl mīnt fēburogatta e kepīket.*

felborul *fēburul* tn. i. 'feldől'. *Rātēttem e kalānra e fazikat, osztām fēburut.*

felbök *fēbök* ts. i. 'tűvel felszúr (pl. vízholdyagot)'. *Vjot ē vízshvōllag e kezīn, fēbökētō, osztā jemīrgēdēt.*

felbukfencel *fēbafjncul* tn. i. 'felbukfencezik, elesik'. *Vidzsász, mer fēbafjncusz!*

felesattan *fēcsattan* tn. i. 'indulatosan hirtelen megszólal'. *Fē is csatant e mēnyecske, hodzs mjjēr, iszēm mīndjg ōjjan szīp tīszta e tīfjōlō.*

felesinál *fěcsinál* ts. i. 'teherbe ejt vkit'. *Fěcsináta, de jěvennyi męg mast má nēm akardza.*

felesingól *fěcsingwol* tn. i. 'a szekér hátulján a nyújtó kiálló végére felkapaszkodik'. *Csek lesték, mikor dzsün haza e papa, osztám fěcsingwolunk e szekěřre.*

feldobál *fědobál* ts. i. 1. '〈takarmányt〉 gereblyével, villával gyorsan megforgat'. *Ez Ősztörmembe fědobátam uszt e kisz szőénát, hat szárodzson, osztá hazadzsüttem.* 2. '〈terhet a szekěřre〉 gyorsan felrak'. *Jeszt e pár petrőnciőt fědobájok, osztá mēhetnünk is.* 3. 'többször feldob vmit vhoval'. *E bűdös kölkek fědobáták e macskát e hász tcejőre.*

feldönt *fědönt* 1. tn. i. '〈megrakott szekér〉 felborul'. *E Páhědzsírű akárhászor gabonát hoznunk haza, mindik fědöntennünk.* 2. ts. i. 'felborít vmit'. *Uz e nadzs bolont szőjł e szekeret is cseknem fědöntöttő.*

felduccsol *fěduccsol* ts. i. '〈birka〉 a fejével feltaszít'. *Qadzsom vágom jeszt e dög birkát, fěduccsuta oaszt e kisz dzerėkėt.*

felduzza *fěduzza* tn. i. Csak ebben a szerkezetben: *fěduzza ez orrát 'megsértődik, felhúzza az orrát'. Męgmontam neki e magamejt, jerre osztá fěduzta ez orrát.*

feldül *fědül* tn. i. 'vki a szekerével felborul'. *E viz nadzson jemosta ez utat, fědültem.*

felėbred *fěibred* tn. i. 'álmából felserken'. *Lědzseték aźjēr id valahun, ha e dzerėk fěibred, męg nē iđdzsěn.*

felėkény *fělkėny* mn. 'felėnk'. *Nē lědzsē ojjam fělkėny kisz számár, nē fj, nēm bánt e bácesil*

felėje *felejję* hsz. 'felė, hozzá'. *Jem męg [= ez az asszony meg] iğen haragudot rájok, hodzs nēm mēntek felejję.*

felėlő *fělelő* fn. 'a menyasszony násznagya'.

felėnk *fělink* mn. 'bátortalan'. Sz. *fělinkšg.*

felėpül *fěipül* ts. i. '〈házat〉

felépit'. *Nadzs nehezzem fěipütők e házunkat.*

felėsz *fěesz* ts. i. '〈baromfi magot〉 a földről felesipegetve megesz'. *Szwor [= szórd] csek lē nekik e fűődre, onnaj is fěeszik.*

fělfertály *fěfěrtá* fn. 'nyolcad'. *Fěfěrtá tiz! Mindzsa beharangoznak.* — *Birtoka nēm vgot fělę fěrtája sē ēddzs embėrnek, mım mua.*

fělforsogás *fěfőrcsogás* mn. 'féloldalas; rosszul megrakott'. *Ojjam fěfőrcsogás lēt jez e kazua.*

fělforsogós *fěfőrcsogos* mn. 'féloldalas'. *Igēm fěfőrcsogos e szerked.*

felgyűjt *fědzsűjt* ts. i. '〈lekaszált takarmányt〉 megszárogat és összetakarít'. *Ez ēddzsig Dzsöpöt tēnnap fědzsűjtöttög, de e másik męg lē sincs kaszárug.*

felhány *fěhány* ts. i. 'felszór, gyorsan felrak vmit'. *Fěhányom in e szőénács, csek lědzsěn osztán eki jerakcsa.*

felhasogat *fěhasogat* ts. i. 1. '〈tűzfát〉 apróbb darabokra felvág'. *E jat is fē kē hasogatnyi, idzs nēm szárod.* 2. 'felszakít vmit'. *Ez ekivęg mım fěhasogatta e dzsöpöt.* — *Szározza cseg dzsikęren kē szántannyj, mer külőmbe egisz hasábbokat fěhasogat ez eki.*

felhőlyagosul *fěhollagosul* tn. i. 1. '〈kasza éle〉 hullámossá válik'. *Rosszu kalapata e kaszáját, osztám mım fěhollagosut.* 2. 'hőlyagossá válik'. *Ehun e láng mēkkapta, fěhollagosut e kezē.*

felhő *fělhű* fn. 'ua.'. *Nēm vgot oakkora fělhű sē ez iğēm, mind e tenyerem.* Sz. *fělhűs, fělhűsődik, befělhűsődik.* — L. még: *hőfělhű.*

felhőmplyődik *fěhőmbőlődik* tn. i. 'elesik, felbukfencezik'. *Háturu fejbe ütöttő, fē is hōmbőlődöt mindzsa.*

felhőrron *fěhőrron* tn. i. 'felhorkan'. *Mikor e szēmire hánták, hodzs nēm jár templomba, úcs fěhőrront, hocs ki parancsul űneki.*

feljár *fějár* tn. i. '〈jármű〉 fel-

megy vhová'. *Dzsütt é motor, fējárt e dzsalogutra, majnëm nekimënt e kertnek.*

feljön *fédzsün* tn. i. l. 'magasabban fekvő helyre odajön'. *Jez e büdös kucsá miég e hiéba is fédzsütt utánnam.* 2. 'vkihez eljön olyas vki, aki az illetőhöz viszonyítva a vízfolyás irányában, tehát „lejjebb” lakik'. — Vö. **felnek**.

felkapál *fékapál* ts. i. '〈földet〉 kapával felvagdós'. *E fűöd vígát fékapáalom, nëm akarom e szomszedejt ósszötípratnyi.*

felkerül *fékerül* tn. i. l. 'vmi milyen módon magasabban fekvő helyre jut; oda rakják'. *E szjéna is fékerüt e pallásra.* 2. 'vki milyen módon jelentősebb helységbe jut'. *E fája fékerüd Bédzsbe.*

felkészít *fékiszít* '〈gyereket〉 felöltöztet'. *E picint im majt fékiszütëm.*

felkészül *fékiszül* tn. i. 'felöltözik'. *Nac számár, maga nëm tut fékiszünyi!*

felkeveredik *fékeveredik* tn. i. l. 'felkavarodik'. *Féüttem e ringispüre, de ez egiz dzsomrom fékeverédett.* 2. 'véletlenül felkerül vhová'. *Müt keres-ték ószt e kalandáriomat, ósztá valahodzsam fékeverédett e pallásra, ot talátok még.*

felkormöz *fékörmöz* ts. i. '〈vmilyen testrészt〉 körmével felkarcol'. *Mindik fékörmözi ez rotást, má egissze jemirgöd.*

felköt *féköt* ts. i. l. '〈bizonyos mennyiségű gabonát〉 kévébe köt'. *É husz kérésztét legaláp fé szeretnjenk mög kötnyi.* 2. 'felakaszt vkit'. *Ez ijjen embért fé kéjek kötnyi ez ejsüü fára.* 3. 'kötéssel megerősít vmit'. *Ha imvelem akarsz kaszányi, akkor kös fé e gacsádat.*

felvagal *félagul* ts. i. 'felbízta, felesigá vkit'. *Ha félagutad e dzserököt, hodzs jévüsöd, akkor vüdd is je, nekëm në nyafogdzson itt.*

felmagzik *fémuagzik* tn. i. 'magba szökken'. *Jeszt e zsélátát küvägom, minék it, ha mim fémuagzik.*

felmarkol *fémöarkul* ts. i. '〈egy bizonyos mennyiséget〉 vmiből a markába vesz'. *Fémöarkut jez a nadzs bolond é mögök főhennyet, ósztá odaváta e picinö.*

felmer *fémer* ts. i. 'lapáttal felszed vmit'. *E rozstó má nëm haddzsok it, fémerdzsek, ha újé tessz is. Sz. fémeris.*

felmutat *fémutat* ts. i. 'két újat feltartva az iskolában a tanítónak vkit beárul'. *Óseg verekédzs, udzsiz fémutatlak e tanítörnak! — Valamics csinát, ósztá e másik fémutatta, jem még juv kükapott.*

felnek *fének* hsz. l. 'felfelé'. *Ha sokájik fének nízék, im mékszdül e fejem, hom majnëm jelesék.* 2. 'vízfolyással szembe (kb. északnyugati irányban)'. *It fének e Pinka fútába juv rítékét talál ez embër.*

felnö *fényüöl* l. ts. i. '〈a növényzet milyen területet〉 benő'. *Tavua vágattam lé ödzs erdüöd, de má egissze fényüöli e fenüö.* 2. tn. i. 'megnö'. *Fényüöne e dzserékék!*

felnyó *fényüj* ts. i. '〈növényt〉 a földből kitép'. *Van é kis lenëm, hynap fényüjöm. — Aszonta, jemécs, fényüj é pár kívire valút.*

felölt *féjot* ts. i. '〈villanyt〉 felgyújt'. *Uocs fé e villant!*

felökkel *féökkel* ts. i. '〈állat〉 szarvával fellök vkit'. *E szarvazbika nekimënt, féökleté, ha oda nëm fut ez apcsa, je is pusztiácsa.*

felöle *felüölö (felüöllem)* hsz. 'ua.'. *Nëm hallottunk felüölö [= róla] sëmít. — Im felüöllem [= én miattam] jeméhecc.*

felpékel *fépékkül* ts. i. 'esőrével felszedegét vmit'. *Szuor [= szórd] csek lé nekik [= ti. a tyúkoknak a szemet], maj fépékkülik!*

felpüffed *fépüffed* tn. i. 'püffedtté válik'. *Ez órcája is egissze fépüffett, úcs fá e joga.*

felrakódik *férakodik~férakozsik (férakottak)* tn. i. 'szekeret megrak (szénával, gabonával)'. *Müre férakottunk, mégerett ez essüü.*

felrepeget *férepéget* ts. i. 'feltép,

felszaggat vmit'. *Uaszt e dūd gabonát e kaszávā úcs kellēt fērepēgetnyi.*

fel s alá *fē s alá* hsz. 'kb. északi-déli irányban'. *Ez Erdűyk alatt e fē s alá járwo fűdegebe van nekēm is kiēt áll.*

fel s le *fē s lē* hsz. 1. 'magasabb helyre fel, és onnan le'. *Mūt futkoszok út fē s lē oqzon e gērādicsón!* 2. 'kisebb távolságon' oda és vissza'. *Ót siētāt fē s lē wórák hosszatt.*

felsikál *fēsikál* ts. i. 'padlót' súrolókefével felmos'. *Disznwólis utám fēsikátam ez egisz szobát.*

felszabadít *fészabadít* ts. i. 'ipari tanuló' segédde minősít'. *Igēn iparkoszik e dzserék, aszonta e mestērdzsē, ha id dūgozik, elűp fészabadicsa.*

felszabadul *fészabadul* tn. i. 'ipari tanuló' a tanuló éveit letölti, befejezi'. *E fija lakatosnak tanul, e nyárom má fē ísz szabadul.*

felszánt *fészánt* ts. i. 'parlagot, rétet' szántással feltör'. *Fészántotam e diēforti parragod, de mégim bevessék fűmoggje.*

felszárad *fészárod* tn. i. 'párolgással eltűnik'. *Ha e harmat ecčēr fészárod, uqzon e fōhennyes ritēn nēm lehet többet kaszányi.*

felszeg *fűszög* fn. 'a község területének északnyugati, a vízfolyás szempontjából feljebb fekvő, felső része'. *E fűszögbe rígebben csek parasztko laktak, még ē pár mestērembēr. Nr. A „felszeg”-ben élő magyarság zōme református vallású. — Vő. alszeg.*

felszerszámoz *fészerszámoz* 1. ts. i. 'lovat' a szerszám felrakásával a kocsiba való befogáshoz előkészít'. *Fészerszámozom e logkat, osztá mēhetnünk is.* 2. tn. i. 'szerszámot a lóra felrak'. *Mēnēk, osztá fészerszámozok. Sz. fészerszámozás.*

felszór *fészwor* ts. i. 1. '(bizonyos mennyiségű gabonát) a szórómalmon megtisztít'. *Emīt tēnap masinászunk, mwa fē ísz szwórtok.* 2. '(szekérre) gyorsan feldobál vmit'. *Jeszt e pár*

kepit fészworzdsoz [ti. a szekérre] *osztám mēnyünk, mer miēg mēg-ázunk.*

feltámad *fētámód* tn. i. 1. '(szél) kerekedik'. *Mas má fētámótt e szīl is, hordzsa e hwot, hīdeg íccaka lēssz.* 2. 'halott állapotból feléled (Jézusra vonatkoztatva).

feltereg *fēterēget* ts. i. 'mosott ruhát' szétterítve felaggat vhová'. *Miēg e ruhát kē fēterēgetnēm, osztá vígesztem.*

felterít *fēterít* ts. i. 'kimosott ruhát' száradás végett kiakaszt'. *Fēterítēttem oqsz e pár darab ruhát, hat szárodzson.*

feltűt *fētűt* ts. i. 'krumplibokrot, kukoricát kapálás után' körül-földel'. *Fē kējek tűttennyi lassan e kurumpit, mer ojjan nadzs e szára, hodzs alig lehet közsibēfűrnyi.*

fellül *fēllü* hsz. 1. 'vmilyen magasabban fekvő helyen'. *Nēm kē sokat kotorásznod, valahum fēllü van.* 2. 'a vízfolyással ellentétes irányban levő helyen'. *Id wvotag valahum fēllü e csōndtērēk.*

fenékedeszka *feniēgdēszka* fn. 'a szekér alján levő deszka'.

fenig 1. **pfennig**

fent *fēnd* hsz. 'vmihez képest magasabb helyen'. *Ki vam fēnd e palláson?*

fény *finy* (*fint*) fn. 'világosság'. *Nacs finy van nálok, csek nindzs valami baj?*

fényes *finyēs* mn. 'csillogó'. *De szíp finyēs e csizmad!*

fénykép *finkēp* ~ *finkēp* fn. Sz. *finkēpez* ~ *finkēpez*, *finkēpisz* ~ *finkēpiz*.

fénylik *fillik* tn. i. 1. 'csillogó fényt ad'. *Ojjan tisztaság wvot, csek új fillēt ez egisz szobal* 2. 'világít (hold, csillagok)'.
fényőj 1. **felynyű**

fenyő *feniű* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *feniűfog*. — L. még: *igazfenyő*, *keresztesfenyő*, *leányifenyő*, *vörös-fenyő*.

féreg *firēg* (*firget*, *firgek*) fn

'kukac'. Sok e fíreg e dzsumüödzsbe. — L. még: barázdaféreg.

ferencpálinka ~ fn. (rég.) 'sós-borszesz'.

férfi *fírfi* (-t, -jek) fn. 'ua.'. *E csípülist mindik fíríjég vígesztik. — Jez nem fíríneq valyo útee.*

férfiember *fíríjembër* fn. 'férfi'. *Hát è fíríjembër ez íjjesmiho [ti. a ruhafoltozáshoz] bizo nem nadzson íért.*

férfigyerek *fírídzszerék* fn. 'fiú'. *È fírídzszerékje mindik töb baj vam, mind è lánkávée.*

férges *fírges* mn. 'kukacos'. *Alík tulál ez embër ojjan uomát, emélik nem fírges.*

fergettyű *fírgettyű* (-t) fn. 'a szekéren az első „zsámoly” nevű rész fölött fekvő, közepén erős szeggel a „zsámoly”-hoz erősített faalkatrész'.

férj Csak ezekben a szerkezetekben: *fírho mész 'férjhez megy'; fírneq van 'férjnel van'. Maga a fírjem szó nem ismeretes, helyette az uram használatos ugyanebben a jelentésben.*

fértály *fértá* fn. 'negyed'. *Fértá nyrog léssz. — Hozzá è fértá kila kristájcukrot is! Megj. A harmincas években a „negyed” szót még igen ritkán használták. Az időmegjelölésre gyakran használták az efféle szerkezetet: Fértá léssz ötre. 'Negyed öt lesz'. — L. még: félfértály.*

fest *föst* (-ök, -essz) ts. i. 'ua.'. Sz. *beföst, küföst, lëföst, föstü.*

festék *föstik* (-ét) fn. 'ua.'.

fésű *füsü* fn. 'ua.'. — L. még: tetűfésű.

fésül *füsü* ts. i. '<haját> fésüvel rendbe tesz'. *Ojjan szípën tudzsa má füsüyi e babája haját. Sz. mékfüsü. — L. még: kifésül.*

fésülködik *füsüködik* (-ök) tn. i. 'ua.'. *E láanka má maga füsüködik. Sz. mékfüsüködik.*

fésütartó *füsüartó* fn. 'vászomból csinált, többnyire díszesen kivarrt, kis rekeszekre osztott készítmény

<a falra akasztva a fésüket szokták tartani benne>'.

fészek *físzék* (*físzket*) fn. 1. 'a madár lakóhelye'. 2. 'egér, patkány búvóhelye'. 3. 'egyres növények <főleg tők, bab> ültetéséhez vajt kisebb gödör'. Sz. *föcskefíszék, madárfíszék, voaríjíszék, veríépfíszék, égiérfíszék. — L. még: patkányfészek.*

fészkel *físzkel* tn. i. 1. '<madár> vhová fészket rakva ott lakik'. *E föcskék mégín ít físzkënek e falajján.* 2. '<egér, patkány> vhová tanyát verve ott lakik'. *E patkányok ot físzkëhetnek e dísznyorol alat, mer mindig oda fud be.*

fészkelődik *físzkelüődik* tn. i. 'ültében vagy fektében izog-mozog'. *Müt físzkelüöcc! Nem tuc rëndössen üny?*

fész *fész* hsz. 'keményen, szilárdan'. *Ha nem áll élik fész e kasza, nem lehet kaszányi.*

fi ~ fn. (ritk.) 'férfi'. *Dög è fíl 'Sem mirevaló, haszontalan ember'. — L. még: tyúkfí.*

fia 1. *aszalfia, ládafia, pajtafia. fincol* *fincol* tn. i. '<borjú, tehén> ugrándozva szaladgál'. *Nisz, hodzsam fincol e kizsbordzsu, örül, hocs künd lehet.*

fing ~ (-ot) fn. 'ua.'. — L. még: *ebfing, kutyafing, löfing.*

fiók *fíjokk* (-ot, *fíjokcsa*) fn. 'bútordarab (asztal, sublót) kihúzható része'. *Ot ké neki lënyyi valahun e sublat fíjokcsába.*

fiókos *fíjokkos* (-sat) mn. 'fiókkal ellátott <bútordarab; asztal, sublót>'.

firhang *fírhang* (-ot) fn. 'függöny'.

firhangoz l. **befirhangoz**. *Megj. A szó csak ebben az igeekötös összetételben él a nyelvjárásban.*

firis l. **friss**

firma *fírma* (-t) fn. 'cég'. *È gráci fírma vëtté át [ti. a fatelepet], ugm még lëgëtt.*

fiskáros *fiskáros* fn. 'ügyvéd'. *Mindik pörösködik, e fiskárosok má elüre köszönnek neki.*

fizet ~ (*ék, fizec*) l. tn. i. '<gabona> bő termést ad'. *E ros fizetéd, de*

e buza má ném. 2. ts. i. 'pénzt vagy
vmilyen árut, főleg italt' juttat vki-
nek'. *Mit fizecc?* Nr. A rozs és a búza
akkor fizet, ha egy keresztből egy
kőbőlnél, a zab akkor, ha két kőbőlnél
több szem lesz. Sz. *befizet, mékfizet,
ráfizet.* — L. még: *kifizet.*

fizeték *fizelik* (-ét) fn. 'fizetés'.
Jwo fizetikét kap.

flaszter *flosztër* (-t) fn. 'aszfalt'.
*El flosztërra odafadzott e dzsiég, jele-
sött, osztá kifordut e bokája. Sz.
flosztëros.*

flekkelli *flëkkëlli* (-t) fn. 'kocka
vagy rombusz alakú, 1+1 cm-nél
nem nagyobb levestészta'. Nr. Flek-
kellit csak húsevesbe szoktak főzni,
de csak kevésbé ünnepélyes alkalmak-
kor. Nagyobb ünnepen, lakoda-
lomban, sőt még vasárnap délben
is általában metélttészttát főznek a
levesbe.

foeli ~ (-t) fn. 'egyik oldalán
domború deszkaféleség (egyik vége
általában vastagabb, mint a másik)'.
Megj. Tulajdonképpen a deszkává
felfűrészelt farönk hulladéka. — Vö.
foclideszka.

foclideszka *foclidészka* fn. 'egyik
oldalán domború deszkaféleség (egyik
vége általában vastagabb, mint a
másik)'. — Vö. *foeli.*

fóder *födër* (-t, -dzsa) fn. 'apa'.
Megj. Elsősorban megszólításként
használatos. — L. még: *svígefóder.* —
Vö. *édesapa.*

fodorbinta l. **fodormenta**

fodormenta *fodorbinta* fn. 'ua'.
Nr. Disznóléskor a hurkába szokták
tenni a növény megszárogatott és
összetört levelét. Kellemes ízt és
illatot ad az ételnek.

fog¹ ~ (-ok, *foksz,* -ott) ts. i. 1.
'(kasza) vág vmit'. *Nëm tym mi
van e kaszámje, nëm akardza miég e
füjjet së fognyí.* 2. 'kezeben tart vmit'.
Fogod e dzsiplüjt? 3. '(lovat, tehenet)
a szekérbe befog'. *Qaszt e fijatal csikwot
fokta e Szürke melljé.* 4. tn. i. 'jármű-
vet az igavonók befogásával indulásra
kész állapotba hoz'. *E kisszekijërbe*

fogok. — L. még: *befog, bogárfogó,
kifog.*

fog² ~ (-at, -a) fn. 1. 'fogszerű
rész (gereblyéé, fésűé stb.)'. *Kütörött
e gëräbla foga.* 2. 'rágásra szolgáló
csontszerű képződmény'. — L. még:
csöcsfog, egérfog, zápfog.

fogamzik l. **megfogamzik**

fogas ~ (-t, -sa) fn. 'borona'.

fogat ~ (-ok) tn. i. 'szántáskor
az ekével szokatlanul nagy csíkot
hasít'. *Në fogass ojjam nadzsot, nëm
birdzsák szëgin dlatok!*

fogdoz ~ ts. i. 'fogdos vmit'.
Mit fogdozod oszt e kënyeret? Sz.
mëkfogdoz, összöfjogdoz.

fójt *fujt* tn. i. 'a légzést, nyelést
nehezíti'. *Igëm fjwjt jez e füst.* —
*Kevezs zsir van e gánicán, nadzsom
fjwjt.* — L. még: *megfójt.*

fójtós *fujtws* mn. 'olyan, hogy
a légzést, a nyelést nehezíti'. *Ojjam
fjwjtws gánicát fjwzött, alik tuttok
mëgënnyi.*

fójtogat *fujtogat* ts. i. 'vkinek
a torkát szorongatja'. *Jez e nac
számár ojjam butaságokat tut csinányi,
nekiát fjwjtogatnyí oszt e kizs dzserékét.*

fok ~ (-ot, -a) fn. 'a létra kereszt-
fája'. *E gërädicsnak ez ëddzisk foka
lëtörött, osztán ez öregapcsok lëssött.
E lábát is jëtörhettë wyna!*

foka ~ (-t) fn. '(késnek, fejszének)
tompá, életlen oldala'. *Räütött e
nacskiëjsje e kezire, miég jwo, hodzs e
fokávég.* *Megj.* A szónak csak az e. sz.
3. sz.-ű birtokos személyragos alakja
él alapalakként ebben a jelentésben.

fokla l. **fákllya**

folt *fwt* (-ot, *fwozsa*) fn. 1. 'a
kerék falának 1/5, ill. 1/6 részé, amely-
be két-két küllő van illesztve'. 2.
'olyan földterület a vetésben, ahonnan
kipusztult a gabona'. *Jez e sog wisz
sok helën küülltö e buzács, csek mësszirü
lättam, de egisz nacs fjwotg vannak
bënd.* 3. 'olyan anyagdarab, amellyel
lyukat, szakadást bevárnak, befed-
nek'. Sz. *fjwotoz, mëkfjwotoz.*

foltos *fwtos* mn. 1. 'olyan (vetés),
amelyből egyes területeken kipusztult

a gabona'. *Igēm fuytos e vetis. 2.* 'olyan (ruha, lábbeli, edény), amin folt van'.

folyik *fojik* (fojt ~ fút, fojjon) tn. i. 'ua.'. *Éccēr-éccēr vuyot ojjan nadzs árúvz is, hadzs e viz it fút ez uton.* Sz. befojik, belefojik, jefojik, küfojik. — L. még: összefolyik. — Vö. folytában.

folyós *fojvos* (-t, -ok) fn. 'lépeső'. *Ez udvarru három vadzs nécs fojvosz vusz jē e gangba.* — L. még: hébfolyós.

folytában fútába hsz. 'folyása mentén'. *It jēnek e Pinka fútába jwo ríteket talál ez embēr.*

fon *fony* (-ok, fonsz, font) ts. i. 1. '⟨kenderből, lenből⟩ készített szösz fonallá sodor'. *Rígēn ez asszonyok egisz tiēlēm fontak.* — *Vam miēg ē kis fonalank, miēk szēgin anyám fonta.* 2. 'fűzfavesszőnek egymásra való hajtogatásával (korbácsot) készít'. *Öreg-apa szokot nekünk korbácsot fonnyi. — Hát e ti korbácsotokat ki fonta? Öregapatok? Nr.* Az aprószentek napján régebben szokásos korbácsoláshoz vékony fűzfavesszőből fonták a korbácsot. A korbácsfonást mindig férfiak végezték. Sz. mēkfony. — L. még: befon.

fonás *fonyás* fn. 1. 'hajfonat'. 2. 'a szösznek fonallá való összedórása'. *Kisűy űvyszje, mikor ez embēr vigezēt e mezdűyn, ez asszonyok mēk-kesztik e fonyást mēg e tolfosztást.*

font *funt* fn. (rég.) 'egy súlymérték'. *Megj.* Gyermekekoromban élt még a *funtos körti* megnevezésben is; egy nagy alakú körtefajtának a neve volt. Egyébként már csak egy-két öreg ismeri a szót, annak pontos tartalma előttük sem nagyon világos, így pontosabb meghatározást én sem tudtam adni.

fonyad fannyad ts. i. '⟨szárazság, hőség miatt növény⟩ nem fejlődik, hervadozik'. *Csek fannyad mindēn jebbe e hiēsigbe, nēm tudom, mi ēssz.*

fonyadozik *fannyadozik* tn. i. 'betegeskedés miatt folyamatosan rossz színben van, gyengélkedik,

lassan, de állandóan fogy'. *Má hvona-pok úta fannyadozik. Vuyot e doktorna izz, de nēm tudszák, mi baja.* — *Csek fannyadozik, fannyadozik, alikha dzsuyobul má mēg.*

fonyadt fanyatt mn. 1. 'olyan (növény), amelynek levelei hervadtak'. *E hiēsiktü igēm fanyatt e palánt.* 2. 'beteges, vézna'. *Fanyatt ē kis kö-lök!*

fuor l. fuvar

foresogás l. félforesogás. *Megj.* A szó csak ebben az összetételben él a nyelvjárásban.

forcsogás l. félforcsogás. *Megj.* A szó csak ebben az összetételben él a nyelvjárásban.

forduló *fordulwo* (-t) fn. 1. 'két barázda felszántása (a föld egyik végéről vissza ugyanoda)'. *Miēg ē forduluyot tészēk, osztán uabba is hadzsom.* 2. 'folyamatos fuvarozás (pl. gabonahordás, faszállítás stb.) alkalmával egy-egy fuvar'. *Ha miēg muv tunnák kiēt forduluyot tēnnyi, e buzánk pajtába lenne.* — L. még: napraforduló.

forgácskarafon ~ fn. 'forgácsfánk'. Nr. Szinte kizárólag farsangban szokták sütni.

forगत ~ (-ok *forgacc*) ts. i. 1. '⟨a réten szétterített fűvet, félig megszáradt szénát⟩ gereblyével sorban szétszór, hogy könnyebben száradjon'. *Sziēnát forगतnyi vuyotunk.* 2. '⟨megázott vagy nagyon füves markot⟩ kézzel vagy sarlóval a földön megfordít, hogy könnyebben száradjon'. 3. '⟨könyvet⟩ lapoz'. *Mi forगतod ogszt e kömvet!* 4. 'többször megfordít vmit'. *Csek forगतta e kalapcsád, de nēm szuyot sēmít.* — L. még: megforगत.

forगतás ~ (-t) fn. 1. 'szétterített fűnek, félig száradt szénának gereblyével való szétszórása, fel-lazítása a gyorsabb száradás végett'. *Miēg ē forगतás, osztá má szároz is!* 2. 'a földön levő megázott vagy nagyon füves maroknak sarlóval vagy kézzel történő megfordítása'.

fuoros l. fuvaros

fugroz l. **fuvaroz**
fugrozás l. **fuvarozás**
forraszt l. **megforraszt**

fosztos ~ mn. l. 'hasmenéses'.
E tikfijak fosztossak lettek. 2. 'vékony széklettel bekent'. *Ez egiz gacsája fosztos vgot.*

fosztosdobzó *fosztosdobzó* fn. 'nagyony lány húsú, igen bőven termő, nem magvaváló szilvafajta. Nr. Igen sok terem a faluban, majdnem félig vadon. Nem különösebben megbecsült gyümölcs. Ami lehull a fa alá, többnyire ott rohad el, esetleg a disznók, baromfiak eszik meg.

fosztosul l. **megfosztosul** *Megj.* A szó csak ebben az igeiktős formában él a nyelvírásban.

fő *fiöl* (*fiüt*, *fiüjjen*, *fiüno*, *fiütt*) ts. i. 'ua.'. — Sz. *mékfiöl*, — L. még: *kifő*, *összefő*.

föhenny l. **fövény**
föhennes l. **fövényes**
főj l. **fej**
főjis l. **fejés**
főjűs l. **fejűs**
főjűsziek l. **fejűszék**

föld *fiöd* (-et, *fiüddzsö*, *fiüdenk*) fn. 'ua.'. Sz. *árpafiöd*, *burgëndifiöd*, *buzafiöd*, *kurumpifiöd*, *lüherfiöd*, *rőpafiöd*, *rosfiöd*, *zapfiöd*. — L. még: *sárgaföld*.

földpince *fiüt pince* fn. 'a ház alá épített pince'. *Qakkora fiüt pincienig van, hodzs e kocsmárosnak is élig lénne.*

földverem *fiüdverem* (-vermēt) fn. 'egy-két arasznyi mélységű ásott gödör, amelybe a répát, ritkábban a krumplit szokták rakni'. Nr. A földverem alját szalmával kibélelik. A föld felett háztető alakúan összerakott répát szalmával vastagon befedik, majd földdel letakarják.

főle *fölö* (*fölit*) fn. l. 'tejföl'. *E tejnek e fölit léttē e macska.* 2. 'vminnek a felső rétege'. *E fölö [ti. a szénaé] má szároz, de ez ajja bizo miög igen szivos.* *Megj.* A szó alapalakként csak birtokos személyragos formában él. — L. még: *tejföl*.

fölöstököm *fölöstököm* ~ *föröstököm* (-öt) fn. 'reggeli'. *Föröstököm niékün nem lehet sokájik kiibirnya.* — Vö. *früstük*.

fölöstökömözik *fölöstökömözik* ~ *föröstökömözik* (-ök, -ő, -ött) ts. i. 'reggelizik'. *Miög e ründöt levágunk, osztán akkor má föröstökömözhetniük is.* — Sz. *mékföröstökömözik*.

fölöz ~ (-öm, *fölözto*) ts. i. Csak ebben a szerkezetben: *tejet fölöz 'tejről a tejtelt szedi'*. *Fölözött tej 'olyan tej, amelyről a tejtelt már leszedték'*. — L. még: *lefölöz*.

fölözórosta *fölözürosta* fn. 'kb. 120 cm átmérőjű, nagy lyukú rosta (melyben a garmada egy részét szokták kiostálni)'

fölső *füsü* mn. l. 'felül levő'. *E füsü riszē szároz, de lënd vides.* 2. 'magasabban fekvő'. *Ez erdü füsü felē sokje szébb.* 3. 'a vízfolyással szemben, kb. északnyugati irányban fekvő'. *E füsü csapotaži fiüdenkēm miög áll e viz.* Sz. *Füsüüör* ~ *Füsüör* ~ *Fölsüüör*, *Füsüölvi* 'Felsőlövő'.

föröstököm l. **fölöstököm**
föröstökömözik l. **fölöstökömözik**
fövény *föhenny* (-et) fn. 'finom szemcséjű folyami homok'. *E cigánok nyáron sok föhennyet szoktak küszédnyi e Pínkábu.*

fövényes *föhennes* (-sek) mn. 'finom szemcséjű folyami homokos'. *Jezek e föhennes ritek igen küvészik e kasza elit.*

fövés *fiülis* fn. 'ua.'. *Jennek e vin kokasnak sok fiülis kē, de ju levessē léssz.*

fráj ~ mn. 'szabad'. *Hugnap má nicstü fráj lészék.*

frassol *frogssul* ts. i. 'kérdézet vmit'. *Édzsre oszt frogssuta, mit tyok felüüllö.* — L. még: *kifrassol*.

frassolódik *frogssulódik* tn. i. 'kérdézősködik'. *Qaz utám frogssulvdot, hodzs malacokat hyl lehetné venni.*

fræsszel *fræsszül* (-ök, *fræsszusz*, *fræsszüt*) ts. i. 'zabál, nagyon mohón eszik vmit'. *Csek úf fræsszütö oszt e kwebászt.*

friss fűrés (-sek, -sen) mn. 1. 'gyors, fűrés'. *De fűrés vadzs ma!* 2. 'űdítően hideg'. *Műta męgmertęk e kutankat, mindig ojjan jű fűrés bend e víz.*

frűstűk ~ (-öt) fn. 1. 'reggeli'. *Jű wyna má ě kis frűstűk!* 2. 'a reggeli ideje'. *Jeszt e kis sorkat frűstűkre lęvągdzok.* — Vö. **ölös tőköm**.

fűj l. pfuj

fűkszi ~ fn. 'sárga színű ló'.

fundamentum fundámęntom (-ot) fn. 'alap <az épületeknél>'. *Męg e fundámęntoma sincs kiázsvoga, mikor lęssz oqbbu męk ház!*

fűrkő fűrkű (-t) fn. 1. 'bunkósbót'. 2. 'nagy darab'. *Ě fűrkű kęnnyęr wtot e kezibe.*

fűrkősbót fűrkűzsbót (-ot) fn. 'bunkósbót'.

fűszekli fűszękli fn. 'zokni'.

fűt ~ (-ok, fűcc, -ott) tn. i. 1. 'kűszik <növény>'. *Ě tők má egisz szípęm fűt.* 2. 'szalad'. — L. még: **elfut, megfut**.

fűtköz ~ (-ok, -o) tn. i. 'szaladgál'. *Eręgest kü e disznűkat ez wolbu, hat fűtkozzanak!*

fűvar fűv (-t) fn. 1. 'lovasszekéren pénzért való szállítás'. *Jemęnt fűvarba.* 2. 'egy szekérnyi teher szállítása'. *Ěstęllik csinądok męg ě fűvrt.*

fűvaros fűvros (-t) fn. 'pénzért szállító lovasgazda'. *Ěz űvrięk mint hiręs fűvrosog wtotak; dęszkát, wmat męg bort fűvrosztak e bķevilągba.*

fűvrosz fűvrosz tn. i. 'lovasszekéren pénzért szállít'. *Riębben egisz tęlęm fűvrosztunk.*

fűvroszás fűvroszás (-t) fn. 'lovasszekéren pénzért való szállítás'. *Rięgęn ez embę fűvroszásbu is męgid, de mwg...*

fű fűj ~ fűj (-et, -ő) fn. 1. 'gaz'. *Igęn sok fűj van e kurumpība.* 2. 'réten, árokparton található, télen elszáradó zöld növénytakaró'. — L. még: **gyűrűfű, mezsgyefű, moháfű**.

fűgekávę fűgekávę fn. 'egy bizonyos fajta pótkávę'. *Męg.* A német „Feigenkaffee” tőkűrszava. Ma már

ismeretlen, de a harmincas években általánosan használatos volt.

fűkasza ~ fn. 'a zöldtakarmány levágására használt szerszám'. **Nr.** Két fogantyúja (*kalankű*) van, szemben a *gabonakaszá*-val.

fűl (-ő, fűlű) fn. 1. 'vminek a fogantyúja'. *Lętörött e korsűw fűlő.* 2. 'az ember, állat hallószerve'. **Męg.** Alapalakként inkább csak a birtokos személyragos formája használatos. — L. még: **barátfüle**.

fűlę gyűre fűlę dzsűrő fn. 'a fűlkagyló felső része'.

fűlmászó fűlmásűz fn. 'fűlbe-mászó <egy rovarfélé>'.

fűmág fűmogg fn. 'a gabona között levő különböző gyomnövényeknek a cséplęsragos kihulló magja'.

fűrdik főrődik (főrődött, főrönnő, főrönnyi) tn. i. 'ua.'. **Sz.** *mękfőrődik*.

fűrdő főrđű fn. 1. 'fűrdőhely'. *Igęn hiręs főrđű lętt án Tarcsa [ma: Bad Tatzmannsdorf; régen: Tarcsafűrdő], nyárom męg dzsorzszonat is jár lę szombaton, dírękt oda.* 2. 'gyógyfűrdői kúra'. *Jętörött e kezę, osztá mikor męgdzűwbít, jękűttik utánna főrđűre, Tarcására.*

fűrész fűrés (-t, -szę) fn. 1. 'vékony acéllap, amelynek szélén éles fogak sorozata van'. 2. 'fűrésztelep'. *Ě Sándor is e fűrészēn dűgozott, od wtot fűrészmęstęr.* **Sz.** *fűrészpör.* — L. még: **ácsfűrész, hajtványfűrész, oltványfűrész**.

fűrészbak fűrészbak fn. 'az az állvány, amelyre kézi fűrészelęskor a fát helyezik'.

fűrészel fűrésűl (-ők, fűrésűsz, fűrésűt) l. ts. i. 'fát' fűrészel kettévág'. *Dilęlűt fát fűrésűtünk.* 2. tn. i. (tréf.) 'horkol'. *Apátok má fűrésűszl.*

fűrészfű fűrésűfű fn. 'hosszú farönk, amelyből deszkát fűrészelnek'. *Rięgęn egisz tęlęm męg e nacs hűw lę nęm esęt, fűrésűfűt fűvrosztunk e Slęngęrnęk e Bęcskőr Samu báccsűwę.*

fűrészfűs szękőr fűrésűfűs szę-

kjër fn. 'nehéz rönkök szállítására használt, különlegesen erős felépítésű szekér'.

fűrészmester *fűrészmestër* fn. 'vezető szakmunkás a fűrésztelepen'.

fürgetűjő l. *fergettyű*

füröszt *föröszt* ts. i. 'fürdet'. Sz. *mëkföröszt*.

fürösztövályú *förösztüvállu* fn. 'nagy méretű, deszkából készített teknő, melyben a levágott disznót szokták forrázni'.

fürt ~ (-öt, *fürcsö*) fn. l. 'csokor <pl. megkötött cipőfűzőn>'. 2. 'göndörödő hajesomó'. — Vö. *gerezd*.

füruha *füruha* ~ *füruha* fn. 'kb. egy négyzetméter nagyságú erős vászondarab, mindegyik sarkán kb. egy méter hosszú pántlikával'. *Vüdzsje velet fűrühát is, osztán hozz é teri fűjjet a zсібáknak*. Nr. A felsőbri parasztasszony a fűrühát, ha a mezőre ment, mindig magával vitte, mint a férfi a fejszét. A fűrühában gyakran vettek haza füvet, répalevelet, tökök, mákot stb. A fűrühába kötött terhet régebben általában a fejen vitték az asszonyok.

fűszög l. *felszeg*

fütyöget *fűcsöget* ts. i. l. 'fütyörészik'. *Mikor lënek mënt, mëg juw kedvë wrot, mer hangossam fűcsögetëtt*. 2. 'fütyül'. *Mëny kü, nekët fűcsöget e kolëgád!*

fütty *fűccs* fn. Csak ebben a szerkezetben: *fűccsöt mutat* ' <ujjával> fűgét mutat'.

füvente *fűjente* hsz. 'fűként, fű állapotban'. *Ez idëjn e suarit fűjente lëttëttëk, igën zšib wrot*.

füves *fűjjes* ~ *fűjjes* mn. 'gazzal, gyommal benőtt'. *Ojjam fűjjes e Sároszberëgbe e kurumpi, hocs kü së láccik*.

fűzfa *fiszfug* fn. 'ua.'. Sz. *fiszfug*-bokr, *fiszfugsap*, *fiszfugvesszűjő*.

fűzfa *fiszfagosár* fn. 'fűzfavesszőből font, kerek alakú, két fülű kosár'.

gabona ~ (-t) fn. 'a búza, rozs, árpa, zab összefoglaló neve'. — L. még: *kenyérgabona*.

gabonakasza ~ fn. 'a gabonafélék levágására használt szerszám'. Nr. A nyélen csak a jobb kéz számára van fogantyú (*nacsikalanku*). A kasza pengéje fölé kb. fél méter magas, négy-öt foggal ellátott gereblyeszerű rész van szerelve, amely a levágott gabona egyenletes dőlését segíti elő. A fogak valamivel rövidebbek, mint a kasza pengéje. Már az 1930-as években viszonylag ritka szerszám volt, s a *fűkasza*-t alakították át *gabonakasza*-vá az említett terelő gereblye rászerezésével. — Vö. *gereblyés-kasza*.

gabonászsák *gabonászsák* fn. 'erősebb vászomból készült zsák, amelyben a gabonát szokták tartani'. *Masínázás elüjöt mëg e gabonászsákokat is mëk kë wrotoznyi*.

gábic ~ (-ot) fn. 'a hurka, disznósajt kifőzésekor keletkezett léből, esetleg rizs hozzáadásával készített zavaros színű, savanykás ízű, zsíros leves'. *E Pinka ojjam mind e gábic 'zavaros színű, mert megáradt'*. Nr. Ma már nem nagyon főzik, de a harmicas években disznóöléskor még általános volt.

galagonya *gelegënye* (-jët) fn. 'ua.'

gálic l. *kékgálic*

ganaj ~ (-t, -ja). I. fn. 'trágya'. *Má hetek óta alik csinálók mást, min ganajt hordok*. II. mn. 'hitvány, rongy'. *Mást ösmertelek mëk, hodzs micsoda ganaj embër vadzs*. — L. még: *disznó-ganaj*, *lóganaj*, *tehénganaj*, *tyúkganaj*.

ganajárok ~ fn. 'a tárgy összeröjtésére ástott gödör'. *Nekëm küjjet mëk plëdarabokat në dobájjatok e ganajárogbal*

ganajdomb ~ 'trágyadomb'. *E ganajdomp köriüeccsë mind ik csupa szemet*.

ganajkupac *ganajkupac* fn. 'a földekre kihordott és ott lerakott kisebb trágyacsomó'.

ganajlé *ganajlë (-t)* fn. 'trágyalé'. *E ganajlët rëgën csek küeresztëtték ez utra, pejj nacs kár än ãrtë; mas má nëm isz szabad.*

ganajlékút *ganajlëkut* fn. 'a trágyadomb közelében a trágyalé összegyűjtésére ásott kisebb gödör'.

ganajlik ~ (-ott) tn. i. 'székel <állat>'. *Jez e büdözs dög mindíg idë ganajlik ez utra.*

ganajos ~ (*san*) mn. 1. 'trágyával megrakott'. *Csek ùm mënnek e ganajosz szekerek!* 2. 'trágyától bepiszkolódott'. *Qavvë e ganajos csizmávjë be në mënny e szobábal*

ganajoz ~ (-ok, -ott) ts i. 'trágyáz'. *Ha uszt akardzsa ez embër, hodzs e füöt terëmdzsën is, bizo ganajoznyi kë.* — L. még: kiganajoz, megganajoz.

ganajozás ~ fn. 'trágyázás'. *Nëm ír sëmit ez ojjan ganajozás, mi-kor csek ùm mákozod be.*

ganajvilla *ganajvëlla* fn. 'az a vasvilla, amely rendszeresen a trágyadomb körül szokott lenni'. *Nëkëm e ganajvëllät në hordzátok mindíg je, oannak itt e helë, e ganajdombon.*

gang ~ (-ot) fn. 'nyitott folyosó'. *Në jáccatok itt e szobába, mënnyetëk kü ez udvarra vadzs e gangbal*

gánica ~ (*t*) fn. 'főként hajdinalisztból készült ételféleség'. Nr. A hajdinalisztet megpirítják, majd meleg vízzel meglosoják annyira, hogy a liszt megcsomósodjék. Utána töpörtýís zsírral megöntözik. Eszik önmagában is, vagy babbal vegyítik (*borsógánica*), esetleg túróval, mákkal ízesítik (*turuzs gánica, mákozs gánica*). A gánicát, borsógánicát gyakran ették aludttejjel. Régebben péntek délbën az ebéd általában borsógánica volt. — L. még: borsógánica, hajdinagánica, krumpligánica, sman-gánica.

gánicás ~ mn. 1. 'olyan, mint a gánica; csomós, nem eléggé omlós

<a nedves föld>. *Igën gánicás mëg e füöd, nëm lëhed vetnyi; ë pár napod várnyi këjek.* 2. 'olyan, aki a gánica nevű ételt nagyon szereti'. *Nálunk mindënki igën gánicás.*

gapor l. kapor

garat ~ (-ot, *garaccsa*) fn. 1. 'a szórómalomnak az a része, amelybe a megtisztításra váró garmadát öntik'. 2. 'a malomnak az a rész, amelybe a gabonát öntik'.

gárgya *gárdzsa* fn. 'kútkáva'. *Nëm szart e kudba, csek e gárdzsára.* (Válasz arra, ha valakinek valami otromba tettét, eljárását valaki mentegetni próbálja.) — L. még: küt-gárgya.

garmada ~ (*t*, *tja*) fn. 'szem és polyva keveréke <cséplés után>'. *E garmadát ráírnünk akkor is fëszuornyí, ha esik.*

gatruc l. katroc

gatya *gacsa (t, tja)* fn. 'alsónadrág'. Sz. *gacsaszár.* — L. még: bögatya.

gatyakorc *gacsakorc* fn. 'a gatyafelső részének a hajtása, melybe a madzagot húzzák'.

gatyamadzag *gacsamazzag* fn. 'a gatyamorcába húzott madzag <amellyel a gatyát a derékon megerősítik>'.

gatyapántlika *gacsapántlika* fn. 'a gatyafelső részének aljára varrt két rövid pántlika <amellyel bokában a gatyafelső részét megkötik>'.

gaz gúz (*guzst*) fn. 'gyom'. *Nëm tuttam e tavaszje dzsömlányí, osztán telí vam mindën gabonám guzje.*

gazda ~ (*t, tja*) fn. 1. 'saját földdel rendelkező parasztember'. *Jez e nac szárosság igëm mëgvüseli e gazdákat.* 2. 'vminek a tulajdonosa'. *Ki e gazdája jennek e füödnek?* 3. 'házigazda'. *Hum van e gazda?*

gazdálkodik *gazdákodik (-ok, gazdákoc)* tn. i. 1. 'földművelést folytat'. *Hät ha mas jezütän nëm gazdákodik, mibü íl?* 2. 'takarékosan beosztva felhasznál valamit'. *Üdzs gazdákodzs nekëm jëbbü e lizdbü,*

hodzs ez időn többet nem üöllen-nünk!

gazdaság ~ (-ot, -a) fn. 'paraszti vagyon, birtok'. *Së lugja nincs, së szekerë, së vedvje nincs nehez gabonája, e tavaszje ë kiz zabot iszë vethetëd vugna, de hát mi uaz ëdzs ijjen nadzs gazdaságba.*

gazos *guzos* (-san) mn. 'gyomos'. *Igën guzos e kiskertëm, mëk kë má dzsomlányi.*

gazosul l. **galagonya**

gelegënye l. **galagonya**

gelencsër *gërëncsër* ~ *gëlëncsër* (-t, -ék) fn. 'fazekas'. *Jobbádzsiba is itek ijjen gërëncsërëg, de oazok inkáp cseg budzsogács csinátak.*

gép *gíp* (-et, -csë) fn. 'ua.'. Megj. Csak újabban használt szó.

gérábla l. **gereblye**

géráblál l. **gereblyél**

gérábláladik l. **gereblyéledék**

géráblálás l. **gereblyélés**

gérábláskasza l. **gereblyéskasza**

gerebel *gerebil* ts. i. '⟨megtilolt kendert⟩ a gerebenen fészül, tisztít'. — Vö. **gerebenez**.

gereben *gerebën* (-t, *gerebënyjë*) fn. 'a len és kender tisztítására használt eszköz'.

gerebenez *gerebënz* ts. i. '⟨megtilolt kendert⟩ a gerebenen fészül, tisztít'. — Vö. **gerebel**.

gerébicel *gërëbicül* tn. i. 'bőfög'. *Ha valaki sokat észik, akkor gërëbicül.*

gereblye *gërábla* (-t, -ja) fn. 1. 'kny.'. 2. 'a gabonakaszára szerelt, négy-öt hosszú foggal ellátott, gereblyeszerű szerszám'. Sz. *vazsgërábla*. — L. még: **kisgereblye**, **nagygereblye**, **rúgógereblye**, **tarlógereblye**.

gereblyél *gëráblál* (-ok, *gëráblász*, *gëráblát*) ts. i. 'gereblyével kapar vmit'. *It nëm is ërdëmëzs gëráblányi, üdzs arattok, alik szemetülüödöt je valamé.* — L. még: **begereblyél**, **legereblyél**, **meggereblyél**, **összegereblyél**.

gereblyéledék *gërábláladik* fn. 'tarlógereblyével összekapart gabonaszálak'. *E gërábláladikot is kössütëk összö pëüllibe, könnyeb jebánnyi velë!*

gereblyélés *gëráblálás* fn. 'fűnek, szénának, aratás közben elhullott gabonaszálaknak gereblyével való összekaparása'. *E gëráblálás* [ti. a tarlón] *e dzerëkëg düga szokot lënnyi*. — L. még: **tarlógereblyélés**.

gereblyéskasza *gërábláskasza* fn. 'a gabonafélék levágására használt szerszám'. — Vö. **gabonakasza**.

gerendely *gërëndü* (-t, -jő) fn. 'az eke fából vagy vasból készült rúdja'. — L. még: **ekegerendely**.

gerezd *gërëzd* (-ët, *gërëzdzsë*) fn. 1. 'szőlőfűrt'. *Szib gërëzdzë vannak e szüüllüön itt e ablak elüött*. 2. 'a narancs egy cikkelye'. 3. 'a narancs-cikkelyhez hasonló darabka más gyümölcsből ⟨pl. almából, körtéből⟩'. *Addz ë gërëzd womát!* — L. még: **szőlőgerezd**.

gërend l. **görény**

gice ~ fn. 'mangalica' (disznó).

gílisza *gëlészta* fn. 'ua.'. Sz. *gëlész-tás, mëggëlész-tásodik*.

gíngönc *gíndzgöndz* fn. 'katicabogár'. Nr. A katicabogarat a gyermekek a nyitott tenyerükre szokták tenni, majd ezt a mondkát mondogatták: *Gíndzgöndz, mërre van e szere-tüöm? S amerre repül, arra lakik a majdani szerető*.

gogyolya *godzsolla* fn. 'golyva'. *It fënek e stájjerokná igën sok embërneg van godzsollája, aszondzsák e visztü van*. Sz. *godzsollás*.

gól *gol* (-t) fn. 'ua.'

gomb ~ (-ot) fn. 1. 'esomó ⟨fonálon, madzagon⟩'. *Mé csinátatog velë, hodzs jennyi gomb van jezën e fonálon? 2. 'kny.'*

gomba l. **bogárgomba** Megj. A szó a nyelvjárásban önmagában nem használatos. Számos gombafajának ismerik a nevét, de magának a gomba fogalmának megnevezésére nincs szavuk.

gombolyag *gombolag* (-ot) fn. 'labdaszerű összetekert fonalesomó'.

gombolyít *gombolít* ts. i. '⟨fonalat⟩

gombolyagba teker'. — L. még: le-gombolyít.

Gorell Gólér csn.

gömbölyeg *gömböleg* (-ét) fn. 'gömbölyű alakúra becsomagolt do-log'. *Valamid viütt e fúruhába, ju nadzs gömböleg vut.*

gömbölyödik *gömbölődik* tn. i. 'gömbölyded alakot vesz fel <állapotos nő hasa>'. *Má szípén gömbölődik e menyecske.* — L. még: összegömbö-lyödik.

gömbölyű *gömbölü* mn. 'ua.'. *Oj-jan gömbölü orvosságot adott, éddzs-ë szem oakkora, mind ë csicsëre.*

görény gérind (-ét) fn. 'ua.'. *Ojam бүдös, mind e gérind.*

görényláda *gérindláda* fn. 'a görény elfogására szolgáló ládaszerű csapda'.

grádics *gérádics* (-ot) fn. 'létra'. — L. még: tyúkgrádics.

gramanc *gramánc* (-ot, -a) fn. 'cókмок, holmi'. *Küdobálom ez egiz gramáncát.*

gránic ~ (-ot) fn. 'országhatár'. *Pínkafej fölöt mënt rëgën e gránic.*

grifli ~ (-t) fn. (rég.) 'palavessző'.

Gróf Gorwoj csn. Megj. Köznév-ként csak *grwoj*.

groschen *grosli* fn. 'osztrák váltó-péNZ'.

gubancolódik l. **összegubanco-lódik**. Megj. A szó csak ebben az igekötős formában használatos a nyelvújrásban.

gubancos *goboncos* mn. 1. 'kocós <haj>'. 2. 'összegubancolódott <fonal, spárga>'.

gugli ~ (-t, -ja) fn. 'agyaggolyó <mint egy fajta gyermekjáték>'.

guglihupf l. **kuglörf**

guglizik ~ (-ok, -ott) tn. i. 'agyaggolyóval játszik'. *Tavasze ez oskolaudvaron, ha e fal mellett ë picínt fészárott e sár, má od guglisztunk.*

gulyás *gulás* (-t) fn. 1. 'olyan paprikás krumpli, amelyben hús is főtt'. 2. 'pörkölt'. Nr. A *gulás* 'pörkölt' mint népi étel nem nagyon ismeretes, vendéglőben azonban gyakori. A szó

ebben a jelentésben a nyelvújrás-ban minden bizonnyal német átvétel. **gumipertli** *gumipërtli* fn. 'gumi-szalag'.

gumipuska ~ fn. 'csuzli'.

gumipuskázik ~ tn. i. 'csuzli-zik'. *Në gumipuskázatok it, mer miëk külöjtëk ez ablakot!*

gúnár *gunyár* (-t, -unk ~ *gunya-rank*) fn. 1. 'lúd, kacsa hímje'. 2. 'kisebb madarak hímje'. *E fëcskiëkná e gunyár is ráül e tojárta.*

gurgul ~ tn. i. 'gurul'. *Itt e fűödön nëm gurgul juwl e gugli. Sz. begurgul, jegurgul.*

gurgulázik ~ (-ok) tn. i. 'garga-rizál'. *E doktor adod valami orvosságot, aszonta, gurguláznyi kë velë.*

gurtui *gurtui* fn. 'öv, heveder'.

guta *buta* fn. Csak ebben a szer-kezetben, illetőleg az ehhez hasonlók-ban: *Mëgütöttë e buta 'megütötte a guta'.*

gúzs *guzs* (*gust*, -ok, -za) fn. 1. 'az ekét a talyigához rögzítő lánc'. 2. 'fűzfavesszőből csavart kötélzsűrűség'. — L. még: ekegúzs.

gúzslánc *guzslánc* fn. 'az ekét a taligához rögzítő lánc'.

guzsorodik ~ tn. i. 'kuporog'. *Ot talátam szëgint [ti. a csirkét] e kert alatt, od guzsorodod videssen.* — L. még: összeguzsorodik.

guzsorodott ~ mn. 'fázósan ösz-szehúzódo, kuporgó'. *Idësaným me-siëtë, hodzs ëccër talát ojjan ë guzsoro-dot tikfijat.*

Gy

gyalogút *dzsalogut* fn. 1. 'mezei ösvény'. 2. 'a faluban az utaknak a kerítések felé eső része, ahol a szeke-rek nem szoktak jární, s amely így kevésbé szokott sáros lenni'. *Mëny csek mindig e dzsaloguton, ez utra kë në mëny!*

gyalu *dzsalyo* (-t, -ja) fn. 'ua.'. — L. még: **káposztagyalu**, **rétgyalu**.

gyalul *dzsalyol* ts. i. 1. '(deszkát) a gyaluval simára csiszol'. 2. '<káposztát> a káposztagyaluval felszeletel'. 3. 'réten a vakondtúrásokat a rétgyaluval elsímítja'. *Jevrotam e Dzsöpögbe ritedzs dzsalyonyi*. **Megj.** A 2. és a 3. jelentésben a szó szinte kizárólag a **káposztát**, illetőleg a **rítet** tárgyfordul elő. — L. még: **meggyalul**.

gyánkli *dzsánkli* (t, -ja) fn. 'könynyű nyári férfikabát'. *Valami dzsánkli-t hoz veled, mer estefeljé má lühül e levegű*.

gyanta *dzsenta* (t) fn. 'ua.'. Nr. Felsőörben a disznót nem pörzsölik, hanem forrázzák. Forrázás előtt a bőrfelületet apróra tört fenyőgyantával szórják be.

gyantás *dzséntás* mn. 1. 'gyantával átitatott'. *E fenűjog tuskaja jwo dzséntász szokot lénny*. 2. 'agyagos'. *Ez ijjen dzséntás fűödeket szározba nem lehet szántannyi*.

gyantásfa *dzséntásfog* (-fát) fn. 'fenyőfából, többnyire fenyőtuskóból készített, tűzgyújtásra használt aprófa'. *Ha nem tessz alája dzséntásfát, jez e nyers ág még nem dzsül*. Nr. Nagyon sok házhoz cigányok szokták vinni valami kis élelemért.

gyantáz *dzséntáz* ts. i. '(leölt disznót forrázás közben) gyantával beszór'. *Hum van anyátok? Dzséntáznyi ké má e disznwt, jehül e víz*.

gyapjú *dzsapcsi* (-t, -ja) fn. 'ua.'. *Aszondzsák, van, ehun e dzsapcsi mőkfonnyák, mind e szósz*. *Nálunk iszë nem, it keves e birka*.

gyep *dzsöp* (-öt) fn. 'pázsit'. *E ludakat kü lehet engednyi e dzsöpre, had ëdzsenek ë keveset*. Sz. *dzsöpös*.

gyeplő *dzsíplű* (*dzsíplejű*) fn. 'ua.'.

gyeplős *dzsíplűs* (-t) I. mn. 'a rúd bal oldalára fogott <ló>'. *Igasz, hoj jeattad e dzsíplűs logdat?* II. fn. 'a rúd bal oldalára fogott ló'. *E dzsíplűs ë kicsint lusta, e rudast mők sokszor vissza ké tartannyi*.

gyeplőtartó *dzsíplűtartwo* fn. 'a

taliga bal oldalán levő, kb. fél méter hosszú, felső végén begörbített vaspálcá, melybe szántáskor a gyeplőt húzzák'.

gyepmester *dzsöpmetšer* fn. 'sintér'. — Vö. **gyöpi**.

gyerek *dzserek* (-ét, -ë, -csék) fn. 1. 'leány- és fiúgyermek'. *Ijjen e dzserek!* 2. 'fiúgyermek'. *Mëgin dzserek születet pejj liánkát szeretleg vuna*. Sz. *cigándzserek*. — L. még: **férfigyerek**.

gyekruha *dzserekruha* fn. 'pehlenka'. *Má belebolondulok jeszt e sog dzserekruhát mosnyi*.

gyertya *dzsercsa* (t, -k) fn. 'ua.'. — L. még: **faggyúgyertya**.

gyertyánfa *dzsárcsámfog* fn. 'ua.'.

gyikér *dzsikiőr* (-en) mn. 'nem mély, sekély'. *Szározba cseg dzsikiőren ké szántannyi, mer külömbë egisz hasábokat fëhasogat ez eki*.

gyim-gyom *dzsím-dzsüm* (-ot) fn. 'szemét, száraz gaz'. *E kerbe ogszt e sog dzsím-dzsümot összökupucutam, osztá jeligettem*.

gyógyít *dzswobit* ts. i. '(beteget) kezel'. *Ez uj doktor dzswobitotta*. — L. még: **meggyógyít**.

gyógyul *dzswobil* tn. i. '(beteg) folyamatosan egyre egészséesebb lesz'. *Igën nehezen dzswobil*. — L. még: **meggyógyul**.

gyónás *dzsunyás* fn. 1. (ref.) 'úrvacsorázás'. 2. (kat.) 'a bűnöknek a pap előtt való megvallása'.

gyónik *dzsunyik* (-ok, *dzsunsz, dzsunt*) tn. i. 1. (ref.) 'úrvacsorát vesz'. 2. (kat.) 'bűneit a pap előtt megvallja'. — L. még: **meggyónik**.

gyóntat l. **meggyóntat**
gyökérkefe *dzsökiőrkefi* fn. 'sürolókefe'. — Vö. **sikárkefe**.

gyöpi *dzsöpi* (-t) fn. 'sintér, gyepester'. — Vö. **gyepmester**.

gyöttöl *dzsöttül* ts. i. 'gyötör, nyúz, állandóan használ vmit'. *Had má uaszt e biciglit, në dzsöttiud egisz nap!* — L. még: **elgyöttöl**.

győz l. **meggyőz**
gyújt *dzswojt* (-ok, -assz) tn. i.

'ua.'. *Igën sötíd van, mindzsá lámpázs dzswojtok.* — L. még: *meggyújt, rágyújt.*

gyújtó *dzswojtvo (-t)* fn. 'gyufa'.

gyújtogat *dzswojtogat* ts. i. 'tüzet okoz'. *É pár esztendejé majnem mindén nap tíz wot ez ogszégbe, eds ojjam bolontforma dzserék dzswojtogatott.*

gyúródeszka *dzsurodészka* fn. 'a tészta gyúráására és nyújtására szolgáló, általában kb. 1 m × 80 cm nagyságú, gyalult deszkalapokból összeállított konyhai eszköz. — Vö. gyúró-tábla.

gyúrófa *dzsurowofog* fn. 'sodrófa'.

gyúrotábla *dzsurowtábla* fn. 'a tészta gyúráására és nyújtására szolgáló, kb. 1 m × 80 cm nagyságú, gyalult deszkalapokból összeállított konyhai eszköz. — Vö. gyúródeszka.

gyú *dzsüw* msz. löindító szó.

gyúget *dzsüwet* tn. i. 'a lovakat *dzsüw* szóval erősen biztatja'. *E szomszíd méksöllehetét, mer igën dzsüwgettét e wüödszbe.*

gyújt *dzsüjt (-ök, -essz)* ts. i. 'a lekaszált takarmányt) gereblyével vagy villával fölrázza, hogy megszáradjon, ill. (a száraz takarmányt) összegereblyéli, nagyobb csomókba rakja'. *Dilután jemének dzsüjtennyi, nem szeretnüm, ha megázna e szüena.* — L. még: *begyújt, felgyújt, összegyújt.*

gyújtás *dzsüjtis (-t)* fn. 1. 'a levágott zöldtakarmány megszárogatása, összegereblyélése, nagyobb csomókba való összerakása'. *Jw lënné wgeznyi e dzsüjtisje, mer dzsün ez aratás.* 2. 'a fenti munka időszaka'. *Dzsüjtiskor mindém mázs dolog marad, mer ha e szüena sokszor megázik, megétté e fene.* Sz. szüenadzsüjtis.

gyújtó *dzsüjtüw* fn. 'az a személy, aki a takarmány megszárogatását, petrencébe rakását végzi'.

gyüre *dzsürö (dzsürít)* fn. 'a kenyér sarkos része'. *Megj.* A birtokos személyrag nélküli alapalak nem él a nyelvjárásban. — L. még: *füle gyüre.*

gyürke *dzsürke (-üt, -üjé)* fn. 'a kenyér sarkos része'.

gyúrú *dzsürü (-t, -jö ~ dzsürejé)* fn. 'ua.' Sz. *dzsürüwsüj.*

gyúrúfű *dzsürüfűj* fn. 'egy fajta gyomnövény'.

gyűszű *dzsüsüzü (-t, -jö)* fn. 'ua.'.

H

hadaró *hadarwo (-t, -ja)* fn. 'a csépfelhez erősített, kb. 50 cm hosszú rúd, végén egy súlyos vaskarikával'. *Mënyy innej, mer wiletlenü fejbe wág e hadarwo.* — L. még: *cséphadaró.*
hadarófej *hadarwfej* fn. 'erős bõrdarab, melynek mindkét vége a hadaróra van szegezve'. Nr. Ezen fûzik át a közszíjat, s így kötik a hadarót a csép nyeléhez.

hadarókarika *hadarwkarika* fn. 'a cséphadaró végén levõ súlyos, széles vaskarika'.

hadvas

hág l. **meghág**

hágat ~ ts. i. '〈nõstényállatot hímmeel födõztek' *Wüszöm hágatnyi e tinwot.* — L. még: **meghágat.**

hagyma *hajma (-t)* 'ua.'. Sz. *fokhajma, wöröshajma, hajmás.*

hájás ~ mn. 'kedveskedõ, hízelkedõ'. *Büdös kis kölök, ojjan hájas, mind é macska.*

hájaskodik ~ tn. i. 'kedveskedik, hízelkedik'. *Üc szeretém waszt e kis kölket, üt tut hájaskonnji.*

hájbelli *hájbelli ~ hájbl* fn. 'kisgyermeknek fölkötõje'. *Édzs ijjen kiz dzserékét nem lehet mesztelem fejje küwünyyi, tédzsüj hájbellit e fejire!*

hájbli l. **hájbelli**

hajdina ~ (*t, -ja*) fn. 'Polygonum fagopyrum'. Nr. Hajdinát rozstartlóba vetettek. Magját föképpen disznók takarmányozására használták, de lisztet is öröltek belõle, s föleg ebbõl készítették a gánicóat. Sz. *hajdinakaszálás, hajdinalisz.*

hajdinaboncu ~ fn. 'a hajdina termésének őrléskor leváló héja; hajdinakorpa'. Nr. Állatokkal, elsősorban marhákkal és disznókkal etették meg.

hajdinagánica ~ fn. 'hajdinalisztből készített étel'. — Vö. **gánica**, **krumpligánica**.

hajdinakása ~ fn. 'hántolt hajdina'. Nr. Régebben nem rizzsel, hanem hajdinakásával készítették a hurkát. Ez a szokás azonban már a harmincas években is inkább csak az emlékezetben élt.

hajdinakupac *hajdinakupuc* fn. 'lekaszált, kalászával felfelé állított hajdinacsomó'. Nr. A lekaszált hajdinát nem fektették le markokban a földre, mint a gabonát, hanem kisebb kupacokban a tarlón felállították. A hajdina kaszálása ugyanis már késő ősze történt, és a nagy harmat, a gyakori eső miatt a levágott szár nehezebben száradt volna.

hajdinavargánya ~ fn. 'nyár vége felé termő vargányafajta'.

hájlipunc ~ msz. 'gyerünk lefoküdni'. No, *hájlipunc!* — *Más má hadzsátok oagba* [ti. a játékot], *osztá hájlipunc!* Megj. A szó egy kissé tréfás hangulatú.

hajsz *hájsz* msz. 1. 'balra (teheneterelő szóként)'; 2. a tehenek nógatására használt szó. Megj. A tehenekkel szekerező emberek közül sokban kialakult az a szokás, hogy bizonyos időközben szinte rendszeresen elhangzott szájából a *hájsz* szó, anélkül, hogy ennek komolyabb célja lett volna, a teheneket valóban gyorsabb haladásra kívánta volna nógatni.

hajszogat *hájszogat* tn. i. 'tehenekkel szekerez (és közben gyakran ismételteti a *hájsz* szót)'. *Má korán réggée it hájszogatott.* — L. még: **elhajszogat**. — Vö. **hajsz**.

hajszol *hajcul* ts. i. 'kerget, zavar vkit, vmit'. *Jezelűtt e csöndűrök hajcuták őket* [ti. az orvvadászokat], *mas még ez erdőös.*

hajszolódik *hajculódik* tn. i. 'sokat dolgozik, hajtja magát'. *Ez*

embër hajculódik, hol lédzs valami, de nem mész sémire.

hajt¹ ~ (-ok, -assz), ts. i. 1. 'terel vmit'. *Hug hajcsa ugzokat e tinwkaacs, csek nem jeladwok?* 2. 'forgat, működtet vmit'. *Uaz e dzsöngö motor nem tudzsa hajtannyi jeszt e nadzs masinát.* — L. még: **behajt¹**, **kihajt¹**, **lehajt¹**.

hajt² ~ (-om) ts. i. 'hajlít vmit'. *Hajzsd e fejedet ez ölembel* — L. még: **behajt²**.

hajt³ ~ 1. tn. i. 'sarjadzik'. *Hajt má e kurumpi.* 2. ts. i. 'benő vmit'. *E dombosi erdőtt igén hajcsa má e fenűö.* — L. még: **kihajt³**.

hajtás¹ ~ fn. 'négy-öt kereszt gabonának egyfolytában való elcséplése'. *Ez ejsűö hajtás lémönt másfjél uora alatt.*

hajtás² ~ fn. 'ruhán az anyag egymásra hajlítása'. *E kiklidén háru küeressiem e hajtást.*

hajtás³ ~ fn. 'növényi sarj'. *Mégmarad má e dijwfofo, van rajta è kis hajtás.* — L. még: **fattyúhajtás**, **vizhajtás**.

hajtó *hajtu* (-t, -ja) fn. 1. 'hajtókar (szórómalmon, szeeskavágón)'. (Ebben a jelentésben inkább csak egyes sz. 3. sz.-ú birtokos személyragos alapalakkal.) *Fejbe ütött e sèckavágw hajtuja.* 2. 'az a személy (többnyire nagyobb gyerek), aki járgánnyal való eséplésnél az állatotkat hajtotta'. 3. 'az a személy, aki a régi, kézi hajtású cséplőgépet hajtotta'. Nr. Ez a cséplési mód már a harmincas években is csak az idősebbek emlékezetében élt, de egyetlen paraszti gazdaságban ilyen cséplőgépet én is láttam; babot szoktak esépleni vele. A gép mindkét oldalán egy-egy kerék volt, s azokat két-két férfi tekerte.

hajtványfűrész *hajdvámfirisz* fn. 'az a fűrészfajta, amelynek pengéjét ív alakban meghajlított, kb. 2 cm átmérőjű fadoronggal feszítik ki'. Nr. Felsőőrben ez a fűrészfajta volt használatos leginkább. Egy vagy két személy is fűrészelt vele.

hájzli ~ (-t) fn. 'árnyékszék'.
Ojjam büdös, mind e hájzli. — L.
még: *sájszhájzli.* — Vö. *reterát.*

halklis *hogkliš* mn. 'különeködő,
finnyáskodó'. *Ojjam hogkliš, mind
valami kisasszony.*

halálveríték *halálverítik* fn. 'az
az izzadság, amely a nagy félelem,
ijedség miatt üt ki az emberen'. *Még e
halálveríték is küvert, údzs megígtem.*

halánték *hallantik* ~ *hallántik* fn.
'ua.'

hallgat *huagat* ts. i. 'ua.'. Sz.
kühoggat, mékhoggat. — L. még:
behallgat.

halott *hallott* fn. 'ua.'. Sz. *hallot-
tas ház* 'olyan ház, ahol halott van'.

halottvivő *halodvivűjő* (-k) fn.
'az a fiatalabb férfi, aki többedmagá-
val a koporsót a Szent Mihály lován
vállon a temetőbe viszi'. Nr. Általá-
ban nyolc, nagyjából azonos magas-
ságú halottvivőt szoktak felkérni a
halott rokonságából, ismerősei közül.
Ők egymást párosával váltva, négyen
vállon vitték a Szent Mihály lovát.
Ma már nem szokás, a halottat halott-
szállító gépkocsin viszik a temetőbe.

hám i. magyarhám. Megj. A szó
csak ebben a szerkezetben él a nyelv-
járásban.

hamar *hama* (*hamarább*) hsz.
'gyorsan'. *Dzsere idē hama!* — *Mics
csabbodod uagokat e lugkat, hamaráb má
uccsē tunnak mēnnyī!*

hámist ~ hsz. 'mohón, gyorsan'.
*Igēn hámist ivott; melegē vtot, osztā
mēkhūt.*

hán ~ kérdőszó. *No mēgmondod?
Hán?* — *Apāt hum van? Hán?* Megj.
A kérdező mondat után áll, önálló
egységként.

hanem *henēm* ksz. 'ua.'. *Nēmcsēk
e byodzsa vam mēg nekī, henēm pīhar-
cul is.*

hány ~ (-ok, hánsz, hánta, hányjon)
1. ts. i. 'dobál'. *Csek ūh hánta e masi-
nába e kiviket.* 2. '(szemére) vet vki-
nek vmit'. *Szēmēmre hánta, hom
mēj beszūlek e mōnyivējē.* 3. tn. i.
'rókázik'. *Valami bajja lehet e picin-*

*nek, mer ha szopik, utánna majnēm
mindik hány.* — L. még: *felhány,
kévehányó, kihány, szakahányó
villa.*

hanyatt *hanyátt* hsz. 'háton fekke'.
Īn nēmīgēn szeretēk hanyatt fekünnyi.
— *Mikor e liánkād vártam, mindik
hanyátt aluttam.*

harangoz ~ tn. i. 'húzza a haran-
got'. Megj. Az ige elsősorban a haran-
goznak alakban szerepel határozatlan
alanyú mondatként. — L. még: *beha-
rangoz, kiharangoz.*

harangozó *harangozuo* (-t) fn. 'az
a személy, aki a harangozást végzi'.
Nr. A harangozó egyházi alkalmazott.
A reformátusoknál ő látta el a temp-
lomtakarítást, és elvégzett egyéb,
az istentisztelettel vagy az egyház
működésével kapcsolatos munkákat
is, tehát tulajdonképpen az egyházi
szerepét is betöltötte.

harapás ~ fn. 'falat'. *Huzsbu is
alig ēvētt ēcs-kiēt harapást.*

harmat ~ (-ot) fn. 'ua.'. Sz. *har-
matos.* — L. még: *hóharmat.*

harminc *harnic* (-at) szn. 'ua.'.
harog l. **horog**

harsog ~ tn. i. 'hangosan dörög,
csatog'. *Dzsūtē ūdzs ojjam bēdēr, hocs
csēkūcs harsogott!*

harsogat ~ tn. i. 'hangosan kia-
bálva káromkodik'. *Mēgin harsogat ez
ōregasszony.* — *Ha rákezdī, ūcs harsog-
gat, hodzs nincs firfi, eki jobban iērtēn-
niē.*

hársokfa *hársokfoa* fn. 'hársfa'. —
Sz. *hársokfogvirág.*

hársokfatea *hársokfoatēja* fn. 'a
hársfa virágából főzött gyógytea'. Nr.
Elsősorban hülés esetén szokták hasz-
nálni.

hártya *hártsa* (-t) fn. 1. 'fől <a
felforralt tejen>'. *Mama, e hártsāt
vēdzsē lē, tudzsa Īn nēm szeretēm.* 2.
'vékony bōrszerű réteg <a felforralt
tejen>'.

hártyás *hártsās* mn. 1. 'olyan
<felforralt tej>, amelynek tetején
vékony bōrszerű réteg van'. *Nēm
szeretēm e hártsās kāvīēt.* 2. 'vékony

jégréteggel belepett'. *E tyocskák má ojján hárcásság vjotak.*

hártvásul l. behártvásul, meghártvásul

hasáb *hasább* (-ot) fn. 1. 'az eke által felhasított nagyobb rög'. *Ijjen szározba něm lehet szántannyi, ez eki egisz hasábbokat hasít kü.* 2. 'széthasított tűzifa'. *Sütnyi csek hasábje lehet.* 3. 'vékonyabb farönkből kb. 1 m. hosszúra szétarabolt és széthasított fa (ámbiről majd a tűzifát készítik)'.

hasábos *hasábbos* (-san) mn. 'göröngyös'. *Igën hasábbos e fjüd, biztos puhába szántottá.*

hasogat ~ (-ok, *hasogace*) l. ts. i. 'fát aprít'. *Dilután szokott ez öreg ë kis fát hasogatnyi.* 2. 'apróbb darabokra vág (krumplit, tülétés előtt)'. 3. tn. i. 'lükető fájdat okoz'. *Hasogat e dërekam, essüj lëssz.* — L. még: **felhasogat**, **összehasogat**.

hásszi ~ mn. (gyny.) 'forró'.

haszit l. uszít

hatak *hatag* (-ot) fn. 'kelés'. *Vala mi hatag van e kezín.*

hatakos *hatagos* mn. 'keléses'. *Ez egisz testë hatagozs vjot.*

hatakosul l. meghatakosul

hátához *hátáho* (*hátamho, hátatho*) nu. 'mögé'. *Tëdd e vödrot ez ajtuo hátáho!*

hátogyha *hátocsha* ksz. 'hátha'. *E mantlidat jëvühetniëd velet, hátocsha essüj lëssz.*

hátrának ~ hsz. 'hátrafelé'. *Hátrának mëdzs, mind e rák.*

hátrázat *hátráztat* ts. i. 'akadályoz, hátráltat vkit'. *Në hátrázstass it mëkë të is, mikor udzsiz uannyi e dógom, hodzs uas së tyom, hun e fejem!*

hátrend *hátrënd* fn. 'lekaszált zöld takarmánynak a földön húzódo kettős mennyiségű csíkja'. Nr. *Hátrendet egy terület kaszálásának megkezdésekor vág a kaszás úgy, hogy egy rendet rávág az álló füre, majd egy csíkot lekaszálvá visszafordul, s a következő rendet a már lekaszált füre vágja rá.*

hatvan *hadvan* (-at) szn. 'ua.'

ház ~ (-ot, -ok, -a, -zok) fn. 'ua.'. — L. még: **községháza**, **kutyaház**, **lusztház**, **madzagház**, **méhház**.

hazakeres ~ ts. i. 'lakásán felkeres, meglátogat vkit'. *Ha ëccëer Pestën járnunk, maj mi's hazakeres-nünk.*

házának ~ hsz. 'hazafelé'. *Mikor dzsüttem házának, mëg akkor is loho-gott e Míludba e víz.*

hazarendel *hazarëndül* ts. i. 1. '<takarmányt> betakarít'. *Hazarëndüitük má e szienátokat?* 2. '<gyereket> parancsal hazaküld, hazahív'. *Nekëm hazarëndüd uazokat e kölket!*

házas *házos* mn. 'nős'. Többes számban: 'olyanok, akik megesküdték'. *Qazok is má legalább öt esztendejë házosok.* **Megj.** A *nős* szó nem nagyon használatos.

házasodik l. megházasodik

hazatranszporál *hazatráncporál* ts. i. '<főleg gyereket> parancsszóval hazaküld, hazahív'. *Nekëm tráncporád má haza oaszt e kölket, mer e mirëg ész mëg!*

házfedél *házfödëjl* fn. 'háztető'.

háziváson *házivászony* fn. 'kenderből vagy lenből házilag szőtt vászonfésőség'. Nr. Régebben a fehérneműt, lepedőt, törülközőt stb. ebből készítették.

háznumera *háznumëra* fn. 'házszám'. *Mënnyi is mast e ti háznumërátok?*

hazul *hazu* hsz. 'hazulról'. *Ippëg mazs dzsüjök onnaj hazu.* **Megj.** A szó önálló előfordulására nincs adatom, csak mindig az *onnaj* 'onnan' szóval együtt. Emlékeimben is így él.

hé *hië* mn. 'forró, nagyon meleg'. *Fujd mëg e levest, mer hië! — Në idd ojjan hámist oaszt e hië káviët!*

héb *hiëb* fn. 'padlás'. *E mi hiëbangba jëftërnë e ti szienátok is.* — *Fëmënek e hiëba.* — L. még: **szénáshéb**. — **Vö. padlás.**

hëbablak *hiëbablak* fn. 'a padláson levő szellőztető nyílás'.

hébajtó *hëbajty* fn. 'a padlás feljáróját elzáró ajtó'.

hebeg *högöb* tn. i. 'dadog'. *Igën nehezem beszit, akadozott, hëbögött.*

hebegős *hëbögös* mn. 'dadogó'.

hëbër *hëbër* (-t, -ék) fn. 'lopó <a bornak a hordóból történő kiszívására>'. Nr. Csak az üvegből készített változatát ismerik.

hëbfolyós *hëbfoyos* fn. 'a padlásra vezető létraszerű lépcsőzet'.

hëbkules *hëpkúcs* fn. 'a padlásajtó kulcsa'.

hecselli *hëcsëlli* fn. 'csipkebogó; a vadrózsa termése'. *Szoktam hëcsëllibü lëgvárt csinányi. Igëj jyo.*

hegedü *hegedi* (-t) fn. 'ua.'.

hegedül *hegedül* (hegedít) tn. i. 'ua.'. *E Sándi cigán tudot szipën hegedinyi, ogy vjot e primás.*

hegedüs *hegedüs* (-t, -ék) fn. 'ua.'. Megj. Családnévként is ugyanígy kettéválik az írott és a beszélt nyelvi forma.

hegyé *hëdzsië* nu. 'föle'. *E kádba e törkü hëdzsië tãzsz valamüt!*

hëj *hëjj* (-at, -a) fn. I. 'gyümölcs vagy más termék külső védőburka, a mag kemény tokja'. *Mië nëm ëttd mëg ez yoma hëjjät? 2. 'a fa kérge'. 3. 'vminek a külső, borító része'. E tojás hëjjäd dop kü e tikoknak. Sz. yomahëjj, dijyohëjj, kënyijërhëjj, kurum-pihëjj, tojashëjj, hëjjas, hëjjatlan. — L. még: borsóhëj, mákhëj.*

hëjjába l. **hiába**
hëkszt *hëkszt* (-ët) fn. 'boszorkány'. *Hät jez e vin hëkszt mit keresëtt itt?*

hely *hel* (-et) fn. 'ua.'. — L. még: cséshelyes.

helyes *helës* (-sek, -sebb) mn. 'csinos, szemrevaló'. *Helës kis liánkal henëm l. hanem*

herbatea *hërbati* fn. 'gyógytea'. *Füözök nekëd jyo hërbatit, oattu mëgdzsyobisz.*

here l. **lóhere**

herél *heril* (herít) ts. i. '<malacot, disznót> miskárol'. *Rigëm mëg ez öreg Marcim báccsi szokot malacot*

herinyi. Nr. A községben csak malacot, disznót szoktak herélni, kivételesen ritkán kutyát. Csikót, bikaborjút nem, bár herélt ló sok van a községben, ökor azonban nincs is. Megj. A szó alapszava a nyelvjárásban ismeretlen. — L. még: **kanherélő**, **kiherél**.

herélt *heritt* (-et) fn. 'olyan ló, amelyet csikó korábban kiheréltek'. *Herüje sokje jobban szerettem furoznyi, mint kancävëg.*

hergott ~ fn. 'úristen'. Megj. Káromkodásban használják, gyakran az *uristen* szóval együtt. *Në dobáj! Hergoccsät e pojádnak, rohad verbug!* — *E hergott uristenüt oannak e rohad dögnek!*

herkél *herkiël* ts. i. 'csúnyán, formátlanul vág <pl. kenyeret>'. *Majd im meccëk, të csek herkiëlëd e kënyeret. — L. még: összeherkél.*

hernyó *hornyoy* fn. 'ua.'. *Ítetëmbe jennyi hornyoyt nëm látam, mind ez idien. Mëgëszik e fákat!*

hernyóz *hornyoyoz* ts. i. '<fát> hernyótól tisztít'. *Éz uram künd van e kerbe, íppëg e fákat hornyoyozza. — L. még: lehernyöz.*

herreg *herrëg* tn. i. '<kutya> morgó hangot ad'. *Fitem, hodsz mëkharap ogy e dög, úcs herrëgët rám.*

hëjség l. **höség**

hëss *höss* msz. baromfiúzó szó.
hësseget *hössöget* ts. i. '<baromfi> höss szóval kerget'. *Hössögettem üked [ti. a tyúkokat], de nëm fitek, nëm mëntek je. — L. még: elhesseget.*

Hetësváros *Hetësváros* (-t) hn. 'hosszú ideig csupán hét házból álló településrész az „alszeg”-ben, a Pinka folyó jobb partján, az Alsóórbe vezető út mellett'. Az elnevezésnek némileg gúnyoros mellékíze volt. A „város” elnevezéssel ugyanis éppen a településrész kicsiny voltára utaltak.

hetëszuka *hetëccaka* hsz. 'heteiken át'. *Hetëccaka künd ez iëg alatt hányi szekiërën, pënyván, zimankoyos üdübe!*

hëtfő *hetfën* fn. 'ua.'. I. alapalak. *Hetfënnë vacs këdëdre vãrdzsák haza. —*

Hetjëntü má ühom marad. II. -n ragos időhatározó. *Hetjën jemëdzs, osztá csek pîntëk este dzsüm mëg. Sz. husühetjën, pünkösthëtjën.*

hever ~ (-ëk, -sz, -t) tn. i. 1. 'használatlanul áll'. *Maga nëm gazdákodik, kü mëg nëm tutta annyî [ti. a földet], osztám más csek hever mindën.* 2. 'van, fekszik <tárgy>'. *E szjënánk e Csapotám má ë hiët úta hever, nëm tudzsok fëdzsüjtennyî.* 3. 'tétlenkedik, fekszik <ember, jószág>'. *Nîncs jennek sëmîre së gondzsa, csek hever mëg ësziik.*

hëvizál hëvizál tn. i. 'tétovázik, bizonytalankodik'. *Ot hëvizátám magbã, mít is këjek csinánóm.*

hëzli hëzli fn. 'hülye'.

hiába hëjjába ~ jába hsz. 'feleslegesen, eredmény nélkül'. *Jennek hëjjába beszil ë embër. — Jába, nîncs mã [= mit] csinányî!*

hibás ~ mn. 1. 'romlott, nem egészséges <termény>'. *Alig van dzsü-mücs e idjën, emëlik në lënnë hibás.* 2. 'vétkes'. *Ez adyösságba mind e kettüj ëcsformán hibás.*

hícur hícur ~ hícur msz. 'balra <lóterelő szó>.'

hídlás hídlás (-t, -sa) fn. 'disznó-ólnak vékonyabb karókból lerakott padlózata'. Nr. A hídlás alatt üreg van, így az állatok vizelete könnyen lecsorog.

hidol hidul (-ok, híduz) tn. i. 'szántás közben az állatot vezeti'. *Jevjë e fíjatal kïesztüsvjë nëm tyk ëdzsëdi szántannyî, muszáj hidunyî.*

hig hig (-abb, -an) mn. 1. 'laza'. *Hig e masínán e szijj.* 2. 'puha'. *Jez e hik sár mindënd bespricëü.*

higul higul tn. i. 1. 'lazul'. *Vîdzsáz, mer higul e szij e masínán!* 2. 'tömény, sűrű anyag higabbá válik'. *Mëg ë kicsînt kë fjüznjî, má higul [ti. az enyv]. — L. még: meghigul.*

hiksza ~ msz. 'jobbra <tehénterelő szó>.'

himpër himpiër (-t) fn. 'málna'. *Porocsám feljë ogannyî himpiër van ez erdüjën, sënkî së szëdi lë.*

himpërszaf himpiërszaf fn. 'málnaszörp'.

hint ~ (-ëk, -essz, -ëtt) ts. i. 1. '<petrencéket> szétszór'. *Mihánt fëszárod e harmat, jemënnünk hintennyî.* 2. 'szór vmit'. *Në csek szuomát hîncsetëk idë e marhák alá, hîncsetëk szakát is. — L. még: elhint.*

hîntës hîntis fn. 1. 'alom'. *Igëm fottám vam má e szuoma, nëm tyom honnaj vësznüng valami hintist e marhák alá.* 2. 'a petrencék szétszórása'. *Mihánt odáirtëk, ájjetatok nekî e hîntisnek.*

hîrdet l. kihirdet

hîrtelen hîrtelen I. hsz. 'váratlanul'. *Igën hîrtelen dzsütt ez essüj.* II. mn. 'gyorsan haragvó, indulatos'. *Ez öreg mëg ojjan hîrtelen embër vut, osztán e pereplijjë jwo fejbe huszta.*

hîszen íszë hsz. 1. 'ua.'. *Mit kïërdëzëd, íszë udzsis tudod. Në beszi nekëm, íszë të is od vutál!* 2. 'ugyan'. *În íszë nëm tudom. Megj.* Gyakran tartalom nélküli töltelékzó; például ebben a sopánkodást kifejező szerkezetben: *No má íszë!*

hítli ~ (-t, -jë) fn. 'kunyhó'. *Mëg ez ucsinálvoktu maratt ott ez erdüjëbe valami hitli.* Sz. vadászhitli.

hítvány hídvány (hídvánt) mn. 1. 'satnya'. *Nëm tyom mëj ojjan hídvány ez idjëm mindëmfeljë e buza.* 2. 'értéktelen'. *Jez e hídvám pappiros-pînz nëm ír sëmî.* 3. 'jellemtelen'. *Hídvár rondz embër!*

hív híj (-ok, hísz, hit, hina) ts. i. 'ua.'. Sz. behíj, jehíj, kühíj, mëkhíj, összhíj.

hívas híjás fn. 'ua.'. *Csek e híjásra vart; dzsütt is.*

hódellump hódëllump fn. 'kétes egzisztenciájú személy, csavargó'. *Míd várhat ez embër ëdzs ijjen hódëllumtu.*

hódvas hadvas (-t, -ok) fn. 'egy fajta erős vascapda'. Nr. Görénynek, menyétnek, esetleg patkánynak szokták felállítani. Két félkör alakú vasból áll, amelyet erős rugó tart össze. A két vasat szétfeszítik, egyik oldalán egy kis kampóval rögzítik. A kampóra a

két vas közé helyezik a csalétket. Ezt megmozgatva a rögzítő kampó elmozdul, és a csapda két vasa összevágódik.

hófelhő *hwojólhű* fn. 'olyan felhő, amelyből hó várható'.

hogya l. háthogyha

hóharmat *hwharmat* (-ot) fn. 'dér'. *E hajdinát akkor szoktok csek kaszányi, ha má e hwharmat mēksiptē.*

hol hun hsz. 'ua.'. *Hun e feniębe tekerēktjē?* — L. még: ahol, akárhol, máshol, sehoh, valahoh.

holnap *hwo nap* fn., hsz. 'ua.'. — L. még: maholnap.

hólyag *hwollag* (-ot) fn. 1. 'felhólyagzás <testrészen>'. *E kapanyjēl ojjan ē hwollagot tört e tenyeremre!* 2. 'húgyhólyag' 'főképpen a disznóé'. 3. 'hülye'. *Tē hwollag!* — Sz. *epihwollag.*

hólyagos *hwollagos* mn. 1. 'hulámos'. *Hodzsan kalapátá? Ojjan hwollagos e kasza élē.* 2. 'felhólyagzott'. *Ehun e nap fēigettē, egisz hwollagos e háta.*

hólyagosul l. felhólyagosul

hombár ~ (-t, -ok, -dzsa) fn. 'deszkából készített, fedéllel ellátott, lezárható nagyobb gabonataratály'. *Ríęn inkább e hombárba tartottok e gabonát, od vjot, iszē tudod, e szekięrszimbe, de mas má inkáp fēvüsszök e pallásra; nincs is ojjan sok.*

homok *homokk* (-ot) fn. 'ua.'.

homokos *homokkos* mn. 'ua.'. *E dombdzsa, uasz szib, de e lapcsa, ehun homokkos, uaz igēn szęgin.*

homp ~ (-ok) fn. 1. 'kis földkupac'. 2. 'vakondtúrás'. *Ugnyi homb van ez idjēn e ritékēn, hodzs ez embēr kaszájának ēcs-kettjőre kűmēdzs ez élē.* 3. 'hangyaboly'.

hónalj fn. 'Csak a következő szerkezetes formákban: *hwonyom ajja, hwonyod ajja, hwonya alatt, hwonyom alá* stb. fn. 'ua.'.

honnan *honnaj* ~ *honnajd* ~ *hunnaj* ~ *hunnajd* hsz. 'mely helyről'. *Honnaj tuc tē ijjesmiket? — Honnajd addzsak, ha nincs. — Hunnajt hosztad?* — L. még: akárhonnan, máshonnan.

hoppicál ~ tn. i. 'biceg'. *Mi van e lábodjē, mit hoppicász?*

hoppicálgat *hoppicálgat* tn. i. 'erősen biceg, sántikál'. *Mjēg mindik fajhat e lába, mer láttam, erűssen hoppicálgat.*

hord ~ (-ok, -assz, horta) ts. i. 1. 'kévébe kötött gabonát' a szántóföldről hazaszállít. *Hordzsák má e rozstot.* 2. 'visel vmit'. *Jeszt e dymánt má tōb mind ēdzs esztendejē hordom.* 3. 'folyamatosan visz vkinek vmit'. *Azondzsák, e srájli rōngeteg buzát hordot nekik.* — L. még: behord, ebédhordó kosár, kévehordó, polyvahordó, szalmahordó.

hordás l. behordás

hordoz ~ (-ok, -o ~ -ol, -ott) tn. i. 'boronál'. *Ēdzsikűnk szánt, ez öreg vet, e másik mēk hordoz.* — L. még: behordoz, meghordoz.

hordozás ~ fn. 1. 'boronálás'. 2. 'megboronált föld'. *Kięj jęz e hordozás?* — L. még: behordozás.

horog *harog* (hargat, hargá) fn. 'kampó'. *E falbu kűát ē nacs harog.* Sz. *hargas.* — L. még: bōghorog, kűthorog, tritlihorog, trógerhorog.

hortyog *horszog* tn. i. 'horkol'. *Ez ipam horszogott úcs, hodzs nēm lehetett mellettē alunnyi.* Sz. *horszogás.*

hosszú *hosszi* (hosszabb, hosszan) mn. 'ua.'. *Kēllennē nekēm ēdzs ojjan három-nidzs mētēr hosszi drott.*

hosszúlánc *hosszilánc* fn. 'első-sorban farönkök szállításához használt, szokatlanul hosszú méretű, erős lánc'. *E hosszúláncot tēt fē e szekięrre, nēm kír ēnyji!*

hosszúkás *hosszikás* mn. 'ua.'.

hotté ~ msz. 'jobbra <lőterelő szó>'.

hova *hwa* ~ *hog* hsz. 'miféle helyre'. *Hwa hajcsa uazokat e tinwokacs, csek nēm jeladwok?* — *Hog valwsi maga?* — L. még: akárhova, máshova, sehova, valahova.

hózentráger *hőzntrógēr* (-t, -om, -dzsa) fn. 'nadrágtartó'.

hózi ~ (-t, -ja) fn. (gyny.) 'kisfiú nadrágja'. — L. még: prueshózi.

hozzámegy hozzáméds tn. i. 'férjhez megy vkihez'. *Aszondzsák, rígebem má kiéccer is mékkirté, mast osztá hozzámént.*

hüökk l. hüvelyk

hüöll l. hüvely

hömpölyödik l. felhömpölyödik.

Megj. A szó csak ebben az igeikötös összetételben él a nyelvjárásban.

hömpölyög hömbölgög (hömbölgök, hömbölkösz) tn. i. 1. 'hentereg'. *Ot hömbölköttek e szíenába.* 2. 'megáradt pataokban, nagy eső után lejtőn a víz' gyorsan folyik'. *Csekúcs hömbölgöt lé e viz e Vörösdombná e Nadazsba.*

hörpöget ~ ts. i. 'szüresölgetve iszik valamit'. *Id még röndössen oaszt e káviét, mit hörpögetéd!*

hörpöl hörpül ts. i. 'szüresöl'. *Miër hörpülöd, nem meleg má, édzsië röndössen!*

hörrén l. felhörrén. **Megj.** A szó csak ebben az igeikötös összetételben él a nyelvjárásban.

höség hiésig fn. 'nagy meleg, forróság'. *Jebbe e hiésigbe éccerre beírnek e gabonák, osztán id van ez aratás. — Nyissátok kü ez ajtwt, ojjan hiésig van!*

hujesa ~ (t) fn. 'hinta'. *Mikor dzserékög vrotunk, e papa nyáron szokot hujcsát csinányi e szimbe. Kiët láncot fékötött e géréndára, é darab dészkat alw kérézbetéttünk, osztá mégvrot e hujesa.*

hujesál ~ (-ok, hujcsász, hujcsát) tn. i. 'hintázik'. *Dzserékkoromba apánk kiët lándzbu csinát hujcsát e szekiër-szimbe, osztá ot hujcsátunk.*

hull hull ~ hullik tn. i. 'potyog'. *Má hull e körti e fáru. — Hullik e zságbu e buza. — L. még: kihull.*

huncut huncfut mn. 'hamiskás'. *Huncfut é kis köllök!*

huncutkodik huncfutkodik tn. i. 'pajkoskodik'. *Në huncfutkodzs, mer akkor nem szeret e veni!*

hupa, hupák l. vérhupa, vérhupák. **Megj.** A szó csak ebben az összetételben él.

hupog ~ tn. i. 'dübög'. *Oaz e nac szíël sok körtät lévert, léhetët hallannyi ehodzsan hupogott e szin tetejire.*

hupogat ~ tn. i. 1. 'dügöbözajt okoz'. *Mit hupogattok od bend? 2. ts. i. 'vkinek elsősorban a hátát' veri'. *Mégin édzsmást hupogatták.**

hupol hupul ts. i. 'üt-ver, dönget vmit'. *Në hupud e hátát oannak e dzseréknek! — L. még: meghupol.*

hurut hurutt (-ot) fn. 'a tüdőben, ill. a légcsőben hülés révén kitermelődő és köhögést okozó nyálkás anyag'. **Sz. huruttos.**

husit l. húsvét

húsoskolbász husoskubász fn. 'házikolbász'. *Rígén itt Üörbe husoskubászt némigén csinátak, csek röndös krobászt, de oaszt vírëssét is, mëk fejjiërt is.*

húsvét husit (-ot) fn. 'ua.'. **Sz. husíthetjën** 'húsvéthétfő'.

huszár huszár ~ huzár (-t, -ok) fn. 'ua.'.

hussz ~ msz. kutyauszító szó. Gyakori uszító kifejezés: *Osim mëk, hussz!* 'Csípd meg, hussz!'

húz huz (-ok, -o ~ -ol, -ott) ts. i. 1. 'von vmit'. *Ojjan é szekiërje rakot, hodzs uaz e kiët erüös lú alig bírta huznyi.* 2. '⟨ruhát, lábbelit⟩ felvesz'. *Ott e vides ritën nem léhec cipüöbe járnnyi, muszájn csimát huznyi.* 3. 'harangoz'. *Inkább csak efféle szerkezetekben: Szëgin Fülöpnek mas huzzák ez utwoswt (= meghalt, utolsó ízben harangoznak neki). Huzzák má e dít; huzzák má ez ebídnwtát (= delet harangoznak). 8. '⟨nagyot⟩ üt'. *Ojjant huzott uarra e szëgin álatra, hodzs asz hittem, összësik.* 9. Ebben a szerkezetben: *szakát huz* 'erdőn a lehullott tülevelet (szakát) összegereblyél (al-*

mozás céljára). — L. még: kihúz, meghúz, odahúz.

húzás l. szakahúzás

huzigál ~ ts. i. '⟨gyereket⟩ a gyerekkocsi előre-hátra tologatásával ringat'. *De sokat huzigátalak, miék kicsim vrotá!* 2. 'húzkod vmit'. *Né huzigád e fiérhangot!* — L. még: elhuzigál.

húzódik *huzodik* tn. i. 1. 'lassan csúszik, hajlik'. *Jez e kazug má egissze lének huzódik.* 2. 'betelepedik, bemegy'. *Tvélire e konyhába huzódnak.* — L. még: behúzódik, meghúzódik.

huzogat *huzogat* ts. i. 1. '⟨vállat, orrot⟩ vonogat'. *Ném mondot semít, csek e vállát huzogatta.* 2. 'húzkod vmit'. *Né huzogasd mindig e strimfidet!* 3. 'száraz szénát) a réten egy esikba gereblyél'. *Má huzogattunk, mikor mégerett.* — L. még: összehúzo-

húzómuszika *huzomuzsika* fn. 'harmonika'.

húzómuszikál *huzomuzsikál* tn. i. 'harmonikázik'. *E Gángrok mind ijén szipén tuttak huzomuzsikányi.*

húzómuszikás *huzomuzsikás* fn. 'harmonikás'. *Ídzs mullaccságba édzs-é huzomuzsikász szokot lénnyi.*

hük meg *hük még* msz. 'hátra ⟨te-hénterelő szó⟩'. *Megj.* Elsősorban akkor használják, ha a befogott tehenekkel a szekeret hátrafelé akarják tolatni.

hülye *hüle* I. mn. 'ostoba'. *Hüle é kölkök.* II. fn. 'ostoba személy'. *Mid várhat ez embér édzs ijén hülytű?*

hülyeség *hüleség* fn. 'ostobaság'. *Mégim valamí hüleségics csinátá?*

hüppög ~ tn. i. 'szipog'. *Hadzs má oqba, né hüppögdzs!*

hüppöget ~ tn. i. '⟨gyermek sírás után⟩ szipog'. *Má édzs vorája hüppögöd, de oadzsonütöm, ha oqba ném haddzsa.*

hüslél *hüslél* tn. i. 'hüslöl; a hüvösben, árnyékos helyen pihen'. *No, jobb itt e foa alat hüslélnyi, mint kapányi?*

hüvely *hüüll* (-et, -ö) fn. I. 'hüve-

lyes növény termése'. *Szip hüüllö vam má e csicsériynek.* 2. 'hüvelyes növény termésének száraz tokja'. *E borswo hüüllit megétették e marhákje.* 3. 'üres mákgubó'. *E mák hüüllö juol jeig.* — L. még: borsóhüvely, csicserehüvely, mákhüvely, szeme hüvelye.

hüvelyk *hüüllk* (-öm, -öd, -ö) 'hüvelykujj'. *Megj.* Alapalaként inkább csak birtokos személyragos formában használatos.

hüvös *hüös* I. mn. 'egy kissé hideg'. *Egissze hüös szjél fuj.* II. fn. 'árnyék'. *Ha melegétég van, mennyeték e hüösrel!*

hüzlí *hüzlí* ~ *hüzní* fn. 'cigaretta-hüvely'. *Nincs cigaretám, küfodzsozt e hüzlí, e buodit még ném szeretém.*

I, Í

i l. e

ide *idé* (idább) hsz. 'erre a helyre'. *Idé dzsere!*

idő *üdü* ~ *idü* (-t, üdejé ~ idejé; de csak: *idjén*) fn. 'ua.'. — L. még: dologidő, ebédidő, vacsoraidő.

időjárás *üdüjárás* ~ *idüjárás* fn. 'ua.'. *Ojjam mind ez üdüjárás 'kiszámíthatatlan'.*

iga ~ (t) fn. 'a befogott tehén nyakára tett egyes járom'. *Nr.* A Magyarországon használt kettős járom ismeretlen.

igazfenyő *igaszfenü* fn. 'egyfajta, a levelét lehullató fenyő'. *Nr.* Régebben a szivattyús kutakat fából készítették. Ehhez leggyakrabban igazfenyőt használtak, ugyanis ennek a törzse általában szép egyenes, és így könnyebb volt a szükséges lyukat középen végig belefúrni.

igazít *igazit* (-ok, -assz) ts. i. 'alakít vmit'. *Ném induhatnuk még, e szekeret is igazítanom ké.* — *Hosszszabra, rövidebre igazít* 'a szekér hátulsó részét a nyújtón hátrább, ill. előrébb tolja'. — L. még: összehigazit.

ígér *igir* ts. i. 'szóban kötelezi magát vmire'. *Qaszt ígirtet, hodzs ném leszé rossz!* Sz. *igirget*. — L. még: megígér, ráígér.

ígérkezik *igirkézik*, tn. i. 'látszik, mutatkozik'. *Hát, ez üdű jönak igirkézik, meglássok!* — L. még: elígérkezik.

igéz l. **megigéz**. Megj. A szó csak ebben az igekötős formában él a nyelvjárásban.

iharfoa l. **juharfa**

ijed l. **megijed**

ijedezik *ijédéz* (-*é* ~ -*él*, -*étt*) 'többször megijed'. *Müt ijédézé, ném bánt sénk!*

ijedős *ijédűs* mn. 'olyan természetű, hogy könnyen megijed'. *Ha e csikvot fogod be, láfciglít ké ténnyi, mer uaz ijém buta ijédűs.*

ijeszt l. **elijeszt**, **megijeszt**, **rájiesz**
ijesztget *ijesztéget* (-*ém*, -*té*) 'többször megijeszt'. *Müt ijesztégetéd!* *Udzsis úcs fül.* — L. még: **elijesztget**.

imént *imiënd* hsz. 'nemrég, az előbb'. *Imiënd mént it kiét átv.*

indul ~ (-*ok*, *indusz*) tn. i. 'ua.'. — L. még: **megindul**.

ing *ümög* (*üngöt*, *üngö*) fn. 'ua.'.

ingyért *indzsjér* hsz. 'ingyen'. *Ném indzsjér akarom, mekfizetem, emít kir.*

injekció *inékciyw* fn. 'ua.'.

inlett *inlett* fn. 'párnatok <amiben a toll van>'.

innen *innej* ~ *innejd* I. hsz. I. 'erről a helyről'. *Ménny innej, mer viletlenül fejbe vág e hadarw!* 2. 'ettől a helytől <számítva>'. *Innejd má nincs mésszi.* II. nu. 'az errefelé eső területen'. *E templomon innejd laknak kiét házje.*

innenső *innejsűw* mn. 'errefelé eső'. *Ez innejsűw ppartru könnyen lē lehet ménnyi e vízbe.*

interezál *intrészál* tn. i. 'érdekel'. *Jez ingémet ném intrészál.*

ipa ~ (-*t*, *ipam*, *ipad*) fn. 'apósa'.

iparkodik *iparkoszik* (-*ok*, -*o* ~ -*ol*, *iparkodott*, *iparkonná*, *iparkodzs*) tn. i. 'igyekszik'. *Iparkodzs osztá haza!*

ír *ir* (-*ok*, -*sz*, -*t*) ts. i. 'ua.'. — L. még: **elír**.

írat l. **szétírat**

iramodik l. **megiramodik**. Megj. A szó csak ebben az igekötős formában él a nyelvjárásban.

irigy *iriddzs* (-*ek*) mn. 'ua.'. *Mjér vadzs ojjan iriddzs?*

írókő *irwókű* fn. 'palavessző'. *Mi irwókűwé irtunk, idzs montok; mek plájbásznak e cüruzát.*

irt ~ (-*ok*, -*assz*) ts. i. 'a szálas erdőt' tisztítja az aljnövénnyezettől'. *Má hetek óta irtannyi jár ez Ujtílozszba.* — L. még: **kiirt**.

irtás ~ (-*t*) fn. I. 'fáktól, bokrok-tól megtisztított erdőrésztlet, erdei tisztás'. 2. 'szálas erdőnek az aljnövénnyezettől való megtisztítása'. Megj. A szó helynévként is él.

irtókapa *irtwokapa* fn. 'fejszerű fejjel ellátott, erdőirtáshoz használt kapaféleség'.

is l. **úgyis**

ísíg l. **éhség**

Iskwo l. **Siskó**

iskola *oskola* (-*t*) fn. 'ua.'.

iskolás *oskolás* I. mn. 'iskolába járó'. *Oskolás korungba sokszor mēntiung dígoznyi e papnak.* II. fn. 'iskolába járó gyerek'. *Ez oskolások szoktak inékünyi temetiskor.* — L. még: **kisiskolás**, **nagyiskolás**.

ismer *ösmér* ts. i. 'ua.'. Sz. *jeösmér*, *kiösmeri* magát, *mögösmér*, *räösmer*, *ösmerűs*, *ösmereccsig*.

istálló *ěstálw* (-*t*, *ěstálaja*) fn. 'a lovak és marhák szálláshelyéül szolgáló épület'. — L. még: **lóistálló**, **tehenistálló**.

istállóajtó *ěstálajtyw* fn. 'ua.'.

istráng *stráng* (-*ot*) fn. 'az a kötél vagy lánc, amelyet a hámfához erősítenek <s amivel az igazállat a szekeret húzza>'.

istrángkarika *stránkarika* fn. 'az istráng végére szerelt kisebb vaskarika, melyet a hámfa végén található vaskampóba akasztanak'.

iszap *iszopp* (-*ot*) fn. 'ua.'. *Ehon-*

naj visszamént e víz, ot tiszta iszopp ez
egész rit. Sz. iszoppas.

iszaposul l. **eliszaposul**. Megj.
Az ige csak ebben az igekötős összeté-
telben él a nyelvjárásban.

iszé l. **hiszen**

iszik ~ (iszok, iszo ~ ol, innák,
inna, idzson) ts. i. 'ua.'. — L. még:
megissza magát.

ítat ~ (-ok, itacc) l. tn. i. 'az álla-
toknak inni ad'. Niz még, van-i víz e
válluoba, itatnyi akarok. 2. '〈moz-
dony〉 állomáson vizet vesz'. E fűsű-
lővíj mozdony mindig itt Űörbe itat. 3.
ts. i. 'állatokat〉 vízzel ellát'. Apád
mast itassa e teheneket. Sz. megítat.

ítatás ~ fn. l. 'az állatoknak
vízzel való ellátása'. Ez itatásje nem
léhed várnyi. 2. 'az állatok vízzel való
ellátásának ideje'. Itatásra úthon lés-
szék, biztosan.

ítte l. **étel**

ittene itténnek hsz. 'itt'. Mas
má itténnek sincsennek ojjam virtigli
parasztok, mind e háboru elűöd vuo-
tak.

ivadék ivadik (-csa) fn. 'leszár-
mazott'. Ném tudom, miféle ivadik.

izetlen izetlen mn. 'kedvetlen,
nyűgös'. Mjör vadzs ijjen izetlen,
ki bántott?

izibe izibe hsz. 'azonnal, rögtön'.
Ménny izibe, kerezs még apádat!

izú l. **józú**

J

ja ~ msz. 'igen'. Hát apát haza-
dsüt má? — Ja!

jába l. **hiába**

jábránc ~ (-ot, -ok) fn. 'suhanc'.
Jezéktü e бүдös jábráncoktu ké finyi,
údzs mēnnek ez utakon [ti. gépkocsi-
val], hodzs nēm níznek sēmü.

jäger jágēr (-t, -ok) fn. l. 'vadász'.
2. 'erdész'.

jár ~ (-ok, -sz) tn. i. 'ua.'. — L.
még: bejár, belejár, feljár, kijár,
összejár.

járás l. **időjárás**, **órajárás**

járgány ~ (-t, -ok) fn. 'a cséplés-
nél használt egyszerű szerkezet a
,,masina" hajtására'. Nr. A harmincas
években még gyakori volt a járgány-
nyal való cséplés. Ma már ismeretlen.
A járgányt két ló vagy két tehén
húzta. Az állatokat többnyire egy
gyerek hajtotta, vagy felülve a jár-
gány rúdjára, vagy az állatok mel-
lett gyalogolva.

jászol jácwo (-t) fn. 'ua.'. E
jácwo alatt láttam má e kis nyúlat.

jászolkarika jácwokarika fn. 'a
jászolba erősített karika, amelybe a
marha láncát fűzik'.

játék játik fn. 'ua.'. Jennek mindik
csek e játikon jár ez eszé.

je l. **el**

jeddig l. **ez**

jeicszt l. **eljeszt**

jég dzsiég (dzseget) fn. l. 'megfa-
gyott víz tömege'. Má dzsiég van e
Pínkán. 2. 'jégeső'. E dzsiég jerre
künek jeverté e gabonát. Sz. dzsiéges-
sűő, dzsiégverēm, dzsiégveris.

jeges dzseges mn. 'jéggel borított'.
Dzseges e postaut.

jéglánc dzsiéglánc fn. 'erős szemű
lánc, amelyet a fuvarosok, ha az út
nagyon jeges, a kerékre illesztenek,
hogy az ne csússzon'.

jegyző jeddzjő (-t, jő) fn. 'ua.'. —
L. még: királyjegyző.

jekkor l. **ez**

jekkora l. **ekkora**

jel dzsel (-et) fn. 'ua.'. Tészék rá
valami dzselet.

jelentkezik jelenkēzik tn. i. 'az
anyakönyvvezetőnél bejelenti házasa-
sági szándékát'. Mas mēnnek e fįjato-
lok jelenkēznyi. Megj. Ragozott for-
mában csak többes sz. 3. sz.-ben
használatos.

jelöl l. **megjelöl**

jenek l. **elnek**

jepiērnyásul l. **elperjésül**

jérece *jërce* (-*jët*, -*jëk*) fn. 'nagyobb csirke; rendszeresen még nem tojó fiatal tyúk'. *Mog mëktojť ez ëdđszik jërcijëm.*

jércetojás *jërcetojás* fn. 'fiatal tyúk első, a szokásosnál kisebb tojása'.

jerrának l. **errének**

jerre l. **ez**

jez l. **ez**

jobbára ~ *hsz.* 'inkább'. *Rigëm mindën gabonát údđs arattag, de mas má jobbára kaszájják, csek e szëginebbek araccsák.*

jóizú *jwüzüü* mn. 'ua.'. *Ehëssék e logk, jwüzüjën porcogassák e zabot. Megj.* A szóban egyébként nem jelentkezik az *ü*: *jwü izë van.*

jókora *jwkkora* mn. 'ua.'.

jön *dzsün* (dzsüjök, dzsüssz, dzsünek, dzsüttek, dzsünö) tn. i. 'ua.'. Sz. *áđđzsün, bedzsün, eljüđdsün, hazadszün, küđdsün, mëgdzsun, visszadzsun.* — L. még: *eljön, feljön, lejön, összejön.*

jöttment *dzsütmënt* fn. 'olyan személy, aki Felsőőrben lakik, de nem ott született'. Nr. A felsőőri ember számára *dzsütmënt* volt mindenki, aki nem Felsőőrben született, függetlenül attól, hogy mennyi ideje lakott ott, milyen szerepet töltött be a község életében, tisztelték-e, szerették-e vagy sem. Ugyanakkor az, aki ott született, *üöri* maradt akkor is, ha már teljesen elszakadt a községtől.

jövés-menés *dzsüjüs-mënis* 'fn. 'sürgés-forgás'. *Nadzs dzsüjüs-mënis vjot nálok.*

juha ~ (*t*) fn. 'a szekérnek az a része, amely a rúdszárnyakat a nyújtó alatt összeköti'.

juharfa *iharfog* fn. 'ua.'.

juhaszeg *jühaszëg* fn. 'a juhát a rúdszárnyakhoz erősítő szeg'.

juss ~ (-*om*, -*a*) fn. 'vkít megillető örökrész'. *Ez annya jussát ez apcsa má küatta neki.*

jussol *jussul* ts. i. 'örököl'. *Valami kis füödét lám mëg ez apcsa után is jussul. — Qannak e vün háznak e fërtá riszít jussuta ez annya után.*

K

kácsi *kácsai* fn. (gyny.) 'kenyér'.

kád ~ (-*ot*, *káđđza*) fn. 'nagy méretű, sajtárszerű, fából készült edény'. — L. még: *káposztákád, szapukád, szapulókád.*

kágyolya *káđzsojja* (**k*) fn. 'meztelen végén csiga'. *E káđzsojják összömáshkáták e falat, finyës e fal.*

kalkas *kokas* (-*t*, -*ok*) fn. 1. 'a tyúkfélék hímje'. 2. 'a kocsirúd végén levő vasszeg, <amely megakadályozza, hogy a tartólánca leessék>'. — Vö. *kakasszeg.*

kakasszeg *kokasszeg* fn. 'a kocsirúd végén levő vörösrézű lebeny'. *Ojjan e hajad, mind e kokastora* (=fölfelé áll, borzas).

kakastaréj *kokastora* fn. 'a kakas fején levő vörösrézű lebeny'. *Ojjan e hajad, mind e kokastora* (=fölfelé áll, borzas).

kakukk *kukukk* (-*ot*) fn. 'ua.'. *Mog rëggëg, mikor mëntem ez Ujtölzöba* [határrész, erdő], *hallottam e kukukkot.* Nr. A néphit szerint, amikor az ember először hallja meg a kakukk hangját, számolja meg, hányat szól, mert annyi évig fog élni.

kakukkol *kukukkul* tn. i. 1. '<a kakukk> szól'. 2. 'a kakukk hangjához hasonló hangot ad <pl. óra>'.

kakukkszar *kukukszar* fn. 'szep-15'. *Nyáron mënt küđzsün e bürin jez e ronda kukukszar* [ti. a kislánynak].

kakukkszaros *kukukszaros* mn. 'szep15'. *Kis koräba e mi liánkánk is kukukszarozs vjot.*

kálács ~ (-*ot*, -*csa*) fn. 'búzalisztból sütött, kelt tészta'. Nr. Búzalisztból tejjel és élesztővel sütik. Cukron s mazsolán kívül semmi fűszert vagy töltelékét nem tesznek bele. Csak kivételes alkalmakkor, főképpen karácsonykor, húsvétkor és pünkösdkor készítik.

kalankó *kalankw* (-*t*, -*ja*) fn. 'a kasza fogantyúja'. Nr. A kaszának két

fogantyúja van. Egy kisebb a bal kéz számára, és egy nagyobb a jobb kéz számára. — Vö. **gabonakasza**. — L. még: **kiskalankó**, **nagykalankó**.

kalap ~ (-ot, -csa) fn. 1. 'a képében kilenc felállított kéve tetejére kalapszerűen ráhelyezett tizedik kéve'. *Jez e nadzs bolont szíjél szeréncsiére e képiket nem döntögetté fē, de e kalapokat máj lēburogatta*. 2. '⟨férfi vagy női⟩ fejfedő'.

kalapács *kalapács* (-ot) fn. 'ua.'. *Tē kölök! Hum van e kalapács?* — L. még: **kaszkalapács**.

kalapácsol *kalapácsul* (-ok, *kalapácsusz*) ts. i. 'kalapáccsal ver vmit'. *Hát tē mit kalapácsusz?*

kalapál ~ (-ok, *kalapász*, *kalapát*) ts. i. '⟨kaszát, sarlót⟩ kalapáccsal megélesít'. *Hallom, hodzs e szomszid is kalapál, hwnab biztossam mēnnek aratnyi*. — L. még: **kikalapál**, **megkalapál**.

kalapálás ~ fn. 'a kaszának, sarlónak kalapáccsal történő élesítése'. *Jez e kalapálás igēn sok üdüt jēvész*.

kalapálószerk *kalapálószierk* fn. 'téglalap alakú, egyik végében fejszerű résszel ellátott, alacsony székféle (a fejszerű részbe van erősítve az üllő; s a széken ülve végzik a kalapálást)'.

kalaposszeg *kalaposszeg* fn. 'széles, lapos fejű tengelyvégszeg'.

kalász ~ (-t, -sza) fn. 'rozsa, búza, árpa polyvájából kinyúló hosszú szálla'. *Nē nisz fēnek, mer kalász esik e szemēdbel!*

kalendárium *kalandárium* (-ot) fn. '⟨főképben a falusi lakosság számára nyomtatott⟩ naptár olvasmányokkal'. *E pallásom vannak ojjam vīn kalandáriumok, oazokat szoktam olvazgatnyi tiēlēn*.

kalitka *kalicka* ~ *kalicska* fn. 'mádkalitka'.

kálvinista *kálvonyista* ~ *kálvonista* I. fn. 'református'. *E kálvonisták ū mind madzsarok*. II. mn. 'református'. *E kálvonyista temetőbe fejfoa van*,

nēm kērszt. **Megj.** Az a tény, hogy a két példamondatban főnévként a szó *n*-es, melléknévként az *ny*-es változata fordul elő, csak véletlen. Nyelvi emlékeim szerint mindkét forma mindkét szófaji értékben használatos.

kámelli *kámelli* fn. 'a temető halottas kamrája'. *E kámellibu nēmigēn temetnek, csek e siērásu tarcsa ott e szērszámokat*.

kámpol *kámpul* (*kámpusz*, *kámpul*) tn. i. 'a nyelvéti kiölti'. *Ha mēgēcōr kámpunyi mērsz, beverēm e szadat*. — L. még: **kikámpol**.

kan *koany* ~ *kuany* (*koant* ~ *kuant*) fn. 1. 'kandisznó'. *Jehajottam e muaglyot e kuanyho*. 2. 'kisebb állat (kutyá, macska, nyúl) hímjé'. *Sz. koandisznyu, kuankucsá, kuammacska, kognynyul*. **Megj.** A 2. jelentésben a szó általában csak akkor jelenti az illető állat hímjét, ha meghatározott, világos nyelvi mezőben fordul elő. Pl.: (Macskákról lévén szó) *Oaz e dōg emse mindig lēūt, ha e koany má rá akart mēnnyi, de je nēm jutott elyūllō*. — (Nyulakról lévén szó) *E koany ēddzset-ēddzsed dobbantott e hátusyu lábávē*.

kalán *kalán* (-t, -om, *kalánnya*) fn. 'ua.'. **Sz.** *ēvūőkalán*, *foakalán*, *kāvīőskalán*, *merūőkalán*.

kanalas *kalános* (-t) fn. 'szalmából font, ovális alakú kosárka az evőeszközök számára'.

kanalaz *kalánoz* ts. i. '⟨levest⟩ kanállal eszik'. *Szīpēn kalánozd e levest!*

kanherelő *koanyherülő* fn. 'az a személy (többnyire egyszerű parasztember), aki a kismalacok kiherelését végzi'. **Nr.** Már a harmincas évek végén is inkább az állatorvossal végeztették ezt a munkát.

kanna *kánna* (-t) fn. 1. 'zománcozott vödör'. *E kánnába vam viz, merit-hedz belyūllō*. 2. 'tejeskanna'. **Sz.** *tejeskánna*. **Nr.** A konyhában rendszerint zománcozott vödörben tárolták a vizet. Napközben többnyire ebből is ittak valami zománcbőgrével. Étké-

zéshez azonban általában az udvaron levő kútról vittek friss vizet, korszokban.

kánya ~ (-k) fn. 'egy fajta ragadozó madár'. *E kánya körmö közzü vettem kü ez ięcőřt.*

kapa ~ (-t) fn. 'ua.'. Sz. *kapanyěl, kapavágás*. — L. még: *ágaskapa, borsókapa, irtókapa*.

kapál ~ (-ok, *kapász*) ts. i. l. 'vmilyen növényt' kapával gondoz'. 2. '(ló) az első lábát előrenyújtva, a földre levágja, s ezzel egy darabka földet kiváj'. Sz. *mėkkapál, kapálás, burgėndikapálás ~ burgondikapálás, kurumpikapálás, rięcakapálás*. — L. még: *bekapál, felkapál, kikapál*.

kapás ~ (-t, -ok) fn. l. 'kapáló személy'. 2. 'olyan mezőgazdasági növény, melynek gondozása kapával történik'.

kapdoz *kabdoz* ts. i. 'kapkod'. *Nė kabdoz, mer mięc belenyűsz e kięcszbel*

kapli *káppelli* fn. 'a cipő orrát beborító bőrdarab'. *E cipűőjő káppėllija mėcs tőnkre elűősször, mer mindig oaszt e strımfiszarbu kiszűt labdát ragdozzák, aszondszák fodbaloznak.*

kápolna *kápona* fn. 'ua.'.

kapor *kapor ~ gapor* (-t) fn. 'ua.'. *Ín e buborkába mindik tészėk e kizs gapor.* — *Teli van e kert kaporje, e kucsának sė ke.*

káposzta *káboszta* (-t, -ja) fn. 'ua.'. *E juo savanyuo kábosztára osztán csuszik juol e bor.* Sz. *kábosztafej, kábosztalevěl, kábosztafalánt*. — L. még: *édeskáposzta*.

káposztagyalu *kábosztadzsaluo* fn. 'a háztartási gyaluhoz hasonló, nagy méretű szerszám, amellyel a savanyításra elteendő káposztát szokták apróra gyalulni'.

káposztasaláta *kábosztaszėlátá* fn. 'dinsztelt káposzta'. *Szoktam jetėnynyi zsırba sűthust. Dinctűlők hozzá e kis kábosztaszėlátát, osztá kisz nyáron is ez ebid.*

káposztásdeszka *kábosztászėszka* fn. 'a káposztáskádban a savanyításra eltett káposzta lefedésére szolgáló, külön erre a célra készített, kb

ujjni vastagságú deszka'. Nr. A káposztásdeszkák úgy vannak elkészítve, hogy egymás mellé rakva kör alakot alkotnak, és így a kádban levő káposztát teljesen lefedik.

káposztáskád *kábosztáskád* fn. 'nagy fakád, melyben a káposztát szokták savanyítani'. Nr. A káposztát a káposztagyaluval történt felaprítás után azonnal a káposztáskádba rakják. Többnyire egy nagyobb lány mezítláb meg is szokta taposni. Néha almát — elsősorban *mosánckőr womát* — is helyeztek a káposztába. Főleg azért ezt a fajtát, mert kemény húsú, és a nedvességben sem rothad meg. A megtaposott káposztára ráhelyezik az erre a célra szolgáló, tehát a kád nagyságához méretezett deszkákat, s ezeket lenyomatják néhány nagy kővel, a káposztáskövekkel.

káposztáskő *kábosztáskű* fn. 'folyóból kiszedett, nagy, síma kő, amelyből néhányat a savanyú káposztát tartalmazó kádban a deszka tetejére tesznek nyomatéknak.'

káposztatorzsa *kábosztatorzsa* fn. 'a káposzta középső része, csutkája'. *E nyűlak ięcő szeretik e kábosztatorzszád, de dzserėk koromba in isz szerettem.*

káppelli l. **kapli**

kapszli *kápszli* fn. 'gyutacs'.

kar *koqr* fn. 'templomi karzat'. *E fįjatalap házoz embėrėk fėnd űnek e koqrba.* Nr. A templomi karzaton a református templomban csak férfiak ülhetnek, ők is csak bizonyos korig. Kb. 45–50 éves koruk után a templom földszintjén levő padokban illett ülniük, ahol azonban minden családnak megvolt a maga padja, helye.

karafon ~ (-t) fn. 'fánk'. *Karafont mi ritkán sűtűnk.* Nr. Kizárólag farsangkor sűtik. — L. még: *forgácskarafon*.

karéj l. **megkaréj**

karicsál ~ tn. i. 'kárál (<a tyúk>)'. *Karicsának e tikok, lassam má kezdenek tojni.*

karika ~ (-t) fn. 'gyermekjátéknak felhasznált vasabroncs, rossz biciklikerek'. — Vö. karikázik. — L. még: ágaskarika, agykarika, csépkarika, fejszekarika, fékkarika, hadarókarika, istrángkarika, jászolkarika, kaszakarika, ösztökekarika, sípkarika, tartólánckarika.

karikázik ~ (-ok, -o) tn. i. 'rövid pálcával vaskarikát hajt maga előtt'. *Régem még husz eszntedűös leginék is út karikáztak ez uton.* Nr. A karikázás még a harmincas években is kedvelt gyerekjáték volt. A karika többnyire valami leesett abroncs volt. A karikázás az utcán folyt. A gépkocsik elszaporodásával ez a játék lényegében megszűnt.

karó *karw* (-t, -ja) fn. 'ua.'. — L. még: mezsgyekaró.

károg *károg* tn. i. 'varjú' kárkár hangot ad'. *Igën károggnak e vogrik, tá talátog valamüt, valami döglöt nyúlat.*

káromkodik *káronkodik* (-ok, káronkoc) tn. i. 'ua.'. *Qaz ez asszony út tut káronkonnyí, hods nincs qaz e férji, eki jobban ięrcsē.*

kártya *kárca* (-t, -ja) fn. 1. 'levelezőlap, képeslap'. *É kárcsát osztá maj küddzseték azipër!* 2. 'játékkártya'. 3. 'kártyajáték'. Sz. kárccsás, kárccsázik.

kas *kogs* (-t) fn. 'szalmából font, kosárszerű készítmény'. *Niz még e kogzsba, nincs-i tojás!* Nr. Gazdasági eszközként nem nagyon szokták használni már a harmincas években sem, elsősorban tyúkfészkeket alakítottak ki benne. — L. még: kocsikas, méhkas, szekérkas.

kása ~ (-t) fn. 'tejben főtt búzadara'. *Kása, Isten áldása.* — L. még: árpakása, búzadarakása, darakása, hajdinakása, kukoricakása, lába kásája, rántottikása, rizskása.

kastély *kasti* (-t, -ba) fn. 'nagy, szép kivitelű lakóépület'. *E vörözsvári kastiba mast nēm lakik sēnki, csek puztul.*

kasza ~ (-t) fn. 'ua.'. Sz. kasza-

nyjél. — L. még: fűkasza, gabonakasza, gereblyéskasza.

kaszaék *kaszaék* (-et) fn. 'az a kis vasék, melyet a kaszanyél és a kaszakarika közé vernek, hogy a kasza szilárdan álljon.

kaszakalapács *kaszakalapács* fn. 'a kasza nyélre erősítéséhez használt könnyű kalapács'.

kaszakarika ~ fn. 'a kaszának a nyélre erősítését szolgáló vaskarika'. — Vö. örv.

kaszakó *kaszkól* ~ *kaszkújj* ~ *kaszkújj* fn. 'fenékö'.

kaszál ~ (-ok, kaszás, kaszát) 1. ts. i. 'gabonát, füvet' kaszával levág'. 2. tn. i. 'csámpásan, lábával kikanyarítva lép'. *Szíp edzs álat lennē jesz, kár, hods e bal lábávje hátu uny-nyira kaszál.* 3. 'vonaglik (pók kihúzott lába)'. Sz. *lėkaszál.* — L. még: elkaszál, megkaszál.

kaszálás ~ fn. 1. 'növénynek kaszával való levágása'. *Mug ha Isten segit, jefodcs e kaszálás.* 2. 'lekaszált terület'. *Uzokra e kaszálásokra má rá lehet hajtanynyi e marhát.* Sz. *hajdınakaszálás, lúherkaszálás, soarıkaszálás, szjėnakaszálás.*

kaszáló *kaszály* (-t, -ja) fn. 'szénatermő hely'. *E kaszályoknak nēm árt, ha kü is mēdzs rájok e víz.*

kaszaörv ~ (-et) fn. 'kaszakarika'. **kaszás** ~ (-ok) fn. 'kaszáló személy'. *É kaszást mēk kē dzsüöznyí ē moarokszędűnek.*

kaszatok ~ fn. 'a fenékö tartója'. Nr. A kaszatok többnyire fából készül, faesztergályos munkája. A szarvból vagy bádogból készített kaszatok kivételesen ritka. Kaszálásakor derekára kötve viseli a kaszást. Allandóan kell benne lennie egy kevés víznek is. Munka közben egy kis fűesomót dugnak bele a fenékö mellé, hogy hajladozás közben a fenékö ki ne essék.

kaszli ~ (-t) fn. 'konyhaszekrény'. *Tėd be e fazikat e kaszliba!* — L. még: falkaszli.

kasza *kássza* (-t) fn. 1. 'pénztár (üzletben)'. *Ha sokam vannak, maga*

ízsz beül e kásszába. 2. 'pénzszekrény'. Szombat este nem vjotak othon, e kásszát kírámuták ez utvovoy krajódrig. — L. még: **krankkassza**, **spórkassza**.

katroc *gatvyc* (-ot) fn. 'ketrec'. Valami *gatvycot* majd ütök öszö e nyíllaknak.

kaucsuk *koacsuk* ~ *kuacsuk* fn. 'ua.'. Sz. *koacsugbaba*, *kuacsuklabda*.

káva *kába* (-ja) fn. 'kútkáva'. *E kut kábáját is mék kē csinátatnyi, mer miég valamélig dzserég beleesik.* — L. még: **kútkáva**.

kávė *kávię* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *káviędarátv.* — L. még: **árpakávė**, **fűgekávė**.

kávés *káviész* I. fn. 'a kávéház tulajdonosa'. *E káviészná lēhed vőnyyi vovcsvovon hasznát kárcsát. Hasznád, de azięr miég egisz vov.* II. mn. 'kávėval beszenyezett'. *Mi csinátát! Mint káviész lett e ruhád!* Sz. *káviészcsiészze*, *káviészskalán*.

kazal *kazva* ~ *kazoa* (-t, -ja ~ *kazuja*) fn. 'egy esomóba rakott nagy mennyiségű széna vagy szalma'. *Mi inkáp csak e buzaszvómát szoktok kazoga raknyi, ez árszvómát mēg e zapszvómát mēgētessék, e rozsbu mēg zsuppocs csinánunk.* Sz. *szvómakazog*, *szięnakazog*. — L. még: **boglyakazal**, **szőgletes kazal**.

kazalos ~ fn. 'az a személy, aki a kazlat rakja'. Megj. Viszonylag újabb és ritkább használatú szó a nyelvjárásban. — Vö. **kazalrakó**.

kazalrakó *kazvgrakov* fn. 'az a személy, aki a kazlat rakja.' — Vö. **kazalos**.

Kázmér *Kozmor* (-t, -ok) esn.

kecmereg *keszmerėg* (-rėksz, -rgėtt) tn. i. 'csatangol, kódorog'. *Hun e fėnőbe kezszmerėg anyátok má mēgin!* **kecskebak** *kecskebak* fn. 'a kecske hímje'.

kecskerágó *kecskerágv* fn. 'egy fűzfaféleség'.

kecskerikató *kecskerikatv* fn. (tréf.) 'saláta'.

kedd *kedd* ~ *kedėd* fn. 'ua.'. *Hetfėnre vacs kedėdre várdzsák haza.* —

Tė is kedėd napcsán születtė.

kefe *kefi* fn. 'ua.'. Sz. *cipőkefi*, *ruhakefi*, *kefıl*, *kűkefıl*, *lėkefıl*. — L. még: **gyökėrkefe**, **sikárkefe**.

kėgli l. **kugli**

kėglizik l. **kuglizik**

kehe *kehi* fn. 'egy fajta lóbetegség'. Sz. *kehis*. — L. még: **szamárkehe**, **szamarkehe**, **szarakehe**.

kehel *kehıl* tn. i. 'kőhög'. *Mi vam velet, hodsz egisz nap kehűsz?*

kehicsül l. **kőhėcsel**

kėk *kık* mn. 'ua.'. Sz. *sőtűkık*, *vılágoskık*.

kėkgalic *kıggalic* 'rézgalic (<a gabona csávázására használt szer>').

kėkk *kėkk* ~ *khėkk* (-en) mn. 'arrogáns, szemtelen'. *Ojjan khėg vjot ogz e szarov kőlköl!*

kėkvirág *kıgvırág* fn. 'búzavirág'.

kelep ~ (-ėt) fn. 'a kasza megalapálására szolgáló rövid nyelű, viszonylag súlyos fejű kalapács'. Nr. A kelep feje szimmetrikus alakú, a nyél mindkét oldalán azonos súlyú, a közepétől arányosan vékonyodik, a két vége kb. 4–5 mm vastag és domború felületű.

kell *kė* ~ *kėll* (*kėllessz*, *kėllėtt*, *kėlennė* ~ *kėjek*) tn. i. 'ua.'. *Nekėm iszė nēm kėllessz!* — *Haza kėjek mēnyyi.*

kelt *kėjtt* (-et) fn. 'sült tészta'. *Hvovnapra, ha masınázunk, kėjek sőt-nēm valami kis kėjttet.*

kelt tészta *kıjtt tıszta* fn. 'sült tészta'. *Valami kıjtt tısztat csinálók.*

kemény *kėmın* (-ebb, -en) mn. 1. 'szilárd, nem hajlékony'. *Igėn kėmın e kaszám, nēm vjv kalapányi.* 2. 'nagyon hideg'. *Esztendıjők úta nēm vjv ijjen kėmın tıjł, mind ez ıdejı.* 3. 'szigorú'. *Igėn kėmın embėr ez uv mestėr.* 4. 'erős, határozott'. *Aszonta e bırvv, csak kėmınen öszö kė lėnnyi (= öszze kell fogni).*

kémény *kėmın* (-t) fn. 'ua.'. *Rıgėn e hıst e kemıbe fıstıtık, nēm vjv fıstıtıjv mēg mı.*

kéménykotró *keմinkotrıv* fn. 'kéményseprő'. — Vö. **kéménytisztogató**, **kormos**, **koromtisztító**.

kéménytisztogató *kemintisztogató* fn. 'kéményseprő'. — Vö. **kéménykotró**, **kormos**, **koromtisztító**.

kemimmoag l. **köménymag**

ken *keny* (-*ék*, *kensz*) ts. i. '⟨a kocsis tengelyét⟩ kocsikenőccsel bemázolja'. *Né mennyi oda apáthó, mikor e szekeret kenyi!* 2. '⟨lágy anyagot⟩ vékony rétegben úgy tesz rá valamire, hogy hozzátapadjon'. *Kenyek é kizs vaját e kenyeredre. Jwy? Sz. bekeny, mēkkeny, rákeny.* — L. még: **össze-ken**, **szekérkenő**.

kendő *kendő* (-*t*, -*jő*) fn. 'törülködő'. — *Mozs még jwł e kezedet, mer összökoszulod e kendőit!* — L. még: **keszkendő**.

keneg *kenyeg* ts. i. 'óvatosan ken vmit vmivel'. *Maga szokta kenyeggetnyi e lábát oavv akenyűcsje, emi doktor rōndüt neki.*

kenőcs *kenyűcs* (-*öt*) fn. 'ua.'. *Maga szokta kenyeggetnyi e lábát oavv e kenyűcsje, emi e doktor rōndüt neki.*

kényelmes *kinyelmes* mn. 1. 'olyan ⟨bútor, lakóhely, lábbeli stb.⟩, amely kényelmet ad. 2. 'kimért mozgású, lassan dolgozó ⟨személy⟩'. *Igēn kényelmes e dologba, nēm kē finyi, nēm tōri ősszō magát.*

kenyér *kényiēr* (*kényeret*, *kényerenk*) fn. 'ua.'. *Nem is tudom, mi lehet e lisztje, szalánnás lett e kényiēr.* *Megj.* A birtokos személyragos alak a mindennapi beszédben *kényerenk*, de a miatyánkban csak *kényerünket*. **Sz.** *kényiērből, kényiērhéjj.* — L. még: **pekkenyér**.

kényeres *kényeres* mn. 'olyan, aki nagyon szereti a kenyeret'. *E' kissebbik [ti. gyerek] nálunk is igēn kényeres.*

kényérgabona *kényiērgabona* fn. a búza és a rozs összefoglaló neve. *Ez embēr ūdzs gazdákodik, hozds e kényiērgabonája legaláb még lēdzsēn, de azifēr zabot is vetnünk.*

kényérmorza *kényiērmorza* fn. 'ua.'

kényes *kinyēs* mn. 'nyafogó, finnyás ⟨gyerek⟩'. **Sz.** *kinyēskeđik.*

kényeztet *kinyēsztet* ts. i. '⟨gyereket⟩ nagyon óv mindentől; túlságosan a kedvében jár'. *Ūcs kinyēszteti oaszt e liánkát, mind valami kisaszszont.* — L. még: **elkényeztet**.

kép *kip* (-*et*) fn. 1. 'bekeretezett festmény, fénykép'. 2. (rossz.) 'arc'. *Vwot neki kīpē mēg idēzszūnyi.* — L. még: **fénykép**, **teleképű**.

kepe *kepi* (-*t*, -*k*, -*jē*) fn. '10, néha 10–15 kévéből összerakott gabonacsomó'. **Nr.** Rozsból többnyire tíz kévét raknak egy kepebe. Ebből kilen-cet négyzetes alakra felállítanak, a tizediknek a törzsét egy kissé szét-hajlítják, és a felállított kévét tetejébe húzzák. A többi gabonát inkább „keresztkepe”-be rakják, itt a kévék száma lehet tíznél több is. — L. még: **állókepe**, **keresztkepe**.

képed l. **elképed**. *Megj.* A szó csak ebben az igekötős összetételben ől a nyelvjárásban.

kepél *kepil* (-*ék*, *kepisz*, *kepit*) fn. 'gabonakévéket kepebe rak'. *Elűösszōr csek kötōzzünk, majd e vigin kepinünk.* — *Kērēzbe kepil 'a kévéket olyan kepebe rakja, melynek alaprajza egyenlő szárú kereszt alakú'.* — *Pabba kepil 'a kévéket kúp alakú kepebe rakja össze'.* — L. még: **össze-kepél**.

kepélés *kepilis* fn. 'a kévéknek kepebe való összerakása'.

képes *kīpes* mn. 'olyan, hogy vmit meg tud tenni ⟨többnyire rossz értelemben⟩'. *Ez ijēm fakabunt mindēzre kīpes!*

képviselő *kīvwīselő* fn. 'a tartományi gyűlés, ill. az országgyűlés választott tagja'.

kibzel *kībzēl* ts. i. 'ua.'. **Sz.** *kībze-lőđdik.*

kér *kīr* ts. i. 'ua.'. **Sz.** *jekīr, kīrēget, kīris, kīrwīny, kīrwīnyēz.* — L. még: **megkér**.

kérd *kīrd* (-*ēm*, *kīrtem*) ts. i. 'kérdesz'. *Qasz kīrtem tūled, hum vwotá.* — *Idēsapám oaszt kīrdi, hozds nēm vwona-i ē kis idējē Sándor báccsi-*

nak jedzsünyi hozzánk. — L. még: ki-kérd, megkér.

kéreg *kírég* (*kírget* ~ *kiérget*, *kírgé* ~ *kírgé* ~ *kiérgé*) fn. 1. 'fának a külső héja'. 2. 'lábbelinek a hátsó, keményebb része'.

kerék *keriék* (*kereket*, *keréké*) fn. 1. 'kerékpár'. *Id van öt percre, de azígr kerékém mézds.* 2. 'kny.'. Sz. *biciglikeriék*, *szeikiérikeriék*, *taligakeriék*.

kerékagy *keriékadz* fn. 'a kerék középső része'.

kerécsapa *keriékcsapa* fn. 'keréknyom'. *Jerre künék jw essüj léhetté, e kerécsapába még áll e víz.*

kerékezik ~ tn. i. 'kerékpáron megy'. *It kerekézett ez uton lénék.*

kerékszög *keriékuszg* fn. 'a függőlegesen kifűrt tengely végébe tett erős vasszeg, amely megakadályozza, hogy a lős lecsússzék'.

keres ~ (-ék, -é ~ -él) 1. ts. i. 'kutat valamit'. *Ha jéhántad e holmidat, kereszd még!* 2. tn. i. 'jövedelme, fizetése van'. *Mas má e liánya is keres.* Sz. *mökkeres*. — L. még: hazakeres.

kereset ~ (-ét, *kereseccsé*) fn. 'fizetés, jövedelem'. *Hát osztá mēnyei e keresetéd?*

kereskedik *kereskédik* ~ *kereskészik* (-ék, *kereskécc* ~ *kereskészé*, *kereskédett*, *kereskēnné*, *kereskēddz*) tn. i. 'üzletel vmivel'. *Ez ura mindēnje kereskédik, jár vásárru vásárra, ez asszom még, van oaz e kizs buoddzok, uabba van.*

kereszt *kérészt* (-ét, *kérészcscé*) fn. 1. 'húsز kévényi gabonamennyiség'. *E rosz még e buza ez idjēn kérészcscé köblid biztossam mégaddza.* 2. 'teher'. *Nacs kérészt edzs asszonyon edzs ijjem firfi.* 3. 'két egymást derékszögben metsző vonal, ill. ilyen alakú tárgy'. Sz. *kérésztapa*, *kérésztanya*, *kérészdzserék*, *kérésztül*, *mökkérésztül*, *kérésztülis*, *kérésztüljő*. Nr. Felsőőrben — más vidékek nyelvhasználatától eltérően — a „kereszt” (1. jelentés) és a „kepe” fogalma lényegében független egymástól. A „kereszt” kizárólag a

kévké mennyiségére utal (20 kéve), a „kepe” pedig bizonyos mennyiségű, a helyileg szokásos formában összerakott kéve. „Állókepe” esetén (ez mindig 10 kéve) két kepe egy kereszt ugyan, de „keresztkepe” esetén (ez 10—15 kévből állhat) az ilyen jellegű megfelelés már nem áll fenn.

keresztesfenő *kérésztēsfenjő* fn. 'erdeifenyő'.

keresztfa *kérésztfa* fn. 'a borona egy-egy rúdja, melybe a fogak vannak verve'.

keresztkepe *kérészkepē* fn. 'olyan kepe, amelynek alaprajza egyenlő szárú kereszt alakú'.

keresztvas *kérészdvas* fn. 'az eke két szarvát összekötő vaspálca'.

kerét l. **megkér**

keringől *keringjöl* tn. i. 'madár' a levegőben nagyobb köröket leírva repül; kering'. *Nizd, ot fēnd magassan hodzsan keringjőnek e sassok!*

kérő *kiriűj* (-t, -jő) fn. 'a völégény násznagya'.

kérődzik *kiriűddzik* tn. i. 'marha' evés után emésztéshez az ételt újból megrágja'.

kert ~ (-ét, *kercsé*) fn. 1. 'kerítés'. *Mjēr mászo jē mindig e kentre?* 2. 'gyümölcsös vagy veteményes kert'. *Hātu e kerbe sok wma termēt tavoa.* Sz. *kertajtjw*. — L. még: **kiskert**.

kertbenéző *kerbenizjő* mn. 'kancsal'.

kertel *kertül* tn. i. 'kerítést készít'. *Nēm mēntem jwkkor, ippék kertütek.* — L. még: **bekertel**, **elkertel**.

kertész *kertisz* fn. 'ua'.

kertnyitás ~ fn. 'nyári kerti mulatság'.

kerül ~ (-ök, *kerüsz*) 1. tn. i. 'kitér az útból'. *Ha szekiérje mász, vidzsász, hodzs mindig jobra kerüjj.* 2. 'jut vhová'. *Ez iteni leginék min Nímētországba kerünek katonának.* 3. 'vmilyen ellenértékkel kell viszonzni'. *Sok pinzbe kerül ez ijjesmi.* 4. ts. i. *kerül vkit* 'kitér a vele való találkozás elől'. *Múta összvoesztek, úcs kerüli, mind eb e szarát.* — L. még: **bekerül**,

elkerül, felkerül, kikerül, lekerül, összekerül.

kés *kjës* (-t, -ë) fn. 'ua.'. — L. még: nagykés.

kese *kesse* 1. mn. 'olyan (téhén), amelynek szóróben fehér alapon zsemlyebarna színű foltok vannak'. 2. fn. téhénév.

keseredik 1. **elkeseredik**, **megkeseredik**. Megj. A szó csak igekötős formában él a nyelvjárásban.

keserít 1. **megkeserít**. Megj. A szó csak igekötős formában él a nyelvjárásban.

keserű *köserüő* (-t, -n) mn. 'az epéhez hasonló ízű'. *De ronda köserüő jez ez orvosság!*

keserűlapu *köserüőlapu* fn. 'egy fajta gyomnövény'.

keserves *kösesves* (-sen) mn. 'ua.'. *Mjög még is sajnátam, ojjan kösesvesen rijott.*

késik *kisik* tn. i. 'ua.'. Sz. *jekisik*, *mökkisik*.

késő *kisüő* mn. 'ua.'. *Kisüő este értünk haza.*

később *kisebben* hsz. 'később'. *Kisebben ádszukje kesztek lüdzönyi.*

későn *kisen* hsz. 'ua.'. *Néhodzs mjgin ojjan kisen dzsere haza, min ténnap!*

kész *kisz* (-ën) mn. 'ua.'. *Kjörd mjg e Sándor bácsitu, mikor lesz kisz e cipüöm.*

készít *kiszit* (-ëk, -essz, -ëtt) ts. i. 1. 'csinál, összeállít vmit'. *Maj mindzá kiszitëk ë kis uszonát.* 2. 'öltöztet (gyereket)'. *Hadd anyádat, látot, hodzs e liánkát kisziti.* Sz. *jekiszit*. — L. még: felkészít, összekészít.

készendő *keszkendüő* (-jő) fn. 'keszkenő'.

keszkenő *keszkönyüő* (-t, *keszkönyejő*) fn. 1. 'fejkenő'. 2. 'nagykenő, vállkenő'. — L. még: fejkeszkenő, nagykeszkenő, zsebeszkenő.

kesztyű *keszti* (-t, -jő) fn. 'ua.'. *Hát nem jevesztëttë jez e kölkök e fiël kesztiüt?*

készül *kiszül* tn. i. 1. 'öltözik'. *Várdzs ë kicsint, e liánka is kiszül, në*

haddz sok ithon. 2. 'munkában van, dolgoznak rajta'. *Na, kiszül má e szakasztu?* 3. 'szándékozik vmit tenni'. *Má hetek óta kiszülök jemënyü, de nëm vjot rá üdüöm.* — L. még: felkészül, összekészül.

kéve *kivi* (-t) fn. 'összekötött gabona-, illetőleg szalmacsomó'. *Ë kivi buza.* — *Ë kivi zsuppot kirt.* Sz. *árpakivi, buzakivi, roskivi, zapkivi.*

kéveadó *kiviaduo* fn. 'az a személy, aki csépléskor a kévéket a cséplőgép asztalára rakja'.

kévehányó *kivihányuo* fn. 'az a személy, aki nagyobb gépekkel történő cséplés esetén a kévéket a gép asztalára dobálja'.

kévehányó villa *kivihányuo vëlla* fn. 'nagyon hosszú nyelvű, két ágú vasvilla'. Nr. A villa ága kb. egy arasznyi. Ezzel a villával szokták rakodáskor a kévét a mezőn föladogatni a szekérre.

kévehordó *kivihorduo* fn. 'az a személy, aki kapéléskor a kévéket egy csomóba összehordja'.

kévekötó *kivikötüő* fn. 'az a személy, aki aratáskor vagy zsüpkészítéskor a kévéket köti'. — Vö. kévekötózó.

kévekötófa *kivikötüőfog* fn. 'kb. 30–40 cm hosszú, jó hüvelykujnyi vastag fapálca, mellyel a kéve kötelét megkötik'. Nr. Faesztalgályos szokta készíteni, többnyire bizonyos egyszerű rovátkaszerű díszítő elemek is találhatóak rajta.

kévekötózó *kivikötüőz* fn. 'az a személy, aki aratáskor vagy zsüpkészítéskor a kévéket köti'. — Vö. kévekötó.

kevény *kevi* mn. 'rátarti, gögös'. *Ojjan kevi, hodzs má ez embër köszönyisüt is alik fogaddza.*

kever ~ (-ëk, -sz, -t) ts. i. 1. 'földet' vetés előtt, másodsor megszánt'. *Ë süreji füüdet kevernyi kël, mer fiëlába [= fél állban] van.* 2. 'vegyít vmit vmibe'. *Ën tisztán rozs lizdbü süötöm e kënyeret, nëm keverëg bele sëmit.* 3. 'kavar vmit'. *Keverd e*

rántást, *mer léig!* — L. még: **bekever**, **keverőszántás**, **megkever**.

keverésél *kevercsiél* ts. i. 'keverget vmit'. *Valami rozsl lábozszba kevercsiéd valamit. Sz. mőkkevercsiél.* — L. még: **összekeverésél**.

keveredik l. **felkeveredik**

keverés *keveris* fn. 'földnek vetés előtti, másodszori megszántása'. — Vö. **keverőszántás**.

keverőszántás *keveriőszántás* fn. 'földnek vetés előtti, másodszori megszántása'. — Vö. **keverés**.

kevés *keves* (-*set*, -*sen*, -*sebb*) mn. 'ua.'. *Idiēn igēn kevezs gabonánk termēt.*

kevi l. **kevény**

kéztülső *kjēsztiūsü* I. mn. 'a rúd bal oldalára fogott <tehen>'. *E kjēsztiūsü tehenēt sántit?* II. fn. 'a rúd bal oldalára fogott tehen'. *E kjēsztiūsü, ugn nēm, de e bērázdás igēm fil e motortu.*

kézvonó *kjēzvonv* fn. 'kétnyelű vonókés'. *E kapa nyelūt szoktok kjēzvonvovē mēkfaragnyi.*

khégli l. **kugli**

khéglizik l. **kuglizik**

khékk l. **kekk**

ki l. **akárki**

ki² *kü* hsz., ik. 'ua.'. *Hog mész?* *Kü ez udvarra.* — *Idēsanya, dzsüjjon kü, mutatog valamit.*

kiad *kiad* ts. i. 1. 'földet, házat' *bérbead*. *Maga nēm gazdákodik, kü mēg nēm tutta annyi [ti. a földet], osztám mas csek hever mindēn.* 2. 'jogos részt a vagyonból' *átad*. *Aszonta ez apca, hodzs ez annya rīsūt küaddza neki [ti. a lányának].*

kialkuszik *kjūgkkuszik* ts. i. 'egyeségkötéskor vmit kiköt a maga részére'. *Kjūgkkutta magának, hocs kap mjēk kjēt kila hust is.*

kiált *kiját ~ kját* (-*ok*, *kijáce ~ kjáce*) tn. i. 1. 'hangosan, teli torokból szól'. *Oakkorát kjátot, hodzs mēgkjētem.* 2. 'hangosan mond vkinek vmit'. *Kjájacs apádnak, hodzs dzsüjjon ēnnyi.* — L. még: **megkiált**.

kiáltoz *kijátöz ~ kujátöz* tn. i. 'kia-

bál. *Hogassatok má, nē kijátözatok, iszē mēksiketülök.*

kiarat *küarat* ts. i. '(<növény> sarlóval kimetsz'. *E konkut min küarattam e buzábu.*

kiás *kiás* ts. i. 1. '(<krumplit> kapával kiszed'. *E Dzsēpüögbe kiástátok má e kurumpüökot?* 2. '(<fát> ásással kidönt'. *E swgor kiásta oaszt e nac szárož dijwóját e ház eljütt.* 3. 'ásással kimélyít vmit'. *Küásták ez árkot eljütt-teng, de nadzsom má lét.*

kibarázdog *kübērázdog* ts. i. *fjüdet* *kübērázdog*: 'szántóföldön a boronálás után a barázdát ekével kimélyíti'. *Jeszt e dombos fjüdet jw kü kē bērázdunyi, külömbe jēhordza e viz.*

kibékül *kübikül* tn. i. 'haragot, ellenségeskedést kölesönösen megszüntet'. *Sokájik haragba wjotag, de ē pár esztendejē kübikütek, mas mēg má igēm öszö is járnak.*

kibélel *kübijüllul* ts. i. 'béllel ellát vmit'. *E fjüdvermēt jw kü kē bjüllünyi szwomávie, hodzs e rjēpa mēg nē faddzson.*

kibicsaklik *kübicsaklik* tn. i. 'kificamodik'. *Rosszu lipēt, osztá kübicsaklott e lába.*

kibököd *kübökköd* ts. i. 'kiszurkál <pl. aszatot a vetésből>'. *Mēnnyeték fjē, nizziték mēg e csapotaji vetist, ha vam bendē uaszod, bökköddzsiék kü!*

kicsap *kücsap* l. ts. i. *rozst kücsap*: 'rozson, <ritkábban búzán> a csapás munkáját elvégzi'. *É pár kivi rozst kücsapok kötjēnek.* — *Jeszt e kis rozst mjēk kücsapocok, osztá csináhatunk kötelet.* 2. 'ostorral kiüt <pl. szemet>'. *Csek uaddik csaboddsz it, mjēk kücsapod valakinek e szēmít.* 3. 'iskolából kitilt vkit'. *Fűsüölwibe jart oskolába, de kücsapák.* 4. tn. i. '(<folyó> a medréből kilép'. *Itt alw, e Szabw Lajosjēkná má kücsapott e Pinka.*

kicsiny *kücsin* mn. 'kicsi'. *Mēkora e dzerékē? Mjēg nadzsos kücsin, pár hwnapos, ha lehet.*

kiesipkésül *kücsikkjēsül* tn. i. '(<kasza éle kalapálás után>) kitörede-

zik, s ezzel cikk-cakkossá válik'. *Igën kemën e kaszám, min kücsikküjsüt.*

kücsirásul kücsirásul tn. i. 'nedves helyen tárolt szemes terménynek, télire eltett répának, krumplinak) a csirája kinő'. *Ha mők sokáig ijjen üdű lössz, e kepik min kücsirásunak.* — Vö. **kücsirázik**.

kücsirázik kücsirázik tn. i. 'nedves helyen tárolt szemes terménynek, télire eltett répának, krumplinak) a csirája kinő'. — *E kurumpi úcs kücsirázot, hodzs alig lehet szüszédnyi.* — Vö. **kücsirál**.

kücsorbul kücsorbul tn. i. 'esorba lesz'. *Ugbaa köllët hannom e kaszálást, mer beleváktam ë kübe, osztán kücsorbut e kaszám élë.*

küdob küdob ts. i. 1. 'esépléskor négy-öt keresztnyi gabonát, egy hajtás-t a pajtafiából a pajtába) a eséplés színhelyére kirak'. 2. 'állásából kitesz vkit'. *Ez állásábu küdopták, még be iz zárták.* 3. 'pénzt) feleslegesen kiad'. *Mindën héjjáavalósságra küdobdza e pinzi.* 4. 'dobással kiüt vmit'. *Kü në dobd ez ablakot!* 5. 'kikerget vkit vhonnan'. *E dzserékék jemëntek köszöntennyi, oaz e vír ronda mők küdopta úket.*

küdobás küdobás fn. 'esépléskor kb. négy-öt kereszt gabonának, egy hajtás-nak a pajtafiából a pajtába, a eséplés színhelyére való kirakása'. *Mők köt küdobás, osztán vígesztünk.*

küdobol küdobul ts. i. 'a kisbfró) figyelemkeltő dobverés után kihirdet vmit'. *Küdobuták, hodzs e kúcsákt mők kö kötnyi.* Sz. küdobutat. Nr. A községi hirdetéményeknek ilyen módon való közzététele már megszűnt.

kügyel küddzel ts. i. 'magról vetett palántát) megritkít'. *Ha nëm ëddzelëm kü e bürgëndipalántot, soha még nëm nyűl.*

küerget küerget ts. i. 'sorban kienged (pl. disznókat az ólból)'. *Erëgest kü e disznókat, hat futkozának.*

küereszt küereszt ts. i. 1. 'állatot) zárt helyiségből kienged'. *Ereszt kü e*

mugglyot! — *Bezárta ez ajtyot, nëm akarta küeresztennyi* [ti. egyik gyerek a másikat]. 2. 'vkit a börtönből kienged'. *Bezártág, de pár hÛtre rá küeresztëttik.* 3. 'ruhan hajtást) kibont'. *E kikküden hátu küeresztëm e hajtást.*

küfacsar küfacsar ts. i. 'kicsavár (pl. vizes ruhát; citromot)'. *Jw kü kö facsarnyi oaszt e ruhát, mer nëm szárod még.*

küfagy küfadzs tn. i. 1. 'fagy miatt kivész'. *E vetis jebbe e hïdek tiÛlbe alikha kü nëm fadzott.* 2. 'nagyon átfázik'. *Na, mast jwöl küfatatok!*

küfarag küfarag ts. i. 'ceruzát, palavesszót) kihégyez'. *Nekëm mindig e papa szokta küfaragnyi e cëruzámat, igën szípën tutta.*

küfej küføj ts. i. 1. 'tehenet) úgy fej meg, hogy az a tejét teljesen leadja'. *Ez üfföjűös tehent im mindig jwöl küføjöm, mer mégdagad e tiűdzsö.*

küfësül küfësül ts. i. 'haját) igen alaposan, gondosan megfësül'. *Majd in küfësülöm e hajadat, mer má igën goboncos.*

küfizet küfizet ts. i. 1. 'örököszt) az örökség helyett pénzzel kielégít'. *E legüdüssebb ádvettë e törökot, házot, e többt mők küfizettë.* 2. 'tartozást) kiegyenlít'. *Aszonta, ez idÛëm má küfizeti mindën adwósságát.*

küfog küfog ts. i. 'igavonó jószágot) a szerszámból kiszabadít'. *Alik tuttaam küfognyi, má szakatt is e essüö.* **küfö** küföül tn. i. 'átmelegszik, felhevül'. *Uaz e fűjjesz szüna úk küföött, egisz forrw vjot.*

küfrassol küfrassul ts. i. 'kikerdez vkit'. *KÛrtë [= kérdezte] tiűlö e Fäblán Julü, hodzs mÛr nëm engedÛ je e liánkát ez öregannyáho, aszonta: minek, hoos küfrassujja?*

küganajoz küganajoz l. ts. i. 'jóság alatti területet) a trágyától megtisztít'. *Tënnab ganajosztam kü e disznókat ajját.* 2. tn. i. 'az állatok fekvőhelyéről a trágyát kitakarítja'. *Ganajosz kü e tehenëk alw, csupa macsola ez ajjok!*

kühajt¹ *kühajt* ts. i. 'jóságot, baromfit stb.) kiterel, kikérget vhonnan'. *E tikog beméntek e kerbe, hajcsátok kü őket.* — Vö. **hajt¹**.

kühajt² *kühajt* ts. i. 'sarjadzik, rügyezik'. *E madzsraru má egisz szípen kühajtott.* — Vö. **hajt³**.

kühány *kühány* ts. i. 1. 'jóság alatti területet) a trágyát kiszórva kitisztít'. *Ha valaméliktek rátr, hánnya kü e disznok ajját!* 2. 'kirókáz vmit'. *Kühánta ez egiz vacsorát.* 3. 'kalászba szökken'. *Kühánnya e fejít.* — *Ojjan szib züjöd ez egisz mezdüj, e rozs még e buza má e fejít is kühánta.*

küharangoz *küharangoz* ts. i. 'halottat) harangszóval elbúcsúztat'. *Szegim Böcskört is küharangozták.* *Megj.* Az ige csak többes sz. 3. sz.-ben használatos.

küherél *küherül* ts. i. 'malacot, disznót) kimiskárol'. *Aszonta e Marcim bácsi [= Marcin 'Márton'], hodzs jedzsün, osztá küherüli e malacokat.*

kühirdet *kühirdet* ts. i. *kühirdeti őket:* 'a fiatal pár házassági szándékát (a pap) a szószékről közli'. *Mas má harmaccor hirdetté kü őket e tisztelendüj ur.*

kühull *kühull* tn. i. 'kiszóródik, kipotyog. Igén szároz e gabona, mën kühull e szemé.

kühúz *kühuz* ts. i. 1. 'szivattyús kútból a vizet) jól kiszivattyúzza'. *Husz kü e kutat, lédzsën jw firis e viz.* 2. Ebben a szerkezetben: *kühuzza e disznok ajját* 'kitakarítja (a disznók alól a trágyát)'. 3. 'kny.'

küirt *küirt* ts. i. 1. 'aljövényzetet a szálas erdőben) teljesen kipusztít'. *E bokrokat má küirtottok, még é pár fát ké kívágnyi.* 2. 'kipusztít vmit'. *E vogrikat mirgüzët tojásje egissze küirtották.*

küjár *küjár* tn. i. 'szekérrel) ki-megy'. *Ojjan szük e ajmfoarcok, szekiérje alig lehet küjárnyi rajta.*

küjebb *küjebb* hsz. 'ua.'

kükalapál *kükalapál* ts. i. 'kaszát, sarlót) kalapáccsal megélesít'. *E dzserék sorraját is jw kükalapáta e apcsa,*

ogz e szegim dzserék még jw jemecetté velé ez ujját.

kükámpol *kükámpul* ts. i. 'a nyelvét kiölti vkire'. *Nëm szabad ijjent csinányi; hodzs merét kükámpunyi e báccsi!*

kükapál *kükapál* ts. i. 'növényt) kapálás közben kivág'. *Mikor eljösször vittem je kapányi e lüinkát, e borsot mën kükapáta, e fújjet még othatta.*

kükérd *kükérd* ts. i. 'kikérdez'. *Na, majd estiére küküjrdëm tüled e lecküjt, osztá ha nëm tudod, akkor fasszus!*

kükörül *kükörül* 1. ts. i. 'vmit kitéréssel elkerül'. *Ha ez uton sár van, kerüt kü!* 2. tn. i. 'vki vmilyen módon olyan idegen városba, más országra jut, amely „kifelé”, tehát kb. nyugati-északnyugati irányban van Felsőörtől'. *Kükörüd Bjudzsbe.* — *Kükörüt Amérikába.* — Vö. **lekerül**.

kükirit *kükirit* tn. i. 'kukorékol (a kakas)'. *Jaj, de furcsán kükirit jez e kis kokas!*

kükli ~ (-t) fn. 'szoknya'. Sz. *ajsjukükli.*

kükopaszt *kükopaszt* ts. i. 'bábot) hüvelyéből kézzel kifejt'. *Estiélük küjt jw zsumpor borsot kükopaszthatok.*

kükotor *kükotor* ts. i. 'kikapar vmit'. *E tikok kükotorták e kiskerbe ez egiz virágot.* 2. 'kályhacsövet) kitisztít'. *Kükotrom e kemence kürcsü [= kürtjét], hátha jobban ig.*

kükörmöz ~ ts. i. 'kikarmol vmit; karmóssal sebet ejt rajta'. *Níz e macska hodzsan kükörmösztü e dzserék kezüt!*

kükükörál *kükükörál* tn. i. (rossz.) 'kiül'. *Jw médzs nekü! Kükükörál e gangba, egiz dilután ot nüzéget, ogz e jw bolond menyecske még mékcsinál mändént.*

külafog *külafog* tn. i. 'kilóg'. *Ojjar rondzsos e nadragdzsa, hocs külafog e valoga.*

küladjul *küladjul* tn. i. 'kifárad'. *Ücs küladjutam e szántázsba, hodzs lë kellött ünöm ez ekire.*

kilép *külip* 1. tn. i. 'lépéseit megnyújtva gyorsan halad'. *Úcs külipétt apátok, alik tuttam mennyi velé.* 2. ts. i. 'lépéssel egy bizonyos területet kimer'. *Várdzsatok, maj külipém, hocs hun is kezdzsék!*

kiló *kila* (-t, -ja) fn. 'ua.'. Hozz é *fié kila* kockacukrótl

kilocsogát *külocsogát* ts. i. 'kilötytyint vmit'. *Igèn telì van e fazik, kü nè locsogazsd e tejet!*

kilométer *kilamèter* fn. '1000 méter'. Szombathel *Űr*ho harmicótt *kilamèter*.

kilométerkő *kilamèterkü* fn. 'az utak mentén felállított, bizonyos helyiségtől való távolságot jelző kőoszlop'. *E hármás kilamèterkü od van e Pátok udalán.*

kilyukad *külikad* tn. i. 'lyukassá válik'. *Külikatt e cipüöm.*

kilyukaszt *külikaszt* ts. i. 'lyukassá tesz vmit'. *Hát jez e büdös kölök nèm külikasztotta e nadrágdzsát!*

kilyukogat *külikogat* ts. i. 'kilyuggat vmit'. *E kotlyos mint külikogassa e tojásokat, nèm is tuom mi csinájjaq velé.*

kimar *kümoqr* ts. i. 1. 'erőszakal kiragad vmit'. *Hád valyóságje kümoqrta e kezembü!* 2. 'szemet erősen csíp'. *Kümoqrdzsa má e szémmet jez e füst.*

kímél *kimül* ts. i. 'ua.'. *Beteg vut, igèn kímüli magát.*

kümetél *kümetül* ts. i. 1. '〈növényt〉 sarlóval kiarat'. *Méqbrètt e Csarítán e borsuq, huqnap jemènek kümetülèlèm.* 2. 'késsel kivagdos vmit'. *Kümetülètem jeszt e szakasztuq rohatt uomát.*

kimetsz *kümecc* ts. i. 1. '〈malacot, disznót〉 kiherél, kimiskárol'. *Id vut e álatorvos, kümeccèttè e moqqluot.* 2. '〈fát〉 kifürészel'. *Kümeccèttünk küjt lábánszaroszt.*

kimetszet *kümeccet* ts. i. '〈malacot, disznót〉 kiheréltet, kimiskároltat'. *Kümeccetèm e moqqluot, osztá mèkhizlajjak.*

kimezsgyéz *kümodzsjèz* ts. i.

'〈két földterületet〉 a mezsgye pontos kijelölésével elválaszt'. *Ez üttilosi erdüöt kümodzsjèzstèk.*

kimustrál *kümustrál* ts. i. 1. 'kijelöl, kiválaszt'. *Vuotunk ez erdüön, kümustrátok e fákat e hászho.* 2. 'kiselejtez'. *Bizo, csek è serek kümustrád dolog vuot* [ti. az árverésen].

künek *künek* hsz. 1. 'kifelé'. *Künek nyomd ez ajuot, uarra nyüllik.* 2. 'kb. nyugati irányban (eredeti jelentése: az országból ki; ez az útirány vezetett ugyanis Magyarországból Ausztria felé)'. *It künek e stájjerokná mindig lehet uomát kapnyi.* — **Vö. benek.**

kinn 1. **otkinn**

kínoz *kinyoz* ts. i. 'ua.'. *Mèqr szèretèt tè mindig e másikat kinyoznyi? Sz. mèkkinyoz.*

künd *künd* hsz. 'zárt területen kívül'. *Kijabájjatok künd ez udvaron!*

kinyú *künyüj* (-ök, -nyüsz, -nyüt, -nyüjjon) ts. i. '〈növényt〉 a földből kihúzgál, kitép'. *Élik puha mast e füöt, kü lehet nyünyi e borsuot.*

küolvas *küolvas* ts. i. '〈vmilyen mennyiséget〉 kiszámol'. *Dí alat küolvasok è tisz kèrèszte valzto kötelet.* 2. '〈könyvet〉 végigolvas'. *Ez im fijam mindèn hüjtèn küolvas è kömvet.*

küpakol *küpokkul* 1. ts. i. '〈áru〉 kicsomagol, kirak'. *E vásárosok má nyuq uorakkor küpokkutak.* 2. tn. i. 'nyersen megmondja a véleményét, ami bántja'. *Csek simfüöt e mënyecsküjt, csek simfüöt, è osztán in is küpokkutam neki, mëgmontam e magamejt.*

küpattoz *küpattoz* tn. i. '〈növények hüvelyes termése〉 pattanva kinyílik'. *Nacs hüstüqbe nèm lehet szèdnyi e borsuot, mer min küpattoz*.

küpékel *küpèkkül* ts. i. 1. '〈tyúk〉 a csőrével kicsipked vmit'. *E tikok mint küpèkkülik e kerbe qaszt e fujatal zszèlátát.* 2. '〈tyúk, kakas〉 a csőrével csípve elvesz vmit'. *Hát qazok e dök tikok nèm küpèkkütik e dzserèk kezibü e kënyeret!*

küpemetel *küpemetül* ts. i. '〈sütő-

kemencét) pemettel kiséper'. *In sütis előt mindik küpemetülöm e kemenciét.*

küpisál küpisál tn. i. 'kisgyerek' az éjjeli edény mellé vizel'. *Pisáj szépén e sérbéllibe, de nehöcs küpisájj!*

küpofoz küpofoz ts. i. 'megpofoz vkit'. *Ha nöm fogod be e szádat, maj jw küpofozlak.*

küpohál küpoháll (-ok) ts. i. 'a kenyértésztából kiszakított, kenyér nagyságú mennyiséget' lisztben megforgat, és kenyér alakúra kiformál'. *Küpohállom e kënyeret, mer má lassam be kë vetnyi.*

küprésel küpérésül ts. i. 'müstöt' kisajtol a törkölyből'. *E törküt këccér küpérésütök, e második is egzisz jw.*

küpuccol küpuccul ts. i. 'kitisztít vmit'. *Ha ez embër lakodalomba mént vmiégren, miég e loqk szérszámát is küpuccuta.*

kürajjegyző kürajjeddzüő fn. 'közjegyző'. *Jeméntek e kürajjeddzüőho, mindzsá át is iratták [ti. a vásárolt földet].*

küramól küramul ts. i. 1. 'kirak vmit vhonnan'. *Jez e dög liánka e ruhát ez yomárijombu, eméddig jelirté, min küramuta e fjüdre.* 2. 'kihord vmit'. *Nekém mindén klumpodat küramud innej láb alw!* 3. 'kifoszt vmit'. *Szombat este nöm vgotak othon, e kásszát küramuták ez utwusw krajcárig.*

küráz küráz ts. i. 1. 'szalmát' csépléskor favillával ráz (hogy a szem kihulljon belőle). 'Úr rázzátok kü uaszt e szymát, hosz szëm në maraddzsom bend!' 2. 'rázással a portól megtisztít vmit'. *Rász kü jeszt e rondzsot!* Nr. A régi kis „masinák” csépléskor a gabonát nem tisztították meg teljesen, hanem a szalmából úgy kellett kirázni a „garmadát”.

kürendel kürendül ts. i. 'vkit paranszóval küld vhová'. *E färjjekek kürendütik utacs csinányi.*

kürepeget kürepeget ts. i. 'kiszagat vmit'. *Rossz e kaszám geráblája, mindik szállokat repéget kü.*

kürug kürug l. ts. i. 'garmadát)

a szalmától a rúgógerelye felhasználásával megtisztít'. *Miég mi jeszt e hajlást kürugdzsok, ez asszonyok rostájjanak.* 2. tn. i. 'befogott ló' úgy rüg, hogy az istrágon is átlép'. *E rudas [ti. ló] kürugott, osztán e rud e lába közzié kerüt.* Nr. A garmadát úgy „rúgják ki”, hogy egy bizonyos mennyiséget a rúgógerelyével a garmadából elhúznak, majd ezt lábbal a gerelye fogai felé rúgják. A fogak között a szem és a polyva, törek átmege, a szalma nem.

kürugás kürugás fn. 'garmadának a szalmától rúgással való megtisztítása'. *Masinázáskor e kürugás e färjjege düga szokot lennyi.* — Vö.: kürug.

kürugja magát kürugdza magát vh. i. 'kitakarózik'. *Kürukta magát [ti. a gyerek], osztá mëkfázott.*

kürukcol kürukcol l. tn. 1. 'vmielyen szervezett egység' kivonul'. *Mikor dzsütt e püspök, e tüzwotwok is kürukcoltak.* 2. 'vki nagy nehezen, köntörfalazva adja elő, mondja el, amit akar'. *Láttam, hodzs akar valamid, de jerrü izz beszüt, oarru izz beszüd, de osztán kürukkuol velé.* — Vö. berukkol.

küszasszony ~ (küszasszont) fn. 1. 'hajadon tanítónő'. *Mi miég e küszasszonho járunk oskolába.* 2. 'nem férjezett, fiatal úri lány'. *Úcs kënyészetik oaszt e liánkát, mind valami küszasszont.*

kü s be kü zs be hsz. 1. 'kb. észak-déli és dél-északi irányban'. *E kü zs be járwo fjüdeket tehenékje nöm lehet szántannyi, mer nöm tunnak ot kümennyi hédzsre.* 2. 'az ajtón ki és be'. *Në járdsz mindig üt kü zs be, egissze kühül e szoba.*

küsdolmány küsdolmán fn. 'melegebb, béléssel ellátott férfi kiskabát'.

küsisér küsis ts. i. 1. 'vkivel megy (hogy védje őt, vagy a tiszteletet megadja neki)'. *Mindik szokta küsisnyi valaki, de mast édzsedi vgot.* 2. 'hatósági vagy fegyveres őrizettel vezet vkit'. *E Jánost mëgint küjt cöndiér küsirté.* Sz. jeküsis, küküsis.

Kísértet kísértet fn. 1. 'kísértés' (csak a miatyánkban). 2. 'ártó szándékú mitikus lény'. *Aszondzsák, ifjű feljű járnak e kísértetek. In iszè miég nèm láttam.*

kisfejsze kisfejszi fn. 'kisbalta; rövid nyelvű, kisebb fejű fejsze'.

kisgereblye kizgëräbla fn. 'gereblye; a fű, a széna összegereblyélésére használt, fából készített szerzőszám'. — Vö.: nagygereblye, tarlógereblye.

küsimfel küsimfül ts. i. 'kicsúfol vkit'. *Azjër ri, mer küsimfütik e töb bijek.*

kisiskolás kisiskolás fn. 'az iskola alsó tagozatába járó gyermek'.

kiskalankó kiskalankó fn. 'a kasza kisebbik fogantyúja (amelyet bal kézzel fog a kaszás)'.

kiskert ~ fn. 'a ház előtti virágoskert'. *E kiskerbe cseg virág van.*

kiskosár ~ fn. 'fűzfavesszőből font, kerek alakú, kétfülű kosár'.

kislájfól küslájfól tn. i. 'a szekereken alkalmazott dörzsféket, a slájfert kiengedi'. *Slájfuj kü, mer nèm birdzsák e loq e szekeret!*

küsmirgliz küsmjergliz ~ küsmjerk-liz ts. i. 'dörzspapírral fényesre esiszol vmit'. *Mama, szipèn küsmjerklizèm e kjesèket.*

küspör küspör ts. i. 'lakást) söpréssel tisztává tesz'. *E szobát má kjeccör küspörtem moq, de jezék e büdös kölkek mindènt összöszemetüneg, de oqdzsom vágom úket.* — Vö. össze-söpör.

küspórol küspogrul ts. i. 'pl. ételből) vmit takarékoságból, fős-vénységéből kihagy'. *Jebbü e gánicäbu küspogruta anyátok e zsirt.*

küsteknö küstekönyjű fn. 'kis alakú teknő, melyben a kisgyereket szokták fürdetni'.

küsül küsül tn. i. 'növény) a meleg miatt kivész'. *E dombossap füddegbe e palánt min küsüt.*

küsszekér küsszekjër fn. 'személyszállításra használt könnyű szekér'. — Vö. bángli.

kiszakaszt küszakaszt ts. i. I. 'a kenyértésztából sütés előtt egy kenyér nagyságú mennyiséget) kiszakít'. *Mènèk küszakasztom e kënyeret, má mëkkèet.* 2. 'kitép vmit'. *Mjër këllèt küszakasztannod oqsz e virágot?* 3. 'elszakít vmit (pl. ruhát)'. *Hun szakasztottat kü e nadrágotat?* — Vö. kizakogat.

kizakogat ~ ts. i. 'a megkelt kenyértésztából egy-egy kenyérnek megfelelő mennyiséget) kiszakít'. *Küszakogatom e kënyeret, mer má mëkkèet e tjészta.* — Vö. kizakaszt.

küzánt küzánt ts. i. 'vmely elvetett növény) szántással a földből kipusztít'. *Küzántottam e lühert, alik këet kü valami beljűllö, nèm lèd vjona beljűllö sëmi.*

kiszli küzli ~ küzli fn. 'gazdasági célokra használt láda'. — L. még: zaboskiszli.

kiszl ~ (-èt) fn. 'a „komat” párnaszerű bélelése'. Nr. A ló nyakán közvetlenül a kiszl fekszik, erre húzzák rá a komat-ot. Felszerszámozáskor a kettő többnyire már össze van illesztve. A párnaszerűen kiképzett kiszl védi a ló nyakát az esetleges dörzsoléstől.

küszöresöl küszörcsül ts. i. 'szür-esölve küszl vmit'. *Na, szörcsüd má kü oqsz e kis kávjét!*

kütállal kütállul ts. i. I. 'ételt) a tábla kimer'. *Kütállutam, dzserték ènnyi.* 2. 'ügyetlenségéből kiönt'. *Nèm kütálluta nekèm jezet e tejét!*

kitép kütlj ts. i. 'kiszaggat vmit'. *Mjèl jött èsnji akarmunk, kü kë tjpnj e fűjjet, mer nèm lássok e röndöket [ti. a krumpliban].*

küitédepeltet küitérbetütet ts. i. 'tanító gyereket az iskolában) büntetésből az osztály elé térdeltet'. *Verekjètek, osztán e tanitujor küitérbetütètè úket.*

kütereg kütereg ts. i. I. 'mozsott ruhát) száradás végett kiterítve kiakaszt vhová'. *Küteregètèm e ruhát, hamaráp szárod.* 2. 'bizalmasabb, kényesebb dolgokat) arra illette-

leneknek elmond'. *Minek ké mindént mindenkinek küterégetnyi!*

kítipor *kütipor* ts. i. 'taposva kinyom vmit'. *Né ugrájj ugzokon e kévikém, min kütiprod e szém!*

kítölt *kütöjt* ts. i. 1. '<zvet kor-sóból> kiönt'. 2. 'kitöm'. *Kütöjt e szarbakat 'a szénászeker négy sarkára helyezett szénacsomók közötti helyet szénával kitömi*'.

kiugrik *küugrik* tn. . 'szántás-kor eke a barázdából' kifordul'. *Jwo mék ké muarkunyi ez eküt, mer mindik küugrik jébbü e kemim füüdbü.*

kiültet *küület* ts. i. '(palántát) melegágyból a szántóföldbe, kertbe kirak'. *Küültették e káosztát, talám má nem lész korán.*

kiüröget *küüröget* ts. i. 'kiürítget <pl. több edényt>. *Küürögettem e tejesfazikakat.* 2. '<mákgubóból a szemet a kupak levágásával> kiüríti'. *Küürögették e mákot, nem léd valami sok.*

kivág *küvág* ts. i. '(fát) úgy távolít el a helyéről, hogy gyöke-reit fejszével elvágja'. *Jeszt e vin körti-át ez üpszje küvágom.*

kiver *küver* ts. i. 1. 'kiüt vmit'. *E szároz gabonának küveri e kasza e szémít.* 2. 'kiüt rajta vmi'. *Küvert e verítik.*

kivérez *küviréz* ts. i. 'vmi úgy megsért vmit, hogy az vérzik'. *Valami sás küvirézté e bokámat.*

kivesz *küvész* ts. i. 'elvesz vmit <pl. a szerszám élet>'. *Jezék e főheny-nyes rítek igen küvészik e kasza élit.*

kiveszik *küveszik* tn. i. 'kipusz-tul'. *Ném tujm mi baja e rozsnak, min küveszik.*

kívül *kül* hsz. 'kb. nyugati irány-ban, a községnek kb. nyugati irány-ban fekvő részén, peremén'. *It lakik ném mésszi, it kül e Vörözsdombon.* — Vö. kinek.

kívülről *küüürü* hsz. 1. 'a külső oldalról, irányból'. *Küüürü ném léd bezárnyi e salut cseg belüürü.* 2. 'kb. nyugati irányból'. *It küüürü, Alhwo felüü csekudzs dzsiütt e sok átuw.* 3.

Csak *küüürü* alakban: 'könyv nélkü!'. *Édzs ijjen hosszi níméd versét küüürü ké méktamunyi.* — Vö. kinek.

kizaboláz *küzaboláz* ts. i. '<lova-kat> a zabolától szabaddá tesz'. *Ha abrakot acc e loagnak, vidzsáz, zabolászt kü üket.*

küzsuppol *küzsuppol* ts. i. '<vkít vhonnan> kitoloncol'. *Aszondzszak, Biédzsbü is küzsupputák.*

klad *klogd* (-ot, *klogddzsa*) fn. 'egybeszabott női felsőruha'. *Rigén e liánkák is min kiküt még réklid visé-tek, moq mék klogddzsoq van.*

klump ~ (-ot, *csa*) I. fn. 'öcska holmi'. *Ha jeszt e sok klumpot je ném rakod, betüzelém.* II. mn. 'vacak'. *Jezeket e klump, töröt szérszámokat má kü kéjge dobányi.*

knájf ~ (-ot) fn. 'dikies <cipész-szerszám>'.

kóe *kwoc* (-ot) fn. 'a megtilolt len és kender ledurvább része'. *Mi e kwocot némigen sztokok mékfonnyi.*

kocogat ~ ts. i. 'kocogtat vmit'. *Müt ké mindig ogszt ez ablakot koco-gatnyi, miék kütöröd.* — L. még: **meg-kocogat**.

kócos *kwoccos* mn. 'fésületlen, rendetlen <haj>'. *Müé ném füsüköc még, iszé ojjan kwoccosz vacs, hodzs. . .*

kocsi ~ fn. 1. 'gyerekkocsi'. 2. 'hintó'.

kocsikas *kocsikog* fn. 'a kissze-kér hátsó felébe helyezett, fűzfavesz-szöböl font, elül nyitott eszköz, amely megakadályozza a felrakott anyag kihullását'.

koffer *kuffér* (-t) fn. 1. 'börönd'. 2. '<női> fenék'. *Jwo nacs kufférdzsa van.*

kófic *kwofic* fn. 'kópé'. *Nacs kwofidz vacs töl!*

kokastora l. **kakastaréj**

kolbász *kwobász* (-t) fn. 1. 'hur-ka'. *Nálunk e kwobászt rískásávig tüütik, de rítkábban zsömlüvéé is.* 2. 'hentes által készített töltött húsárú; felvágott'. 3. 'kolbászhoz hasonló duzzadás a testen <pl. pálcával tör-tént verés után>'. *Ijjen kwobászoq*

vuotak e kis seggin, ehodzsam megvertë ez apcsa. — L. még: húsoskolbász.

koldus *kwodis* (-ok) fn. 1. 'kéregető'. 2. 'nagyon szegény ember'. *Nincs oannak sémijë, ojjan szëgin kwodis, mind e templom egerë.*

koldusszeder *kwodisszedër* fn. 'földiszeder'.

kolera *korëla* fn. 'ua.'. Megj. A szóra már csak az öregek emlékeznek, pontosabb jelentését azonban ők sem nagyon ismerik.

komaasszony *komasszony* fn. 'ua.'.

komat ~ (-ot) fn. 'az a lószerszám, amelyet a ló nyakába tesznek, s amellyel a ló a kocsit húzza'. Nr. Főképpen teherszállításkor használják. — Vö. *kiszt, magyarhám.*

Komját Komihát hn. község Fel-sőr mellett.

komendál *komëndál* ts. i. 'ajánl vmit (főképpen leányt, özvegyasszonyt vki számára feleségül)'. *Aszondzák ez ejsüő feleségit is jëz ez aszszon komëndáta.*

kommunista *komunista*, (rég.) *komünista* fn., mn. 'ua.'.

komótos *komvottos* (-sabb, -san) mn. 'kényelmes'. *Éz idëm má mink së üdz ütessëk, mink is alajja száncsok [ti. a krumplit], sokje komvottossabb.*

kondít *kondít* tn. i. 'harangoz'. *Indujjunk, má harmadikat kondítanak mándzsá, még jeküsnünk.*

konkoly *konku* ~ *konkw* fn. 'Agrostemma githago L.'.

kontorál ~ tn. i. 'hosszasan, nyafogva sir'. *Melegdzség van, oazon kontorának.*

konyak *konyakk* (-ot) fn. 'ua.'. *Nëm is itak mást, csek konyakkot.*

konyhaablak *konyhablak* ~ *konyhaablak* fn. 'a konyhán található ablak'.

konyhaajtó *konyhajtuó* fn. 'ua.'.

kopaszt ~ (-ok, -assz, -ott) ts. i. 'babot' fejt'. *Borsvot kopasztannyi akárki tuthat.* — L. még: *kikopaszt.*

kopasztás l. *borsókopasztás*
koperta *kupërta* (-t) fn. 'levél-

boríték'. *Pappiros tudok annyi, de kupërta nincs itthon.*

kopogat ~ (-ok, kopogacc) tn. i. 'kopogtat (az ajtón)'. *Osztá mijelijüd bemis, kopogas szipën!* — L. még: **fakopogató**.

kopri ~ (-bb) mn. 'nagyon sovány'. *Dzserëkkoromba mándig ojjan kopri vuotam, mintha nëm is ëttem vuona.*

koráz ~ tn. i. 'siet (óra)'. *Valamüt këjek má csinányi jëvvë ez worávë, ëccër koráz, ëccër kisik.*

korbács ~ (-ot) fn. 'fűzfavesszőből házilag font, kb. 50–60 cm hosszú eszköz'. — Vö. **aprószentekel**.

korbácsol *korbácsul* tn. i. 'aprószentek napján (dec. 28-án) fiúgyerek végigjárja az ismerősöket, és fűzfavesszőből font korbáccsal megveri őket, hogy egészségesek legyenek'. Sz. *mëkkorbácsul, korbácsulás.* — Vö.: **aprószentekel**.

korc *kworc* (-ot, -a) fn. 'szoknya-féléknek, gatyának az a hajtásszerű része, amelybe madzagot fűznek (s így erősítik a ruhát a derékra)'. — L. még: **gatyakorc**.

korcsolya *korcsola* (-t) fn. 'ua.'.

korcsolyázik *korcsolázik* tn. i. 'ua.'. *Rigën csek csuszkátak e firfidzserëkëk e Pinkán, ha befadzsod, de má korcsoláznak is, ehun szülëssëbb.*

kordély *kordi* fn. 1. 'rossz állapotban levő szekér'. 2. 'egy fajta két-kerekű közlekedési eszköz'.

kormány ~ (*kormánt*) fn. 'görbe vaslemez az eke hátsó részén, amely a felhasított földet kifordítja'. — Vö. **kormánydeszka**.

kormánydeszka *kormándëszka* fn. 'görbe vaslemez az eke hátsó részén, amely a felhasított földet kifordítja'. — Vö. **kormány**.

kormos ~ (-t) I. fn. 'kéményseprő'. II. mn. 'korommal bekenet'. *Kormos ez orcád. Megj. Főnévként inkább csak a gyermekekkel folytatott beszédben használatos. Gyakori ijesztgető kifejezés: dzsün e kormos.* — Vö. **kéménykotró, kéménytisztogató, koromtisztító**.

kornabék *kornabékek* (-ét) fn. 'borókafenyő'. Nr. Szalonna házi füstölésére gyakran használták a felsőbri erdőkben nem ritka kornabéket, ugyanis igen kellemes ízt ad a szalonnának.

kóró *korroy* (-t, *korraja*) fn. 'ua'.

korog *korrog* tn. i. 'morgó hangot ad <gyomor>'. *Igën ehëzs vadzsok, úcs korog e dzsomrom.*

koromtisztító *koromtisztító* fn. 'kéményseprő'. — Vö. **kéménykotró**, **kéménytisztogató**, **kormos**.

korsó *korsow* (-t, *korsaja*) fn. 1. 'vízeskancsó'. 2. 'agyagból készült, kb. 2—4 literes, a mezei munkáknál használt, gömbölyded alakú víztartó edény'. Nr. A család használta korsó általában bádogból készült. Az egész család közösen ivott belőle. — L. még: **bugyogóskorsó**.

kosár ~ (*kosarat*, *kosara*) fn. 'fűzfavesszőből font, kétfülű eszköz'. — L. még: **ebédhordó kosár**, **fűzfa-kosár**, **kiskosár**, **nagykosár**, **szakakosár**.

kóstál *kwostál* (*kwostát*) tn. i. 'kerül vmibe'. *Úasz mëkkjürdëszhetët tülö, mít kwostál.* Megj. A szó szinte kizárólag a *mít*, *mënnjüt* tárgyragos alakokkal, ritkábban a számjelzős sil-ling szó tárgyragos alakjával (pl. *ödven silingët*) fordul elő, de mindig alanyi ragozású.

kosz ~ (-t) fn. 1. 'herefojtó aran-ka'. 2. 'piszok'. *Ez embër ragad e kosztu.*

koszorú *kaszarwo* (-t) fn. 1. 'fenyő-gallyból készült, virágokkal megtűz-delt, kerekded vagy tojásdad alakú fűzér'. *Teli van e siërdzsa kaszarwové.* 2. 'menyasszonyi fejdísz'. *Rigën e liányok mint kaszarwové esküttek.* 3. 'kór alakú hajfonat'. *Kaszarwoha fony-nya e haját.* 4. 'hagymafonat'. *Vam mëg ëlig vöröshajmám, adok ë kaszarwové.*

koszorúfa *kaszarwofog* fn. 'a fal tetején körben fekvő gerenda'.

koszorúslány *kaszarwošliány* fn. 'esküvőn a menyasszonyt kíséror, ün-neplő ruhába öltözött lány'.

koszos ~ (-san) mn. 1. 'here-fojtó arankától ellepett'. *Nëm ír e Fenyëgbe e lüher sëmit, igën koszos.* 2. 'piszkos'. *Mjër ojjan koszos e kezed?* 3. 'rühes <malac>'. *Vakarwoddzik, mind e koszos malac.*

kotág *kotágg* tn. i. 'kotkodácsol'. *Igën kotágnak e tikok, mi lëhed velëk?* — *Mjër kotágg ognyira e kotlwo?*

kotla ~ fn. 'kondér'. *Fjüsztem ë kotla kurumpüt e diszwojknak.*

kotol *kotul* tn. i. 'tyúk a fészken ül, hogy tojásait kiköltse; kotlik'. — L. még: **megkotal**.

kotonoz ~ (-o ~ -ol, -ott) tn. i. 'tesz-vesz és ezzel kisebb zajt okoz'. *Mit kotonozol të ot künd? Dzsere má be!*

kotor ~ (-sz, -t) ts. i. 'kapar vmit'. *Valamit kotor e kucs e ganajdombon.* — L. még: **kéménykotró**, **kikotor**, **összekotor**, **útkotró**.

kotrás l. **útkotrás**

kotrat l. **alákotrat**

kotrisz ~ tn. i. 'kotorász'. *Në kot-rissz ugba ez asztuafijába, ucs sincs ugba sëmit!*

kotyog *koccsog* tn. i. '<kotlós-tyúk> „koty-koty” hangot ad'. *Má koccsog e kendërmoagos tik, mëk këjek tá ütetni.*

kovács *kuacs* ~ *koacs* (-ot) fn. 'ua'. Sz. *koacsinas*, *koacsimestër*, *koacs-mihel*.

kovárti l. **kvártély**

kovártiz l. **bekvártélyoz**

kovász *kogsz* (-t) fn. 1. '<első-sorban a kenyérsütésnél használt> házi készítésű élesztő'. *Emi mëgmarad e tekönyjyöbe e kënnjüertiësztabu, ogsz ësszökotordzsok, ës qabbu lësz e kogsz.* 2. 'a megdagasztott, kelőben levő tészta'. *Nëm is tudom, mi lëhet e lisztje, szalánnás lëtt e kënnjüër.* *Vacs talám mëkhüt e kogsz?*

kovászol *kogszul* tn. i. 'a lisztbe vízben feloldott kovászt keverve lisztet kenyérsütésre előkészít'. *Mjër mua este kogszunom is kë, mer hwnap kënyeret sütök.* — L. még: **bekovászol**.

Kozmor l. **Kázmér**

kő *kű ~ kűj ~ kűj* (*kűjjet ~ kűj-
jek*) fn. 'ua.'. L. még: **fejkő**, **fejettőkő**,
írókő, **káposztáskő**, **kaszkák**, **kilo-
méterkő**, **köszörűkő**, **márványkő**,
mennykő, **mezsgyekő**, **smirglikő**.

köblös ~ (-set) mn. l. 'akkora
<szántóföld>, melybe egy köbölnyi
vetőmag kell'. 2. 'akkora úrtartalmú
<pl. zsák>, amelybe egy köbölnyi
gabona belefér'.

köblössajtár ~ fn. '60 liter úrtartalmú dézsa'. Nr. A harmincas években a gabonát cséplés után a köblössajtárral mérték meg, s a termés mennyiségét köbölben határozták meg. Általában azonban nem „köblös”, hanem „félköblös” sajtárt használtak ehhez a művelethez.

köböl ~ (*köblöt, köblö*) fn. '60 liternyi mennyiség <gabonából>'. *E zabnak kérészsé rëndössen kiét köblöt ad.* Nr. Csak a gabona mérésére használták.

ködöl *ködül* tn. i. 'egészen finoman, szítálva esik <az eső>'. *Csunya üdűj van könd; ködül, hideg izz van.* **küdzsök** l. **köldök**

köhécsel *kehicsül* tn. i. 'hosszabb időn át, nem túlságosan erősen, de viszonylag gyakran köhög'.

kőhid *Kühid* hn. 'kőből épült, bolthajtásos megoldású, régi híd a Nadasd patakon a Alhó felé vezető főúton'. **Megj.** A második világháború után elbontották, új híd épült a helyén.

kökény *kökin* (-t) fn. 'ua.'. Sz. **kőbimbor**, **kőkintüske**.

köldök *küdzsök* (-öm, -ö) fn. 'ua.'

kömüves *kümüjes ~ kümüjes* fn. 'ua.'

könnyig l. **könnyű**

könnyű *könnyig* (*könnyebb*) mn. 'nem nehéz'. *Jyo e buza düllissé, könnyig lesz kaszányi.* — *Jes së lesz sokje könnyebb.*

könyv l. **ágendáskönyv**

köpcös ~ (-sek, -sen) mn. l. 'telt'. *Jyo köpcös e buza szemé.* 2. 'zömök'. *Köpcös embër.*

körmöz ~ tn. i. 'karmol'. *Vidzsász, e kismacska körmöz!* — L. még: **felkormöz**, **kikormöz**, **megkormöz**.

környék *környik* fn. 'közeli táj, vidék'. *Jezën e környikën ijjesmürü nëm hallotunk.*

körmö ~ (*körmöt, körmö*) fn. l. 'az emberi ujjak végén levő szaru-képződmény'. 2. 'karom <madaré, állaté>'. *E kánya körmö közzü véttem kü ez ijérciét.* 3. 'pata'. *Nekëm vasuatatnom is kéjek, mer e rudasnak léssett e patkwoja, osztálj létiporta ez egisz körmüt.* **Megj.** Alapalakként szinte kizárólag csak az egyes számú birtokos személyragos alak él.

körpöly *körpü* (-t) fn. 'a taliga rúdjának az elején levő, alakú vas; ennek segítségével erősítik a mozgó hámfát a taligára'.

körte *körti* (-t, -jé) fn. l. 'a száranál elkeskenyedő, hosszúka alakú, édes húsu gyümölcs'. 2. 'villanyégő'. 3. 'súly a tizedesmérleghez'. Sz. **körtifog**. — L. még: **esordáskörte**, **szárazkörte**, **vadkörte**, **vajkörte**, **villanykörte**, **vízörte**, **vöröskörte**, **zabkörte**.

körtecsutka *körticsuka* fn. 'lerágott körtének a maghéj körül megmaradt része'.

körület ~ (*körülecse*) fn. 'vminnek a közvetlen környéke'. *E ganajdomp körülecesé mindik csupa szemet.* **Megj.** A szónak inkább csak az egyes sz. 3. sz.-ű birtokos személyragos alakja használatos alapalakként.

köserűj l. **keserű**

köserves l. **keserves**

köszön *köszöny* (-ök, -öm, -i, *köszönt*) l. tn. i. 'kalapemeléssel, szóval' üdvözöli azt, akivel találkozik'. *Műk csek nëm is köszönt!* 2. ts. i. 'hálát nyilvánít vmiért'. *Qaszt izenyi, hodzs nadzsön szípën köszönyi.* — L. még: **megköszön**.

köszönet *köszönyet* (-ét) fn. 'ua.'. *Nindzs bendé köszönyet!* 'Nem sokat ér'.

köszörűkő *köszörükü* fn. l. 'fenőkő'. *E kaszatogba öndzs vizet, osztá téd*

bele e köszörüküjjet. 2. 'korongszerűen kivágott homokkő a szerszámok <kés, balta> megélesítésére'.

köszörül ~ (-ök, köszörűsz, köszörüt) ts. i. 1. 'élesít vmit'. *Kaszát köszörül.* 2. '<forgó rész, pl. a kerék> súrol vmit'. *E keréjk, mikor dzsütiünk, egisz uton e lüjcsöt köszörütö.*

köt ~ (-ök, köcc, köttem, -ött) ts. i. '<kévé> köt, kötöz'. *Emid dílelütö kaszátunk, uasz má dilutáj lehet kötnyi.* — L. még: beköt, felköt, kéveköti, megköt, összeköt.

kötél kötél (kötelet, kötelé) fn. 'ua.'. — L. még: borjúkötél, balzakötél, rozskötél, rudazókötél, szalmakötél, zabkötél, zsúpkötél.

kötény kötén (-t) fn. 'ua.'.

kötés kötis (-t, -ék) fn. 'lejtős földeken a vízfolyás irányában a barázdákba ásott kisebb gödör, mögötte a barázdát elzáró kis gáttal <a víz gyors lefolyását, és így a termőföld elhordását akadályozza meg>'.

kötésfa kötisfog fn. 'a háztető szerkezetében két szarufát összekötő gerenda'.

kötő l. **előkötő**. Megj. A szó csak összetételben él a nyelvjárásban.

kötöz ~ (-ök, -ö ~ -öl, -ött) ts. i. 1. '<kévé> köt'. *Dilután kötöznyi kell, még né ázson e mögök.* — No, má e szomszid is kötözi e buzáját. 2. 'megköt vmit'. *Kötöznyi valyo bolond ez ijjen embér.* — L. még: kévekötiöz.

kötözés kötözis fn. 'a gabonának kérébe kötése'. *Ha mya nem lész essű, vígezniünk e kötözisje.*

kötöző kötözű (-t, -jö) fn. 'az a személy, aki a kévéket beköti'.

kötözőfa kötözűfog fn. 'kévekötiőfa'. — L. még: kévekötiőfa.

küött l. **kelt**

község kössig ~ kössig (-ét, -ék) fn. 'ua.'.

községháza kössikháza fn. 'ua.'.

kövér köviér (-et, köverek, -en) mn. 1. 'termékeny'. *Lének Madzsarországba jyo köviér fiűdeg vannak.* 2. 'meghízott <ember, állat>'.

köz ~ (kösz) fn. 'a szántás utolsó

barázdája két „áll” között'. *E köszv veteli.* 'Az utolsó barázdát szántja'. — L. még: **oldalköz**.

közébe közzibé hsz. 'közé'. *E kurumpit é kicsint rükábban ütették, osztán ütöttünk közzibé borsyot.*

közepé közzepé fn. 'vminek a középső része'. *Ez á közzepim mény vígig megéccöer e fogasje.* Megj. Csak egyes sz. 3. sz. birtokos személyragos alakja használatos alapalaként.

középső közzepsű mn. 'ua.'.

között közzött nu. 'ua.'. *Ott e fák közzöt má lehet látnyi e szisűj házokat is.*

közszij közzij ~ kösszi fn. 'a cséphadarót a nyélhez erősítő szíjdarab'.

közül közzü nu. 'ua.'. *E kánya körmö közzü vettem kü ez iercűt.*

kráhell kráhellli fn. 'szénsavas limonádéfajta'.

krampusz krámpusz fn. 'mikulás'.

krankkassza krankássza fn. 'betegségélyző'. *Ha beteg, námu tud dúgoznyi, akkor e krankásszu udzsis kap pinszt.*

krigli kriégli (-t) fn. 'söröskorsó'. *Mégütünk é pár kriégli sört.*

krisztíroz krisztíréz ts. i. '<kisgyereket>, hogy a széklete meginduljon, beöntéssel kezel'. *Ín nem híjom je e bábasszont, im magam szoktam krisztíréznyi úket [ti. a kisgyerekeket].* — L. még: megkrisztíroz.

krobót ~ (-ok) fn., mn. 'horvát'. Megj. A szó bizonyos fokig pejoratív jelentésű a nyelvjárásban is használt és semleges hangulatú horvát mellett.

krucifiksz ~ msz. Csak háromkodásban előforduló szó: *Hergot krucifiksz!*

krumpli kurumpi ~ krumpi (-t, -ja) fn. 'burgonya'. *Szégín embér örühet, ha mindénnap kurumpit éhet éliget.* Sz. *kurumpifűd, kurumpihéjj, kurumpikapálás, kurumpileves, kurumpiszár.* — L. még: magkrumpli.

krumpliás kurumpiás ~ krumpiásás fn. 'érett krumplinak a földből való kiszedése'. *Kurumpiásáskor 'krumpliás idején'. Nr. A krumplit régebben kapával szedték ki; kb. a*

harmincas évektől kezdődően gyakorból vált az ekével történő kiszántás is, de a művelet neve nem változott.

krumplicsíra *kurumpicsíra* ~ *krumpicsíra* fn. 'a veremben vagy pincében tárolt krumpli gyökérszerű hajtása'. *E kurumpicsírát útetis elvőt lőtörzsök.*

krumplicsírázás *kurumpicsírázás* fn. 'a pincében vagy veremben tárolt krumpli gyökérszerű hajtásainak letördelése'. Nr. Tavasszal a még meglevő krumpliról a télen kinőtt csírát le szokták tördelni.

krumplidobó *kurumpidobó* ~ *krumpidobó* fn. 'az a személy, aki krumpliültetéskor a kapával csinált lyukakba egy-egy szem krumplit beledob'. — Vö. *dob*¹.

krumpligánica *kurumpigánica* ~ *krumpigánica* fn. 'krumplipüre'.

krumplireszt *kurumpirészt* ~ *krumpirészt* fn. 'törtkrumplifésés'. Nr. A főtt krumplit megreszelik, erősen megszírozzák, és a szokottnál némileg jobban megszózzák.

krumpliültetés *kurumpiültetis* ~ *krumpiültetis* fn. 'a vetőburgonya földbe rakása'.

krumplivágó *kurumpivágó* ~ *krumpivágó* fn. 'kb. másfél méteres nyélre merőlegesen ráerősített ~ alakú késfésés, amellyel a disznók számára főzött krumplit szokták egy vályuban összeaprítani'.

kugli *kégli* ~ *khégli* fn. 'teke'. *Je szokot mēnnyi e dzserék kéglit állítany-nyi, élik szpēn kap pīnszt is iértē.*

kuglizik *kéglizik* ~ *khéglizik* tn. i. 'tekézik'. *E Zámbróná khéglizünk.*

kuglóf *gugliupf* (-ot) fn. 'ua.'. **kukiesál** ~ tn. i. 'kukieskál'.

Dörögősztem e kapun, de nēm dzsüt kü sēnki, mikor dzsüttem je, akkor láttam, hodzs e vīnasszony ot kukiesát e fjérhank sorkáná. Sz. bekukiesál.

kukorál ~ (-ok, kukorász, kukorát) tn. i. 1. 'guggol'. *Ot kukorát e gangba, kījērdésztem tūlō mi vam veled? Aszonta, fáj e hasa.* 2. 'gubbaszt'. *Szēgin ōreg ot kukorál egisz nap e*

podon e sorogba. 3. 'érett gabona szára' összeroggyant állapotban van'. *Lē kē kaszányi e zabot, má udzsis min kukorál.* — L. még: *bekukorál, kükukorál, lekukorál, összekukorál.*

kukorica ~ (t) fn. 'tengeri'. Sz. *kukoricadara, kukoricaliszt.* — L. még: *vetettkukorica.*

kukoricafej ~ (-et) fn. 'kukorica-cső'.

kukoricakása ~ fn. 1. 'finomabbra őrlt, emberi étkezésre is megfelelő kukoricadara'. 2. 'finomabbra őrlt kukoricadarából tejben főtt pépszerű étel; puliszka'.

kukoricaprósza *kukoricapruwsza* fn. 'kukoricadarából készített lepény'.

kukoricasarót *kukoricasarót* fn. 'durvára őrlt kukoricadara (takarmány)'.

kukoricatorzsa ~ fn. 'kukoricacsutka; kukoricacső, a szem lemorzsolása után'.

kukucs *kukuccs* msz.; a kukucskálás kifejezésére vonatkozó gyermeknyelvi szó.

kules *kúcs* (-ot, -a) fn. 'ua.'. Sz. *ajtyókúcs, uomárijomkúcs, palláskúcs, kúcslik.* — L. még: *hébkules.*

kupa ~ (tja) fn. 'tarkó'. *Má egisz-szen e kupájába nyűött e haja.*

kupac *kupuc* (-ok) fn. 'kisebb csomó'. *Mi e ganajt küvűsszök e fjűdre, ot kupucogba lērakcsok.* — L. még: *ganajkupac, hajdinakupac.*

kupacol 1. **összekupacol.** Megj. A szó csak ikegötős formában él a nyelvírásban.

kupácseserép *kupácseserēp* fn. 'a háztelg gerincén levő, homorúan kialakított fedéseserép'.

kúrátor *kworátor* fn. 'a ref. egyházközségben a prezbiterium elnöke; az egyház gondnoka'.

kurrog ~ tn. i. 1. 'korog (a gyomor)'. 2. 'a kotló olyan hangot ad, amely a csirkéket vmi veszélyre figyelmezteti'. 3. 'kuruttyol (béka)'. *Ojjan szpēn lēhet hallannyi, chodzsan kurrognak e bēkák.*

kuruglya *kurugla* (t) fn. '⟨ke-nyersütéskor használt⟩ szénvondó'.

kuruszpol *kuruszpol* tn. i. 'nagy lábbelit, főképpen eszímát menés közben nem emelve meg rendesen, csoszog benne'. *Alík tudzsa emégnyi oazokat e nacs csizmákat, csek kuruszpol velék.* — L. még: **elkuruszpol**.

kurvaanyja *kurvannya* (t) durva káromkodás konkrét tartalom nélkül.

kút *kut* (-at, -ak, *kuccsa*) fn. 1. 'ua.'. 2. 'forrás'. — L. még: **ganajlókút**.

kütesináló *kuccsináló* fn. 'az ástott kút készítését végző mesterember'.

kútér *kutiér* fn. 'inkább csak a pázsit alatt csordogáló, egészen vékony erecske a réteken'.

küteres *kuterés* mn. 'olyan ⟨terület⟩, amelyen több kútér is van'. *E Dzsöpön e Nadazs mellet tőp helém vannak ojjan kuterés rütek, miég e legnadszop szárosságba sē szárodnak kü.*

kútgárgya *kudgárdzsa* fn. 'kútkáva'. *Miégécčēr jē nō merdzs únyí e kudgársára.* — Vö. **kútkáva**.

kúthorog *kútharog* fn. 'hosszú, vékony farúd, végén egy kampóval'. Nr. Erre akasztják a vödöröt, és így merítenek vizet a kútból. A gémeskút ismeretlen. Újabbán azonban már csak szivattyús kutakat készítenek. Ezek már a harmincas években is elég gyakoriak voltak.

kútkáva *kutkába* fn. 'ua.'. *Keresēm jeszt e büdös kölket, hát nēm ott út a kutkában!* — Vö. **kútgárgya**.

kutyafing *kucsafing* (-ot) fn. Főképpen ebben a szerkezetben: *Nēm ír kucsafingot sē!* 'Nem ér semmit'.

kutyaház *kucsaház* fn. 'kutyáól'.

kutyaházi *kucsaházi* fn. Csak ilyen és ehhez hasonló szerkezetben: *Tē kucsaházi!* 'Te kis rossz!'.

kutyalánc *kucsalánc* fn. 'az a lánc, amellyel a kutyát szokták megkötni'.

kü l. ki²;

küld *küd* ts. i. 'ua.'. Sz. *beküid, jeküid, küküid, küdöz, küdözget, mékküid.*

külső *küszü* mn. 1. 'kb. nyugatra fekvő'. *Ojjam vides e rüt küszü felē, nēm lēhet mug od dūgoznyi.* 2. 'kívül levő, a kinti oldalra eső'. *Ez ēstályoru lē lēhed vennyi má e küszü ajtrot.*

künd l. **kint**

kürt ~ (-öt, *küreső*) fn. 'kályhacső'.

kvártély *kovárti* fn. 'ellátással egybekötött szállás'. *Ijjen oskolázs dzserekég vannak mas nála kovártiba, kettü vacs három is.*

kvártélyoz l. **bekvártélyoz**

kvint¹ ~ (-ēt, *kvincse*) fn. 'súly ⟨a mérleghez⟩'. *E mázsātu jezék e dzserékék mēgin biztos jehorták vala-hoá e kvintēket.*

kvint² ~ (-ēt, *kvincse*) fn. 'csavarment'. *Nēm fog e sráff; mékszakatt e kvint.*

L

láb ~ (-om, -od, -a) fn. 1. 'az a testrész, amellyel járunk'. 2. 'fa-esetleg kőoszlop'. *Majnēm küdöntöttō e szin lábát* [ti. a kocsiszín tartó oszlopát]. — L. még: **mesztélláb**.

lába kásája (*lábom kásája, lábót kásája*) fn. 'az alsó lábszár vastag izma'.

lábán ~ hsz. 'álló állapotban'. *E rozst nēm szabad lábám mékszároodnyi engednyi, mer akkor összöpöcsörödik e szēmē.*

lábánszár *lábánszároz* fn. 'kiszáradt fa ⟨az erdön⟩'. *E Csollángozsba van ē pár lábánszároz, kü kellennē firiszünyi, udzsis fottám van e fog.*

lábfa *lápfog* fn. 'oszlop ⟨a kerítésben⟩'. *Rozs má e kerítés, e lápfák is kürohadnak.*

labli *loabli* (-t) fn. 'zsemle'. *Tormást inkáp cseg vinsüt loablibu lēhecs csinányi.* — Vö. **zsömle**.

láda ~ (t) fn. 1. 'ruha, esetleg egyéb holmik, ritkábban liszt tárolására szolgáló bútordarab'. — L. még: **gorényláda**.

ládafia *ládafija* fn. 'ládafiók'.

lafanc ~ (-ot) fn. 'ringyó'. *Qan-nak e büdös lafancnak kütlpēm e haját.*

lafancol *lafancul* tn. i. 'mászkal, csatangol'. *Egysz nap e faluba lafancul.*

láfeigli ~ fn. 'a rúd jobb oldalára fogott ló zablájához szerelt gyeplő-féle, amelyet a rúd bal oldalára fogott ló hámfájához erősítenek'.

lafog ~ tn. i. 'lóg'. *Má údzs lafog e fogat, hat huzzam kü.* — L. még: kilafog.

láfsritt ~ fn. 'futólépés'. *Na, láfsritt; szédű öszvő e nyúlág bocskorát, mer ha má id vagona is kísēm vagona!*

lágér *lögér* l. 'raktár'. *E szēr-számokad beitték e lögérba.* 2. 'tábor'. *Édzs riszē házokná kapot helet, más riszē lögérba lakott [ti. az első világháborús hadifoglyoknak].*

lagul l. lovagol!

lajdul l. kilajdul *Megj.* Az ige csak ebben az összetételben él a nyelvjárásban.

lajháddzik *lajháddzik* tn. i. 'lassan, szemerkélve esik [az eső]'. *Ojankor jyo kaszánya, mikor ez essű jajháddzik, mer akkor van harmat.*

lajtorja *lajtērdzsa* (t) fn. 'létra'.

lakk lag (-ot) fn. 'ua'. Sz. *lagos, lagoz.*

lámforog ~ (*lámforoksz, lámfor-gott, lámforogdzson*) tn. i. 'ögyeleg'. *Ot lámforogott e lakodalmas házna.*

lámpás ~ (-t) fn. 'lámpa'. *Akaszatok kü idē valami lámpást, had lassak!*

lánc ~ (-ot, -a) fn. 'ua'. Sz. *bicigli-lánc, voralánc.* ~ L. még: esatlólánc, csótánlánc, gúzslánc, hosszúlánc, jég-lánc, kutyalánc, rakoncalánc, rudazólánc, slájfperlánc, tartólánc, tróger-lánc.

láng lang (-ot) fn. 'ua'. *E ruhája is langot kapott.*

langaló langalw (-t) fn. 'kenyér-sütéskor a kenyér tésztájából készített, a sütőkemencében megsütött lepény'.

langol langál tn. i. 'ua'. *Csek*

odadopta e dzswojtyot, még má langát is oaz e szárosz fűjj.

lanka ~ (zja) fn. 'folyókanyar által körülhatárolt terület'. *E Pinkát ádvákták, e lankája mast e rōdōni határba esett.*

lap ~ fn. 'lapályos földterület'. *E dombdzsa, ugz szib, de e lapcsa, ehun homokkos, ugz igēn szējin.* *Megj.* Főképpen a *lapcsa* birtokos személyragos alak használatos alapalakként.

lapátol lapátul (-ok, lapátusz) ts. i. 1. 'lapáttal vhová rak vmit'. *Lapátujjok csek idē e sorogba e garmadát, e vígim maj jerámujjok.* 2. 'mohón, gyorsan kanalazva eszik vmit'. *Csekül lapátuta e levest.*

lapocka lapicka fn. 'lapocka-son't'.

lapos ~ (-san) I. mn. 1. 'alacsonyabban fekvő, sík [föld]'. *E laposap fűjdekēm mind áll e viz.* 2. 'nem gömbölyű'. *Igēn lapos e tehen hasa, aikhha poncos.* II. fn. 'alacsony fekvésű, vizenyős hely'. *E Dzsepyōgbe e má rüenknek izs van e Pinka feljē édzs ojjan kis lapossa.* *Megj.* Főnévi használatban inkább csak az egyes sz. 3. sz.-ű birtokos személyragos formája él alapalakként.

lapu lapw (-t) fn. 'nagy, széles levelű gyomnövény'. — L. még: *keserűlapu, sikoslapu.*

larberlevél loqrberleviēl fn. 'báberlevél [fűszerféléesség]'.

lassít lasit tn. i. 'ua'. *Itt e ház eljūt lasított e motor, asz hittem, mégáll; de osztá továbment.*

lassú lasi (-t, -k ~ -jak, lassan) mn. 'ua'. *Ojjan lasi vadzs, mind e tetjū.*

lát ~ (-ok, lácc, lássa) ts. i. 'ua'. — L. még: *messzelátó.*

láz ~ (*lász, -ok*) fn. 'madárijesztő'. *E Moglomkerbe csinád valaki édzs ojan lász, hodzs majnēm köszöntem neki.*

laza ~ (m) mn. 'puha, lágy'. *Laza e rosz szára, mer igēn sürű vjot.*

le l. fel s le

lé liē (-t, levē) fn. 'folyadék'. *Valami*

ronda *lő fut kü belüüllö*. — L. még: ganajlé, páclé.

lealkuszik *leogkkuszik* ts. i. '〈az eredeti vételarat〉 alkuval leszorítja'. *Oaddig iziét, oaddig iziét, miég majněm e felire leogkkutia*.

leány *liány (-ok)* fn. 'már az iskolából kinőtt, de még nem férjezett nő'. — L. még: koszorúsleány, nyoszolyóleány.

leányifenyő *liányifenyő* 'jegegyenyefenyő'. Megj. A felsőőri erdőben viszonylag ritka, csak elszórtan található az erdeifenyő és a vörösfenyő mellett'.

leányimadár *liányimadár* fn. 'barázdabillegető'.

leányka *liánka (-t, -ja)* fn. 'kislány'.

learat *learat* l. ts. i. '〈gabonát〉 sarlóval levág'. *E buza juo riszűt úcs kellēt learatnyi, mer megdűt, něm lehetēt kaszányi*. 2. tn. i. 'aratást befejez'. *Mi má learatunk*.

leböcsül *leböcsül* ts. i. 'vkit lenéz'. *Nadzsoľ leböcsül oaz minkecs, csek něm tyom, hodzs mięn*.

lecgánykodik *lecgánkodik* ts. i. '〈kisebb összeget〉 ravaszkodással lealkuszik'. *Majněm szás silingēt mięgis lecgánkodott*.

lecsap *lecsap* l. ts. i. '〈a köblös sajtárba mert gabona tetejét〉 egy hosszabb egyenes léccel lesimitja, s ezzel a felpúposodó mennyiséget leszórja'. 2. tn. i. 'levág 〈villám〉'. *Alk szás mēterre csapot lē tülenk e villám e fába*.

lecepül *lecsöpül* 'leszól vmit'. *Lēcspütö e mönyit e sárğa fiődig*.

lecsöpöget *lecsöpöget* ts. i. 'vminek a rácepegtetésével bepiszokol vmit'. *Mēgil lecsöpögetted levesje vadzs mivēg ez üngödet*.

lecsiráz *lecsiráz* ts. i. l. 'répa, takarmányrépa levélkoronáját) levágja'. *Lēcsirásztunk ē szekięr riępāt*. 2. '〈krumplit〉 gyökérszerű hajtásaitól megtisztít'. *E moagkkurumpit lecsirásztok*.

lecsúszó *lecsuszuo* fn. 'kb. egy méter széles és három méter hosszú,

síma — esetleg a két szélén kis peremmel ellátott — deszkaalkotmány (zsúpkészítéskor a cséplőgép szája elé teszik, hogy a gépből kijövő szalma itt csúszsék le)'.

leereszt *leereszt* l. ts. i. 'magasabban fekvő bezárt helyiségből kienged 〈pl. tyúkokat a disznóól fölötti tyúkúlórról〉'. *Nēm szoktam leeresztenyi e tikokat, mięg mēg něm tojwosztam űket*. 2. 'kifolyat 〈pl. hordóból mustot〉'. *E hordwoba vam mięg ē kis must, leeresztēm*. 3. '〈egy bizonyos mennyiségű gabonát〉 elesépel'. *Estięlig mięg ē tisz kēresztēt leereszthēnk*. 4. tn. i. 'a levegő elszökik belőle'. *Lēeresztēt e bicigli gumija*.

lefarag *lefarag* l. tn. i. '〈síkos, jeges útról〉 a szekér fokozatosan lecsúszik'. *Ottomnak ē kicsint lōjt ē ut, sikozs vjot, e szekięr lefaragott ez utru*. 2. ts. i. 'faragással eltávolít vmit vmiről'. *E foę hējjāt körbe szipēn lefarakta*.

lefecskendez *leföcskendéz* ts. i. 'lespriccel'. *Mięn föcskendēsztētēk lē e falat? Nēm tuttog vidzszányi?*

lefeg *lefęg* tn. i. l. '〈ijedtségtől〉 remeg, reszket'. *Űdzs mēgiędēt, hocs csek lefęgēt, ē szjot něm szjot*. 2. 'nem áll szilárdan; lóg, lafog'. *Mēgil lefęg e gomb e dymánodom, mięg jevesztēd*.

lefejez *lefejez* ts. i. '〈az érett mákgubót〉 levágja'. *Lēfejeztem e mákot, mer má ięn lopták*.

lefölöz *lefölöz* ts. i. Csak ebben a szerkezetben: *lefölözi e tejet* 'tejről a tejfölt leszedi'.

legény *legin (-t, -ék, leginnyē)* fn. l. 'nőtlen, fiatalabb férfi'. 2. 'segéd 〈iparban〉'. *Rięn több inassa izs vjod, de mas csek ē leginje dūgozik*.

legénykedik *leginkēdik ~ leginkēszik* ts. i. 'fennhájázó módon viselkedik'. *Ha ez apcsa is ot lēd vjona, biztossan něm mer űdzs leginkēnnyi*.

legereblyél *lęgērāblāl* ts. i. '〈szónásszekér oldaláról a lelőgő szénaeszmókat〉 gereblyével leszedi'. *Gērāblād lē e szekeret, mer ha fēnhadzod űdzsis mięj jeveszelűdik*.

legombolyít *legombolít* ts. i. 'fonalat gombolyagból) leteker'.

lehajt *lèhajt* ts. i. l. 'egy bizonyos mennyiséget) elcsépel'. *Ha mindèn údzs mèdzs, ehodzsan szeretnèjem, akkor mug nedzsven kèrèstèt lèhajtannunk.* 2. 'villanyt) elolt'. *Hajdzs lè e vilant!* 3. 'egy hajtásra megiszik vmit'. *Èdzbù lèhajtotta oaszt e nacs pohár pàlínkát.*

lehernyóz *lèhornyoz* ts. i. 'fákat) a hernyóktól megtisztít'. *Ha ez embèr tavaszje lè tudod vuna hornyoznyji, oannyi dzsimòcs lènnè, hocs csek no. — Lassam mas má e fákat is lè kèjek hornyoznyji.*

lejön *lèdzsün* tn. i. l. 'magasabban fekvő helyről az alacsonyabban fekvő helyre jön'. *E kismacsák mèg nèm mernek lèdzsünji e pallásru.* 2. 'vkihez eljön olyas vki, aki az illetőhöz viszonyítva a vízfolyással szemben, tehát „feljebb” lakik. — Vö. **lenek**.

lejt *lòjt* tn. i. 'út) lefelé vezet'. *Otonnak è kicsint lòjt ez ut, sikozs vnot, e szekèr lèfaraogott ez utru.*

lèkások *lèkások* fn. 'Lékára [ma: Lockenhaus] járó búcsúsook'.

lèkerül *lèkerül* tn. i. l. 'vmin rajta levő dolog valamilyen módon onnan más helyre jut'. *Nacs sokára e szègna is lèkerüt e szekèrrü.* 2. 'olyan vidékre jut, amely a községhez viszonyítva „lefelé” van. *E liánya lèkerüt valahó Madzsarországra, od vam fèrnek [= férjnél]. — Vö. kikerül.*

lèkukorál *lèkukorál* tn. i. l. 'leguggol'. *Csek lèkukorát ez árokpugaton, osztá je izz vigesztè e dágát.* 2. 'lerogyik (növény)'. *E hajdinát is kaszányi kè, mer má egissze lèkukorát.*

lèkvár *lègvár* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *lègváros, szijalègvár.*

lèlek *lèlek* (lèlköm, lèlkö) fn. 'ua.'. **lèletezik** *lèletezik* tn. i. l. 'lelkendezik'. 2. 'ijedtében levegő után kapkod'. *Údzs mègèdèt, hocs csek údzs lèlètètt.*

lèlocskiz *lèlocskiz* ts. i. 'lelocsol, lefröcsköl'. *Szègin liánkát e többijek*

údzs lèlocskiszták, hodzs mind è viz e ruhája.

lèmázsál *lèmázsál* ts. i. 'gazdasági mérlegen megmér vmit'. *Jeattam e bordzsud, de mèg othol lèmázsátok.*

lèmes *lèmès* (-t) fn. 'ekevas'.

lèmesvas *lèmèzsvas* fn. 'ekevas'. **lènek** *lènek* hsz. l. 'magasabb helyről az alacsonyabb irányába; lefelé'. *Id vüòdzsre lènek jemèdzs akàrmèjjen nacs teri is.* 2. 'vízfolyással egy irányban (kb. délkeleti irányban)'. *Lènek e Pinka mellett is mindènahun nímètèk laknak.*

lènt *lènd* hsz. 'vmihez képest alacsonyabb helyen'. *Maj lènd e sièrba, ot lèsz ju!*

lèolt *lèolt* ts. i. 'lámpát) a villany kikapcsolásával elolt'. *Údzs má lè e villant!*

lèp ~ ts. i. 'ételt sok légy) megszáll, ellep'. *Teridzs lè uszt ez itèd valamivè, nè lepszik e bogarak! — L. még: meglep.*

lèp¹ *lèp* ~ *lèp* tn. i. 'ua.'. Sz. *átlèp, belèp, rálèp.* — L. még: **kilèp**.

lèp² *lèp* (-et) fn. 'a méhek viaszból termelt építménye, melyben a mézet raktározzák el'. Sz. *lèpes miz.*

lèp³ *lèp* (-et, -è) fn. 'egy vérképző szerv'.

lèpattan *lèpattanik* tn. i. 'pattanva letörik'. *Kalapálom e kaszát, nèm izz gondolok rá, mikor èccèr csak lèpattanik e hèdzsè.*

lèpattogzik *lèpattogzik* tn. i. 'edényről a zománc) pattanva leválik'. *Ha nèm vidzsázo, mind lèpattogzik e máz oarru e fazikru!*

lèpedő *lèpèdèj* (-t, -jè) fn. 'ua.'.

lèpènzal *lèpènzül* ts. i. 'megveszteget'. *Lèpènzütik, eki itje od vnot, osztá jèvüttek è pár szekèrje [ti. fát a fatelepról].*

lèpés *lèpis* (-t) fn. 'egy lépésnyi hosszúság'. *Mènnji lèhet? Szász-szászhusz lèpis.*

lèrak *lèrak* ts. i. 'terhet) a szekérről máshová helyez'. *Mèg mug e szègna is lè kè raknunk, mer hugnap kè nekèm e szekèr.*

lerakódás lërakodás fn. 'a terhernek a szekérről való lerakása'. *E lërakodás má nëm ez in dúgom.*

lerakódik lërakodik ~ lërakozsik tn. i. 'szekérről terhet lerak'. *Mëg ma lë is kë rakodnyi, mer hynap korán indulok. — Ti maj lërakozstok.*

lesarabol lësarabul ts. i. 'füvet' nagyjából levagdos'. *Édzs ojjal liánka hodzsán tunnã rëndössen lëaratnyi, csek lësarabujja [ti. a füvet az árokparton].*

lesikál lësikál ts. i. 'edényt' súrolással letisztít'. *Nëm tuttam lësikányi e lábos yodaláru jeszt ez igéd zsirt.*

leszánt lëszánt ts. i. 'növényt, tarlót' szántással a föld alá fordít'. *Lëszántottad e lühert, alik két kü valami. Sz. torrylëszántás.*

leszed lëszéd ts. i. 1. 'érett termést' egymás után leszakít'. *E kerbe e borsyuru lë kë szédnyi ez írtepp hüülleket, mer mim küpattogzik. 2. 'sorjában levesz vmit'. Széd lë ez yögöket ez yomárijomru, lëörülöm e tetejit!*

leszerszámoz lëszërszámoz ts. i. 'lovakat' a szerszámtól megszabadít'. *Ha ez embër hazár, e loakat mindzsá lë kë szërszámoznyi.*

leszolgál lëszyogál 1. tn. i. 'levezet'. *E fák tetejire csinátunk e kis luszthászfiül, onmaj lëszyogát e tëlëjon. 2. ts. i. 'bizonyos időt' letölt vhol'. *Lëszyogátam kiët esztendyöt e huszárók-ná.**

letérdopel lëtiërbetül tn. i. 'letérdel'. *Lëtiërbetüt elejbë údzs reminkédët neki, hodzs në bánca.*

letereg lëterëget ts. i. 1. 'letakar vmit vmivel'. *E gangba e virágokat lëterëgettem ujsákpappirosje, fitem hogy mëkfadzsnak ez ijje. 2. 'leterít vmit vhová'. *Lëterëgettem ë pár rondzot e szobába, ojjan sár van künd, mindzsá ojjam pizkos lësz mindën.**

leterít lëterít ts. i. 1. 'ügyetlenség-ből kiönt, kiszór vmit'. *Jaj de málf! Mül lëteríti yaszt e kajoricát! 2. 'pokrócot, ruhát' lent levő helyre*

terít'. *Lëterítettem ë pakryocot e fua alá, osztán ë jyt abuttam. 3. 'betakar vmivel vmit'. *Teridzs lë yaszt ez ityéd valamivie, në lepszik e bogarak!**

létezik lüézik tn. i. 'van, adódik'. *Hát mëg e máji világha is lüézik ijjen?*

letipor lëtipor (-tiprom, -tipordzsa, -tiprotta) 1. 'letapos vmit'. *Nadzson lëtiporták e burgëndit e fiyéd vigin. Tárgyatlan alakban is 'látat letapos' jelentésben: *Lë në tipordzs!**

leüt lëüt ts. i. 'házinyulat' agyonüt'. *Leüt apátok ë nyulat, lësz jyw ebid.*

levág lëvág ts. i. 1. 'gyorsan lekaszál vmit'. *Hëtre má lë izs vátkot e Dzsöpöt. 2. 'tragyát' ágaskapával a szekérről lehúz'. *Në ë herre vág lë e ganajt, nëm kupucogal! 3. 'földhöz vág vkit', *Në yëdzs mëk tülö, vág lël! 4. 'baltával lenyes vmit'. *Lëvákтам e diyofua ágát, emëlük ez utra nyullot kü.****

levél levül (levelet, levelö) fn. 'ua.'. Sz. burgëndilevül ~ burgëndilevül, foalevül, kábosztalevül, riëpa-levül. — L. még: larberlevél.

levelez ~ (-ék, -ë ~ -ël, -ëtt) 1. ts. i. 'leszed (levelet a takarmány-réparól)'. *Uolig burgëndi ojjan szip, hodzs má leveleznyi is lëhet. 2. tn. i. 'levelet vált'. *Levelesztek is ëdzsmásje. — L. még: meglevelez.**

levész lëvész ts. i. 1. 'lefényképez vkit, vmit'. *Ájzatok szipën, lëvészleg bennetëket. 2. 'vhonnan leemel vmit'.*

levetet lëvëtet ts. i. 'lefényképezet vkit'. *Lëvëtetëm e dzserëkéket, osztán maj küdög belüüllö.*

Levonyák Lëvonyákk esn.

likör ligör (t-) fn. 'ua.'. Sz. ligörös. **lili** ~ 1. msz.; libahívogató szó. 2. fn. (gyny.) 'liba'. Megj. A hívogató a szó többszöri ismétlésével történik.

li-li-li ~ msz.; libahívogató szó. Megj. A hívogató szó minden esetben hangsúlyos, ismétlődése kötetlen.

ló lü (logt ~ luat, lom ~ lugm, loaja ~ luaja, loank ~ luank, loajok ~ luajok, loak ~ lugk) fn. 'ua.'. Sz. lüür. — L. még: ekelő, szentmihályló.

loboncos ~ mn. 'szerteállóan dús <haj>'. *Jeszt e loboncos hajadat mék sē lēhēt fűsűnyī.*

locskiz ~ 1. tn. i. 'lubickol'. *Igēn szeret nálunk is e picim e tekőnyű-be locskiznya.* 2. ts. i. 'locsol vmit, vkit'. *Nēm fűrődnek, csak locskizzák ēdzsmást e Pinka-pogarton.* — L. még: lelocskiz.

locsogat l. kilocsogat

locspoccs *lucspoccs* (-ot) fn. 'ua.'. *Jeszt e ronda lucspoccsot! Esik, e szījēl is fűj.*

lődarázs *lűdarázs* fn. 'egy nagy testű darázs fajta'.

lőfing *lűfing* fn. Főképpen ebben a kifejezésben: *Nēm ír lűfingot sēl 'Semmit sem ér'.*

lőganaj *lűganaj* fn. 'lótrágya'.

lőgér l. láger

lőhere *lűher* fn. 'ua.'. Sz. *lűher-fűd, lűhermagg, lűherkaszálás, lűher-torvay.* — L. még: sarjúlóhere, széna-lőhere, tarlólőhere.

lohog ~ tn. i. 'gyorsan folyik <lejtős részekben a víz nagy eső után>'. *Mikor dzsűttem hazának, még akkor is lohogott e Műludba e viz.*

lőistálló *lűstálv* fn. 'olyan istálló, amelyben csak lovakat tartanak'. — Vö. **tehénistálló**.

lokkér *lokkēr* (-t) fn. 'kátyu, vízzel telt mélyedés az úton.'

lopokróc *lűpakrűc* fn. 'durva pokrócféleség, amellyel a lovakat szokták télen letakarni, ha állnak valahol'.

lőszekér *lűszekiēr* fn. 'lovak által húzott, nagyobb alakú, nehezebb szekér'.

lőszéna *lűszēna* fn. 'gyengébb minőségű széna <a lovakkal etetik meg>'. — Vö. **tehénszéna**.

lőtétű *lűtētű* fn. 'ua.'

lovagol¹ *loagol* ts. i. 'ingerel vkit'. *Nē loagud jeszt e dzserēkēt, ucs sincs jvwl.* — L. még: **fellovagol**.

lovagol² *lovagul* tn. i. 'lőháton megy'. *Műk katona koromba lovagutam utvűjára.*

lovasszekér *lűasszekiēr* fn. 'olyan szekér, amelyet lovak húznak'.

lő löj ~ *lűj* (-ök, *lűsz, lűtem*) ts. i. 'ua.'. Sz. *lűlőj* ~ *lűlűj*.

lőcs *lűcs* (-öt, -cső) fn. 'a szekéroldalt tartó, horgas fejű, egy kissé görbe farúd <a szekér négy sarkán a tengelyek végére támaszkodik>'.

lőding *lűding* (-ēt) fn. 'lepke'. Nr. A néphit szerint, aki tavasszal először sárgaszínű lepkét lát, azt súlyos betegség éri.

lődöz *lűdöz* tn. i. 1. 'lövöldöz'. *Kisebben adzsukje kesztek lűdöznyī.* 2. 'bogar, pl. darázs' zúgó hangot adva gyorsan röpköd'. *Mēnyűnk innejd, igēl lűdöznek jezēk e szakadikok.*

lődözés *lűdözis* fn. 'lövöldözés'. *Nadzš lűdözisre ibrettűnk.*

lőköd *lűkköd* (lőköcc, lőköddzs) ts. i. 'lökös vkit, vmit'. *Nē lőködd oaszt e dzserēkēt!*

lőrinc *lűvrinc* fn. 'szitakötő'.

lövés *lűjīs* fn. 'ua.'. *Mīntha valami lűjīs hallaccod vűna.* *Nēm hallottátok?*

lövet l. agyonlövet

Lövő *Lűv* hn. *Ajsvűlűv, Fűsűlűv*; községek Felsőőr mellett (ma: Unterschützen, Oberschützen).

luácás *loács* (-ok) fn. 'az a fiúgyermek, aki Luca napján (dec. 13.) házról házra járva köszöntőt mond'. — Vö. **palázoló**.

luácás *loácsás* fn. 'Luca napján (dec. 13.) egy fajta hagyományos köszöntő elmondása'. — Vö. **palázolás**.

luáczik *loácsik* tn. i. 'fiúgyermek' Luca napján (dec. 13.) házról házra járva köszöntőt mond'. — Vö.: **palázol**.

luəsi ~ fn. 'cueli'. *Ha chēs, hējjába adom be neki e lucsūt, mürgēsēn kűkűpi, osztán ordūt, hodzs belevörösödik.*

luészik ~ tn. i. 'kisgyerek' a cuelit szopja'.

lucok ~ (*lucskot*) fn. 'nyirkosság, nedvesség'. *Igazidzs mēg ez ajjo-*

kat, né kéjjen szögim markáknak jebbe e lucsogba hevernyi.

lúdposz *lutposz* (-t) fn. 'pöfeteg <egy gombaféleség>'.
lúdvérc *ludvérc* (-ét) i 'lidérc <egyfajta mitikus lény>'. Nr. A lúdvérc szinte kizárólag a temetőben vagy annak környékén él — a néphit szerint. Jelenlétét különböző szokatlan fények fellobbanása jelzi.

lufikó *lufikó* (-t) fn. 'sárgarigó'. Nr. A néphit szerint a sárgarigó ezt kiabálja: *lufikó bíró*.

lust ~ fn. Csak ebben a szerkezetben *csupa lust* 'nyirkosság, nedveség <pl. megizzadt ruhára vonatkoztatva>'.
lustos ~ mn. 'nedves, nyirkos'. *Egisz lustos lett e kiklim ajja e har-mattu*.

lusztház ~ fn. 'kerti lugas'. *E fák tetejire csinátunk é kis lusztház-fjélt, onnaj leszogát e tölöfön*.

lutheránus *lutrános* I. mn. 'evangelikus'. *E szigeti lutrános pap madz-szarországi*. II. fn. 'ua.'. *E lutránosok Üörbe inkább nímétek*.

Ly

lyuk *lik* (-at, -ak, -a) fn. 1. 'kisebb gödör'. *Ez erdeji utakom mindén lik teli van vízje*. 2. 'üreg'. *Ha e vím fága vam valami nadzsob lik, oqba fizkel e lúdarázs*. 3. 'ruhán kopásból keletkezett, többnyire kerek alakú szakadás'. *E nal lig van e drománnya könyökín*. 4. 'olyan kisebb nyílás, melynek vmilyen rendeltetése van'. *Órűjñ, hodzs lig van e seggin!* Sz. *egjérlík, gomblik, kúcslik*. — L. még: bógsgzglyuk.

lyukacsos *likacsos* mn. 'ua.'. *Ójjan új likacsos tégglábu ípűnek*.

lyukad I. kilyukad.

lyukas *likas* (-san) mn. 'olyan <tárgy>, amelyen (többnyire kopás,

törés folytán) lyuk van'. *Likas e korsó, kűfűd belűjölle e víz*.

lyukaszt I. belyukaszt, kilyukaszt
lyukogat *likogat* ts. i. 'lyuggat vmit'. *E kis tikfijak má likogassák e tojásokat*. — L. még: kilyukogat.

M

ma moq ~ *muq* I. hsz. 1. 'ezen a napon'. *Ippég moq vut it nálam*. 2. 'manapság'. *Birtoka nem vut felé fertája sè éddzs embérnek mim muq*. II. fn. 'a mai nap' (főképpen ragos alakban). *Máho kjét hjétre lèssz e nadzsvásár*.

má l. már

mácsik ~ (-ot) fn. 'főtt tészta'. — L. még: buclimácsik, burimácsik, cingellimácsik, máncellimácsik, monyamácsik.

macskaméz *macskaméz* fn. 'mézga <ragadós, gyantaszzerű kiforrás szilva- vagy barackfán, ritkábban egyéb fán is>'.
madár ~ (*madarat, madarank*) fn. 'ua.'. Sz. *madárfizék, madártoll*. — L. még: leányimadár.

madárcseresznye *madárcserésnye* fn. 'apró szemű, vadon termő cseresznye'. *Ez erdűqbe nálunk sok madárcserésnye van; ha mégírik, juv idés*. Nr. A helyi szokások szerint az erdőkben található madárcseresznyét bárki leszedhette.

madzag *mazzag* (-ot, -dzsa) fn. 'spárga'. *E zsákokra mind jévesztek e mazzagok*. — L. még: cipőmadzag, gatyamadzag.

madzagház *mazzakház* fn. 'a férfi alsónadrágon az a hajtás, amelybe a madzagot húzzák'.

mag mogg ~ *mugg* (-ot, -a ~ -dzsa) fn. 'ua.'. Sz. *womamogg, burgéndimogg* ~ *burgondimogg, cserésnyemogg, líhermogg, riépamogg, szijamogg, tökmogg*,

vetőmagg, virágmog, zselátamog. — L. még: *fűmag.*

magahánt ~ mn. 'öntelt, rátarti'. Szörnyű magahánt, kevi é kölog vtot uz e Jancsi.

magburgondi *magburgondi* ~ *magburgendi* fn. 1. 'az a takarmányrépa, amelyet azzal a céllal ültetnek ki második évben, hogy magot hozzon'. 2. 'a kora tavasszal elvetett takarmányrépa, melyből a palántát szedik'.

magdisznó *mogdisznó* fn. 'anyadisznó'. Kű akardzok meccetni e mogdisznót, osztá mékhizlajjok. — Vö. *magló.*

magkrumpli *mogkrumpli* ~ *mogkrurumpi* fn. 'az ültetésre kiválogott krumpli'. E mogkrurumpi még e tiélén küvállogattok.

magló *mogló* (-t, -ja) fn. 'anyadisznó'. Vtot éccer é moglównk, tizéknkét malacca vtot neki. — Vö. *magdisznó.*

magrépa *magriépa* fn. 'az a répa, amelyet azzal a céllal ültettek ki második évben, hogy magot hozzon'. Még rígebem magam is mindik fiéretitem é pár magriépád, de mas-tanába inkább vészék magot, nem ké bajlodnyi velé.

magvető *magvető* fn. 'lepedő nagyságú vászon, melyből a gabonát vetik'. Nr. A magvető két sarkát az, aki vetett, a derekára kötötte, a másik végét a bal karjára csavarta úgy, hogy a lepedőszerű anyag többi része lazán maradjon. Ebbe az öblös részbe öntötték az elvetendő gabonát.

magzik *magzik* tn. i. 'magot hoz'. Má kezd maggzanni e magriépám. — L. még: *felmagzik.*

magyarhám *madzsarhám* fn. 'a Magyarországon is általában használt lószerszám'. Nr. A magyarhámot teherfordáshoz általában nem használják, csak személyszállításához, vásárba, látogatásba járáskor. — Vö. *komat.*

magyari *madzsari* mn. 'Magyarországból származó'. Ujjabban igen

kezdik terményi uaszt e madzsari kurumpit.

maholnap *muahonap* hsz. 'rövidesen, nemsokára'. Lē ké má kaszányi e zabot, mer muahonap egissze összőkukorál.

mai máji mn. 1. 'e napi'. Éheç má e máji kényyierbü. 2. 'jelenlegi'. Ja, e máji világba! — Még e máji napon jemének hozzá.

mája ~ (t, 'ja) fn. 'máj'. Emikor e disznót féboncsák, ez asszonyok e tüdőt még e máját má vüszik is. — Beteg lehetett e disznó, mer e májája ojjam furca, ojjam líkacsosz vadzs méjjem vtot. Je izz doptok.

major ~ (-t) fn. 'uradalmi épületek csoportja'. E hédzsrü má láccik e komiháti major.

majorság ~ (-ot) fn. 'baromfiak'. Tiélén izz van azier cseg dolog, e disznókje, e majorságje.

májpám ~ (-ot) fn. 'májusfa'. Még e háboru elyöt szoktak e leginék májpámot állitanyi, május ejszejn. Nr. Általában minden kocsmá udvarára, gyakran lányos házak elé is állítottak májpámot a legények. A májpám viszonylag magas, vékony, egyenes fa volt, amelynek az ágait csak a legtetején hagyták meg. A fára felállítás előtt színes pántlikákat kötöztek, esetleg egy üveg bort is. A fa kergét általában lehántolták, ezzel megnehezítve, hogy valaki felmászhasson, és a bort levehesse, vagy a pántlikákat letéphesse.

majszol *majzol* ts. i. 'ua.'. Ojjan szipén majzujja má e picin e kényeret. — L. még: *összemajszol.*

majszter *májszter* (-t) fn. 1. 'iparosmester'. Ithom van e májszter ur? 2. 'főkolompos'. Hát jebbe méliktég vtot e májszter?

mákfej ~ (-et) fn. '<tele> mákgubó'.

mákhéj *mákhéj* (-at) fn. 'a mák termésének száraz, üres tokja'. E mákhéjjat óncsüték e ganajra, nem iérdémész velé e spoghédba vacakunyi. — Vö. *mákhüvely.*

mákhüvely mákhüüll fn. 'a mák termésének száraz, üres tokja'. — Vö. mákhéj.

makkus l. **mókus**

makog *mokog* tn. i. 'nehezen, akadózva beszél'. *Üzds mokog, alig lehet kívárványi.*

mákoz l. **bemákoz**

máláf ~ mn. 'málszájú, ügyetlen'. *Jaj, de máláf! Mül léteriti uszt e kukoricát!*

malmoz *muglmaz* tn. i. 'egy bizonyos kirakós játékot játszik'.

malom *mualom* ~ *moglom* (*muglmat* ~ *moglmat*, *mualmak* ~ *moglmak*, *muglma* ~ *moglma*) fn. 1. 'a gabona őrlésére szolgáló épület'. 2. 'egy fajta kirakós játék'. — L. még: szórómalom.

Malomszer *Muglomszër* (-t) hn. 'a Bükkösd (ma: Buchschachen) felé vezető út két oldalán elterülő településrésze a „felszeg” -ben' *Megj.* A településrésze jobb oldalának szélén egy vízimalom van a Pinka patakon; innen kapta a településrésze ezt a nevét. — Vö. **Cigányszer**.

malter *májtër* (-t) fn. 'habarcs; homok, mész és víz keveréke'. Sz. *májtëros, májtëroz*.

mama ~ (-t) fn. 'édesanya'. *Megj.* Ma a gyerekek általában így szólítják az édesanyját, nemcsak kis-korukban, hanem felnőttként is. Én az édesanyjamat már szintén így szólítottam, de szüleim az ő édesanyjukat még nem. Az ő gyermekkorukban még az általános megszólítás *idésanya* volt. — L. még: ómama.

mámmá ~ I. (gyny.) msz. 'egyél'. II. fn. (gyny.) 'étel'.

máncelli ~ fn. (gyny.) 'kisfiú nemiszerve'. — Vö. **mánci**, **mony**.

máncellimácsik *máncellimácsik* fn. 'krumplisnudli'. Vö. **buclimácsik**, **burimácsik**, **cingellimácsik**, **cinginudli**, **monyamácsik**.

mánci ~ fn. (gyny.) 'kisfiú nemiszerve'. — Vö. **máncelli**, **mony**.

mandula *mondula* ~ *mandula* fn.

'a mandulafa termése'. *Ím miék fám mondulat nem is láttam. Jerre mijeliénk nem terem.* *Megj.* A szájüregben található szerv megnevezésére inkább csak a *mandula* alak használatos.

mantli ~ (-t, -ja) fn. 1. 'köpeny'. *E mantlidat jevühetniüd velet, háhocsha essüü lëszs.* 2. 'a kerékpár külső gumija'.

mar *mogr* (-ta) ts i. 1. 'erősen csip'. *Izzattunk, mind e lü, má e szemëmet muarta e veritik.* 2. 'bánt, piszkál vkit'. *Në moardzsátok mándig édzmást!* — L. még: **elmar**, **kimar**, **megmar**.

már má hsz. 'ua.'. *Ím má nem is akarom jehinnyi.* — *Rigën vyot má!* — *Qam má nem igaz!*

márc ~ (-ot) fn. 'egy nagyon édes, sűrű, sötétbarnás színű italféleség (jégbe hűtve cukrászok szokták készíteni és árulni)'. *Nr.* A fagyalt megjelenése előtt nagyon kedvelt csemegeje volt a gyermekeknek.

Marci *Marcin* szn. A *Márton* beceneve. *Megj.* Ma már a *Márton* keresztnév nem nagyon használatos, így ez a becenev sem él.

marigla ~ (-t) fn. 'sárgabarack'. — Vö. **barakó**.

markol l. **belemarkol**, **felmarkol**, **megmarkol**

markíroz *margiëroz* ts. i. 'vmilyen munkát' csak tessék-lássék módon végez'. *Ösek margiërozta e kapálást, nëm csinát sëmit.* 2. 'szimulál'. *Mit margiërozza, hodzs beteg, uccsë hiszëm jë.*

maródi *marodi* mn. 'beteges, gyengélkedő'. *È pár nap úta má ijjem marodi.*

marok *mogrok* ~ *muarok* (*mogrok* ~ *muarok*, *mogrka* ~ *muarka*) fn. 1. 'ölbe szedett mennyiség a levágott gabonából (négy-öt ad egy kévét)'. *Muarok szëd 'levágott gabonát sarlóval csomóba gyűjt'. Muarok hever 'levágott gabona csomónként a földön van'. 2. 'a behajlított tenyér vminek a befogadására'. 3. 'az a mennyiség, amely a behajlított tenyérbe belefér'. — L. még: **összemarok**.*

marokszedő mogrokszedő ~
mugrokszedő fn. 'az a személy, aki
a levágott gabonát csomókba gyűjti
(leginkább női aratómunkás)'.
márványkő márvánkú fn. 'igen
kemény fenékkő'.
masánszker mosánckér mn. 'sár-
gás színű, téli almafajta'. Gyakoribb
ebben a szerkezetben: *mosánckér yoma*.
máshol máshun hsz. 'ua.'. *Vyotam*
e byodba, de im moa máshun nem is
jártam.

máshonnan máshonnaj ~ máshon-
najt ~ máshunnaj ~ máshunnajt hsz.
'ua.'. *Talán e fiya irt neki, máshunnajd*
némigén kaphat levelet. — *Ín nem*
montam még neki, máshonnaj kellét
mékhallannyi neki.

máshova máshog hsz. 'ua.'. *Lek-
főbbbe e piharcra ha léménék, vésárnap*
templomba, de máshog, sehog sē járok.

masina ~ (t, tja) fn. 1. 'cséplő-
gép'. 2. 'gép'. — L. még: bögőmasina,
cséplőmasina, darálómasina, varró-
masina.

masináz ~ ts. i. 'gabonát' csé-
pel'. *Alig masináztunk e föl vorájig,*
jeszakt e szij, osztán ugba kellét
hannyi. — *Mi má e buzávē iz vāgesz-*
tünk, e swogor mēk csek mast masiná-
zák e rozsot. **Megj.** Gyakorlatilag az
igének csupán a többes számú alak-
jai használatosak. — L. még: elmasi-
náz.

masinázás ~ (t) fn. 'cséplés'.
Ha megkezdődik e masinázás, port
nyéghetünk éliget.

masinázó masinázo fn. 'a cséplés-
nél dolgozó személy'. *Mindēnki mun-*
kám van, alig lehet masinázoikat
kapnyi.

masirozik masiērozik tn. i. 'ua.'.
Ot masiērosztak jezék e kis kölkek ez
udvarom, mind e katonák.

maskara maskura fn. 'szokat-
lanul felöltözött, ezért nevetséges sze-
mély'. *Nē csináj magadbu maskurát!*

máskép máskibb hn. 'más módon'.
Hát aziēr máskibb is csináhatta vgnal

masli másli fn. 'szalagsokor'. *Ki*
köttő jeszt e szip másli e hajadba?

mászik ~ (-ok, -o ~ -ol, másszon)
tn. i. 'ua.'. — L. még: **fülmászó**.

máz ~ (-za) fn. 'zománc'. *Vidzsázz*
ē picint ez edjre, ha lēpattogzik e mázza,
mégöttē e fenē!

mázsa ~ (t) fn. 1. 'métermázsa'.
2. 'gazdasági mérleg'. *Kūhosztok e*
mázsat, osztá mindzsá lē is mirtēk
[ti. az eladott gabonát]. — L. még:
métermázsa.

mázsál ~ ts. i. 'gazdasági mér-
legen mér vmit'. *Rigebben csek köböl-*
je szoktok mīrnyi e gabonád, de mas
má e nadzs masinákná mázsájják.
— L. még: **lemázsál**.

mecc mēcc (-ék, -essz) tn. i. 'mit
csinál vele?'. *Minek nekēd oaz e vāz-*
darab? Mēceez velē?

meddő möddi mn. 'terméketlen
(asszony, tehén)'. *Vyot ē szip tinaja,*
de möddi vyot, osztá jelatta.

meg l. hűk meg

megabrakol megabrakul (-ok,
megabrakusz) l. tn. i. 'lovat abrakkal
megetet'. *Mēgabrakulok, osztá mē-*
hetnünk is. 2. ts. i. 'gyereket' megver'.
Jyol mēgabrakulak, ha nem firsz e
bürödbe.

megabrakoltat megabrakutat ts. i.
'(lovat) abrakkal megetet'. *Mēg*
e loakat is mēk kē abrakutatnom,
ogddig mēg van ē kis üdijō.

megacél mēguacil ts. i. 'vas-
eszközt' megedz, megkeményít'.
Aziēr, hodzs mēguacciija, nem kē e
kucsko vūnnyi e fejszūt, mēkcsinálom
ín uszt magam is.

megad megadt ts. i. 1. 'egy bizonyos
mennyiségű termést' ad'. *E rozs mēg*
e buza ez idijēn kēreszcsē köblid bīs-
tossam megaddzsa. 2. 'lehetővé tesz
vmit'. *Csek uszt anná mēg ez Isten,*
hodzs ēccēr mēgmonthatnám neki e
magamejūt. 3. 'tartozást' visszafizet'.
Uarra nem gondol, hodzs e tarto-
zását megaddzsa. 4. 'részesít vkit
vmiben'. *Mēgattam neki, emi dukál.*

megakaszt megakaszt ts. i. 'mar-
hát' a lánc pöökének a jászolkarikába
való beillesztésével megköt'. *Akaz*
mēg oaszt e dōgöt e jaccwoho!

megalkuszik *mëgoakkuszik* tn. i. 'megegyezik vmiylen árban'. *Mëg-
okkuttat ezër silingbe.*

megállapodik *mëgálapodik* tn. i. 1. '(szél) elcsendesedik'. *Má napok
úta ojjan nac szíël van, de mas má
lassam mëgálapodik.* 2. 'megegyezik
vmiben vkivel'. *Mëgálapottak, hodzs
e házot közössen jeaddzsák.*

megapreghendál *mëgápreghëndál*
tn. i. 'megsértődik'. *Mëgmontam neki,
hodzs nëm engedëm át e dzserëkët, jërre
mëgápreghëndát.*

megbagzik *mëgbagzik* tn. i. 'ki-
sebb nöstényállaton (kutyán, macs-
kón, disznón) olyan jelek mutat-
koznak, amelyek arra utalnak, hogy
az állat párosodni kíván'. *Tënnap
mëgbagzott ez emse.*

megbetegül *mëgbetegül* tn. i. 'meg-
betegszik'. *Osztán uaz e bizonyos liám
mëgbetegüt.*

megbízgat *mëgbízgat* ts. i. '(állat-
tokat) gyorsabb járásra ösztökél'.
*Bisztasz mëg uazokat e dögöket ez
ösztokiëvëg.*

megborjazik *mëgbordzszuk* tn. i.
'(tehén) megellik'. *Pár heti bordzszu-
zot mëg e tehenünk.*

megboszorkányoz *mëgbaszorká-
nyoz* ts. i. '(boszorkány állatot) meg-
ront'. *No, e mënkü üssö mëg, jeszt
e tehent is mëgbaszorkányosza valakël*

megbúbol *mëgbubul* ts. i. '(a házi
szárnyasok, egyéb madarak hímje
a tojót) megtermékenyíti'. *Mamal
E gunyár mëgbubuta e tojwot.*

megesalánóz *mëkcsollángoz* ts. i.
'letépett csalánt mezítelen testrészhöz,
főleg lábszárhoz csapkodva ütöget
vkit'. *Dzserëkkoromba mindig mëk-
csollángoosztok e liánkákát, oazok mëg
ritak. Mëjjen e dzserëk!*

megesuszamlík *mëkcsuszamlík* tn.
i. 'megesúszik'. *E kazwa ajján ez uj
szwoma mëkcsuszamlott, osztán küdüt
ez egisz.*

megdagad *mëgdagad* tn. i. 1.
'(beteg testrész) fölpuffad, megduz-
zad'. 2. '(kiszáradt sajtár, kerék fa
része) vízzel telítődve megduzzad'.

*Belejártam e Pinkába, had dagaddzs-
nak mëg e kerekék. 3. '(patak) meg-
árad, de a medrëből nem lép ki'.
Fënek essüw lehetett, e Pinka ëlig
jwul mëgdagatt.*

megderzél *mëgdërziël* ts. i. '(tököt,
uborkát) háztartási gyalun meggya-
lul'. *Mëgdërziëlëm hama jeszt e bubor-
kát, osztán akkor mëhetnünk is.*

megdohosodik *mëgdohosodik* tn.
i. 'dohos, penészszagú lesz'. *Szít kë
dobánom e petrënciëket, mer jez e
jëlig nyersz szíëna mëgdohosodik.*

megdohosul *mëgdohosul* tn. i.
'dohos, penészszagú lesz'. *Mëg e ruha
is mëgdohosul jëbbe e szobába.*

megdöglik *mëgdöglik* (-ök, -essz,
-ött) tn. i. 1. 'tönkre megy, kárba
vész'. *Ha uaz e szíëna mëgëccër
mëgázik, egissze mëgdöglik.* 2. '(állat)
elpusztul'. *Itasátok mëg uazokat e
szëgim marhákát, iszë jëbbe e hëjsigbe
mëgdöglennek.* 3. 'meghal'. *Ûm mëg-
váglat, hodzs ëccërre mëgdöglessz.*

megdumuckol *mëgdumuckul* ts.
i. 'összenyomkod vmit'. *Në mëny
masz szántannyi, uaszt e puha füwöt
ëm mëgdumuckulod, ojjwël lësz, mind e
postaut.*

megdül *mëgdül* tn. i. '(gabona)
a földre hajlik'. *Kár wjwot mëggana-
joznom, mim mëgdüt e buza.*

megébred *mëgëbred* tn. i. 'álmá-
ból hirtelen felszerken'. *Má jemüt
íjëël, mikor e nadzs zajra mëgëbret-
tem, de mëk hallottam e kijabálást is.*

mëgiöd 1. *mëgijed*
mëgehül *mëgehül* tn. i. 'megéhezik'.
No, mëgehütetëk?

megékel *mëgikël* ts. i. '(kaszát,
kapát) ék alkalmazásával rögzít'.
E kapát im magam is mëgikëlëm.

megélgészik *mëgëligészik* tn. i.
'elegendőnek tart vmit; beéri vele'.
*Nëm hiszëm, hodzs jennyiwëg mëgëli-
gészik.*

mëgëlesztet *mëgëlesztet* tn. i. 'a
lovak lábára éles sarkú patkót veret'.
*Igën sikos ez ut, csuszna e luak, mëk
kë elësztetnyëi.*

mëgépül *mëgëpül* tn. i. '(ház)

elkészül'. *E nyára tán e mi házunk is megépül.*

mégjleszt l. megijeszt

megetet *mégjézet* ts. i. l. 'jóságot' ennivalóval ellát'. *Mék ké étet-ném még e dísznyokat is.* 2. 'megmérgez <embert, állatot>'. *Vvot é szip nacs kucsánk, Bundásnak hitok, nacs fejjér szűrő vvod, de mégdöglöd, valaki mégjetté.*

megevesül *mégevesül* tn. i. 'meggennyesedik'. *Rossz e viré jennek a dzseréknek, ha valami csek mégböki e kezüt, megevesül.*

megfej *mékfj* ts. i. *mékfj* e *tehent*: 'tehén tőgyéből a tejnek kézzel való kinyomkodását elvégzi'. *Mindzsá mékfjök, osztá akkor má vígesztem is.* — *Ez éddszik tehend díbe is mék szoktam fójni.*

megfogamzik *mékfogamzik* tn. i. l. 'elültetett palánta, facemete' megfogán'. 2. 'befedeztetett állat' fiat fog'.

megfojt *mékfojt* ts. i. 'a torkot összeszorítva fulladásos halált okoz'. *Ha nem hoagac je, mékfojtallak.*

megforgat *mékforgat* ts. i. l. 'szénarendet' villánként megfordít'. *Mégjécčer mék ké forgatnyi e szjénát, mer ül látom, ez ajja mégj igen szivos.* 2. 'földön fekvő gabonamarkot' sarlóval egyenként megfordít'. *Ném merém má mékforgatnyi e buzát, min kühull e szemé.*

megforraszt *mékforraszt* ts. i. 'tejet' megforral'. *Mindzsá mékforraszom e tejet, osztá éhetnünk.*

megfostosul *mékfostosul* tn. i. 'hasmenést kap'. *Né édd oaszt e zűöd womát, mer mékfostosusz.*

megfut *mékfut* tn. i. 'tehén' üzekedik'. *Ném akar mékfutnyi jez e tnyod, pedig má it lenné ez üdejé.*

megganajoz *megganajoz* ts. i. 'földet' megrágyáz'. *Rozsnag, zabnak ném ké megganajoznyi e fjűödet.*

meggereblyél *meggérblyél* ts. i. 'tarlót' gereblyével végigkapar; a gereblyést elvégzi rajta'. *Ugnyyi fej jemaratt e torruon, mégjécčer mék ké gérblyányi.*

meggyalul *mégdzsalul* ts. i. l. 'rétet' rétgyaluval a vakondtúrástól megtisztít'. 2. 'deszkát' gyaluval simává tesz'.

meggyógyít *mégdzswobit* ts. i. 'beteg' (beteg) újból egészségessé tesz'. *Né fjú, mégdzswobit e doktor bácscsi!*

meggyógyul *mégdzswobil* (-ok, -dzswobisz) tn. i. 'beteg újból egészséges lesz'. *Fűözök nekéd jwo hérbatiz, oattu mégdzswobisz.*

meggyónik *mégdzsunyik* tn. i. l. (ref.) 'nagy betegség esetén' háznál úrvacsorát vesz'. 2. (kat.) 'bűneit a pap előtt megvallja'.

meggyóntat *mégdzsuntat* ts. i. (ref.) 'nagy beteg' háznál a pap megurvacsoráztat'.

meggyőz *mégdzsűöz* ts. i. 'vmilyen munkát' más vkivel párhuzamosan képes elvégezni'. *É kaszást mék ké dzsűöznyi é moarokszédűönek.*

meggyújt *mégdzswojt* ts. i. 'ua.'. *Dzswojdzs még e tüzet!*

meghág *mékház* ts. i. 'hímállat a nőstényét' megtermékenyíti, ill. a párosodás aktusát végzi vele'. *Mék-hákta e Bodrinkat e Tígér (kutyák).*

meghágat *mékházat* ts. i. 'nőstényállatot' a hímmel pároztat'. *Mó háromszor hágattam még jeszt e tnyod, de ném lét poncsos.*

meghártyásul *mékhárcásul* tn. i. 'forralt tejen vékony bőrszerű réteg keletkezik'. *Dzsere id még e kávjédát, mer mékhárcásul.*

meghatakosul *mékhatagosul* tn. i. 'keléssé lesz'. *Még né hatagosujjon e seggék!* (Részlet az aprószenteki korábbiakor mondott versből.)

megházasodik *mékházasodik* tn. i. 'megnősül'. *Má jwo bend van ez üdűöbe, jwo tennjé, ha mékházasodna.* Megj. A megnősül ige nem nagyon használatos.

meghigul *mékhiqul* tn. i. 'meglazul'. *É rudazwoköjtél egissze mékhiqut e nadzs rázwodzsba.*

meghordoz *mékholdoz* ts. i. 'földet' megboronál'. *Kjécčer is mék*

kellét hordozni és *füvedet*; *vetis elüött is*, még utánna is.

meghupol mékhupul ts. i. 'megver, eldönget vkit'. *Ha megmondom anyádnak, nyol mékhupol.*

meghúz mékhuz ts. i. 1. 'csavart megszorít'. *E kormányon e mutért mék két huznyi.* 2. 'megránt vmit'. *Huz még e dzsípüöt, né legejje uszt e vides lúhert.* 3. 'jót iszik belőle'. *Jy mékhuzta ez üögöt!*

meghúzódik mékhuzodik tn. i. 1. 'nyirkossá lesz'. *Mijeliüt lémédzs e nap, összö két raknyi e szijnát, külömbö mékhuzodik.* 2. 'megrándul'. *Fenyútam e géréndára, osztán údzs mékhuzodott e dörökam!* 3. 'meghúzza magát'. *Itt e kizs szobába mékhuzoghatnak.*

megigér megigir ts. i. 'kilátásba helyez vmit'. *E papa megigirté, hodzs jeméhetég velé.*

megigéz megigiz ts. i. 'gyereket szemmel megront'. *Mégigiszté valaki jesz e dzserékét, azijé ijem furcsa.*

megijed megjéd (-ett) tn. i. 'ua.'. *Édzs oakkora bijkát láttam, hodzs megjéttém túló.*

megijeszt megjeszt (-ellek, -ett) ts. i. 'vkit váratlanul megrémít'. *Údzs megjesztetté oaszt e kizs dzserékét!*

megindul megindul tn. i. 'cséplőgépet elindítva csépléshez fog'. *Mihánt ettettünk, mindzsá megindununk.*

megiramodik megiramodik tn. i. 'csukló, boka' megrándul'. *Rosszu léptem, megiramodott e bokám.*

megissza magát megissza magát vh. i. 1. 'a sok csapadék miatt elpusztul'. *E kurumpi e laposap füvedgebe megjissza magát.* 2. 'vízbe fül'. *E Nacshidná e vízbe esött, mire kiuhuszták, megjitta magát.*

megjelöl megdzselöl (-öm) ts. i. 'milyen jellel ellát'. *Émélük fákat kü akardzsog vágatnyi, megdzselöltök, e tövtt é kicsint mékfaraktok.*

megkalapál mékcalapál ts. i. 'kaszájt, sarlót' kalapáccsal megéleszt'. *Majd estiére mékcalapálom e sorrugdat, csek osztán je né mezsd velé e kezedet.*

megkaréjol ? ts. i. 'gabonát' a rostának köralakban való mozgatásával megrostál'. *Ez wcswoj, mijeliüt fészwordzsok mék két karajlannyi. Megj.* Az ige 3. sz. alakját nem ismerem. Anyagomban csak ez egyetlen adat fordul elő, de nyelvi emlékeimben a szó él, a műveletre magára is emlékszem, főleg férfiak szokták végezni.

megkaszál mékkszál ts. i. 'füvel, takarmánynövényvel benőtt területet' lekaszál'. *Ha é kis essüj lëssz, e Dzsepüökköt harmaccor is még lehet kaszányi.* — *E süreji lúherfüdet ez idjén háromszor is mékkszálom, ha ijjen üdüj lëssz.*

megkér mékkir ts. i. 1. 'feleségül kér vkit'. *Aszondzsák, rigebben má kijeccer is mékkirté, mast osztá hozzáment.* 2. 'vkit vmilyen szívességre kér'.

megkérde mékkjérd ts. i. 'megkérdez vkit'. *Mékkjérdem túló, hodzs ném e piharera médzs-i.*

megkérlet mékkirlet ts. i. 'vmilyen tekintélyesebb rokon férfit megbíz azzal, hogy <egy bizonyos lányt> feleségül kérjen számára'. *E kërësztapcsávjé kiretté még e lánt.*

megkeseredik mékköseredik tn. i. 'keserü ízűvé lesz'. *E buborka jebbe e nac szárosságba egissze mékköserédett.*

megkeserít mékköserít ts. i. 1. 'keserüvé tesz vmit'. *Roz wjot e hajma, ez egisz rántást mékköserítetté.* 2. 'életet' keservesé tesz'. *Jez e dzserék mékköseríti ez életemet.*

megkever mékkever ts. i. 'tarlót' másodsor szánt'. *E süreji füvedeket mékkeverem, ném akarok fjélába buzád vetnyi.*

megkiált mékkiját ~ mékját ts. i. 'mékkiját valakit'. 'iskolába menetelkor vmelyik iskolatársáért bemegy a házbába <hogy együtt menjenek>'. *Té is mék szoktad kijátnyi e Rokkás Sándit, osztá údzs menteték oskolába.*

megkocogat mékkocogat ts. i. 'megkocogtat vmit'. *Mékkocogattam ez ablakot, küniczött, osztá beengedett.*

megkotal mēkkotal tn. i. '⟨tyúk⟩ a fészekre ül, hogy tojásait kiköltse'. *Má mēkkotalhatna valamēlik tik, mēk kējek űtetnyī legalább ēdzset.*

megkőrmöz mēkkőrmöz ts. i. 'megkarmol vkit'. *Nē bāndzsd e macskát, mēkkőrmöz!*

megköszön mēkköszöny ts. i. 'ua.' *Űdzsī mēkköszönted? Maj mēg in is mēkköszönyöm neki.*

megköt mēkköt ts. i. 1. 'összeköt vmit'. *Űk közs mēg űaszt e kīvīt, hof fē nē bomojjon.* 2. 'vmihez hozzáköt vmit'. *E kucsát mēk kē kötnyī, mer mēg mēkharab valakūt.*

megkrisztíroz mēkkrisztīrēz ts. i. 'kiszgyereket' beöntéssel kezel'. *Ez annya nēm mertē mēkkrisztīrēznyi e dzserēkēt, im bīzo mēkcsinálom.*

meglep mēglep ts. i. 'ellep vmit'. *Űdzsī mēgleptīk e bogarak a tehenēket, essű lēssz.*

meglevelez mēglevelez ts. i. '⟨takarmányrépát⟩ leveleinek egy részétől megfoszt'. *Mēglevelesztem e burgēndīd, de tá nēm ārt mēg neki jebbe e hīēsīgbe.*

megmar mēgmogr ts. i. 'vkit szóval megbánt, megcsíp'. *Mīēr kē nekēd mēndēnkīt mēgmognod!*

magmarkol mēgmoarkul ts. i. 'megragad vmit'. *Mēgmogrkuta e dymánya gallīrēdzsāt, de asz űtem [azt hittem] e lōlkūt is kūrāzza.*

megmer mēgmer ts. i. '⟨kutat⟩ úgy tisztít ki, hogy a vizet teljesen kimeri belőle'. *Mūta mēgmertēk e kutānkāt, mēndīg ojjan jűv fīrīzs bend e vīz.*

megmér mēgmīr ts. i. 'megmérlegel vmit'. *Mēk kējek mūrnyī, ē zsāg buza hān kīla.*

megmérgelődik mēgmīrgēlōdīk ~ mēgmīrgēlōszīk tn. i. 'bosszús, dühös lesz'. *Ha mēgmīrgēlōdōk, je sē mēnēk.*

megmérgeszik mēgmīrgēsīk tn. i. 'mérges lesz, feldühödik'. *Hadd űabba jēszt e rompulāst, mer ha mēgmīrgēsīk...*

megmérgez mēgmīrgez ts. i. '⟨embert, állatot⟩ mérgező anyaggal meg-

etelve, egészségében súlyos kárt okoz esetleg elpusztít'. *Nadzson űsszōvesztek, osztā valamīvē mēgmīrgēsztē magāt.*

megmérgít mēgmīrgīt ts. i. 'feldühösít vkit'. *Dzserēk, ha mēgmīrgītēszz, akkor baj lēssz.*

megmérkel mēgmīrkēl ts. i. '⟨ruhát⟩ jellel ⟨a név kezdőbetűivel⟩ ellát'. *E zsepkeszķōnyűōket mēk szoktok mīrķōnyī.*

megmetsz mēgmecc ts. i. 1. '⟨fát⟩ megnyes'. *E tavaszje mēgmeccēm e kōrtfāt, sok rajta e vīszhajtās.* 2. '⟨farönköt⟩ deszkává fűrészel'. *Beszītem e Stībērje, szōnta mēgmeccī e fīrīszfāt.* 3. '⟨kenyeret⟩ megvág'. *Mēg alīg vētem kūt e kemēncībū, mēk kēllēt meccēnēm e vakarűot. It nyafoktak rajtam, hodzs ehēssek.*

megmetszet mēgmeccet ts. i. '⟨fűrészfát⟩ deszkává fűrészeltet'. *Gondutam, mēgmeccetēm űaszt e kīēt fāt, e dēsķkāt jōbban je lēhet annyī.*

megmonyaz mēgmonyaz ts. i. '⟨baromfit⟩ megvizsgál, hogy várható-e tőle tojás'. *Idēsanyām mēg mēndīg űdzsā mondzsa, hodzs mēgmonyazza e űtikokat, emīkor mēgnīsztē, hocs tojnak-ī. — Vō. mēgtojōz.*

megmunkál mēgmunkāl ts. i. '⟨szántóföldet⟩ a terméshez megfelelően előkészít (trágyáz, szánt stb.)'. *Azīēr nēm szeretēm ārēndāba annyī e fűōdemīēket, mer nēm akardzsāk rōndōssēm mēgmunkānyī. — De vō. munka, dolog.*

megnádol mēgnādul ts. i. '⟨elvá-sott vasszerszámokat⟩ a kopás helyén kitold'. *Sz. mēgnādutat.*

megnő mēgnűōl (-ōk, -nyűōsz, -nyűōtt) tn. i. 1. 'kifejlődik, megnövekedik'. *De mēgnűōtt jēz e dzserēk!* 2. 'megárad'. *Nadzss essűō lēhetēt jērre fēnek, īgēm mēgnűōtt e Pīnka!*

megnyakaztat mēgnyakaszat ts. i. '⟨a kasza letört nyakát⟩ visszaforrasztatja'.

megnyújt mēgnűōjt ts. i. 'meghosszabbít vmit'. *Je akart īrnyī, mer eszrevēttem, hodzs mēgnűōjtotta e līpīsejīt.*

megolajoz mēgalajoz ts. i. 'olajjal megken vmit'. *Úokkor aziper e biciglit is mēk kējek alajoznyi.*

megolvas mēgolvas ts. i. 'megszámlál vmit'. *Olvasátok mēg e palántot, éddzs-ē pētlibe százat kösseték!*

megosztozik mēgosztozik tn. i. 'örökséget eloszt'. *E birtokom má mēgosztosztak, de e bejsűőség mēk hátra van.*

megökkel mēgökkel ts. i. 'szarvával megdöf vkit'. *E Sárga tehenre vidzsázz! Nē hodzs mēgökkeljēn!*

megöl mēgöl ts. i. '〈állatot〉 levág'. *Mēgöltem e vin kokast. — Nēm-sokára má's mēgöjök e disznunkat.*

megüöll l. megöröl

megüllet l. megörlet

megörlet mēgüllet ts. i. '〈gabonát〉 megöröltet'. *Vam mēg ē zság buzánk, uasz mēgüüllessék, osztá ujjik kiúart.*

megöröl mēgüöll ts. i. l. '〈gabonát〉 a malomban lisztté öröl'. *É kicsint szivozs vgot mēg e gabona, nēm is akarták mēgüüllennyi. 2. '〈kávét〉 megdarál'.*

megpájszol mēkpájszul ts. i. (gyny.) 'megharap vmit'. *Mēkpájszulom e kis ujját jennek e dzseréknek.*

megpékel mēkpiēkkül ts. i. '〈kakas, tyúk〉 a csőrével megésip vkit'. *Vidzsázz, oaszt e kizs dzserékēt e kokas mēg nē piēkküjő!*

megpenészedik mēkpeniszēdik tn. i. 'penészsé válik'. *Uaz e drága jyo lúher mim mēkpeniszēdēt.*

megpenészesedik mēkpeniszēsēdik tn. i. 'penészsé válik'. *Csek ogrra údzsej, hodzs mēg nē peniszēsēdszēsē [ti. a mēg nem egészen száraz mák].*

megpenészesül mēkpeniszēsül tn. i. 'penészsé válik'. *Nyirkos helēn hama mēkpeniszēsül mindēn.*

megpenészül mēkpeniszül tn. i. 'penészsé válik'. *Mēg e ruhánk is mēkpenészül, ojjam vgot e szoba.*

megpirul mēkpirul tn. i. '〈a föld〉 a napon megégve porhanyóvá

válík'. *Mēg e nyárom mēkszántom, osztám vetisig oaz e dzsētás jűöd jűol mēkpirul.*

megpodvásodik mēkpodvásodik tn. i. 'elkorhad, vminek a belseje taplószerűvé válik'. *Tavasza e riēpa má mim mēkpodvásodik.*

megpodvásul mēkpodvásul tn. i. 'elkorhad, a belseje taplószerűvé válik'. *Jez osztán nēm podvásul mēg, mer mēgētessék [= megetetjük; ti. a tarló-répat].*

megpurgál mēkpurgál ts. i. 'meghajt vkit; hasmenést okoz neki'. *Csek édd oaszt e fostozsdozwt, maj jűol mēkpurgál!*

megrakódik mēgrakodik ~ mēgrakowszik tn. i. 'szekeret megrak'. *Ha ijjen sokan lēsznünk, jez e három szekiēr sēmi, éccerre mēgrakowsznunk. — Kisű estiere rakwtunk mēg.*

megreped mēgreped tn. i. 'meghasad'. *Beleváktam ē turázsba, osztám mēgrepett e kusza nyaka.*

megrepedezik mēgrepedēzik tn. i. 'meghasadozik'. *Jebbe e nadzs melegbe mēg e jűöd is mēgrepedēzik.*

megrudaz mēgrudaz tn. i. 'szénás vagy gabonás szekeret rúddal leszorít'. *Hama rudazzuk mēg, mer mēg jelir ez essű, e Vütömöm má esik.*

megsásol mēksásul ts. i. '〈gabona fiatal, zöld hajtásának felső részét〉 sarlóval levágja'. *E Csapotám mi is mēksásutok e buzát, mēg is mēgdūt.*

megsérédik mēksiērēdik tn. i. 'sérvet kap'. *Valami nehezett emēt, osztám mēksiērēdēt.*

megspannol mēkspannul ts. i. '〈kötelet〉 megfeszít'. *E rudazwokötelet mēg mēk kēspannunyī, nē rázwdzsdzsanak e kivik.*

megspórol mēkspogrul ts. i. 'megtakarít vmit'. *Jeszt ez utat mēksporuhattam vron!*

megsrótol mēksrwtul ts. i. '〈kukoricát, gabonát〉 durvára megdarál'. *E kukoricát magunk mēksrwtujjok, ez ipannag van darálwoja.*

megsüketül mēksiketül tn. i. 'sü-

ket lesz'. *Ojjan zsinatocs csinátok, hodzs ez embér méksiketül.*

megsülyyed méksülled tn. i. '⟨szeker⟩ a kátyuban, sárban ragad'. *Ez erdőre rossz ez ut, éccér még is söllettem.*

megszáll mékszáll 1. tn. i. 'összeülepedik'. *Jez alatt e pár nap alatt egész jóv mékszát e kazug.* 2. 'átmenetileg vhol szállást kap'. *Má nem is tyom hun szátunk még.* 3. ts. i. '⟨vmely terület⟩ fegyveres erővel elfoglal'. *Jez akkoriba vjot, emikor e némétek mékszátág Burgelandot is.*

megszán mékszány (-om, mékszánt) ts. i. 'megsajnál vkit'. *Qarra gondut, hodzs még csak mékszányom, osztán adok neki valamit.*

megszánt mékszánt ts. i. '⟨vmely terület⟩ megművel, úgy, hogy a szántást elvégezi rajta'. *Hyonap mékszántom e dzsepűkki füödét.*

megszéd mékszéd ts. i. mékszédi e *borsvot*: 'babról a zöld hüvelyek egy részét leszedi'. *Mék kéjek szédnyi valahun e borsvot, még lehet má, jó léssz ebidnek éddszik nap.*

megszeg mékszeg ts. i. '⟨szekér-rudat⟩ erősen elfordít'. *Szeg még e rudat hievorral* 2. '⟨lábat⟩ megrándít'. *Alik tyom mozgatnyi e lábomat, im mékszektem.* 3. '⟨szót⟩ nem tart meg'. *Mit fogaddzsag velé, udzsis mékszezi.*

megszível mékszüvel ts. i. '⟨tanácsot, intelmet⟩ megfogad'. *Űl láccik mékszüvété, emít montam neki.*

megszivosul mékszivosul tn. i. 'nyirkossá válik'. *Csek összö ké raknyi e szügnát, mer igém mékszivosul.*

megszomil mékszomil tn. i. 'megszomjazik'. *Nadzis vjot e hiésg, igém mékszomitam.*

megszövet mékszöjet ts. i. 'ua.'. *Rigén, emikor még vjot fonalam, in akkor is mindik csek takácsje szoktam mékszöjetnyi.*

meztámogat méktámogat ts. i. 'meztámaszt vmit'. *Maj hozok ez erdőürü pár roggot, osztám méktámogassog velék e kazoat.*

meztaplósul méktoplósul tn. i.

'taplószerűvé válik'. *Rosszu vjot jeverművje e riépa, osztán ez egész méktoplósul.*

meztart méktart 1. tn. i. 'eltart bizonyos ideig'. *Jez e kaszálás bizo méktart jóv estiélig.* 2. ts. i. '⟨ígéretet⟩ teljesít'. *Ha valamit igérsz, tardzs is még!* 3. 'megvesz vmit'. *Hatszázjér méktartom mind e kettiüt [ti. süldöt].* 4. 'megőriz vkit' (szinte kizárólag az „isten” alannyal). *Isten tarcsom még jóv egissigbe.* 5. 'megünnepel vmit'. *Miféjénk ném tarcsák még má e vésárnapokat se.*

mezteker mékteker ts. i. 'megcsavar vmit'. *Teker még uszt e kötelet, mer jeszakad!*

meztelik méktellik tn. i. 'tele lesz'. *Lassam má ez egész pince méktellik kurumpivje.*

meztíp méktíp ts. i. 1. '⟨veteményt⟩ a gyomtól annak kitépésével megtisztít'. *E burgéndimjék má ojjanok, hom mék ké típnyi űket.* 2. '⟨libát⟩ tollaitól megfoszt'. *Mék ké má típnyi e ludakat, hullaccsák e tollat.*

mezterít mékterít ts. i. Csak az „asztalt” tárggyal: 'az asztalra étkezés előtt az abroszt ráteríti'. *Teridzs még ez asztuát!*

meztévelyedik méktévelédik tn. i. 'meztévelyedik, megőrül'. *Ez embérnek qannyi düga van, hodzs méktévelédik.*

meztípor méktípor (-típrom, -típrota) ts. i. '⟨szénát a szekéren, szalmát a kazalban⟩ megtapos'. *Fékiüdöm e dzserékéket e kazoara, típordzsák még é picint e szjomát.*

meztíprat méktíprat ts. i. '⟨szalmát, hogy jó trágya legyen belőle⟩ marhákkal megtapostat'. *Méktípratom e szjomát, mer keves e ganaj.*

meztjóz méktjóz ts. i. '⟨baromfit⟩ megvizsgál, hogy várható-e tőle tojás'. *Ném szoktam léeresztényi e tikokat, miég még ném tojwosztam űket.* — *Vö. megonyaz.*

megugorja megugordzsza (megugrotta) ts. i. '⟨bika tehenet, csődör kancát⟩ meghág, a párosodás aktu-

sát elvégzi rajta'. Ném tudom, mi van *ogvög* e *bikávög*, má másoccor ném *ugrotta* mäg e *tehent*. **Megj.** Az ige paradigmásorából csak a tárgyas ragozású egyes sz. 3. sz.-ű alakok és a főnévi igenév használatosak.

megugrat *mëgugrat* ts. i. 1. '〈nőstényállatot hímmel〉 földötlet'. *Mëgugratom mëgëccër e tehent, hátha bordzsut fog*. 2. 'megijeszt és így futásra kényszerít vkit'. *Valami fickwo ez ijje mëgin itt wólakodott ez wmafák alad, de mëgugratam*.

megültet *mëgültet* ts. i. '〈kötő baromfit〉 tojásokra ültet, hogy azokat kikeltse'. *Mëgültettem ë tikot*.

megvág *mëgvág* ts. i. 'megüt vkit'. *Ûm mëgváglak, hodzs ëccërre mëgdöglessz!*

megválogat *mëgválogat* ts. i. '〈babot, borsót〉 a szeméttől, más anyagoktól megtisztít'. *Ûaszt e szemëtëzs borswt ném lehet údzs jëltetnyi, mëk kë válogatnyi*.

megver *mëgver* ts. i. 1. '〈eső〉 megáztat vmit'. *Ném lehet hazahoznyi e szëgnád, dülelütöt is mëgvertë ez essüw*. 2. 'szemmel megront, megigéz vmit, vkit'. *Jeszt e tehend biztossan oaz e cigánasszom vertë mëg*. 3. 'eldöntet, elver vkit'. **Nr.** A régi néphit szerint, ha a tehenet szemmel megveri valaki, akkor a tehen nem ad tejet, vagy a teje véres. A szemmel való veréshez általában csak vénasszonyok értettek.

megveszik *mëgveszik* tn. i. 'elpusztul'. *Szándzs lë e torrwot, had vesszëm mëg uaz e sog guaz mënnjë elüwbb*.

megvizez *mëgvizez ~ mëgvidez* ts. i. 'megnedvesít vmit'. *E kötelet kötëzis elüw mëk kë vizeznyi, mer jëtörük*.

megvörösül *mëgvörösül* tn. i. 'vörössé válik'. *Ûm mëgvörösül má e sok essübe e szëgna, ojam mind e rywka*.

megy *mëdzs* (mënek, *misz ~ midsz*, mënnünk, mënt, mënnë, mënnjën) tn. i. 'ua.'. *Firho mëdzs 'férjhez megy'*. — **I.** *mëg: hozzámegy*.

megye *mëdzse (-jët)* fn. 'ua'.

meggy *mëddzs (-et)* fn. 'ua.'. **Sz.** *mëcsfog*.

méh *mih* fn. 'ua.'. *E Gángrwo Jánozsz bëccsinag vannak mihijëji*.

méhház *mëhikáz* fn. 'mëhes'.

méhkás *mëhikogs* fn. 'szalmából font, kúp alakú, alul oldalt kis nyílással ellátott készítmény a méhesaládok számára'.

melence *melënce (-jët)* fn. 'mosogató tál'. *E piszkos edint téd bele e melëncjëbe!*

mell *mej* (-em, -ë) fn. 'ua.'. *Valami úc szur itt e mejjembe*.

melléke *mëllikë (mëlliküt)* fn. 'környéke'. *E Bërda mëllikë mëg dzserék koromba csupa erdüw wtot*. **Megj.** A szó alapalaként csak egyes sz. 3. sz.-ű birtokos személyragos formában fordul elő a nyelvjárásban.

mély *mí ~ mül ~ mij (mijjebb, mijjen, mire)* mn. 'ua.'. *Küásták ez árkot elüwtteng, de nadzsom mí lëtt*. — *Mëksöllettek e emiludba*. **Megj.** Határresznévként azonban csak *Milut*, e *Milutná*.

melyik *mëlik* nm. 'ua.'. *Mëlikëtëg wtot? — Mëlik ruhámat vëhetëm fë?*

mélység *mësig* fn. 'mély rész vmilyen területen; szakadék'. *It künt Stájjerba valahun e hëdzsege mäszkëtak, osztám beleesëd valami mësigbe*.

mëndërgügs l. **mennydörgös**

mendikáns *mëndikás* fn. (rég.) 'gimnazista kisdíák, aki a legutás kisérőjeként a református családoknál ünnepeken házról házra járva verses jókívánságot mondott'. **Nr.** Felsőőrben a „mendikás” a pápai ref. gimnáziumból ment, de a községnek Ausztriához történt csatolása óta már nem volt szokásban.

menés *mënis (-t)* fn. 'járás'. *Má e mënis is nehezemre esik*. — **L.** *mëg: jövës-menës*.

meneteles *mënetelës (-sen)* mn. 'enyhén lejtős'. *Szíp mënetelës uccsa van, ez Örszike is jesëgtáhat rajta*.

menta l. **fodormenta**. **Megj.** A szó csak ebben az összetételben él a nyelvjárásban.

meny *möny (-em, -ed, -ë)* fn. 'a

fiú felesége (a fiú szülei szempontjából)'. *E mõnyem szokod bort is csinányi ribizlibü. Megj.* A szó alapalaként szinte kizárólag csak birtokos személyragos alakjaiban él a nyelvjárásban.

menyecske menyecske (-*jét*) fn. 'az a fiatalasszony, aki menyként került a házba'. *Hát hozzájok* [ti. egy nagyon rossz természetű asszony házához] *së szeretniük menyecskijének kerünji.*

menyétasszony menyétasszony fn. 'menyét'.

mennydörgös mēndērgjōs mn. Csak efféle káromkodásokban: *E mēndērgjōs mēnkü harsogassa szit!*

mennykő mēnkü fn. (rég.) 'villám'. *Belecsapott e mēnkü e pajtába, osztá ez egész ház lēiget.* *Megj.* Konkrét jelentésében a szó már nem nagyon használatos, inkább csak káromkodásban: *E mēnkü vāgdzsa mēg!* — *Üssō mēg e mēnkü!* — *E mēndērgjōs* [igy!] *mēnkü harsogassa szit!* — *Hun e mēnkübe van?* — Stb.

mer ~ (-*ék*, -*sz*) ts. i. l. '(levest) tálból kanállal kiszed'. *Merdzs magadnak levest!* 2. '(vizez) kútból vödörrel felhúz'. *Merem vizet e vāllugba.* — L. még: **bemer**, **felmer**, **megmer**.

mér mēr ts. i. 'ua.'. Sz. *kümír*, *lēmír*, *mírēget*. — L. még: **megmér**, **összemér**.

mérecskél méricskiél ts. i. 'méreget vmit'. *Qannyit méricskiēt qaszt e poartikát, osztá mégis jeszapta.*

méreg mīrēg (mīrget) fn. l. 'mérgező hatású anyag'. *Valami mīrget vād be, de nēm hōgt mēg.* 2. 'bosszúság'. *De sok mīrēg vam ved!*

merēget merēget ts. i. l. Csak ebben a szókapcsolatban: *szemeit merēgeti vkire, vmire* 'kitágult szemmel bámul'. *Merēgettē e szēmejit qarra e firfire, de qar rá së nīzett.* 2. '(kislány, nő combját, esetleg szeméremtestét) látni engedti azzal, hogy szétterpesztett lábakkal ül'. *Leūt ē kisz szījkre, de úcs, hodzs mēg e valogát is merēgettē.*

merés l. **bemerés**

mereszkedik mereszkiék tn. i. 'terpszkedik'. *Ot mereszkiētt e kocsmāba ez asztoaná, mīntha nēm tudom in ki vjona.*

mérged l. **elmérged**. *Megj.* A szó csak ebben az igekötős formában él a nyelvjárásban.

mérgelődik mīrgēljōdik (-*ök*, *mīrgēljōcc*, -*ött*) tn. i. 'bosszankodik'. *Hát qazon nēm kē mīrgēljōdnji, uccsē tēhecrula.* — L. még: **megmérgelődik**.

mérges mīrgēs (-*sebb*, -*sen*) mn. 1. 'dühös, haragos'. *Nadzsom mīrgēs vadzсок apátokra!* 2. 'harapos'. *Nē mēny be csek údzs, dōrōngōz, mer mīrgēs e kucsā.* 3. 'mérgező hatású'. *E bogārgomba igēm mīrgēs, hozzá nē nyujj.*

mérgeszik l. **elmérgeszik**, **megmérgeszik**. *Megj.* A szó csak igekötős formában él a nyelvjárásban. **mérgez** l. **megmérgez**. *Megj.* A szó csak ebben az igekötős formában él a nyelvjárásban.

mérgít mīrgīt (-*ék*, -*essz*, -*ött*) ts. i. 'bosszant, dühít vkit'. *Nē mīrgicsetēk má mīndig, ēlig bajom van udzsis.* — L. még: **megmégít**.

mericskél mericskiél ts. i. 'meregget vmit'. *Ha nekēm mēgēccer mericskiēlēd e vizet e vōdōrbü, mēglātōd, mūt kapsz!*

mérkel l. **megmérkel**

mérnök mīrnōk (-*öt*) fn. 'ua.'. *E mīrnōkōk ez erdtjōt kümīrtik.*

merrének mērrānak hn. 'merrefel'. *Hāt innej mas mērrānak mēnyünkj?*

mester mestēr (-*t*) fn. l. (rég.) 'tanító'. *E tanitōr rigēm mestēr vjot.* 2. 'műhellyel rendelkező iparos'. Sz. *koacs*mestēr, *szabō*mestēr. — L. még: **fűrész**mester, **gyep**mester.

mesterember mestērembēr fn. 'iparos'. *E fűszōgbe rigebben csek parasztoz laktak, mēg ē pár mestērembēr.*

messze mēsszi I. hsz. 'távol'. *Nīncs má mēsszi.* II. mn. 'távoli'. *E mēsszi nālli 'az a nagyanya, aki nem a községben lakik'.*

mészalátó mēsszilātō fn. 'távcső'.

messziről *mësszirü* hsz. 'távolról'. *Mësszirü dsziutt embër mindënt monhat*. Ebben a szerkezetben: *mësszirü së 'távolról sem'*. *Mësszirü së dügosztak uannyit mim müa.*

messzely *mësszü* fn. 'egy ürmértékfeleség'. *Mëgj. Már csak az emlëkezetben él*. Tartalmát pontosabban nem is sikerült meghatároznom.

mesztálláb *mesztjëlább* hsz. 'mezít-láb; cipő és harisnya nélkül'. *Rigëm má májuszba mesztjëlább ugrátung, de moa...*

metél *metjël* (-ék, *metjész, metjët*) ts. i. 'ollóval, késsel vagdos vmit'. *Në metjéd oaszt e pappirost, csek ez ollot rongálod velë! Sz. jemetjël.* — L. még: *kimetél, összemetél.*

metélt *metjët* (-et) fn. 1. 'cérna vékonyságúra vágott levestésztá'. 2. 'hosszúkás alakúra vágott fött tészta'.

metélt tészta *metjët tjészta* fn. 'cérna vékonyságúra vágott levestészta'.

méter *mëtër* (-t) fn. 1. '100 cm'. 2. 'köbméter'. *Rigën öbë mirtik e fát, mast inkább csek mëtërbe.* — L. még: *kilóméter.*

métermázsa *mëtërmázsa* fn. 'ua.'

metsz *mëcc* (-ék, -essz, -ëtt) ts. i. 'vág vmit'. *Mëccët ojjan ë darabot e kënnjërbiü, hodzs ë csipljünek is sog vjuna.* Sz. *lëmëcc.* — L. még: *elmetsz, kimetsz, megmetsz.*

metszet l. *kimetszet, megmetszet.* *Mëgj.* A szó a nyelvjárásban csak igekötős összetételben él.

méz *miz* (-et) fn. 'ua.'. *Nëm szeretëm e mizet, igën szjija e foamat.* Sz. *mizes.* — L. még: *macskaméz.*

mező *mezdjü* ~ *mezzjü* fn. 'határ (szántóföldek, rétek, de az erdők nem)'. *Ojjan szib züüd ez egisz mezdjü, e rozs mëg e buza má e fejüt is kühánta.*

mezőpásztor *mezdjüpásztor* ~ *mezzjüpásztor* fn. 'mezőőr'. — Vö. *vajda.*

mezgye *mëdzse* (-jët) fn. 1. 'két szántófölddarabot egymástól elválasztó, kb. arasznyi szélességű földsáv'. 2. egymástól távolabb eső bokrok, kisebb fák sora, amelyek két rét között a

határt jelzik'. — *Mëdzsjët tipor 'réten kaszálás előtt a határt jelző bokrok, fák vonalában a füvet letapossa, hogy a szomszéd rétyjébe bele ne kaszáljon'.*

— *Mëdzsjët hadzs 'egy tenyérnyi szélességű területen nem kaszálja le a füvet; abban az esetben, ha a szomszéd a saját mezgyéjén túl kaszált'.* — *Mëdzsjët lát 'a község elöljárói vagy más tekintélyes személyiségek kivonulnak megállapítani azt a kárt, amely azáltal ért valakit, hogy szomszédja a rétyjébe belekaszált vagy a szántóföldjéből egy darabot elszántott, erdejéből a mezgyén fát kivágott'.* Nr. A fű lekaszálásakor a mezgye meg nem tartása éles tulajdonjogi villongásokhoz vezetett, függetlenül a kár értékétől. Egy-két villára való szénából súlyos veszekedés, örökös harag születhetett.

mezgyefű *mëdzsefü* ~ *mëdzsefüj* ~ *mëdzsefüj* fn. 'két földdarabot egymástól elválasztó, kb. arasznyi szélességű földsávon, a mezgyén nővő fű'. Nr. A kialakult szokás szerint a mezgyefüvet bárki learathatta.

mezgyekaró *mëdzsekaru* fn. 'a két földterület között a határt jelző, földbe vert alacsony karó'.

mezgyekő *mëdzsekü* ~ *mëdzseküj* fn. 'két földterület között a határt jelző, földbe ásott alacsony kő'.

mezgyés *mëdzsjës* (-sek) I. mn. 'olyan (személy), akinek a földje vkiével szomszédos'. *Nëkem nëm vjüd velë sëmi bajom, pejj in is mëdzsjës vadzsog velë kjët helën is.* II. fn. 'a szomszédos földterületet birtokoló egyén'. *Nëkem mëg ë mëdzsjësëmje së vjüd bajom.*

mi¹ *mink* (-et) nm. 'ua.'

mi² l. *akármí*

mienk *mjënck* (-et) nm. 'ua.'. *Id vam valami tikft, de nëm e mjënck.*

míg *mjög* hsz. 'ua.'. *Qaddig në újjeték jë [ti. a szekérre], mjök jë nëm szërszámozok.* — L. még: *amíg.*

mihánt ~ hsz. 'mihelyt'. *Mihánt fjészárod e harmat, jemënnünk hintennyi.* — Vö. *mihást.*

mihást ~ hsz. 'mihelyt'. *Még-
vugrom má, mégvugrom, mihást rá-
írek.* — Vö. **mihánt**.

mihl l. **méh**

miképp *mikíbb* hsz. 'hogyan, mi
módon'. *Hát mas hodzsam, mikíbb
léssz? Megj. A mikíbb alak többnyire
a hodzsam-nal együtt fordul elő, mint
a példamondatban is.*

milyen *mějjen* nm. 'ua.'. *Ném
is tudom pontosam mějjen mészsi lehet.*
Sz. *sémějjen.* — L. még: **akármilyen**.

mindenegy *mindénédzsi* nm.
'mindegyik, minden egyes'. *Mindén-
édzsi dzseréké nadzson jwo hozzá, mind
niznünk rá.*

mindenik *mindénik* nm. 'minde-
gyik'. *Mindénig dzseréké igén röndös,
törwösznek mast is ez apcsokje.*

mezsgyéz l. **kimezsgyéz**

mindjárt *mindzsa* hsz. 'azonnal'.
*Mindzsa mékfőjök, osztá akkor má
vigesztem is.*

mint *mind* ksz. 'ua.'. *Esztendők úta
ném vrot ijjen kemín tiél, mind ez
ideji.*

minuta ~ (*4ba*) fn. 'pillanat'.
Jebbe e minutába dzsüttem még in is.

mióta *múta* hsz. 1. 'mely időpont-
tól fogva? mennyi ideje?' *Há té
múta vadzs íthon? 2. 'attól kezdve,
hogy'. E fjüdemjék, múta áréndába
vannak, egissze jeguzasutak.*

mocsolya *mocsola* (*4t*) fn. 'pocso-
lya'. *Hát té it pancszus, jebbe e mocsolá-
lába?*

mogyoró *madzsarwo* (*-t*) fn. 'ua.'.
Sz. *madzsarwo*bokor, *madzsarwo*foja, *ma-
dzsarwo*foabokor.

mogyoróvessző *madzsarwo*vesz-
szű fn. 'mogyorófa vékonyabb ága'.
Nr. A mogyorófa vastagabb vesszőjét
meg szokták hántolni, majd a vesszőt
meghajlítva csíkokat hasítottak le
belőle, s ebből fonták a „nagykosarat”.

mogyorózik *madzsarwo*zik (*-ok*)
tn. i. 'a mogyoróbokorról mogyorót
szedeget és eszeget'. *Vésárnap jemén-
nünk madzsarwo*znji. *T'is jedzsütök?*

moháfú *moháfúj* fn. 'muhar'. —
Vö. **muhar**.

mohos ~ (*-san*) mn. 'falánk,
mohó'. *Hodzsam léhece ijjem mohos?
Sénki ném észí még elűlled!*

mokog l. **makog**

mókus *makkus* (*-t*) fn. 'ua.'. *Ná-
lunk izs vannak ez erdőm makkusok.*

molkeráj *molkeráj* fn. 'tejsar-
nok'. *Múta mégvan e molkeráj, némí-
gél lehet tejet kapnyi házokná.*

mony ~ (*-am, -a*) fn. 'férfi nemí-
szerv'. — Vö. **máncelli**, **mánci**. — L.
még: **monyas**, **tikmonyas**, **monyaz**.

monyamásik ~ fn. 'krumplis-
nudli'. — Vö. **buclimásik**, **burimásik**,
cingellimásik, **cinginudli**, **máncelli-
másik**.

monyas ~ I. fn. 'csödör'. II. mn.
'olyan <tyúk>, amelyben tojás van'.
— L. még: **tyúkmonyas**.

monyaz ~ ts. i. '<a baromfiakat>
vizsgálja, hogy aznap fognak-e tojni'.
Óregányád mégin e tikokat monyazza.
— L. még: **megmonyaz**.

möring *mwo*ring (*-ot*) fn. 'az az
eljegyzéskor megállapított nászaján-
dék, melyet a szülők adnak a lány-
nyal'. Nr. Ma már nem szokás.

möringol *mwo*ringul tn. i. (rég.)
'a möringbol a fiatalok szülei megál-
lapodnak'.

morzsa *murzsa* (*4t*) fn. 'ua.'.
*Mégéttik e sütemint mind, még é
murzsa sē maratt.* — L. még: **kenyér-
morzsa**.

morzsál *murzsál* ts. i. '<kenyeret>
szétmorzsol'. *Éd röndössen oszt e kē-
nyeret, né murzsád!* — Vö. **morzsol**,
zsurmol.

morzsálódik *murzsál*ódik tn. i.
'<kenyér, tészta> morzsává lesz'. *Jez
e kényjér mast igén könnyem murzsá-
lódik, talán kevezs bendē e kurumpi.*

morzsol *murzsul* ts. i. 1. 'puhább
anyagot az ujjai között apróra tör'.
Mit murzsulod oszt e kényeret! 2.
'<kukoricaszemeket> a csőről kézzel
lefejt'. — Vö. **morzsál**, **zsurmol**.

moslék *moslik* l. 1. 'a mosogatás
után keletkezett zsiros lé'. 2. 'a disz-
nók lével hígított étele'. Sz. **moslikos**
(vödör, sajtár).

mosódás *mosyodás* fn. 'edény-mosogatás'. *Ez edint tudzsátok hasznányi, de e mosyodás éddzsiktéknek sē smakkul.*

mosódik *mosyodik* (-ok, *mosyoc*) tn. i. '⟨edényt⟩ mosogat'. *Nēm írēk in rá, mēg nēm is mosyottam.*

mosófa *mosyofa* fn. 'a fehérnemű mosásakor használt sulyok'.

mosórongy *mosyorondzs* fn. 'mosogatórongy'. *E mosyorondzsot nē hadzsátok mosyodás után e mosligba, tēnnap is küöntöttem e ganajra.*

mosóruha *mosyuruha* fn. 'mosogatórongy'. *E moslikje e mosyuruhát is küöntöttem.*

mosóteknő *mosyoteknyő* fn. 'egy nagyobb teknőfajta, amelyet csak mosásra használnak'. Nr. A mosóteknőt deszkából csinálják, a fenekén lyuk van. — Vö. *dagasztóteknő, nagyteknő, sütőteknő.*

most *mast* hsz. 'ebben az időpontban'. *Ippēg mast dzsüttem haza. — Ha akarod, mast is jevühetēd.*

mostanában *mastanába* hsz. 'ma-napság'. *Mastanába má nēmigēn szoktāk összēkepinyi e gabonát, henēm kötōzis utām mindzsá hazavēzik.*

mostoha *masta* (sja) fn. 'mostohaanya'.

mostohán *mastán* hsz. 'mostoha módon, embertelenül'. *Igēm mastám bányig velē.*

motolla *matyola* fn. 'a megfont len- vagy kenderfonal felgombolyítására használt szerszám'.

motollál *matyolál* l. ts. i. '⟨fonalat⟩ gombolyít a motolla nevű szerszámmal'. 2. tn. i. '⟨esés közben⟩ kalimpál'. *Adot neki ē nacs pojot e csōndiēr, úcs fēbakfincut, csekūm matyolát.*

motor ~ (-t, -dzsa) fn. 1. 'villanymotor'. 2. 'motorkerékpár'. 3. 'gépkocsi'. Nr. Már a két világháború közötti időben szinte minden házban volt villanymotor, s ez hajtotta a saját, kis méretű „masin”-t, a szecskavágót stb.

möddi l. **meddő**

mödzse l. **mezsgye**
mödzsefű l. **mezsgyefű**
mödzsekarvo l. **mezsgyekaró**
mödzsekű, **mödzsekűjj** l. **mezsgyekő**
mödzsjes l. **mezsgyēs**

mögye *mödzsö* (*mödzsit*) fn. 'a tehén nemi szerve'. *Mēgnyüött e tehēm mödzsö, je kē hajtannyi e bikáho. Megj.* Alapalakként csak egyes sz. 3. sz.-ű birtokos személyragos formájában él.

muhar *mohar* ~ *mohár* fn. 'ua.'. — Vö. **moháfi**.

mujder *mujdēr* (-t, -dzsa) fn. 'édesanya'. — Vö. **édesanya**. — L. még: **svigemujder**.

mulat *mullat* (-ok, *mullacc*, *mullatott*) tn. i. 'szeszes italt iszik és közben nótzik'. *Egisz ijje mullattak e Zámbyoná.*

mulatság *mullaccság* fn. 'zenés, táncos összejövetel vendéglőben'. *Vēsárnap mullaccság lēssz e Zámbyoná.*

mulya *mula* mn. 'hülye, ostoba'. *Juli, tē e svogort egysz mulává tartod.*

munka ~ (-t, sja) fn. 'a nem paraszti munkán kívüli egyéb rendszeres elfoglaltság ⟨gyári munka, útéptés stb.⟩'. *Qabbahatta e gazdákodást, jemēt munkára. Megj.* A paraszti munka, a háztartás körüli elfoglaltság: *dolog*.

munkál l. **megmunkál**. *Megj.* A szó csak igekötős formában él a nyelvjárásban.

murkon ~ (-t) fn. 'sárgarépa'. *E huslevezsbe petērziēt mēg murkont mindik tēszēk.*

murva l. **szénamurva** *Megj.* A szó csak ebben az összetételben él a nyelvjárásban.

muskálli *muskándli* fn. 'ua.'. *Ijjem fejjtēr muskándlit in nēm is láttam; hunnaj szērēszted?*

must ~ (-ot, *muscsa*) fn. 'almából és körtéből hízilag készített savanykás ízű borféleség'. Nr. A községben sok a gyümölcs (alma, körte), ebből minden háznál szoktak mustot készíteni. A nyári melegben, arátáskor nagyon kellemes, üdítő ital. — L. még: **alamamust**.

mustrál ~ (-om, mustráta) ts. i. 'nézeget, szemrevételez vmit, vkit'. *E mullaccságon is csek e lányokat mustráta.* — L. még: **kimustrál**.

muszáj *muszájn* ~ *muszájj* tn. i. 'kell'. *Nekém muszájn ot lënnëm.* — *Nëm muszáj jedzsünöd.* — *Éccër má muszáj lëssz oda is jemënnünk.* — *Nëm muszájj.*

múta l. **mióta**

mutat ~ (-ok, mutacc) ts. i. 'ua.'. *Dzsere idé, mutatok nekéd valamit.* — L. még: **felmutat**.

Muth utca *Mút ucca* hn. 'kis utca a Patakszeren.' Nevét az itt lakó Muth családról kapta.

mutter *mutër (-t)* fn. 'anyacsavar'. *E kormányon e mutërt mëk kë huznyi.*

muzsika ~ (*t*) fn. l. 'zene'. *Kühallaccott e muzsika.* 2. 'zenés táncmulatság'. *Muzsika lëssz e Sörházba.* Nr. Az egyes kocsmákban rendezett táncmulatságokon a zenét régen többnyire egy-egy harmonikás, általában helyi parasztember szolgáltatta. — L. még: **húzómuzsika**, **szájmuzsika**.

muzsikál ~ (-ok, muzsikát) tn. i. 'zenél'. *E Zámbyoná ojan szípëm muzsikának!* — L. még: **húzómuzsikál**, **szájmuzsikál**.

muzsikás ~ (-ok) fn. 'zenész'. *Jemënt muzsikásokat hinya e lakodalomba.* — L. még: **húzómuzsikás**.

múhely *múhel* ~ *míhel* ~ *míhë* fn. 'az a helyiség, ahol az iparos dolgozik'. Sz. *bagnármíhel*, *koacsmíhel*, *sujszërmíhel*, *szótlërmíhel*.

N

Nadasd *Nadazd (-ot)* hn. 'a község határában eredő patakocska'.

nádol, *nádul* (-ok, nádusz) ts. i. 'kopott vasszerszámot' kitold'. *E fogast is nádunyi kéjek, egissze jëvástak má ez ejszë fogak.* Sz. *nádatat.* — L. még: **megnádol**.

nádolás *nádulás* fn. 'kopott vasszerszámok kitoldása'.

nadrág ~ (-ot, -dzsa) fn. 'ua.'. Sz. *nadrákszár*, *nadrákszij.* — L. még: **bricsesnadrág**.

nagydolmány *naddymán* fn. 'nagykabát, télikabát'. *Mas má hideg van, rád vëhetëd e naddymánodat, cseg vidzsz rá.*

nagyfejsze *nacsfejszi* fn. 'hosszú nyelű, nagyobb fejű fejsze'. Nr. Szinte kizárólag erdei famunkához, szálfák kidöntéséhez, nagyobb farkökök széthasogatásához használták.

nagygeréblye *nadzgëräbla* fn. 'tarlógeréblye'. — Vö. *tarlógeréblye*.

Nagyid *Nacshíd* hn. 'a Pinkán áthaladó nagy fahíd a Nagy utcában'. Megj. A Pinka szabályozása során még a második világháború idején elbontották, a patakot is más mederbe terelték.

nagyiskolás *nadzszoskolás* 'az iskola felső tagozatába járó gyermek'. *Temetisën e nadzszoskolások szoktak ínikünji.*

nagykalankó *nacskalankó* fn. 'a kasza nagyobbik fogantyúja [melyet jobb kézzel fog a kaszás]'.

nagykés *nacskejs* fn. 'disznóölő kés, konyhakés'.

nagykeszkenő *nacskeszkenyü* fn. 'meleg, kötött vállkendő'. *E annya kërëszti köttö e liánkát ez öregannya nacskeszkenyüjivëe, de alig láccot kü belüöll.*

nagykosár *nacskosár* fn. 'mogyorófa vesszejének lehasított kergéből font, kb. 60–70 cm magas és ugyanilyen átmérőjű kerek kosár'. Nr. Török, szaka, fű szállítására használják.

nagyöreganya *nadzszöreganya* fn. 'dédanya'.

nagyöregapa *nadzszöregapa* fn. 'dédapa'.

nagyteknő *nacstekenyü* fn. 'mosóteknő'. — Vö. **mosóteknő**.

Nagy utca *Nadzs ucca* hn. 'az Alhó felé vezető fő útvonal a Pataktól a község széléig'. A „felszeg” legjelentősebb, legszelesebb utcája.

nagyvásár *nadzszásár* fn. 'országos vásár'. *Nálunk Űörbe naccér van nadzszásár, mindém fértá esztendőbe eccér.*

nállí ~ fn. 'nagyanya'. *Jemének e nállího.* Megj. Használata nem általános; megszólításként is az alapalak használatos.

nap ~ (-ot, -csa) fn. 'ua.'. Sz. *innepnap* ~ *ünneppnap*. — L. még: *dologtevő nap*.

napa ~ (*t napam, napad*) fn. 'anyósa'.

napestig *napastig* hsz. 'egész nap'. *Ez embër napastig dúgozik, miék síncs látaccsa.*

nappal *napje* hsz. 'ua.'. *Napje miék csek megvadzsoq, de íjje igër rossz.*

napraforduló *naprafordulv* fn. 'napraforgó'. Megj. Gyakoribb azonban a *napraforgv* megnevezés. Nr. Nem termelik, inkább csak elszórtan, véletlenül található belőle egy-egy szál itt-ott a határban, veteményes kertekben.

napszám ~ (-ot) fn. 1. 'pénzért végzett napi munka'. *Mast egisz nyáron napszámba járok.* 2. 'mezei munkások napi bére'. *Nyáron csek mégíl e napszambu ez embër, de mi lész tiplén?*

napszámos ~ (-ok) fn. 'napi bérért dolgozó mezei munkás'. *Mastnába má édzsre nehezzeb lész napszámmost kapnyi.*

nedingës l. **negédes**

née *née* ~ *nëe* msz.; marhaterelő szó. Megj. Használják a befogott tehének indítására, de állatfajtatól független terelő funkciója is van.

negédes *nedingës* mn. 'kényeskedő'. *Nëm szeretëm, emikor íjjen nedingëzs vadzs.*

négy *nídzs* (-et) szn. 'ua.'. *Këccër kettü nídzs.*

néhányan l. **egynéhányan**. Megj. A szó inkább csak ebben az összetett formában használatos a nyelvjárásban.

nehéz *nehéz* (-zet, -zen) mn. 1. 'súlyos'. *Në emiéd uszt e nehezs zsá-*

kotl 2. 'bajos'. *Nehez igasságot tennyi kösztok. — Nehez gabona 'búza, rozs'.*

nehézkés *neheszkjës* (-sen) mn. 'ua.'. *Hát, igën neheszkjëssem mozog má szëgin.*

nekiseggel ~ tn. i. 'hátrálva nekimegy'. *Nekiseggët e vállvónak, osztám belesët.*

nekisikosul ~ tn. i. 'a felhőzet az egész látóhatáron egyszínűen szürkév válik <mikor esik az eső>'. *Igën nekisikosut, nehezzen áll je [ti. az eső].*

nekiszomorodik ~ tn. i. 'beborul'. *Igën nekiszomorodott ez üdü, essü lëssz.*

nélkül *niëkün* nu. 'ua.'. *Űöri embër fejszi niëkün nëm indul utnak.*

néma *niëmma* mn. 'ua.'.

néni *neni* fn. 'idősebb nő'. *Szeret tígde e neni.*

nénje *nyjënnyë* (de: *nyjënnyëm, nyjënnyëd*) fn. 'nővére, nagynénje'.

német *nimët* fn., mn. 'ua.'.

nép *níp* (-et, -ek) fn. 'ua.'. Sz. *níp-sig*. — L. még: **fehérnép**, **fejnép**.

neszez ~ tn. i. 'zajong'. *Në neszezeték itt ez ablak alatt! Mëk kë bolondumy.*

néz *níz* ts. i. 'ua.'. Sz. *beníz, küníz, lëníz, mëgníz, összöníz, ráníz, nízëget, nízëljüdüdik* ~ *nízëljüdszik, nízis*. — L. még: **kertbenéző**.

nígli ~ (-t) fn. 'pépszerű tészta-ból tepsiben megsütött süteményféle'. Fajtái: *kurumpis nígli, tojásos nígli, cserësnyjës nígli*. Nr. A *kurumpis nígli* reszelt nyers krumpli és liszt keveréke; a *tojásos nígli* anyaga liszt, tej és tojás keveréke; a *cserësnyjës nígli* alapanyaga liszt és tej, és a tepsiben cserésnyével beszórják a tetejét. Ma is ismert ételek. — L. még: **vérnígli**.

nines ~ (*nincsek*) tn. i. 'ua.'. *Ez öregëkko hëjjába mënték, nincsek othon.*

nincsen ~ (-nek) tn. i. 'ua.'. *Apádiék mëg mindig nincsennek itthon?*

nokedli *nokkëlli* fn. 'galuska'.

noszol *noszul* tn. i. 'noszogat'. *Ingëmet is noszut, hodzs mënnyek je velë, de nekëm bizo nëm vjot kedvem.*

nózi ~ (-t, -ja) fn. (gyny.) 'orr'.
Törüd még e kis nózidat!

nő *nyűl* (-ök, *nyűössz*, *nyűött*) tn.
i. 'növekszik'. *Hodszany nyűl jéz e
dzserék! 2. 'terem'. E zabba vadon is
sog bikkény nyűl.* — L. még: *felnő*,
megnő.

nudli l. *cinginudli*

numera *numëra* fn. 'szám'. *Há-
nyas numërája van e házotoknak?* —
L. még: *háznumera*.

Ny

nyak ~ (-at, -a) fn. 1. 'a kasza-
penge lefelé görbülő része, mellyel
a kaszát a nyélre erősítik'. 2. 'ruha,
ing gallérja'. 3. 'korsónak a száját az
öblével összekötő, összeszűkült része'.
4. 'ember és állat fejét a törzzsel össze-
kötő rész'. Sz. *ümögnyak*.

nyakaztat l. *megnyakaztat*.
Megj. A szó inkább csak ebben az
igekötős formában él a nyelvjárásban.

nyakravaló *nyakravaló* (-t, -ja)
fn. (rég.) 'nyakkendő'. *Nálunk cseg
vésárnap köttek nyakravalót ez embé-
rök, ha templomba mentek. Megj.*
Ma már általánosabb a *nyakkendő*
alak.

nyámádi ~ mn. 'tehetetlen, ügye-
fogyott'. *Aziër në hid rúlam, hodsz
ojjany nyámádi vadzsok, hodsz në
tudzsam mëkcsinányi* [ti. a fa össze-
rakását].

nyámmog ~ tn. i. 'lassan, únottan
eszik'. *Édzsij má, në nyámmogdzs ít
csek!* — Vö. *csámmog*, *csemmeg*.

nyámmogat ~ tn. i. 'lassan,
únottan eszik'. *Csek nyámmogat, nyám-
mogat, de ez itég nëm fodzs e tányjër-
dzsábu.* — Vö. *csámmogat*, *csemme-
get*.

nyángat ~ tn. i. 'nyávog <a
macska>'. *Eresz kü e macskát, igëny
nyángat.*

nyavalya *nyavajja* fn. 'betegség'.

*Csek föröddzs uabba e hidek Pinkába,
majd összöszöd valami nyavajját!*

nyavalyáskodik *nyavajjászkodik*
tn. i. 'betegeskedik'. *Má egisz nyá-
rony nyavajjászkodik, nëm tud rëndbe
dzsünyü.*

nyavalyatörés *nyavajjatöris* fn.
'epilepszia'.

nyavalyatörös *nyavajjatörös* mn.
'epilepsziás'.

nyefeg *nyefég* tn. i. 'nyafog'. *Ho-
gas má, në nyefégdzs!*

nyefereg *nyeféreg* tn. i. 'nyafog'.
It nyeféreg rajtam egisz nap.

nyelv Elsősorban birtokos sze-
mélyragos alapalkban használatos:
nyevem, nyevéd, nyevé; alapalkban
csak kivételesen ritkán: *nyéev;* fn.
'ua'.

nyerstégla *nyerstüéglä* fn. 'vá-
lyog'. Nr. Házépítésre geébben sem
nagyon használták, ma már teljesen
ismeretlen.

nyí ~ tn. i. 'nyüszít, vinyog'.
*Údzs nyítok, hodsz ez embër mëgiéd,
nëm tudzsza mi vam veleték.*

nyíllik *nyíllik* tn. i. 'ua'. Sz.
fényíllik, künyíllik. — L. még: *be-
nyílló*.

nyírat *nyíret* ts. i. '<haját> vágat'.
*Nëm dzsün apátok, pejg aszonta, hocs
csek haját akar nyíretnyi. Sz. lényíret.*

nyírfasöprü *nyírfasöprü* fn.
'nyírfa vékony ágaiból házilag készí-
tett söprü <az udvar, a ház környé-
kének tisztán tartásához használják>'.
Nr. A söprükötés az idősebb férfiak
egyik téli foglalkozása volt. — Vö.
udvarseprü.

nyiszlett *nyeszlett* mn. 'fejletlen,
vézna <ember, állat, növény>. *Qaz
e kis koszos, nyeszlet köllök, qaz mer
beszinyi?* — *É rosz kis nyeszlet tehennyë
vam, mind ë keeske.*

nyiszorog ~ tn. i. 1. '<állat, pl.
kutya> halk nyüszítő hangot ad'.
*Mi nyiszorog ojjam furcsán? Csek
nindzs valami baja e kucsának? 2.
'nyikorgó hangot ad'. E kerjék e
lüöcsöd dörgüli, qaz nyiszorog.*

nyítás l. *kertynyítás*

nyomórúd *nyomworud* fn. 'a szekér hosszúságának megfelelő méretű, kb. 10 cm vastagságú farúd, mellyel a szekerre rakott szénát vagy gabonakévéket leszorítják'.

nyoszolyóasszony *nyoszorow-asszony* fn. 'a lakodalm előtti szokásos ceremóniákat irányító asszony'.

nyoszolyóleány *nyoszorwoliány* fn. 'esküvőn a menyasszonyt kísérő, ünneplő ruhába öltözött lány'. Nr. A menyasszony barátnői közül kerülnek ki a nyoszolyóleányok, a vőfélyekkel együtt alkotnak párokat.

nyugat *nyugot* fn. 'ua.' Sz. *nyugoti*.

nyújt *nyujt* ts. i. 'ua.'. Nálunk még mindig anyánk szokta e tjeesztát nyujtannyi.

nyújtó *nyujtuo* (-t, *nyujtaja*) fn. 'a szekér első és hátsó részét összekötő rúd'.

nyújtózkodik *nyujtuozskodik* tn. i. 'ua'.

nyúl ~ (-at, -ak) fn. 'ua.'. Sz. *koannyúl*.

nyulica ~ (-t) fn. 'rókagomba'.

nyulánk *nyullánk* mn. 'ua.'. *Szíp, nadzs, nyullánk liánka*.

nyúlik *nyullik* tn. i. 'ua.'. *Údzs nyullik, mind e rítetijeusza 'nagyon nyúlik'*.

nyúlós *nyuolluos* mn. 'ua.'. *Nëm is tuom mit ëttünk. Valami furcsa nyuolluos izije vut. Údzs nyullot mind e nyers tijeusza*.

nyúl¹ *nyöj* ~ *nyüj* (-ök, *nyüsz, nyöji* ~ *nyüji, nyüt*) ts. i. '〈növényt〉 földből kitép'. *Huonap jemëneg borsvot nyünyj*. — L. még: *felyü, kinyü, szalmanyüvö*.

nyúl² ~ (*nyüjkek* ~ *nyüjkek*) fn. 'kukac'. *Csekücs hemzsëkteg bend e nyüjkek [ti. egy állat tetemében]*.

nyüsztreng ~ mn. 'nyamvadt, fejletlen'. *E srájtli ojjam mind ë nyüsztrenk tikfi*.

nyüves nyüjjes ~ *nyüjjes* mn. 'kukacos'. *Sog vut ez essü, igëny nyüjjes e cserësnye*.

ocsu *wcswo* (-t, *wcsaja*) fn. 'esépléskor a gép által külön választott, kevésbé értékes szemanyag (fél, üres szemek stb.)'. *Mi ez wcsvot e tikoknak addzsoh*.

odad *odad* (*odadom, odatta, odadzdsza*) ts. i. 'ua.'. *Ha ez embër odad neki valamit, vissza nëm lehet kapnyi tülö. — Maj odadom neki*.

odahúz *odahuz* tn. i. 'odaüt'. *Huzz oda ëddzset neki! Megj. Többnyire -t ragos határozóval használatos*.

odának ~ hsz. 'odafelé, milyen cél felé menet'. *Mikor e mútkor jevvotunk, odának ëlig juv üdüv vut*.

odasengel *odasengül* ts. i. 'odaajándékoz'. *Nëm vadzsog bolond odasengünyi neki, in së údzs loptam!*

óha ~ msz.; tehénmegállító szó. — Vö. *öha*.

okádik ~ tn. i. 'hányik (első-sorban részegre vonatkoztatva)'. Sz. *küokádik, löokádik, öszöokádik*.

okomosan *okomossan* hsz. 'megfelelő módon, eléggé jól'. *E falrakásje má okomossan ëljöre vannak*.

ókula *wokula* (-t) fn. 'szemüveg'. *Uokula nieküm má nëm tudok olvasnyi*.

ókuláta ~ fn. Csak ebben a szerkezetben: *wokulátat tëtet* 'mezsgyesértés, elkaszálas, elszántás esetén hivatalos vizsgálatot tartat'.

ól *wol* (-at, -dzsa ~ -a) fn. 'az az épület, amelyben a disznókat tartják'. Sz. *disznuwol*.

olaj *alaj* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *alajos*. — L. még: *táblaolaj*.

olajoz *alajoz* (-ok, -o ~ -ol, -ott) ts. i. 'olajjal ken vmit'. *E masinát má alajoznyi këjek, mer megdzsul e tengüv*.

— L. még: *megolajoz*.

oldal *woda* ~ *wodua* (-t, -ja) fn. 1. 'a szekér két oldalán található létraszerű rész'. 2. 'kny.'. *Megj. A 2. jelenésben az egyes sz. 3. sz.-ű birtokos személyragos alak: wodala. Igën görbe e kazua wodala. Apám is ozom pa-*

naszkodik, hodzs úcs fáj ez *wodala*. Helynévben is: *Rítwodala*.

oldalal szekér *wodalasz szekjër* fn. 'oldalakkal felszerelt szekér <széna és gabona szállítására>'.
oldalfa *woduaľa* fn. 'a szekérol-
dal két párhuzamos rúdja'.
oldalfal *woduaľaľ* fn. 'a rétgyalú
két oldalsó pallója'.
oldalköz *woduaköz* fn. 1. 'a két
szekérolal közötti tér'. *Qaz e pár kivi
ez wodaközbe is jefjër*. 2. 'egy oldal-
köznyi mennyiség'. *Mjög edzs wodua-
kös szjèňang van kiünd*.
oldi ~ mn. 'öreg'. *Na, tē vin oldi,
tán uarráb menni!* **Megj.** Főképpen
csak állatra mondják, de ritkábban
emberre is, inkább tréfásan.
olt l. felolt, leolt.
oltványfűrész *wodvámfirisz* fn.
'kis kézfűrész <a gyümölcsfák ágai-
nak levágására>'.
olvas ~ (-ok, -o ~ -ol, -ott) ts. i.
'ua.'. Sz. *jeolvas*. — L. még: *kiolvas,
megolvas*.
olyik *wolik* nm. 'némelyik'. *Uőlig
burgendi oľjan szjip, hodzs má levelez-
nyi is lehet*.
ómama ~ fn. 'nagyanya'.
onkli ~ (-t, -ja) fn. 1. 'bácsi'. 2.
'nagybácsi'. **Megj.** Viszonylag újabb
szó a nyelvújrásban. A fiatalabbak
nyelvhasználatában azonban ma már
meglehetősen háttérbe szorította az
ősibb *báccsi* szó használatát. Az én
gyerekkoromban viszont még teljesen
ismeretlen volt.
onnan onnaj ~ *onnajd* hsz. 1. 'arról
a helyről'. *Má láccik is onnajd*. —
Onnaj nehezen szabadusz! 2. 'attól a
helytől <számítva>'. *Onnaj lehet mjög
edzs oľjan jw wrajjárás*. **Megj.** Gyá-
kori ebben a szerkezetben: *onnaj hazu
'hazulról*.
ópapa ~ fn. 'nagyapa'.
órajárás *wrajjárás* fn. 'kb. egy
órányi út gyalog'. *Onnaj lehet mjög
edzs oľjan jw wrajjárás*.
orgona *orgonya* (t) fn. 'egy temp-
lomi hangszer'.
orgonál *orgonyál* (orgonyát) tn. i.

1. 'kútya' vonít' 2. 'kántor' az
orgonán játszik'.

órja *wrdzsa* (t) fn. 'gazdasági
vasszerszámok <kapa, kasza, sarló
stb.> vastag, az eszköznek erőt adó
része'.
ormótlan ormutalan mn. 'formát-
lanul nagy alakú'. *Igën ormutalan
házacs csinátatott*.
oromoz ~ ts. i. (rég.) 'zsupos
házon a tető felső, gerinc felé eső
részét' sározott zsuppal fedi'. *Oro-
mozod zsupp* 'a háztető gerincének
fedéséhez előkészített, besározott
zsupp'.
orr ? (*orom, orod, orra, oron*) fn.
'ua.'. *Maj jwľ orom wáľlak*. **Megj.** Az
alpalakra nincs adatom, és nyelvi
emlékeimben sem él ez a forma.
ország l. Angolország
orvosság ~ (-ot) fn. 'gyógyszer'.
Megj. A köznyelvi *gyógyszer* elnevezés
ismeretlen.
Osbán *Ěszbán* csn. **Megj.** A csalá-
ládnev ma már nem él, de az frásbeli-
ségből kimutatható, és fennmaradt
egy dűlőnévben is: *Ěszbám bíkkē*.
Oswald *Ěszbát* csn.
osztá, osztán l. aztán
osztózás ~ fn. 'az örökség szét-
osztása'. *Ez osztózásbu mindig vesze-
kēdis lēssz*.
osztozik ~ tn. i. 'örökség elosz-
tását végzi'. *Mast osztoznak e Szabw
Lajosjēk is*. **Megj.** A szónak elsősor-
ban csak a többes számú alakjai
használatosak. — L. még: *megosztó-
zik*.
óta *úta* nu. 'ua.'. *Esztendjōk úta
něm wjot ijjen kemín tjēľ, mind ez
ideji*. — L. még: *mióta*.
ottanag *ottonnak* hsz. 'ott'. *E
kutná, ottonnak jeforduz fēnek, osztá
má ott izz vadzs*. — *E Varga wjōdzsin,
ottonnag van ē pár hel, ekun igën sog
wargánya szokot lēnnji*.
ottbenn *ōdben* hsz. 'benn'. *Mēny
bel Ődben jw meleg van, ot něm
fázo!*
ottkinn *ōtkün* hsz. 'kinn'. *Hun
e Jancsi? Őtkün van ez udvaron apdāje*.

Ö, Ó

ő *ű* ~ *ü* (ütet, úket) nm. 'ua.'. *Má rigén nem láttam úket. — Gondutam, hodes ü hoat meg.*

ödben l. **ottbenn**

üög l. **üveg**

öha ~ msz.; lómegállító szó. — Vö. **öha**.

öklel ~ tn. i. 'szarvával döf'. *Në mëny közzë e tehenho, mer öklel. — L. még: felöklel, megöklel.*

öl¹ ~ (-ök, -sz, -t) ts. i. '〈állatot〉 levág'. *Vésárnap tikot öltem. — Karácsony után akarnunk cseg disznóyt ölnyi. — L. még: disznóölő, megöl.*

öl² ~ (-et, -ö, -ít) fn. 1. 'álló helyzetben a begörbített kar és mell közötti férőhely'. 2. 'ülő helyzetben az embernek két combja, melle, hasa, két karja közötti férőhely'. *Újj ez ölembel* 3. 'a fölfelé görbített két karba férő mennyiség'. *Hoz be edsz öl hasábbot, mer jelaluszik e tüzem.* 4. '1,8964 m hosszúság'. 5. 'kb. négy köbméternyi <fa>' (ürmérték). 6. 'négyszögöl'.

üöll l. **öröl**

üöllet l. **örlet**

üöllis l. **örlés**

öngyújtó *önydzwojtɔ* (-ja) fn. 'ua.'. *It má majnem mindënkü ijjen gázos önydzwojtɔtot használ.*

öntöző *öntözű* (-t, -jő) fn. 'locsalókanna'.

öreganya ~ fn. 'nagyanya'. — L. még: nagyöreganya.

öregapa ~ fn. 'nagyapa'. — L. még: nagyöregapa.

öregszik *öregészik* tn. i. 'ua.'. *Apát, hál' Istennek jyo szümbe van, nem öregészik. Sz. megöregészik.*

öriz *öriz* (*örzök, öriszték, örzött*) ts. i. '〈marhát〉 legeltet'. *Szari-kaszálás utám má akárhul lehet öriznyi e rítékën.*

örlés *örllis* fn. 'ua.'.

örlet¹ l. **megörlet**

örlet² *örlet* fn. 'egy alkalommal megörölt gabonamennyiség'. *Rozsbu mëg van edsz örletre valɔ, buzábu má uannyi sincs.*

öröl *örll* (-ök, -essz, -ött) ts. i. 1. 'gabonából lisztet készít'. *Údsz gazdákodsz nekëm jëbbü e lizdbü, hodsz ez idëgn többet nem örllennünk.* 2. '〈kávét〉 darál'. — L. még: megöröl.

örv ~ (-et, -ö) fn. 'karikaszerű vaseszköz, melyet a kaszanyélre húznak, hogy a kasza nyakát a nyélhez szorítsa'. **Nr.** Az örv és a nyél közé verik a kaszaéket. — Vö. **kaszakörv**. — L. még: kaszaörv.

östöbű ~ (-t) fn. 'hordószerű, füllel ellátott nagyobb faedény'. **Nr.** Gabona tárolására szokták használni.

összeboglyál *összöbaglál* ts. i. '〈szénát〉 boglyába rak'. *Szároz má e szijëna, nem kë forgatnyi, baglájjátok csek öszö.*

összeborogat *összöburogat* ts. i. '〈tejet〉 több kisebb edényből egy nagyobbba összeöntöget'. *Öszöburogattam e tejet, ë kis turɔt akarok csinányi.* 2. '〈bizonyos tárgyakat〉 feldönt'. *Öszöburogattak e szobába mindënt. — Uz e nac szijël öszöburogatta e kepiket.*

összecsibbed *összöcsibbëd* ts. i. '〈szúnyog, bögöly stb. embert, állatot〉 nagyon megcsipked'. *Jezëk e dök szunyokok edsz öszöcsibbëttik jësz e küsz dzserëkët, hodsz má virësre vakardza magát.*

összedobol *összödöbul* ts. i. '〈embereket〉 dobveréssel összehív'. *Öszödöbuta e fië falut* (= A kisbíró igen hosszú ideig dobolt, és emiatt szokatlanul nagy hallgatóság gyűlt össze.) **Nr.** Ha a kisbírónak valami különösen fontos hirdetménye volt, akkor előtte nagyon hosszú ideig szokott dobolni. Megtörtént azonban az is, hogy ilyenkor a szokásostól eltérő módon verte a dobot.

összedrótoz *összödrottoz* ts. i. 'dróttal összekötöz'. *Edsz ojjan öszödrottozod vim vasfazigba tartotta e zsirt; csodállom is, hocs kü nem füt.*

összeépül *összöipül* tn. i. 'két vagy több község, községrész' az építkezés révén egymással területileg összekapcsolódik'. *Ez oaszég má maj-ném összöipül Ajszwüörje.*

összefolyik *összöfojik* tn. i. 'két folyóvíz egymásba folyik'. *Ott, ehun e Pínka még e Patak összöfüt, rigén é nadzs mocsár vjot, mas még má méjjen szípém mékcsináták.*

összefő *összöfjöl* tn. i. 'félleg száraz takarmány' befülled'. *Szít ké dobánom e petrëncjéket, jez e fjélig nyersz szjéna mind összöfjöl.*

összegereblyél *összögérlál* ts. i. 1. 'takarmányt' gereblyével összekapar'. *E sugrit sokje nehezebb összögérlányi, mind e szjénát.* 2. 'vmely területet' gereblyével végigkapar'. *Mire uaszt e nadzs ritet összögérlátam, kjsüü este lét.*

összegömbölyödik *összögömbölödik* tn. i. 'erősen összegörnyed'. *Dzsomrom váktam, osztá mindzsá özszögömbölödött.*

összegubancolódik *összögobanculódik* tn. i. 'fonálon, spárgán, hajon a nem megfelelő kezelés miatt' csomó keletkezik'. *Údzs özszögobanculjodot jez e mazzak, hodzs ném is tudom fjebontannyi.*

összeguzsorodik *összöguzsorodik* tn. i. 'összehúzza magát, összekuporodik'. *Szégin tikfijakat má jehatta ez annyok, osztá réggjé e hidegbe csek özszöbujtak, özszöguzsorottak mék csijápputak.*

összegyűjt *összödzsűjüt* ts. i. 'takarmányt' megszárogat és petrëncébe rak'. *Qaszt e kjsz szjénát má öcskjét nap alatt özszödzsűjüjcsök, csek ojjan üdjü ledzsén.*

összehasogat *összöhasogat* ts. i. 'tűzfát' apróbb darabokra felaprit'. *Öszöhasogatom e fát, még be ném dzsün ez eses üdjü.*

összekerkéll *összöherkiél* ts. i. 'kenyeret' csúnyán összevagdós'. *Ném szjot, hodzs messek neki, osztán ijjen csunyan özszöherkiét [ti. a kenyeret].*

összehúzogot *összöhuzogot* ts. i. 'széthintett szénát' a réten egy sávba gereblyél'. *Mijeljüt petrëncjünük, özszöhuzogassok [ti. a szénát], sokje könnyep petrëncjünji.*

összeigazít *összöigazüt* ts. i. 'szekeret' a szükséges kellékekkel felszerel'. *Ha hwnap ez erdjüre mënék, mug még e szekeret is özszö ké igazítannom.*

összejár *összöjár* 1. tn. i. 'két vagy több jármű' összeütközik'. *E Nacshidná özszöjárt kjét motor, kind vannak e csöndjérek is.* 2. 'Inkább csak többes számú formákban: 'egymáshoz látogatóba járnak'. *Mas má méjin özszöjárnak, pejk tá mégj vereketék is.* 3. ts. i. 'vmely területet' bejár'. *Öszöjártá öz e fjé világot.*

összejön *összödzsün* tn. i. 'találkozik' (vkivel). *Mégájjon öz e büdözs brédzswo, cseg dzsűjjek özszö velé!*

összekeken *összökény* ts. i. 'összemázol vmit'. *Miwé kented özszö e ruhadat?*

összekepél *összökepül* ts. i. 'kévéket' kepebe összerak'. *Mastánába má némigén szokták özszökepinyi e gabonát, heném kötözis utám mindzsá hazavüszik.*

összekerül *összökerül* tn. i. 1. 'az aratás befejeződik, s ezzel a gabona kepeben van'. *Ha mijég jezén e hjétén tart e jwo üdjü, özszökerül e gabonánk.* 2. 'mint férj és feleség' közös háztartásba kerül'. *Mikor özszökerütünk, ném vjot szintlé sémink sé.*

összekészít *összökiszüt* ts. i. 'összeállít'. *Té lics csek nyugott, emi ké, uaszt in özszökiszitém.*

összekészül *összökiszül* tn. i. 'felkészül'. *Kiszűjjeték özszö, osztám mindzsá mennünk.*

összekeverésél *összökevercsjél* ts. i. 'bizonyos anyagokat' kevergetéssel összevegyit'. *Valami pékkéllibe özszökevercsjéd valamit, mit tudom im mü, qaszt rákënté e tehen tüdjösvire, osztá még is dzswobit.*

összekotor *összökotor* ts. i. 'összekapar vmit'. *Emi mégmarad e tekö-*

nyűbe e kényyjiertiésztabu, oszt összoktorozok, és oqbbu lész e kocsz.

összeköt összköt ts. i. 1. 'gabonát' kévébe köt'. *Összkötünk é pár kérésztét, osztá mindzsá kepinünk.* 2. 'fonalat, zsineget' kötéssel egybekapcsol'. *Köszd öszö jész e mazzagot, jészakatl!* 3. 'két vagy több tárgyat' egymáshoz köt'. *Mjég e kezit is öszökötik, údzs viütik je.*

összekukorál öszökukorál tn. i. 1. 'összegörnyed'. *Úcs fájt e hasa, hodzs öszökukorát.* 2. 'növény szára' lerogyik'. *E hajdina má egissze öszökukorát, ném lész belijüllö sēmi.*

összekupacol öszökupucol ts. i. 'kisebb csomóba, kupacba összerak vmit'. *E kerbe oszt e sog dzsim-dzsumot öszökupucutam, osztá jellettem.*

összemajszol öszömajzul ts. i. 'majszolás közben összeken vmit'. *Jaj, ném vidzsásztatok rá, öszömajzuta ez egisz ruháját oqz e dzserék.*

összemar öszömog ts. i. 'szűnyog, bolha stb.' összecspikde vkit'. *Níz mēg, mi van jevvje e dzserékje, valami öszömogta e kis hasát.*

összemarok öszömugrok fn. 'az a mennyiség, amely a két egymás mellé tett behajlított tenyérbe belefér'. *Attam édzs öszömogrog buzát e kotlyonak.*

összemér öszómír ts. i. 'két vagy több tárgyat' méréssel összehasonlít'. *No, mirdzsiték öszö, melik-téknek nadzsobb e lába!*

összemetél öszömetiél ts. i. 'apró darabokra vagdos vmit'. *Öszömetiété oszt e jw pappirosat.*

összepakol öszöpakkul ts. i. 'összecsomagol vmit'. *Ném szjot é szjot sē, öszöpakkul, jemēnt.*

összепetréncél öszöpetrénciél ts. i. 'takarmányt' petrencébe összerak'. *Ha öszöpetrénciéli ez embēr, utánna könnyebben szárod e szjēna.*

összөpөcsörödik öszөpөcsörödik tn. i. 'összeszárad, túlságosan szikadt lesz'. *E rozsoat ném szabad lábám mēkszárodnyi engednyi, mer akkor öszөpөcsörödik e szemē.*

összerak ts. i. 1. 'szénát' petrencébe, boglyába rak'. 2. 'gabonát' kepébe rak'. *Rakcsok öszö emüt kötösztünk, mer mēgázik!*

összerámol öszörámul ts. i. 'lakást' rendbe tesz, összetakarít'. *Mire hazadzsűjök, rámujiátok öszö e szobát!*

összeráz öszöráz 1. tn. i. 'árpa- vagy zabszalma és széna összekeverésével takarmányt készít a marhának. *Mēnek öszöráznyi, nincs rázott e marhának.* 2. ts. i. 'szeker a rajta utazót' rázással törődötté teszi'. *Igēn öszörázot jēz e roz bāngli.* 3. 'ráz vmit, s ezzel elősegíti, hogy az illető anyag darabjai egy bizonyos helyen jobban elférjenek'. *Rázd é kicsint öszö [a krumplit a zsákban], osztá akkor belefjér mind.* 4. 'tejfőlt' rázással vajjává alakít'. *Öszörázom jész e kis tiēfjolt, e dzserék udzsis mindig vajas kényyjiējēr székál.*

összerihtel öszörihtül ts. i. 'szekeret' szükséges kellékekkel felszerel'. *Ha rēggje korán akarnunk mēnyi, akkor mjég muā öszö ké rihtünöm e szekeret.*

összesegít öszösegit tn. i. 'bizonyos mezei munkát két család közösen végez el'. *Mi e Böcskörjēkje má esztendjöt át öszösegitünnik.*

összөpör öszөpör ts. i. 'udvart, gazdasági épületet' söpréssel tisztává tesz'. *Ez udvart valamēlikték öszөpördzsöl!* Nr. A harmincas években az udvart, sőt az utcának a portához tartozó részét is szombaton illendő volt felszépíteni még a legnagyobb nyári munka idején is. Ha az utcán nagy volt a por, söprés előtt rendszerint fel is locsolták. Ezt a munkát többnyire a nagyobb lányok szokták elvégezni. — Vö. **kisöpör**.

összөstráfol öszөstráfful ts. i. 'erdőben szanaszét heverő farönköket' a rakodáshoz lovakkal egy helyre öszzevontat'. *Kjēt szekjērre valjot éddzsütt öszөstráffutunk, osztá csek údzs rakjotunk.*

összөszalmáz öszөszjymáz ts. i.

'<valamely területet, főleg udvart a marhák almozása során> szalmával összeszór'. *Ném tuttok é kicsind vidzsáznji, miér ké mindig ez egisz udvart is összöszomázsnji, ha é pár vüllévée vüsztök e marhák alá!*

összetiprat összötíprat ts. i. '<álatokkal pl. szántás közben a föld levét> összetapostatja'. *E fűöd vígüt főkápádom, ném akarom e szomszidejét összötípratnji.*

összevág összövág ts. i. '<gallyat> felaprít'. *Jeszt e kis ágot összövákhatnád má.*

ösztoke ~ (-iét) fn. 'a szántáskor használt rövid nyelű, kis ásószerű szerszám <az ekekormányra tapadt földet, a csoroszlya előtt összegyűlt gazt piszkálják el vele>'.
ösztokekarika ~ fn. 'az ekeszárván levő kis karika, melybe az ösztökét akasztják, ha nem hasznáják'.
ösztoketartó ösztökertartó fn. 'az ekegerendy jobb oldalába bevert kis ácskapocszerű vas, melybe szántás közben az ösztökét helyezik'.
Ösztörmen ~ (-t) hn. 'a község határában eredő Strém patak helyi elnevezése'.

ötkün l. ottkün

ötven ödven (-et) szn. 'ua.'.

őzbak üőzbakk fn. 'az őz hímje'.
Megj. A nőstény őzre nincs a nemére utaló megkülönböztető elnevezés. Az őz kicsinyét is csak *kis üőz*-nek szokták nevezni; de vö. szarvasbika, szarvasborjú, szarvastehén.

P

pác poacc (-ot) fn. 'a friss hús izesítésére és tartósítására készített fűszeres lé'. *E poaccot im magam csinálom.*

páclé poaclé fn. 'a friss hús izesítésére és tartósítására készített fűszeres lé'. *Ha é pár napig bent hadzsom*

e poaclébe e hust, igén juüüzüő szokot lénnyi.

pácol poaccul ts. i. '<friss húst> pácban tartósít és izesít'. *Rígebbem má cseg beszuszók e hust, de mas má poaccujjok. Sz. bepoccul.*

pacsirta pacsírta ~ pacsirta (t) fn. 'ua.'. — L. még: búbospacsirta.

pad pad (-ot, poaddza) fn. 'ua.'. *E dzserékék poaddzsába kelléd beleünnük ez oskolába, alik fiértüing bele.*

padlás pallás (-t) fn. 'ua.'. *E gabonát fëvüttök e padlásra, de uatru fitüink, lészakad má, ojjan nehez. Sz. pallásajtyo, palláskúcs. — L. még: szénapadlás. — Vö. héb.*

padmaly padmaj fn. 'küszöb'. *E kapcadarabot még ez éstálajtyo padmajára tettik, és ott é botje juol mék kelléd vernyi [ti. a tehén megrontása esetén].*

padol padul ts. i. '<lakószobát> padlóval lát el'. *Má töb mind ödven esztendej poaduták e szobát, miég dzserékoromba.*

padolás padulás fn. 'padlózat <a lakószobában>'. *Jez e padulás má legalább ödven esztendüös, osztá miég mast is méjjen juo.*

pájsli ~ fn. 'állati tüdő <ha ételt készítenek belőle>'. *E disznyo pájsliját mék szoktok fűőznji levesnek, még e gábidzba tesszék.*

pájszol pájszul (pájszus, pájszut) ts. i. (gyny.) 'harap <egy darabot vmiből>'. *No, pájszuj szípén é kis kácsit is! — L. még: megpájszol.*

pajta ~ (t) fn. 'minden oldalról zárt csűr'.

pajtafia pajtafija fn. 'a pajta mellett levő nagyobb méretű, fedett helyiség'. *Nr. Itt tárolják a cséplésre váró gabonát, cséplés után az etetésre szánt árpa- és zabszalmát.*

pakk pokk (-ot, poksa) fn. 'csomag'. *Uaz után e dzserék után kéjég valami pokkod vünnyi. — L. még: cakompak.*

pakli pákli ~ pákelli fn. 'csomag <dohány, gyufa, kártya>'. *Hozz é pákelli dzsuojttyot izs veled, nincs é*

szál sē itthon. — *È* pákli dohán ē napra nēm is ēlīg.

pakol *pokkul* (-ok, *pokkus*, *pokkut*) ts. i. 'csomagol vmit'. *Jemēnek e Jyoska lakwojok, má pokkunnak is.* — L. még: *kipakol*, *összepakol*.

paksus l. *passzus*

palánta *palánt* (-ot) fn. 'kiültetésre váró, ill. már kiültetett kis növény'. *Jebbe e buta nacs híšigbe mindēm palánt jesül. Sz. burgēndipalánt ~ burgēndipalánt, káosztapalánt, paprikapalánt, paradicsompalánt, virákpalánt.*

palántál *plántál* tn. i. 'kerti növényeket ültet'. *Lassam má plántányi kē e kiskerbe.*

palántaültetés *palántütetis* fn. 'a fiatal növények földbe rakása'.

palázol *palázol* tn. i. 'Luca napján (dec. 13.-án) fiúgyerek házról házra járva köszöntőt mond'. Nr. Luca napján nem mehet be nő elsőnek idegen házba, mert az szerencsétlenséget hoz. A fiúk korán reggel szalmacsomóval, amelyet többnyire loptak valahonnan, beállítottak az ismerős házakhoz, a szalmacsomót letették a küszöbre, és rátérdeelve drasztikus versben fejezték ki szerencskívánataikat. Maga a vers így hangzott: *Tiktok, lutok jyw ülwšsek lēdzsenek; kapátogba, kaszátogba údzs ájjon ez ik, mind monyam e tövibe; liányotok csēső oakkora lēdzsēn, mind e budzsogwojkor-swo; liányotok picśája oakkora lēdzsēn, mind e kemēnce szája; legintēk monya oakkora lēdzsēn, mind e sodrywoja; buzátok oannyi lēdzsēn, mind e Pinkába e jöhenny; pinzētēk oannyi lēdzsēn, mind ez űgēn e csillag; szalánátok oakkora lēdzsēn, mind e vármēdzse kapuja.* Ennek a szövegnek az elmondásával 6—10 éves korban magam is sokat *palázutam*. A szalmát az asszonyok a tyúkfészekbe tették, mert ettől jól tojnak a tyúkok. A gyerekek pénzajándékot kaptak. A szokás a harmincas években még teljesen virulens volt, ma már lényegében elhalt. — Vö. *lucázik*.

palázolás *palázulás* fn. 'Luca napján (dec. 13.) egyfajta hagyományos köszöntő elmondása'. *È palázulásje dzserēkcorungba miēk pinszt is keresztünk.* — Vö. *lucázás*.

palázoló *palázulo* fn. 'az a fiúgyermek, aki Luca napján (dec. 13.) házról házra járva egyfajta hagyományos köszöntőt mond'. — Vö. *lucás*.

pálinka ~ (-t) fn. 'ua.'. Sz. *pálinkás*, *pálinkázik*. — L. még: *ferencpálinka*, *törkölypálinka*.

pamut *pamukk* (-ot) fn. 'ua.'.

páncselli *páncsellī* (-t) fn. 'fából készült játéksíga'. Nr. 'A harmincas években még kedvelt gyermekjáték volt. Szinte kizárólag fiúk játszottak vele, főképpen tavasszal. A páncselli kb. 6—8 cm magas, kúp alakúra esztergált fa. Oldalán 3—4 — néhány milliméteres mélységű — rovátká volt. A kúp végébe kopott bakancszeget ütöttek. Tartozéka volt egy rövid nyelű madzagostor. A madzagot a kúp hegyétől fölfelé rátekerték a páncselli rovátkáira, majd a páncsellit lefektették a földre, és egy ügyes rántással pörgésbe hozták. Ezután az ostorral csapkodva pörgették tovább. Ma már nem nagyon ismerik.

páncsellis *páncsellis* fn. 'páncsellit készítő iparos, faesztergályos'.

páncsellizik *páncsellizik* tn. i. 'a páncselli nevű játékkal játszik'.

páncsór *pancsor* (-t) fn. 'posztóféleből készült meleg, bélelt női félkabát'.

pánt ~ (-ot, *pánca*) fn. 'erősítő vagy kopástól védő vaslemez'. — L. még: *cugpánt*.

pantalan ~ (-t) fn. 'cipőhöz használt hosszúnadrág, pantalló'.

pántlika ~ (-t) 'szalag'. *È fūruha pántlikája lēszakatt.* Sz. *pántlikáz*. — L. még: *gatyapántlika*.

pap ~ (-ot, -csa) fn. 1. 'tíz kévét tartalmazó álló kepe'. 2. 'lelkész'.

papa ~ (-t) fn. 'édesapa'. *Megj.* Ma a gyerekek általában így szólítják az édesapát, nemesak kiskorukban,

hanem felnőttként is. Én az édesapám már szintén így szólítottam, de szüleim az ő édesapjukat még nem. Az ő gyerekkorukban az általános megszólítás még *idésupa* volt.

Papbürü *Pabbürü* hn. 'a református paplak előtt a Pinka patakon átvezető fabürü'. Megj. A Pinka szabályozásával néhány évvel ezelőtt elbontották; ezen a részén a Pinkát is új mederbe vezették.

papír *pappír* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *csukaládipappír*.

papiros *pappiros* (-t) fn. 'papír'. — L. még: *stelázsipapiros*.

pápista ~ I. mn. 'római katolikus'. *Im még nem izs vgotam e pápista templomba*. II. fn. 'ua.'. *E pápisták inkább ez uszégbe laknak*.

paplan *patlan* (-t) fn. 'ua.'. *Nekünk cseg dnyháng van, de e liánka má patlan akar*.

papnonya ~ 'csíkos kecskerágó, *Euonymus europaeus* L.'

parapli *perepli* (-t, -jé) fn. 'esernyő'. *Ez öreg még ojjan hőrtelen embér vgot, osztán e pereplivje juvo fejbe huszta* [ti. azt a férfit, aki pénzt kért tőle].

paraszt ~ (-ot) fn. 'földműves'. *E parasztoznak nyáron csek akkor van ünnepecsek, mikor esik ez essüü*. Sz. *parasztasszony*.

parasztember *parasztembér* fn. 'földműves'. *Hát e parasztembérneg bizo sokat ké gürcünyi*.

parlag *parrag* (-ot) fn. 1. 'műveletlenül hagyott szántóföld'. 2. 'műveletlenül hagyott szántóföldből lett kaszáló'.

parlagszéna *parraksziéna* fn. 'a parlagon kaszált széna'. Nr. A parlagszéna általában igen jó minőségű; elsősorban marhákkal etetik meg.

párna ~ (-t) fn. 'a szalmazsákra, a lepedő alá terített, tollal töltött derékalj'.

part *poart* (-ot) fn. 1. 'folyó, patak medrének a széle'. 2. 'meredek emelkedés'. *Oazon e poartom mindik filék léményi*. 3. 'az ember fenekén levő,

bevagásszerű résznek a két széle'. *Ippég e seggé poarcsán* [partján] *lét neki é nacs hatag*. Sz. *patakpoart*, *Pinka-poart*.

pártedli *pártelli* ~ *pártli* (-ja) fn. 'a kisgyermek nyakába kötött, többnyire hímzett kis kendőféle <a ruhát védi a bepiszkolódtástól evéskor, vagy ha a gyerek hanyik>'.

pártli l. **pártedli**
paszatos ~ mn. 'maszatos, piszkos'. *Mitü vacs té ijjem paszatos?*

pasziroz *pasziëroz* ts. i. 'paradicsomot' szítán átnyomkod'. *Ha im paradicsomot tészék je, mindik pasziërozom, idzs nindzs bem muag*. Sz. *átpaszziëroz, mëkpasziëroz*.

passzus *paksus* (-t) fn. 'marhalevél'. *Vátok paksust, mer je akarom annyi e tehent*.

pásztor l. **mezőpásztor**. Megj. A szó inkább csak ebben az összetettben használatos a nyelvjárásban. A községben csak istálló marhatartás folyik. A marhátak legfeljebb csak sarjúkaszálás után (kb. augusztus második felétől) szokták legeltetni a réteken, de akkor is csak alkalmanként, főleg vasárnap, és nem is intézményesen. A legeltetést többnyire fiúgyerekek végezték, a *pásztor* elnevezést azonban nem nagyon használták velük kapcsolatban, illetőleg nem nagyon volt semmiféle elnevezésük.

Patak ~ (-ot) hn. a község határában eredő és még a község belterületén a Pinkába ömlő patakocska neve.

Patakszer *Patakszër* (-t) hn. 'a Patak elnevezésű patak két oldalán elterülő településrész a „felszeg”-ben'.

patika ~ (-t) fn. 'gyógyszertár'. Megj. A köznyelvi *gyógyszertár* elnevezés ismeretlen.

patikáros *patikáros* (-t) fn. 'gyógyszerész'.

patkányfészek *patkányfészék* fn. 1. 'olyan piszkos hely, ahol szívesen tanyáznak patkányok'. *Jebbe e patkányfészékbe* [ti. piszkos, gondozatlan,

elavult ólba] *ném tesszék e malacokat.*
2. 'patkány vacska, búvóhelye'.

patri l. **batri**

pattan l. **lepattan**

pattozók ~ tn. i. l. 'pattanva kinyílik <pl. a bab termése>'. *Má pattozóké borsó, lé ké szédnyí.* 2. '⟨jég⟩ elszórtan esik'. *Miég dzsiég is pattozott.* — L. még: **kipattozók**, **lepattogzók**.

pazarlódik l. **elpazarlódik**

pazarol *pazáll* (-od, *pazoat, pazajja*) ts. i. 'tékozol vmit'. *Në pazoad ez üdüdet rál* — L. még: **elpazarol**.

pecsét *pöcsiét* (-ét) fn. l. 'hivatalos bélyegző'. 2. 'foltszerű zsíros elpiszkolódás <ruhán>'. *Micsoda pöcsiéd van e ruhádon?* Sz. *pöcsietés, lepöcsiétül*.

pedig *pejg* ~ *pedig* ksz. 'ua.'. *Valami kis cétlire pejg feirtam án!* — *Ím pejg mégmondom neki!* — *Pedig igaza vüot án!*

pehely *pihi* fn. 'a lúd alsó, puha tolla'. *Ha méktípcsek e ludakat, e tollat még e pihüt külön szoktok ténnyi.* Sz. *pihis*.

pejg l. **pedig**

pékk *piékk* (-ét) fn. 'ua.'. Sz. *piékkinas*.

pékel *piékkül* l. tn. i. '⟨a kakas⟩ csőrével ütve csip'. *Finek e dzserékék e kokastu, mer igém piékkül.* 2. ts. i. 'csőrével csipked vmit'. *Niz még, mit piékkének e tikok!* — L. még: **felpékel**, **kipékel**, **megpékel**.

pekkelli *piékkelli* fn. 'bádogdoboz, tégely'. *Jw vüona mazs valami kis pekkelli, emibe beletéhetniém jeszt e kenyüt.*

pekkenyér *piékkennyér* fn. 'pék készíttette, nem házi dagasztású kenyér'. *Ín szeretém e piékkényeret izs, de azipér jobban szeressék, emít magunk sütnünk.*

péksütemény *piéksütemin* fn. 'kifli, zsömle'.

pemét ~ (-ét, *pemeccsë*) fn. 'a sütőkemence kitisztogatására használt szerszám <hosszú nyélen vmi száraz fűfésőség>'.

pemetel *pemetül* ts. i. '⟨kemen-

cét⟩ a pemettel kitisztít'. *Ippég e kemenciét pemetütem, emikor harangoznyi kesztek; gondutam, hodzs ü hogt még.*

pemetelés *pemetülis* (-t) fn. 'a kemencének a pemettel való kitisztogatása'.

penész *penisz* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *peniszés*.

penészedik *peniszédik* tn. i. 'penészsé válik'. *Pár heti tettem csek je uszt e légvart, osztám má peniszédik.* — L. még: **megpenészedik**.

penészesedik l. **megpenészesedik**

penészesül l. **megpenészesül**

penészül l. **megpenészül**

peng *pönög* (*pöngött*) tn. i. 'ua.'. *Jw qaccibu van e kaszám, jwöl pönög.*

pengő *pöngyő* fn. az 1946-ig használatban volt magyarországi pénz neve.

péntek *pinték* fn. 'ua.'. Sz. *nacspinték*.

pénz *pínz* (*pínszt*) fn. 'ua.'. Sz. *aprupínz, pörsöjpinz*. — L. még: **farkapénz**.

pénzel l. **lepénzel**

pénztárnok *pínsztárnok* (-ot) fn. 'pénztáros'.

perepli l. **parapli**

péra *piéra* (†) fn. 'nemi szerv <nagyobb nőstényállaté>'. — L. még: **tehénpéra**.

perec ~ (-ét, -cë) fn. l. 'a szekéraldaba erősített, félkör alakban meghajlított vaspálcá, melynek segítségével a lőcs az oldalt tartja'. 2. 'egy ropogós, nem házi készítésű süteményféle'.

perje *piérnya* (†) fn. 'a pázsitfűvek családjába tartozó gyomnövény <gyökere erősen szerteágazó>'.

piérnyás mn. 'olyan <föld>, amelyben nagyon sok a perje'. *Ojjam piérnyás e fiőd e Sürüön, nem is tuom, mi csinológ velé.*

piérjásul *piérnyásul* tn. i. 'elszaporodik benne a perje'. *Ha ez embér küaddzsa e fiüddzsit, csek piérnyásul, nem törüszik uz e bírlüv velé.* — L. még: **elperjásul**.

perlekedik *pöllekédik* ~ *pöllekészik* tn. i. 'pert folytat, pereskedik'. *Má nám tym hány esztendejé pöllekésznek. Megj.* A szó inkább csak többes sz. 3. sz.-ű alakjában használatos.

perlekedés *pöllekédís* (-t) fn. 'pereskedés'. *E pöllekédísnek csek ez üdzsvjédék örünek.*

piernya l. **perje**

piernyás l. **perjés**

piernyásul l. **perjésül**

persely *pörsöj* fn. 'a templomban található, zárt, felül nyílással ellátott ládikó a névtelen pénzadományok összegyűjtésére'. Sz. *pörsöjpinz.*

pertli *péttli* ~ *piéttli* fn. 'vékony szalag'. — L. még: *cipőpertli, gumipertli.*

perszeg *pösszeg* tn. i. 'sziszeg <a lúd, kacsa>'.

Péter és Pál Püeteréspál fn. 'június 29'. *Püeteréspál után kiét hiétre má lehet aratnyi.*

petérzse l. **petrezselyem**

pétli *piéttli* (-t) fn. 'összekötött kisebb csomó <szalmából, palántából, felaprított gallyból stb.>'. *E gérábláladikot is kössiték összö piéttlibe, könnyeb jebánnyi velé! — Hoz be é piéttli ágot e konyhába!*

péton l. **beton**

pétoniőroz l. **betoniőroz**

petrence *petrénce* (-jétt) fn. 'kisebb mennyiségű, kb. egy méternyi magas szénakupac'. *E szienánk má petrénceibe van, ha megázik sē ojjan nadzs baj.*

petrencél *petréncejl* (-ék, *petréncejsz*) ts. i. '<szénát> petrencébe rak'. *Mijelőtt petréncejnünk, összö-huzogassok, sokje könnyep petréncejnnyi.* — L. még: *összepetrencél.*

petrencélés *petréncejlis* fn. 'a szénának petrencébe való rakása'.

petrezselyem *petérzse* (-jétt) fn. 'ua.'

petróleum *pétrólijom* ~ *pétrólíjom* (-ot) fn. 'ua.'

pfennig *fénig* (-ét) fn. 'német váltópénz <a Hitler-uralom idején>'.

pfuj *fujj* msz. 'ua.'. *Csek ném akarod megénnyi? — Fújj!*

piac *piharc* (-ot) fn. 1. 'piacér <a község középső része>'. *E piharcen ipitenmeg valamit.* 2. 'hetivásár'. *Lēmēnek e piharcra. — Nálunk mindik szérdám van e piharc.*

piacol *piharcul* tn. i. '<kereskedő> hetivásárookra jár'. *Nēmcsék e byoddzsa vam még neki, henēm piharcul is.*

picci ~ fn. (gyny.) 'boci, kisborjú'.

piciny *picin* (-t) I. mn. 'kicsi'. II. fn. 'csecsemő'. *Hát e picin udzsis egissigés? — E picim bánca e nadzsot.* Olyan esetben mondják, amikor állapotos nő rosszul érzi magát.

picsaragasztó *picsaragasztjw* fn. 'a bojtorján ragadós termése'.

piharc l. **piac**

piharcul l. **piacol**

pihenő *pihenjő* (-t) fn. 'pihenés'. *Ót perc pihenjő.*

pihi l. **pehely**

piling ~ (-ét, -dzsē) fn. 'penge'. *Igēn jw pilingdzsē van jennek e kiēsneg, de má lassan jevásik.*

pillogat ~ tn. i. 'pislog'. *Csek pillogatott oavvjé e csippász szemjévē.*

pina *pinna* (-ja) fn. 'nőnemiszerv'. *Megj.* A szó maga finomkodó hangulatú. Általánosabb megnevezés: *picca.*

pince ~ (-jétt) fn. 'kamra <az a helyiség, ahol a szerszámokat, krumplit tartják>'. — L. még: *földpince.*

pinceajtó *pincajtjw* fn. 'ua.'

pinckér l. **bincker**

pinckérezik l. **binckerezik**

pinckérezis l. **binckerezés**

Pinka ~ (-t) hn. a községen átfolyó, a Wechsel hegységben eredő és Körmendnél a Rábába ömlő patak neve.

Pinkafő *Pinkafej* (-én, -re, -rü) hn. község Felsőőr mellett. Mai hivatalos neve: Pinkafeld.

Pinkaszer *Pinkaszēr* (-t) hn. 'a Pinka patak két oldalán elterülő településrésze a „felszeg”-ben'.

pintér *pintjēr* (-t) fn. 'kádár'.

Valami *űöri vut* ez öregapcsa, sujszter vacs *pintjër, nëm tudom.*

pipacsutura ~ fn. 'pipaszopóka'.

pipi ~ I. msz.; tyúkhívogató szó. II. fn. (gyny.) 'tyúk, csirke'. **Megj.** A hívogató a szó többszöri ismétlésével történik. — L. még: **suzterpipi**.

pí-pí-pí msz.; tyúkhívogató szó. **Megj.** A hívogató szó minden esetben hangsúlyos, ismétlődése kötetlen.

pipitër *pipitjër (-t)* fn. 'Anthemis arvensis'. Nr. A pipitër virágját megszárogatva megfőzik, és levét borogatásra használják.

pirostojás ~ (-t) fn. 'húsvéti tojás'. *Árukodw Judás, kell-i piros-tojás?* Nr. Húsvétra „pirostojás”-t festenek, ez azonban lehet kék, zöld, sárga stb. színű is. A keresztiszülő húsvétkor egyebek mellett pirostojást is ajándékozik a keresztgyerekeknek.

pirul ~ tn. i. 1. 'arc pl. a szegyenkeztől' pirossá válik'. *Pirut, emikor montam neki!* 2. 'felszántott föld' a forrá napon megszárad, és ezzel omlóssá válik'. *È picint puha vut e fűd, emikor szántottam, de jebbe e nacs hjeségbe szípëm pirul.* — L. még: **megpirul**.

pisa ~ (-t, -ja) fn. 'vizelet (főleg gyereké)'. *Ojjam furca, zavarosz szünyö vut e pisájának.* **Megj.** A köznyelvben használatos *pisí* szó ismeretlen a nyelvjárásban.

pisál ~ (*pisát*) tn. i. 'kisgyerek' vizele'. *Pisáj szípën e seërbëllibe, de në hocs küpisáj!* Sz. *bepisál, lépisál, összëpisájja magát.* — L. még: **kipisál**.

pitli ~ fn. 'puttony, az állatok itatására használt faedény'. — Vö. **puttony**.

pittül ~ (-ök, *pittüsz, pittüt*) tn. i. 'kezet összetéve kér'. *No, pittüj szípën, akkor kabz valamit.*

pityereg *pücsörög* (*pücsöröksz, pücsörögtt*) tn. i. 'halkan sírdogál'.

pizse ~ (-jék) I. msz.; tyúkhívogató szó. II. 1. fn. (gyny.) 'tyúk, csirke'. 2. (gyny.) 'fog'. **Megj.** A hívogató a szó többszöri ismétlésével történik.

plajbász *plájbász (-t)* fn. 'ceruza'.

plántál l. **palántál**

plattni *plotni* fn. 'a takaréktűzhely lapja'. *Husz fjëre e plotnën e fajikat!*

plücer *plüçer (-t)* fn. 'agyagból égetett, kb. 2—4 literes, gömbölyded alakú, igen szűk nyakú, a mezei munkáknál használt víztartó edény'. — Vö. **bugyoga, bugyogóskorsó**.

plüceros *plüçeros (-t, -ok)* fn. 'a plücer áruló kereskedő (aki gyakran egyben fazekas is)'.

plücstojás ~ fn. 'záptojás'.

poca ~ fn. (gyny.) 'disznó'.

pocak *pocakk (-om, pocakcsa)* fn. 'ua.'. Sz. *pocakkos*.

poci ~ I. msz.; (gyny.) disznóilletőleg malachívogató szó. II. fn. (gyny.) 'disznó, malac'. **Megj.** A hívogató a szó többszöri ismétlésével történik.

pocsi ~ fn. 'papucs'.

pof ~ (-ot) I. fn. 'tenyérral az arca mért ütés, pofon'. *Këll è pof?* — *Maj kapsz tülem è pár pofot.* II. hsz. Csak ebben a formában: *pofon üt, vág* 'arcul (üt, vág)'.

pofoz l. **kipofoz**

pogácsaalma *pogácsawoma* fn. 'egy lapos alakú, savanykás ízű almafajta'.

pohál *poháll* tn. i. 'egy bizonyos nagyságú tészadarabot lisztben megforgatva kenyér alakúvá formál'. *Jetët ez üdij, lassam má pohállannyi kë.* — L. még: **kipohál**.

pók *pwokk (-ot)* fn. 'ua.'. Sz. *pwokhalw*.

pokróc *pakruc (-ot)* fn. 'durva kelméből készült takaró'. *Ojjam mind e pakruc* 'durva, gorma'. — L. még: **lópokróc**.

Polster *Pujszter* csn.

polyák *polákk (-ok)* fn., mn. 'lengyel'.

pólyál l. **bepólyál**. **Megj.** Maga a „pólya” szó nem nagyon használatos, inkább a *vánkos* él helyette. Ha használják a szót, ejtése: *pwója*.

polyva *pélva* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *buzapélva, rospélva, zappélva*. Nr. A búzapolyvát és a zabpolyvát marhákkal megetették. A rozspolyvával a réteket szokták trágyázni. Összel kihordták a rétre, ott szétterítették, és tavaszra, kaszálásig elrothadt. Hasonlóképpen használták fel az árpa polyváját is, de árpát viszonylag keveset termeltek.

polyvahordó *pélvahordó* fn. 'az a személy, aki csépléskor kosárban elhordja a polyvát a gép mellől, illetőleg régebben a szórómalom mellől'.

Pongrácz *Pongorác* csn.

pontyos *poncsos* (-san) mn. 'vemhes'. *Ha poncsos léssz e tinó, akkor jeladom*.

ponyva *pényva* (-t) fn. 'ua.'.

porcelán *porcolán* (-t) fn. 'ua.'.

porció *porcijó* (-t, -ja) fn. 'adag'. *Ídzs aratáskor ez embér kiét-három porcijót is könnyem bevág*.

porceg ~ tn. i. 'ropog'. *Ném tudom, mi vam velég, de ha é picint erívettem, úcs porcognak ez ujjomék*.

porcegat ~ 1. ts. i. 'ropogtat vmit'. *Ehések e loak, juüzüzen porcogassák e zabot*. 2. tn. i. 'perceg <a szű>'. *Porcegat e szű e gèrnedába*. 3. 'az egér rácsálása' percegő hangot ad'. *Valahum igém porcegat ez egjèr*.

Porostyán l. **Borostyánkő**

poroz ~ (-ok, -o ~ -ol, -ott) tn. i. 'lábbal a port rugdosva porfelhőt csinál'. *Nè porozatok, ez embèr atig lát!*

porhanyó *porhanyó* mn. 'omlós'. *Ojjam porhanyó lett e fíjöt, hom mákot lèhtèné bele vetni*.

porhanyós *porhanyós* mn. 'omlós'. *Jó porhanyós fíjèdssz van*.

portéka *partika ~ partika* (-t) fn. 1. 'ruhaanyag'. *E partikád vèdssè még, im mégvarom neki e kloqdot*. 2. 'szer'. *Hád, dög è partika [igen keserű, csípős ízű orvosságra mondva]*.

postaút *postaut* fn. 'országút'. *Nè mény masz szántannyi, uszt e puha fíjöt im mégdumuckolod, ojjál léssz, mind e postaut*.

pózna *pozna* (-t) fn. 'hosszú,

vékony dorong'. — L. még: **villanypózna**.

pöcköl *pöckül* ts. i. 'gombot, agyaggolyót stb.) ujjával megasztí'. *Tudot, hodzs e gombot csak pöckünyí lehet, túnyi nèm*. Sz. *jepöckül, mékpöckül*.

pöcök ~ (*pöcköt, pöckö*) fn. 1. 'a kasza nyakán levő kis kidudorodás'. 2. 'az állatok kötőláncának utolsó szeméhez erősített kis vaspálcika, melyet az állatok megkötésekor a jászolba erősített vaskarikába fűznek'.

pöcsörödik l. **összepöcsörödik**. *Megj.* A szó igeiként csak ebben az igeikötős formában él a nyelvjárásban.

pöcsörödött ~ mn. 'összeszáradt, szikkadt'. *Igém pöcsörödöt szèmé van e rozsnak*.

pöröl *pörül* (-ök, *pörüsz*) l. tn. i. 'veszekedik vkivel'. *Èz annya mindkè pörül velè, de nèm használ sèmit*. — *E szomszédba mégim pörünek (= ismét veszekedés, civakodás van a szomszédban)*. 2. ts. i. 'kít perbe fog; pert folytat vki ellen'. *Aszondzsák, hocspörütö e fíjèrd, de jevesztèttè [ti. a pert]*. Sz. *bepörül*.

pörsenés *pörsenis* (-t) fn. 'pataná'. *Valami kis pörsenis vjot e orcáján, jevakarta, osztá jemirgett*.

pösting *püösting* fn. 'egy mohaszerűség'. *Megj.* A szó pontos jelentését nem sikerült meghatároznom.

pránc l. **brancs**

pré ~ fn. 'cifrázkodás'. *Igèn nadzs nálók e pré*.

prekkelli *prekkèlli* fn. 'darabka'. *Van ot fokhajma is, mezs bele è háromnics prekkèllit, hat puhujjon*.

premzel *premzüül* (-ök, *premzüsz*) tn. i. 'fékez <kerékpáron, gépkocsin>'. *Mikor dzsüttem lè e Cukrázdombru, hëjjába premzütem [ti. a kerékpáron], údzs dzsüttem be, mind e motor*.

Prennèr l. **Brenner**

prés *pèriès* (-t) fn. 'a must kisajtolására szolgáló szerkezet'.

présel *pèrièsül* ts. i. 'mustot

kisajtol'. *Huonap përiësunünk, ihac ju mustot.* — L. még: kipurésel.

préskedik *préskedik* tn. i. 'cifrálkodik'. *E felesigë nëm dügozik sëmit, csek préskëdik.*

prezvrst *prezvrst* (-ot) fn. 'disznósajt'. *E prezvrstot mëkfüstüjük, osztá sokszor mëk husitkor izs vam belüöllö.*

prézsmítál *prézsmítál* tn. i. 'tréceles közben tesz-vesz'. *Ha ez embër csek prézsmítál, akkor bizo nëm mëdzs e dolog.*

pribék *piribëkk* (-ët) fn. 'vereke-dős fiúgyerek'.

pricsész nadrag l. **bricsész nadrag**

priestí ~ mn. 'bolondos, szeles'. *Hát jez e priestí köllök mi csinát má mëgint?*

priestiskedik *pricstiskëdik* tn. i. 'szeleskedik, bolondoskodik'. *Nac szamarak! Mít priestiskëtték itt?*

prigli ~ (-t) fn. 'dorong'. *Majd ez erdübü hozog valamí prigliüt slájjferjának.*

Prödër l. **Brader**

prokli *prokli* ~ *prokkëlli* fn. 'kisebb kemény csomó'. *Igën nacs kemim prokkëllüg vannak jebbe e kásába, rosszu fjösztitëk.*

prósza *prwsza* (-t) fn. 'kukoricadarából készített lepény'. — L. még: kukoricaprósza.

prucshözli ~ fn. 'meleg, kötött, kezesslábas fiú alsóruha'.

Pruuner l. **Brunner**

pruszli *puruszli* fn. 'mellény'.

puci ~ fn. 'kislány nemiszerve'. — Vö. **punci**.

pucol *pucol* (-ok, *pucusz*, *pucut*) ts. i. 'tisztít vmit'. *Hëjjába puculom, jes sohasë lësz üszta.* — L. még: **hepucol**, **elrucol**, **kipurcol**.

puvás *podvás* (-san) mn. 'korhadat, taplószerüen puha belsejü'. *Jeszt e podvás riëpát má e marha së ëzi mëg.*

puvásodik *podvásodik* tn. i. 'korhadttá, taplószerüvé válik'. *Je këjek má tüziënyü jeszt e gërendát, iszje má udzsis csek podvásodik.* — *Tavasze má igëm podvásodik e riëpa.* — L. még: **megpuvásodik**.

puvásul l. **megpuvásul**
pufitoros ~ mn. 'pufók'. *Ojjan szíp kis pufitoros posája van onnakk e kis köllöknek.*

pugyelláris l. **bugyelláris**
puha ~ (-n) mn. 'lágý'. *Puhába szánt.* 'Puha földet szánt'.

puklis ~ (-san) mn. 'púpos'. *Édz ijjem fíjatal lánká hodzsán járhat ijjem puklissan!*

pukszendli *pukszendli* ~ *puk-szejndli* fn. 'szentjánoskenyér'.

pulyka *pwoka* (-t) fn. 'ua'.

pumëdli *pummëlli* fn. 'jó pont <a snapszli elnevezésü kártyajáték-ban'.

punci ~ (-t, -ja) fn. 'kislány nemiszerve'. — Vö. **puci**.

puvdé *puvdé* fn. 'cigánygyerek'. — L. még: **cigánypuvdé**.

purgál l. **megpurgál**

puska ~ (-t) fn. 1. 'a kerékgyaban a tengellyel közvetlenül érintkező vashenger'. 2. 'löfegyver'. — L. még: **gumipuska**.

pusson ~ (-t) fn. 'összekötött kisebb csomó <palántából, felaprított gallyból'. *Jebbe e nadzs ába belemëdzs harmic-nedzsvev pusson palánt is.* — *Ha összöväktad ez ágot, e pussonokat ragd e jal alá.*

puttingájsz ~ hsz. 'vkinek a hátára ülvé és nyakába kapaszkodva'. *Ha má nëm tudz dzsünyü, maj vüszlek puttingájsz.*

puttony *putton* (-t) fn. 'az állatok itatására szolgáló faedény'. — Vö. **pitli**.

Puzsi ~ szn. A **Zsuzsanna** beceneve. Ma már a **Zsuzsanna** keresztnév sem nagyon használatos, a **Puzsi** becenev azonban már a harmincas években is inkább csak az öregek emlékezetében, illetőleg egy-két öregasszony szóltóneveként élt.

pücsmöget ~ (*pücsmögecc*) tn. i. 'ajkát lebiggyesztve lenéz vmit; finnyáskodik'. *Nekëm në pücsmögecc itt!* *Ha nëm teccik, në ëd mëg!*

pücsörög l. **pityereg**
püffed l. **felpüffed**

püffedt pöffett mn. 'ua.'. *Ez egész kápé is ojjam pöffett, nem egészég.*

pükkenőség pükkenűsíg fn. 'füledt hőség'. *Mindzsá nem lönne ijjem pükkenűsík, ha é kicsint fétámonna e szíél.*

pünkü ~ (-t) fn. 'összekötött esomó <fűből>'. *Hozhatná é pünkü fűjjet e dísznyoknak.*

püszög ~ tn. i. 'tüszköl'. *Udksi montam, hodzs në mēny kü, mēkfázo. Oszta mast ít püszöksz nekēm egész íjje.*

püsszent ~ (-ék, -essz) tn. i. 'tüszzent'. *Ojjanokat püsszent, hodzs mēgíed ez embēr.*

R

rabsic rapsic (-ok) fn. 'orvadás'. *E rapsicok lēlüttek é nac szarvazsbikát, jévünyi mēg nem tutták, vadzs nem mertik, osztá ot hatták ez Ösztörmembe.*

raccol roccul (-od, roccujja) ts. i. 'kutyát, ritk. gyereket) mérgešít, ingerel'. *Nē ruccud oaszt e kucsát!*

raccolás rocculás fn. 'a kutya) ingerlése'. *Na mast ráfizetíé e kucsá rucculására.*

radír radíjr (-t, -om) fn. 'ua.'. *Nēm láttad e radijromat? Sz. radijroguni, radijroz, radijrozás, kúradijroz.*

rádörrent ~ tn. i. 'kemény szóval ráíjeszt'. *Ez apcsok rájogdörrentett; mindzsá csönd is lett.*

ráérík ráírík tn. i. 'vmilyen fiziológiai szükséglet, pl. vizeles hosszabb visszatartás után) erősen rájün'. *Ráírített e szarás.*

ráérós ráírűs mn. 'olyan, akinek semmi sem sürgős'. *Igēj ráírűs embēr, de je is kísík mindēnje.*

ráíjeszt l. ráíjeszt

rag roag (-ot, -dzsa) fn. 'vastagabb farúd'. *Maj hozok ez erdűrű*

pár roagot, osztám mēktámogassog velék e kazat.

rág ~ (-ok, ráksz) ts. i. 'ua.'. — L. még: faszarág, kecskerágó.

ragaszt ~ (-ok, -assz) ts. i. 'ua.'. — L. még: picсарagasztó.

ragya radzsa (-t) fn. 'gabonarozsda; rozsdaszínű folt a gabona levélén és szárán'. *Esík e radzsa. Úgy esík az eső, hogy sūt a nap is'.*

ragyás radzsás mn. l. 'gabonarozsdatól ellepett'. *Ez idiēn e szromát e masína mind őszötőri ojjar radzsás.* 2. 'himlőhelyes'. *Mēgöšmerēd, ojjar radzsás kápé van.*

rágyújt rádzsujt tn. i. 'pipára, cigarettára gyújt'. *Nēm dzsujtasz rá? ráhaszit l. ráuszit*

ráígér ráígír tn. i. 'alkuban, árverésen) az addig szóban forgónál nagyobb összeget ajánl fel'. *Montam neki, igirdszēr rá szás sílingēt, odadom neki.*

ráíjeszt ráíeszt tn. i. 'vmivel megíjeszt'. *Ráíesztettem, hodzs mēgmondom ez apcsának.*

rak ~ (-ok, -sz, -csa) ts. i. l. 'vminből több darabot tesz vhová'. *Ragd idé e zsákokat! 2. 'épit, csinál vmit <fészket, kazlat stb.>'. Kí rakta nálatok e kazat, apád? — L. még: kazalrakó, lerak, összerak.*

rakás rokás fn. 'összerakott esomó'. *É rokás ágot öt sílingiēr attak. — Nēm ír é rokász szart! 'Semmit sem ér'.*

rakódás rakudás (-t) fn. 'a tehernek a szekérre rakása vagy a szekérről való lerakása'. *E rakudás nem tart é fiél uráná tovább. — L. még: lerakódás.*

rakódik rakudík ~ rakuszik (-ok, rakodott, rakoddzson) tn. i. 'terhet szekérre felrak, ill. szekérről lerak'. *Uattu e bolont szíeltű rakudnyi is alig lehetett. — L. még: felrakódik, lerakódik, megrakódik.*

rakonca ~ (-t) fn. 'a szekér négy sarkába erősített, bognár által erre a célra készített farúd'.

rakoncalánc ~ fn. 'vékony, rö-

vid lánca, melyhez a rakoncaszeg van erősítve'.

rakoncaszeg *rakoncaszeg* fn. 'rövid, vékony vaspálcika, mely a rakon-
cát rögzíti a szekérben'.

rakoncás szekér *rakoncász* sze-
kér fn. 'olyan szekér, amelyen csak
rakonca van (de pl. oldal nincs)'.

rámol *rámul* (-ok, *rámusz*, *rámút*)
tn. i. 'rendezkedik'. *Egisz Isten áldotta
nap más nem csinál, míg rámol, még
rámol.* — L. még: **berámol**, **elrámol**,
kirámol, **összerámol**.

rántottkása *rántottkása* fn. 'zsír-
ban megpirított liszt, vízzel pépszere-
rűvé felhígítva'. Nr. Kisgyerekek szá-
mára készített gyakori étel régeb-
ben.

ráspol *ráspul* ts. i. 'reszel vmit'.

ráspoló *ráspuló* fn. 'vasreszelő'.

ráspoly *ráspu* fn. 'vasreszelő'.

rasponya *rasponya* ~ *responya*
(-t) fn. 'naspolya'.

rászít *ráhaszt* ts. i. '〈kutyát〉
vki ellen támadásra, harapásra biz-
tat'. *Ha be meri ide tenni e lábát, ráha-
szítom e kucsát.*

ráz ~ ts. i. 'ua.'. — L. még: **kiráz**,
összeráz, **szalmarázó**.

rázás l. **szalmarázás**

rázott ~ (-at) fn. 'árpa- vagy
zabszalma és széna keveréke'. *Tüzlén
inkáp csak rázottat szoktunk annyi e
marháknak, mer keves e széna.* Nr.
Rázottat csak marhákkal etettek,
lovakkal soha.

réce *riče* (-*ček*) fn. 'kacsa'. Sz.
ričehus, *ričetojás*, *ričetoll*. — L.
még: **vadréce**.

rédli ~ fn. 'sütő (a takaréktűz-
helyen)'. *E gánicád betettem e rédlibe,
ot méktaláld.* — Vö. **ren**.

redves ~ (-sen) mn. 'piszkos,
koszos'. *Ijjer ronda redves kijzje lē nē
ū [= űlj] nekēm ez asztoaho!*

riéf l. **ríf**

régi *rigi* (*rigēn*) mn. 'ua.'. *E rigi
eregék sok mindēmbe hittek.*

regruta *rēguta* (-k) fn. 'katonai
szolgálatra besorolt legény'. *Mullat-
tak e rēguták.*

rekelli *rēkēlli* fn. 'kisgyerekek
blúzszerű kis ruhadarabkája'. — Vö.
rēkli.

rēkli ~ fn. 'könnyű nyári női
blúz'. *Csek rám kaptam e rēklimet,
osztá futottam, fitem is, hodzs mēkfázok.*
— Vö.: **rekelli**.

rekvirál *rēgvirál* ts. i. (rég.)
'〈vmiféle élelmiszert〉 az állam szá-
mára kisajátít'. *Dzsüttek rēgvirányi, mi
még jeduktok eming vrot.* **Megj.** A szó
használatá az első világháború idején
terjedt el, de az idősebbek emlékeze-
tében még ma is él. Sz. *rēgvirálás*. —
L. még: **elrekvirál**.

reménykedik *reminkedik* ~ *remin-
készik* (-*ék*, *reminkédett*, *reminkédzsen*)
tn. i. 'rimáncodik'. *Létjērbetūt elejbe,
údzs reminkédēt neki, hodzs nē bánca.*

ren *rēn* (-t) fn. 'sütő (a takaréktűz-
helyen)'. *Múta mēkcsináták, jvot
süt e rēn.* — Vö. **rédli**.

rēnd *rōnd* (-*öt*) fn. 1. 'lekaszált
zöld takarmánynak a földön húzódó
csíkja'. 2. 'összegereblyélt száraz ta-
karmánynak a földön húzódó csíkja'.
3. 'krumplibokrok egymás mellett
levő sora'. 4. 'kny.'. — *Rōndöt hīnt
'lekaszált zöldtakarmánynak a földön
húzódó csíkját gereblyével szétszórja
(hogy könnyebben száradjon)'. — L.
még: **hátrend**.*

rendel *rōndül* ts. i. '〈orvos〉 vmi
gyógyszert, kúrát előír'. *Vrot e dok-
torná is; valami orvosságot rōndüt neki,
háromszor kē neki bevēnni napcsába,
de nēmigēn használ.*

rendesen *rōndössen* hsz. 1. 'rend-
szerint'. *E zabnak kēreszesē rōndössen
kīēt köblöt ad.* 2. 'megfelelő módon'.
Osztá rōndössem vūsēgēddzsetek!

rendőr *rōndjēr* (-t, -*ék*) fn. 'egyen-
ruhás, kardos kishíró, aki a község
vezetőségének hivatalos értesítéseit
szokta kézbesíteni'. Nr. Ma már nincs.

reng *rōng* (*rōngött*) tn. i. 'a maga
egészében remeg, rezeg'. *Jvot lēssz e
kocsonya, nīszit hodzsán rōng.*

rengeteg *rōngeteg* mn. 'nagyon
sok'. *Sok rōngeteg majorságot is tar-
tott.*

rentni *rëntni* fn. 'nyugdij'.
répa *riëpa* (t) fn. 'tarlórépa'.
Sz. *riëpafüöd*, *riëpahordás*, *riëpa-*
leviël, *riëpamoag*, *riëpaszedis*. — L.
még: *burgondirépa*, *magrépa*, *tarló-*
répa, *vörösrépa*.

répacsira *riëpacsira* fn. 1. 'a
felődből kiszedett tarlórépa egyben
levágott levélkoronája'. 2. 'a verembe
vagy pincébe télire eltett tarlórépán
kisarjadó, sárgás színű hajtás'. Nr.
A répacsirát (2.) ecetes vízben meg-
főzik, majd zsírban sült töpörtyűt
tesznek hozzá, és így eszik. Nagyon
kellemes, érdekesen kesernyés ízű étel.
Még ma is készítik.

répacsírázás *riëpacsírázás* fn.
'a tarlórépa levélkoronájának levá-
gása'. Nr. A behordott tarlórépát
este szokták „csirázni”, esetleg egy
csomóba összerakják, és több napi
szállítmányt egyszerre csiráznak le.

repece *repce* ~ *ripece* ~ *rëpece* fn.
'vadrepce'.

reped ~ tn. i. 'hasad'. *Ha apát*
hazadsün, *reped e nadrag!* (=Ki
fog kapni az, akinek szól ez a mon-
dat.) — L. még: *megreped*.

repedezik l. *megrepedezik*

repeget *repëget* (-ék, *repëgecc*)
ts. i. 'tép vmit'. *Mit repëgetéd e*
pappirost? Sz. *jerepëget*, *összorepëget*,
sztürepëget. — L. még: *felrepeget*, *ki-*
repeget.

repsz ~ (-ék, -essz) tn. i. 'gé-
pel) nagyon gyorsan hajt'. *It repesztët*
e motordzsávëc. — L. még: *elrepsz*.

responya l. *rasponya*

rest *röst* mn. 'lusta'. *Röst, mind e*
dög! 'Nagyon lusta'.

restelkedik *röstëkëdik* tn. i.
'egy kissé szégyelli magát'. *È kicsint*
röstëkëdët ez apcsa, emikor montam
neki, hodzs e dzserëk mindig lopcsa ez
umánkat.

restell *röstell* ts. i. 'egy kissé
szégyell vmit'. *Röstellëm, hodzs je-*
felejtëttem.

restelli magát *röstelli magát*
vh. i. 'szégyenkezik'. *Röstëtë is*
magát elütëm.

rész *risz* (-t, -ë) fn. 'ua.'. *În ez*
în riszemet mã mëkkaptam.

részeg *riszëg* mn. 'ua.'. *Mëgîn*
oijan riszëg vnot, mind e disznw. Sz.
riszëgës.

reszket *röszked* (-ék, *rösszkecc*,
röszkët) tn. i. 'remeg (ember, állat)'.
Úcs fitem, csekür röszkëttem.

reszkiroz *részkiëroz* ts. i. 'kockáz-
tat vmit'. *În nëm részkiërozom ez*
egissëgëmet. Sz. *mëgrészkiëroz*.

reszt l. *krumplireszt*. Megj. A
szó csak ebben az összetételben él
a nyelvjárásban.

resztili *résztili* fn. 'maradék (pl.
ruhaanyagból)'. *Vészëg valamî résztili*,
osztá csindlog belüjöll e liánkának è
kis kikli.

rét *rít* (-et, -ek, *riccsë*) fn. 'kaszá-
ló'. *Ajswüör feljë mã inkáp csek*
rítëg vannak, füjökë nëmigën.

reterát *rëtërát* fn. 'árnyékszék'. —
Vö. *hájzli*, *sájszhájzli*.

rétes *rítës* (-t, -së) fn. 1. 'minden
olyan kalácsfajta, melyben a mazso-
lán kívül más töltetek (pl. mák,
kakaó) tézstaanyag stb.) is van'.
2. 'kny.'. Sz. *rítësriszt*, *rítësriszta*.

rétesalma *rítësüma* fn. 'savany-
kás ízű, nagy alakú almafajta (első-
sorban rétes készítéséhez használ-
ják)'.

rétgyalu *riddzsaly* fn. 'súlyos
pallókból összeállított boronaszerű
eszköz, mellyel a vakondtúrásokat
elsimítják tavasszal a réteken'.

rettëg *röttög* tn. i. 'állandóan
fél'. *Ez embërnek mindig röttögnyî kë*
valamitü.

rettenetes *röttenetës* mn. 'bor-
zasztó'. *E felesigë röttenetëzs zsugori*
vnot.

Rét utca *Rít ucca* hsz. kisebb
utca a falu szélén a Patakszeren.

részfaszú *riëszfaszw* (-k) fn.
'gyerekek ijesztgetésére szolgáló, pon-
tosabban nem körvonalazható miti-
kus alakok'. Megj. Többnyire csak
többes számú alakjában fordul elő
a szó, elsősorban ebben a szerkezet-
ben: *jevüsznek e riëszfaszwok*.

részút *riészutt* *hsz.* 'ferdén'. *Ojgar riészutt állot má éccer-kiéccer e szekiér, hodzs az gondutam, fédül.*

rí ~ (*rijoj, rísz, rítam, ríjott, rinya*) *tn. i.* 'sír'. *Szégín kizs dzseréknek talán e hasa fájhatot, mer egisz íjje ríjott. — Hát té miér rísz?*

rícsét ~ (-ét) *fn.* 'bab és árpa-kása (gersli) keverékéből főzött étel; sólet'.

ridogál ~ *tn. i.* 'sírdogál'. *Kü-kü mész e temetiőbe, osztá ot ridogál ez ura sűrdszáná. Sz. jeridogál.*

rigácsos ~ *mn.* Csak almára vonatkoztatva: 'olyan, amelyen a zöldes-sárgás alapszínen piros csíkok is vannak'.

rigya *ridzsa* (*st, tja*) *fn.* 'rügy'. *Má ez uomafán is láccannak e ridzsák.*

rigyázik *ridzsázik* *tn. i.* 'rügyezik'. *Szipér ridzsáznak e fák, csek lé né faddzsom mindén.*

rihtel *l. összerihtel.* *Megj.* A szó csak ebben az ígeközös formában él a nyelvjárásban.

rihtigi ~ *mn.* 'igazi, valódi'. *Ojan rihtigi jw madzsar embér vjot.*

rikál ~ (*rikát*) *tn. i.* 'bőg <a marha>'. *Miér rikál e tehen?*

rikát ~ *ts. i.* 'olyasmit tesz, ami miatt vki <főleg gyerekek> sír'. *Sz. mégrikat. — L. még: kecskerikató.*

rikoltgat *rikujgat* *tn. i.* 'kiabál'. *Hallot, hodzsar rikujgatnak e lakodalmos házná?*

ringáz ~ *ts. i.* 'gyermeket kocsiban> ringat'. — *L. még: elringáz.*

ringlispíl *ringispíl* *fn.* 'körhinta'. *Sz. ringispiléz.*

riogat *rijogat* *ts. i.* 'állatokat> ijesztget, riasztgat'. *Montam má, né rijogazsd e tikokat!*

rívás *rijás* *fn.* 'sírás'. *Micsoda rijás [=sírás] csapot, hodzs ném dzsühetét jel — L. még: sírás-rívás.*

rízsa ~ (*st*) *fn.* 'ríz'.

rízskása *riskása* *fn.* 'ríz'.

robogat ~ *tn. i.* 'dörömböl, zajt csap'. *Má csek lénne vígü e tiélnek, hoc*

küméhetniétek ez udvarra, né itt e szobába robogatnátok.

robot *rwobat* *fn.* 'közmunka'. *Rwobadba jeméntünk utacs csinányi, e diüllüütakat.*

robotol *rwobatul* *tn. i.* 'köz munkát végez'. *Mindén hasztu je kelléd valakinek mënnyi rwobatunyi.*

rodás *rwodás* *fn.* 'kb. kar vastagságú rúd (léckerítéseken két-két oszlopot összekötnek vele, s ezekre szegezik a léceket)'.

rohadt *rohadt* (-at) *mn. l.* 'rohadt'. *Teli van e fog ajja rohat körtívég. 2. 'gyakran használt, némileg rosszalló értelmű, de nem különösebben sértő jellegű jelző'. Hum van jez e rohat kölök? — Kerges kü jeszt e rohat kucsát!*

rojt *rwojt* (-ot, *rwojcsa*) *fn.* 'a kopástól keletkezett, kiálló, lecsüngő szálak <a ruha alján>'.

rojtos *rwojtos* *mn.* 'kopott, szakadozott <ruha>'. *E nadrágdzsa szára alw má egisz rwojtozs vjot.*

rokás *l. rakás*

rokka ~ (*st, tja*) *fn.* 'fonókerék'. — *L. még: békarokka.*

róla *rúla* (*rúlam, rúlad, rúlan, rúlatok, rúlok*) *hsz.* 'ua.'. *Sok mindénd beszinek rúla [ti. egy asszonyról], de Isten tudzsa! — Má rigén ném halottam rúlok sémít.*

rompul ~ (-ok, *rompusz*) *tn. i.* 'nagy zajt csinál, dörömböl'. *Údzs romputok e szobába, mint két lá.*

rongy *l. mosórongy*

Rongyos utca *Rondzsos ucca* *hn. kis mellékutca a Pinkaszeren.*

ropogat ~ *ts. i.* 'ropogtat vmit'. *Né ropogazsd e cukrot, szob!*

rosta ~ (*st*) *fn.* 'ua.'. *Sz. rostál. — L. még: fölözőrosta.*

roszog ~ *tn. i.* 'sercegő, pattogó hangot ad <pl. éles, hegyes tárgy az izomba hatolva>'. *Szinté hallottam, ehodzsan roszogott, emikor belém szurta uaszt e nacs föcskendüöt.*

rózsa *rwozsa* *fn. l.* 'egy virágfajta'. *2. 'a locsolókanna csövére húzott fej, amely a vizet szétszórja.'*

rozsanyja *rozsannya* fn. 'anyarozs'.
rozsdá ~ (-t) fn. 1. 'gabonarozsda'. 2. 'a vas oxidálódása folytán keletkezett bomlási réteg'. Sz. *rozsdás*.

rozsfaj *rosfej* (-et) fn. 'rozskalász'.
rozskötél *roskötél* fn. 'a frissen learatott rozsból készített szalma-kötél a kévék bekötésére'. *Ha nindzs zsupp, akkor buzaköteled vadzs ros-kötelecs csinálnunk*.

rozsvargánya ~ fn. 'viszonylag későn, inkább augusztusban termő vargányfajta'.

rőf *rőf* fn. 'régí hossz mértékfajta'. Megj. Az idősebbek emlegették még a harmincas években, főleg a vászon mértékegységeként. Méretét helyben pontosan meghatároznom nem sikerült. Ma már a szót sem nagyon ismerik.

rőke *rőke* (-iét) fn. 'pünkösdhét-főn tartott kerti mulatság, búcsúféle'. Nr. A rőke az év első kerti mulatsága volt a községben. A harmincas években a ref. egyház tulajdonát képező vendéglőben tartották. Az akkori öregek szerint valamikor régen a falun kívül, a *Dzsöp* nevű réten volt.

röpdöz *röbdöz* tn. i. 'röpköd'.
Alacsonyag röbdöznek e fűcskék, essű lössz!

rúd *rud* (-at) fn. 'ua.'. Sz. *szekeőrud, taligarud*. — L. még: ekerúd, nyomórúd.

rudas ~ (-t) I. mn. 'a rúd jobb oldalára fogott (ló)'. II. fn. 'a rúd jobb oldalára fogott ló'. *E dzsüplűs e kicsint lusta, e rudast mēk sokszor vissza kē tartannyi*.

rudaz ~ (-ok, -o ~ -ol -ott) ts. i. 'megrakott szénás- vagy gabonás-szekéren a terhet rúddal szorítja le'. *Úf fűtünk, hoj jetr uaz e veszedelēm, hom mēg nēm is rudasztunk*. — L. még: megrudaz.

rudazás ~ fn. 'a megrakott szekéren a tehernek nyomórúddal való szorítása'.

rudazókötél *rudazukötél* fn. 'erős, hosszú kötél, mellyel a nyomó-

rudat a szekér végén lekötik'. — Vö. *rudazólánc*.

rudazólánc *rudazólánc* fn. 'a szekér elején a nyomórúd rögzítésére szolgáló lánc'. — Vö. *rudazókötél*.

rúdszárny *rúdszárny* fn. 'a szekérrúd szétágazó vége, mely a tengelyfába van erősítve'.

rúg *rug* (-ok, ruksz) tn. i. 'ua.'. — L. még: elrúg, kirúg, kirúgja magát.
rúgás *rugás* (-t) fn. 'ua.'. — L. még: kirúgás.

rugdoz *rugdoz* ts. i. 'rugdos vmit'.
Mēg kell qaszt e kis fát rugdoznod?

rugódozik *rugodozik* tn. i. 'rugdal, rugdos'. *No, hodzsan nevet mēg rugodozik e picin!*

rúgógeréblye *rugogëräbla* fn. 'hosszú, de ritka fogú geréblye, mellyel a garmadából a töreket kiválasztják'.

ruha ~ (-t, -ja) fn. 1. 'férfi- vagy női öltözet'. *Vëttünk e dzseréknek edzs új ruhát*. 2. 'ruhadarab, rongydarab'. *Adzs valami ruhát, lë-törülöm ez uomárijom tetejét*. Sz. *ruha-kefi*. — L. még: ágyruha, asztalruha, fejuha, fűruha, gyermekruha, mosóruha, szakajtórúha.

ruhatetű *ruhatetű* fn. 'az a tetűfajta, amely az emberen, főképpen a ruha korcában és nem a hajban élősöködik'. — Vö. *fejtetű*.

rukkol I. **berukkol**, **kirukkol**. Megj. A szó csak igekötős formában él a nyelvjárásban.

rukszak *rukszok* (-ot) fn. 'hátizsák'.

S

Sá ~ (-n, -ra, -ru) hn. német lakosság község Felsőőr mellett; mai hivatalos neve Buchschachen, régi magyar neve Bükkösd.

saccol *sáccul* ts. i. 'vminek az értékét, súlyát hozzávetőlegesen, becs-

léssel állapítja meg'. *Másfię mázsára sácculom.* Sz. méksáccul.

sahun l sehol

sájnlík l. sárlik

sájszhájzli ~ fn. 'árnyékszék'.

Ojjam bűdös, mind e sájszhájzli. — Vö. hájzli, reterát.

sajtár ~ (-t) fn. 'dézsa'. — L. még: disznósajtár, köblössajtár.

saláta zseláta fn. 'ua.'. Sz. zseláta-mugg. — L. még: káposztasaláta, uborkasaláta.

sámédli sámelli fn. 'zsámoly'. *Tięlen odaütiink e kemencięho e sáméllira, öregapa męg mesięt.*

sandár l. zsandár

Sándi ~ a *Sándor* beceneve. Megj.

Ma is igen gyakori, bár erősen terjed már mellette a *Sanyi*, *Sanyika* becenév is.

sarabol sarabul ts. i. '<füvet> sarlóval vagdos'. *Ot sarabuta e fűjjed, de męg nıznyi is roz vuot.* — L. még: lesarabol.

sárdik ~ (-ot) fn. 'gyík'.

sárgaföld sárgafűd (-et) fn. 'agyag'. *E faláját ríęen sárgafűdje szokták fękennyi.*

sarjú soarı (-t) fn. 1. 'második kaszálású fű'. *Szipęny nyűöl má e soarı.* 2. 'a második kaszálású fűből lett apróbb szálú széna'. *E kizs bordszuknak soarıt szoktunk annyı, oaszt könnyebbem męgęszik.*

sarjúlóhere soarılúher fn. 'második lóheretermés ugyanabban az évben'.

sárlik sájnlík tn. i. '<kanca> párosodni kíván'. *Sájnlík e rudas, jęhajtom e monyasho.*

sarló sorru (-t, sorraja) fn. 'ua.'. *Ojjam mast e hűd, mind e sorru.*

sarmadli sarmadli ~ sarjmadli fn. 'sármány <madárfajta>'.

saroglya sęrágla (-t) fn. 'az istállóban a marhák elé, kb. fejmagasságban a falra erősített, rács-szerű készítmény, melybe a szálás takarmányt helyezik'. *Dobdzs e kizs szięnát e tehenęknek e sęráglába!*

sarok sorok (sorka) fn. 1. 'egy nagyobb terület kisebb része, szög-

lete'. *Jesz e kis sorkat fűl uora alat könnyel lęvágdzsok.* 2. 'vmely helyiség egyik szöglete'. *Lapátujjok csek idę e sorogba e garmadát, e vigim maj jerámujjok.* 3. 'vminek a kiszögellő része'. *E fejid belevertę ez asztua sorkába.* 4. 'a lábbeli aljának hátsó, kissé kiemelkedő része'. *E csizmám sorkáru lęsętt e patkų.*

sas sáss (sast, sassok) fn. a különböző nagyobb ragadozó madarak összefoglaló megnevezése. *Nizd, ot fęnd magassan hodzsan keringűnek e sassok!*

sás sáss (-ot, -a) fn. 1. 'a gabona fiatal zöld hajtása'. *Ojjan sássa vam má e buzának, hodzs e voarı jębukig bend.* 2. 'a gabona szárán található levélszerű rész'. 3. 'a kukorica borítólevele'. 4. különféle éles levelű növények összefoglaló megnevezése. *Valami sáss kíviręstę e bokámat.*

sáska ~ (t) fn. 1. 'szöcske', 2. 'kny'.

sásol sással (-ok, sással) ts. i. '<gabona fiatal zöld hajtásának felső részét> sarlóval levágja'. *Kövęrnek láccik e buza, sássalnyi kę, mer külömbę męgdül.* Sz. sássalás. — L. még: megsásol.

savanyú savanyu (-t, -n) mn. 'az ecethez hasonló ízű'. *E jűv savanyu káosztára osztán csuszik jűol e bor.*

sébelli sębelli fn. 'palacsintatésztából készült, kb. újjnyi vastagságú, tenyérnyi nagyságú, kerek alakú, zsírban sült tészta'.

seft seft (-ęt) fn. 'üzlet, vásár'. *Qavvę ez erdűvę męgin jűv sęftęcs csinát.* Megj. A szónak a nyelvjárásban nincs rosszalló hangulata.

seftel seftül fn. i. 'ad-vesz vmit, üzletel vmivel'. *Mindik seftül valamivęe, de eęcęr maj ráfizet.* Megj. A szónak a nyelvjárásban nincs rosszalló hangulata.

segéd segid (-ęt, segiddzsę) fn. 'iparban, kereskedésben) a már fel-szabadult inas'. Sz. bűdossegid, laka-tossegid.

segédbíró *segídbiró* fn. 'a községi bíró helyettese'.

segg ~ (-ét, -é) fn. I. 'a kéve törésze a kötélíg'. *Úds rakásatok össze, hocs seggüvőe nízzenek e kívik e mödzse feljé!* 2. 'emberi fenék'. *Kücsipté e huds e kis seggü* [ti. a kisgyereket].

seggel ~ (seggét) tn. i. 'hátrál'. *Né seggej, mer belesél e vödörbe!* — L. még: **beleseggel**, **nekiseggel**.

segít *segít* (-ék, -essz, segicseték) ts. i. 'ua.'. Sz. *küsegít, mőksegít, segiccsíg*. — L. még: **összesegít**.

schol *səhun* ~ *sohun* ~ *sahun* hsz. 'ua.'. *Mazs vtot e kezembe e küsēm, osztā nēm talālom sahun*.

schová *səhoə* ~ *sohá* hsz. 'ua.'. *Nēm mēnēk im mā sohā*. — *Lekfjēbb e piharcra ha lēmēnēk, vēsārnap templomba, de máshoə sēhoə sē jārok*.

sékli ~ fn. 'tarka színű tehén'. Megj. Gyakori tehénnévként is.

semmi *sēmi* (-t) I. fn. 'a szóban forgó dolgok közül egy sem'. *Nēm szvt sēmít*. II. nm. 'a legkevesebb sem'. *Nincs sēmi baja*.

semmiség *sēmiség* fn. 'apróság, jelentéktelen dolog'. *Hāt oaziēr e kis sēmiségjēr idzs mēk tudot haragunnyi?* *Nēm is iērti ez embēr*.

sengel *sengül* (-ök, sengüsz, sengüt) ts. i. 'ajándékoz vmit'. *Nēm sengülöm neki, in sē indzsen kaptam*. — L. még: **elsengel**, **odasengel**.

sénklis *sjēnkliš* mn. 'kancsal'. *Szēgin dzserēk sjēnkliš, aziēr is hord vpkulāt*.

senyved *semmed* tn. i. 'zsibbad'. *Jemēnēk mā e doktorho, mer úcs semmed e kezem*. — L. még: **elsenyved**.

senyvedt *semmett* mn. 'zsibbadt'. *Mindig ojjan semmettek ez ujjomjēk*. **sérbli** *sērbli* ~ *sērbēlli* fn. 'éjjeli edény'.

séredik I. **megséredik**

serel *sērül* tn. i. 'a föld felszínét nyesi a kapával'. *Nēm lēhetēt e burgēndūt rōndössem mēkkapányi, ojjan kemīn e fűōddzsō, ippēk csek sērūnyī lēhetēt*.

sérelem *sjērelēm* (sjērelmem, sjērel-

mē) fn. 'sérv'. *Sok bajom vtot nekēm is e sjērelmemjē*.

serke *sörkü* (-t, -jō) fn. 'a tetű petéje'. *Tetiőt nēm talātam, de tēli vtot e haja sörküvōe*.

serpenyő *serpönyő* (-t, -jō) fn. 'hosszabb nyéllal ellátott lábasszerű edény'. *Rīgēm feltē ognnyi eddinnjē sē vtot idzs asszonnak, mind mog, ē pár fazik, lábos, serpönyő, osztān ēlig vtot*.

sétálója *sjētálója* fn. 'a fali óra ingája'. Megj. Alapalakként csak az egyes sz. 3. sz. birtokos személyragos alak használatos.

siet *sjēt* (-ék, sjēcc, -ēt) tn. i. 'ua.'. *Sjētnyi kēll e szakahuzásje, mer maj bezsūin ez esses üdű*.

sietős *sjētűs* mn. 'sürgős'. *Valamī sjētűzs dūga lēhetēt, mer iğēn külipēt*.

sietség *sjēccsīg* fn. 'sietés'. *H nacs sjēccsīgbe iθom fejletētē e pereplāt*.

sifli ~ fn. 'mézeskalács'.

sikál ~ (-ok, sikász) tn. i. 'súrol vmit'. *Qazt e kormos lábost főhenyje kē sikányi*. Sz. *mēksikāl*. — L. még: **felsikál**, **lesikál**.

sikárkefe *sikárkefi* fn. 'súrolókefe'. — Vö. **gyökerkefe**.

sikér *sikiēr* (-et, -en) mn. I. 'szívós'. *Mjēg mindig iğēn sikiēr vāz e lū, pejg iğēm vīm mā*. 2. 'rágós'. *Jeszt e sikiēr marhahust mēk sē lēhet rāgnyi*.

sikoltgat *sikvogat* tn. i. 'sikoltoz'. Sz.: **sikvogatás**.

sikos *sikos* (-sat) mn. 'csúszos'. *Ez új szvómābu nehész kazvat raknyi, iğēn sikos*.

sikoslapu *sikoslapv* fn. egy fajta gymnóvénny.

sikosul I. **elsikosul**, **nekisikosul**. Megj. A szó inkább csak ebben a két igeikötős alakban él a nyelvjáráásban.

sild *süld* (süldzsō) fn. 'ellenző <a sapkán>'.

simfel *simfül* ts. i. 'ócsárol vkit, vmit'. *Csek simfütō e mēnyecskjēt, csek simfütō, de osztān in is kűpök-kutam neki, mēgmontam e magamejt*. — L. még: **kisimfel**.

simli ~ fn. 'szürke színű ló'.
sín *siĕn* (-t) fn. 1. 'a kerékre húzott vaskarika, ráf'. *Léesett e kerĕkkrü e siĕn.* 2. 'vasúti sín'.

sincs ~ (-ek) tn. i. 'ua.'. *Ez öregék sincsek othon.*

sincsen ~ (-nek) tn. i. 'ua.'. *Hát oazok soha sincsennek othon?*
sinszeg *siĕnszeg* fn. 'a ráfot a kerékhez erősítő csavaros szeg'.

sipkarika *sipkarika* fn. 'a kerékagy két végére szerelt szélesebb vaskarika'.

sír *siĕr* (-t, -ok -dzsa) fn. 'ua.'. *Apánk siĕrdzsát is rőndbehosztok. Sz. siĕrásu, siĕrgödör.*

sírás-rívás *siĕás-riĕás* fn. 'ua.'. *Vyot nacs siĕás-riĕás.*

sírhokli *siĕrhokli* fn. 'piszkavas'.

Siskó *Iskw* csn. Megj. A név frásképe még a múlt század végén is *Ziskó* volt. Az *Iskw* alak nyilvánvalóan ebből vonódott el névelős szerkezetekben: *e Ziskwo > ez Iskw.*

skatulya *skatula* fn. 'doboz'. *Hozz e pár skatula dzsuojtyot is!*

slájfer *slájĕr* (-t) fn. 'fátyol'. *Mog má lektöbber slájĕrba esküsznek.*

slájfer *slájĕr* (-t) fn. 1. 'a szekereken alkalmazott dörzsfék'. 2. 'köszörús'. Nr. Szekereken a hátsó kerekék előtt lánccon lóg egy vastagabb dorong. Ez középütt lánccon át van kötve, és a lánc végét a nyújtóra szerelt, csavarmentes szerkezethez erősítik. Ezzel a szerkezettel a láncot megfeszítik, a dorong a kerekékhez súrlódik. Lejtőkön a szükségnek megfelelően így fékezik a szekér gyors haladását.

slájferfa *slájĕrfya* fn. 'kb. másfél méter hosszú farúd, melyet a szekér dörzsfékeként használnak'. — Vö.: **slájfer**.

slájferlánc *slájĕrlánc* fn. 'hosszabb, erős lánc, melyet a szekér dörzsfékéhez használnak'. — Vö.: **slájfer**.

slájferos *slájĕros* (-t) fn. 'köszörús'. *Údzs mént, mind e slájĕros! Nagyon gyorsan hajtott!*

slájfol *slájful* tn. i. 'szekeret a

slájferrel fékez'. *Od vĕjdzsnek lĕ slájful, mer e loak nĕm tuddzsák tartany-nyi e szekeret!* — L. még: **beslájfol**, **kislájfol**.

slájmos ~ (-ot) fn. 'hurut'. Sz. *slájmos*.

slampet *slampĕtt* mn. 'rendetlen, slampos'. *Ronda, slampĕtt ĕ fejnĕb vyot egisz íletĕbe.*

slingel *slingül* ts. i. '⟨ruhafélét⟩ hímzéssel kivarrr'. Sz. *kislingel*.

slingelés *slingülis* fn. 1. 'ruhaféléknek hímzéssel történő kivarrrása'. 2. 'kivarrott hímzés a ruhán'.

slóprukk ~ (-ot) fn. 'vágóhíd'. Megj. Inkább csak újabb szó, a *vágóhíd* megnevezés ma is eléggé általános.

smakkol *smakkul* (*smakkut*) tn. i. 'izlik'. *Ojjan erĕjš, mind ĕ marha, de aĕĕr e dolog, uan nĕm smakkul neki.*

sman *smoĕn* (-t) fn. 'császármorzsa ⟨ételféleség⟩'.

smangánica *smoĕngánica* fn. 'császármorzsa ⟨ételféleség⟩'.

smérel *smĕrül* (-ök, *smĕrüsz*) tn. i. 'szíroz, a másik kezére játszik ⟨kártyajátékban⟩'.

smirgli *smĕrgli* ~ *smĕrkli* fn. 'csiszolópapír'.

smirglikő *smĕrglikü* fn. 'nem nagyon kemény fenőkö'.

smirgliz *smĕrgliz* ~ *smĕrkliz* ts. i. '⟨edényt⟩ csiszolópapírral tisztít, fényesít'. *Hĕjjába smĕrglizĕm ĕszĕt e lábost, nĕm akar lĕdzsünyĕ rüla ĕz e feketĕség.* — L. még: **kismirgliz**.
snájder *snájĕr* (-t, -ok) fn. (tréf.) 'szabó'.

snapsz *snopsz* (-ot) fn. 'pálinka'.
söder *swödĕr* (-t) fn. 'durvább szemcséjű, apróbb kavicsokkal vegyes folyami homok'. Sz. *swödĕros*.

söderoz *swödĕroz* ts. i. '⟨utat⟩ soderal beször'. *Jwo lĕnne má e dzsalogutal mĕgin swödĕroznyĕ, mer ĕgĕn sáros.*

sofór *safĕör* (-t, -dzsö) fn. 'gépkocsivezető'. *Qannyĕ mog má e az uty, e safĕöröknek ĕs ĕgĕn nehez.*

sógor *swogor* (-t, -om) fn. 1. '⟨a testvér szempontjából⟩ a lánytestvér

férje; <a házastárs szempontjából> a házastárs férfi testvére, unokatestvére'. 2. (tréf.) 'nyű, féreg <gyümölcsben>'. *Mégétted e svogort is e cseresnyijébe?*

sohá l. sehová

sohase *suasë* ~ *soasë* hsz. 'ua.'. *Soasë hittem vuona, hodzs im miëk Pestre is jekerülök.*

sohun l. sehöl

sómik *swomikk* fn. egy növényfeleség <nedves réteken él>.

sovány ~ mn. l. 'terméketlen'.

Kurumpi së terëm jezëgbe e sovám jüüdegbe. 2. 'szikár <ember>'.

süög l. süveg

süögel l. süvegel

süökcukor l. süvegcukor

söpör ~ (*söprök, söpressz, söprött*) ts. i. 'ua.'. Sz. *söpris*. — L. még: *kisöpör, összesöpör.*

söprü¹ ~ (-t, -jö) fn. 'az a szerszám, amivel a seprést végzik'. Nr. A lakás seprését boltban vásárolt ciroksöprüvel végzik. Az udvar, a ház környékének rendben tartására házi készítésű nyírfasöprüt használnak. — L. még: *nyírfasöprü, szobasöprü, udvarsöprü.*

söprü² *söprü* (-t) fn. 'a must kiforrása és lefejtése után a hordóban maradt zavaros, üledékes lé'. *E mustot lefejtöttem, e söprüt mëk küöntöttem. Mi csinájag velë?*

sörélesztő *sörillesztüü* fn. 'bolti élesztő'. *E kocsz mellett szoktam ë kis sörillesztüüt is tennyi e kënyijërbe.*

sörét *sëriët* (-ët) fn. 'vadászfegyverek tölténeinek megtöltésére használt ólomgolyóeska'.

sörkü l. serke

sötét *sötüt* l. mn. l. 'fény nélkül való'. *Ojjan sötid vtot e szoba, nëm láttam sëmit.* 2. 'feketébe hajló'. *Teme-türe csek sötit ruhába lehet mënyyi.* II. fn. 'sötétség'. *Jez e dzserëk úcs fül e sötide!*

sötétig *sötitig* hsz. 'estig, sötétedésig'. *Mindën äldot nap kisüü sötitik kënd vannak e mezdüön.*

sötétül *sötitül* tn. i. 'sötétedik'.

Má sötütü, emikor hazairtem. — L. még: **besötétül, elsötétül.**

spájtlji ~ (-t) fn. 'narancsikkelyhez hasonlóan felhasított, megaszalt alma, körte'. Nr. A spájtljiból főzött kompótféle kedvelt nyári étel, főleg uzsonnára. — L. még: **ádám spájtlja.**

spájz ~ (*spájszt*) fn. 'éléskamra'. *E spájszt egissze jeleptik e handszák.*

spannol l. megspannol

spengler *spenglër* (-t) fn. 'bádógos'.

spicbub *spicpuj* (-t, -ok) fn. 'csak fiúra vonatkoztatva) kis rosszcsont, kis gazember'. *Megj.* A szó kedveskedő hangulatú.

spongya *spandzsza* fn. 'szivacs'.

spórhelt *spoarhëet* fn. 'takaréktűzhely'.

spórkassza *spóarkássza* fn. 'takarékpénztár'.

spórol *spógrul* tn. i. 'takarékoskodik'. *Spórunyi kë e zsirje, mer má kevezs van.* — L. még: **kispórol, megspórol.**

spriccel *spricëül* tn. i. 'fröcsköl'. Sz. *lëspricëül*. — L. még: **bespriccel.**

spriccer *spricëër* (-t) fn. 'fröccs'. *În kocsmába ädëzs-ë spricëert, ha mëg-izsok.*

srájtli ~ (-t) fn. 'csirke alakban megjelenő mitikus lény'. *E srájtli ojjam mind ädzs äzott tikfë.* Nr. A srájtliban való hit a harmicas években még élt. Számos történetet ismertek arról, hogy a srájtli révén hogyan gazdagodott meg valaki (pl. a srájtli nagy mennyiségű búzát hordott a gazdájának), vagy hogy a srájtli hogyan állt bosszút azon, aki őt bántotta (pl. felgyújtotta az illető házat).

srég *srië* ~ *sriëg* (*sriëgën*) I. mn. 'ferde'. *Vtot ott ädzs ojjan sriëg vlm foa.* II. hsz. 'ferdén'. *Igën sriëg áll oaz e läpfoa.*

sróf *sráff* (-ot) fn. 'csavar'.

srófol *sráfful* ts. i. l. 'csavart' vmilyen szilárd anyagba juttat'. 2. '〈anyát〉 a csavarra rászorít'. *Csek*

ogaddik sráffud, eméddig ijerzét, hodzs enged!

srót *srwyt* (-ot) fn. 'durván örölt gabona, kukorica <takarmányozási célokra>'. — L. még: kukorica-srót.

srótol *srwytul* ts. i. 'kukoricát) darál'. *Srwotyuni* kellenné má e kukoricát, egizbe nem észí még e diszrw. — L. még: megrsótol.

stájer *stájjer* <-ok> I. fn. 1. 'stájerországi ember'. *E stájjeroknak it kúnek mindig ojjan szípek e riccsékűk.* 2. 'Stájerország'. *Jerre fének Stájjerba ogusztuzsba még lábon áll e roz.* II. mn. 'stájerországi'. *Mastandába má nálunk is vüszének ijjen stájjer dzsánklit.*

stampelli *stámpelli* fn. 'pálínkás pohár'. *No, idzsunk még még e stámpellivőe!*

stangli *stángli* fn. 'dorong'. *Ha vryna valamí stángli, méktámasztanám jeszt e kis fát.*

stanieli ~ fn. 'papírzaeskó'. *Küszakatt e stanieli, osztá kúfút e cukor.*

stelázi *stélázi* fn. 'ua.'. *E stélázslira is má új pappirost kéjek ténnyi.*

stelázsipapiros *stélázslipappiros* fn. 'az a, többnyire díszesebb kiviteli papíresík, amit a stelázi polcainak elejére szoktak tenni'.

stempli ~ fn. 'pecsét'. *Sz. lëstempliz.*

stengelődik *stengülődik* ~ *stengülőszik* (*stengülőttek*) tn. i. 'ellenkezik, vitatkozik vkivel'. *Még e apcsáivé is mindik stengülőszik.*

stészli ~ (-t) fn. 'a tengely végére erősített vaskupak, amely megakadályozza, hogy a kerék a tengelyről lecsússzék'.

stikli ~ fn. 'csíny'. *Asz hiszém, mégim valamí stikkics csinát.*

strabancol *strabancul* ~ *strabáncul* tn. i. 'csavarog, kószál'. *Hun e feniébe strabancutá egisz nap?*

stráf *stráff* (-ot) fn. 1. 'csfk'. 2. 'a réten összegereblyélt széna-rend'. *Má stráffogba vryt e szíena,*

mikor kezdés csöpögnyi, osztá hama össződóbátog baglába.

stráfol *stráfful* ts. i. 'az erdőben szanaszét heverő, levágott farrönköket) lovakkal egy helyre vonat'. *Ném lehet ojjan könnyem meg-rakwonyi, stráffunyi ké.* — L. még: összestráfol.

strájdol *strájdul* (*strájdusz, strájdut*) tn. i. 'civakodik, veszekedik'. *Hát ti nem tuttok meglënnyi; mindik csek strájdutok?*

strájdolás *strájdulás* (-t) fn. 'civakodás, veszekedés'. *Haddzsátok má qabba jeszt e örökös strájdulást!*

strájdolódik *strájdulódik* ~ *strájdulószik* (*strájdulóttak, strájdulódzsatok*) tn. i. 'civakodik, veszekszik'. *Hodzs jézék nem tunnak összfőjrynyi, mindik strájdulóznak it mind e cigának.*

strájdolódás *strájdulóadás* fn. 'civakodás, veszekedés'. *Ha jeszt e strájdulóadás qabba nem haddzsátok, küfodzsok e biketürizsbü, osztá megbánnjátok.*

strájfa *strájfog* fn. 'az istállóban két ló férőhelyét elválasztó rúd <hogy a lovak meg ne rúghassák egymást>'.

stráng l. **istráng**

strimfli *strimfli* ~ *strimfi* fn. 'harisnya'. *Sz. strimfigumi* ~ *strimfligumi, strimfiszár* ~ *strimfliszár.*

stucli ~ fn. 1. 'rövid rakonca'. 2. 'bórból készült tokféleség a lószerszámon <ebbe húzva erősítik az istrángot a szerszámoz>'. 3. 'érmelegető <kesztyűféleség>'.

süber *sübér* (-t) fn. 'a sütőkemencében a meleg levegő huzatját elzáró tolózár'.

subick *subicksz* fn. (rég.) 'cipőmáz'.

sublót *sublat* (-ot) fn. 'fiókos ruhatartó szekrény'.

sugódozik *sugwodik* tn. i. 'súgdos'. *Mit sugwodoszok nekem ott! Mondzsátok hangossan!*

suhogat ~ ts. i. 'suhogtat'. *E tanitwv szeretté suhogatnyi e pácáját e levegüöbe, mi még új fitünk.*

suhogós *suhogós* mn. 'suhogó hangot adó, hajlékony (pálca, vessző)'. *Ojjan jw suhogos pácávée odavert* [ti. a tanító az iskolában].

suk ~ fn. 'régi hosszmeték: a két ököl és az egymás felé fordított két hüvelykujj együttes hossza'. Nr. Szinte kizárólag ló magasságának a mérésére használták, illetőleg a ló magasságát sukban nevezték meg.

súk l. sulyok

sukos ~ mn. 'egy suk hosszúságú'.

súkul l. sulykol

sulykol *súkul* ts i. l. '⟨ruhát⟩ mosáskor a sulyokkal ver'. *Ez asszonyok ot súkuták e ruhát e Pinkába.* 2. 'a sulyokkal éket ver a fába'. 3. 'sulyokkal döngöli ⟨a földet⟩'.

sulyok *súk* (-ot) fn. 1. 'vastag, téglalap alakú nyeles falap, mellyel mosáskor szokták a ruhát verni, hogy könnyebben megtisztuljon'. 2. 'nyélre erősített, többnyire hengereszerű fadarab, amelyet kalapácszerűen nagyobb farönkök hasogatásakor használnak'. 3. 'döngölő'.

supetli *supelli* fn. 'a rekamié ágyneműtartóhoz hasonló deszkakészítmény, melyben a kisebb gyerekek aludtak, s melyet nappalra az ágy alá toltak be'. *Megj.* Ma már nem nagyon van.

sure *sworc* (-ot) fn. 'férfiak használt a melleskötény ⟨kékvászomból vagy erős házivászomból⟩'.

susztér *sujsztër* (-t) fn. 'cipész'. Sz. *sujsztërinas, sujsztërmihel, sujsztër-sziék.*

susztéráj *sujsztëráj* fn. (-t) 'cipészműhely'.

susztéripipi *sujsztéripipi* fn. 'egy pirosfejű, repülő, kis rovarféle'.

süket *siket* (ét, -én) mn. 1. 'életlen'. *Egis siket má e kaszám, muá alikha lehet má velé kaszányi.* 2. 'nagyot halló'. *Uannak kijabáhacc, ojjan siket, mind e füöd.*

süketül l. belesüketül, megsüketül

sül *sül* (süt; de sütt mn. igenév). *Na, sül má e jw pecsénye?* Sz. *méksül.* — L. még: *elsül, kisül.*

süldő *südüö* (-jö) fn. 'ua.'. *Éddzsik südüöt jeladom, e másikat még mékhizlajjok.*

sült l. újsült, vénsült

sülttojás *süttojás* fn. 'rántotta'. *É kis süttöjás csindhatok; más mas hörtelen némigem van.*

sültyed l. megsültyed

süpped *söpped* tn. i. '⟨laza, nedves talaj⟩ nyomásra enged'. *Ném szereték ott e kutná [forrásnál] járnai, mer ez egiz vidiké csekús söpped.*

süppedékes *söppedikés* mn. 'mocsaras, ingoványos'. *Ez egiz dzsöpi rit ojjan söppedikés.*

sűrű *sürüö* mn. 'ua.'. *Laza e roz szára, mer igén sürüö vrot.*

sütemény *sütemin* (-t, süteminnyé) fn. 'sült tészta'. — L. még: *péksütemény.*

sütés *sütis* fn. 1. 'az a folyamat, hogy vki süt, vmit sütnék'. 2. 'egy sütésnyi mennyiség'. *Ha jedzsünek ez unokáméik, é sütis pogácsa ném is élig.*

sütet ~ fn. 'egy sütésnyi mennyiség'. *Méj e család éddzsüd vrot, é sütet náunk hiét-nyroc könnyiör vrot.*

sütőteknő *sütüötekönyüö* fn. 'az a nagyobb alakú teknő, melyben a kenyértésztát dagasztják'. — Vö.: *dagasztóteknő.*

süveg *süög* (-öt, -ö) fn. 'csúcsos formájú, karimátlan, télen használt férfi fejedő'. — L. még: *bagósüveg.*

süvegucukor *süökcukor* fn. 'kúp alakúra formált, nagyobb darab háztartási cukor'. Nr. Már a harmincas években is inkább csak az emlékezetben élt.

süvegel *süögel* ts. i. 'kalapját, sapkáját levéve részesít tiszteletben vkit'. *Técs csek fé e kalapodat, swasé süögej minket!*

svígefóder *svígefödör* (-om) fn. 'após'. *Megj.* Viszonylag újabb szó a nyelvjárásban, de különösen a fiatalabbak nyelvhasználatában ma már eléggé általános az ősbibb *ipam* helyett.

svígemujder *svígemüjder* (-om) fn. 'anyós'. *Megj.* Viszonylag újabb

szó a nyelvjárásban, de különösen a fiatalabbak nyelvhasználatában ma már eléggé általános az ősbibb *napam* helyett.

Sz

szabad ~ I. msz. 'tessék <az ajtón történt kopogtatásra adott válasz>'. II. mn. 'ua.'

szabadít I. felszabadít

szabadul ~ tn. i. 'vki börtönből kikerül'. *Csek pár heti szabadut.* — L. még: elszabadul, felszabadul.

szafit *szoft* (-ot, *szofcsa*) fn. 'zsiros lé, melyben hús sült'. *Öndzs rá jeszt e szoftot e kurumpira, ju swos!* Sz. *szoftos.* — L. még: himpérszafit.

száj ~ (szám, szád, szája) fn. 'ua.'. — L. még: tátottszájú.

szája széle *szája szüllé* (szám szüllé, szát szüllé) fn. 'az alsó és a felső ajak'. *E szája szüllé teli van sebje.*

szájmuzsika ~ fn. 'szájharmonika'.

szájmuzsikál ~ tn. i. 'szájharmonikázik'. *Ez im fijam ojjan szípén szájmuzsikál, egisz nyotákat tud.*

szaka ~ (-t) fn. 'száraz tű- és lomblevél'. Szakát huz. 'Erdőben a lehullott tű- és lomblevelet össze-gereblyéli'. Nr. A szakát elsősorban a marhák alá használják alomnak, nagyon jól felszívja a nedvességet.

szakadék *szakadik* (-ok) fn. 'apró testű, a földben fészkelő darázs fajta'.

szakahányó villa *szakahányó vella* fn. 'nagy méretű, négyágú vasvilla'.

szakahúzás *szakahuzás* fn. 'a lehullott tű- és lomblevél összegereblyélése az erdőn'. *Szétnyi kell e szakahuzásje, mer maj bedzsün ez essz üdüj.* Nr. A szakahúzás ideje általában szeptember—október szokott lenni.

szakajtó szakasztj (-t) fn. 'szalmából font kis alakú, kosárszerű készítmény'. Nr. Házilag szokták készíteni. Az idősebb férfiak kedvelt téli foglalkozása volt.

szakajtóruha *szakasztjuruha* fn. 'konyharuha <ezt szokták tenni a szakajtóba a kenyértészta alá>'.

szakakosár ~ fn. 'nagy alakú kosár, melyben a szakát szokták az istállóba vinni a marhák alá a szakaszínból'.

szakaszín *szakaszín* fn. 'a szakatarolására használt fészter'.

szakaszt ~ ts. i. 'tép vmit'. *Szakasz nekém is é gérész [= gerezd] szüüljüt!* — L. még: elszakaszt, kiszaszt.

szákkelli *szákkelli* ~ *száklé* fn. 'vászonzacsokó'. *É kisz szákkelliiba miég lisztél is hozott.*

szakogat ~ ts. i. '<főtt krumplit> vki a markával szétnyomkod'. *Szakogatok e mosligba é kis kurumpit is.* — L. még: kiszakogat.

szál *száll* ~ *szá* (szállot) fn. 'hosszú, vékony tárgyból (szalmából, szénából, fűből, cernából stb.) egy darab'. *Tédzsüték röndba e kazya környikü, né lássak ott é szá szwomat sé!* Sz. *cjörnaszáll, fűszáll, szwomaszall.*

szaléti *szaléti* fn. 'kis lugas'. *E kerbe csinát edzs ojjan kisz szaléttü, befuttatta valami virágje.*

száll ~ (szát) tn. i. 'úszik vmi a levegőben <de madárra vonatkoztatva nem>'. — L. még: megszáll.

szállás ~ (-t) fn. 1. 'kifutó a disznóól előtt'. 2. 'elszállásolás, albélet'. *Kosztot miék csek lehét kapnyi éddzs-é házná, de szállást némigén.* Nr. Minden disznóól előtt van néhány négyzetméternyi fedetlen, de körülkerített terület, jó időben a disznók itt tartózkodnak.

szalma szwoma (-t) fn. 'ua.'. Sz. *árpaszwoma, buzaszwoma, rosszwoma, zapszwoma, szwomakazoa, szwomás.* — L. még: borsószalma, vénszalma.

szalmahordó *szwomahordó* fn. 'az a személy, aki esépléskor a szal-

mát villával a kazalba hordja. Nr. A szalmahordó szinte kizárólag férfi, többnyire fiatalabb legény volt.

szalmakötél *szuomakötjél* (-kötélet) fn. 'szuppszalmából készített kötélszerűség (a gabona, a zsup, feláprított gally bekötésére)'.

szalmanyűvő *szuományöjűvő* fn. 'hosszú nyelű szigonyyszerű szerszám, amellyel a szalmakazalból a szalmát kihúzkodják'.

szalmarázás *szuomarázás* fn. 'a régebben használt kis cséplőgépekből kijövő szalmának villával történő megmozgatása (hogy a szem teljesen kihulljon belőle)'. *E szuomarázás e fejgőrnépeg dűga szokot lennyi.*

szalmarázó *szuomarázó* fn. 'az a személy, aki a régebben használt kis cséplőgépből kijövő szalmát villával megrázta (hogy a szem teljesen kihulljon belőle)'. Nr. A szalmarázók szinte kizárólag nők voltak; egymás mellé állva hárman szokták ezt a munkát végezni.

szalmatiprás *szuomatiprás* fn. 'csépléskor a kazalba rakott vagy a pajtafiába behordott szalmának megtaposása (hogy több férjen)'. *E szuomatiprásnak örünek e dzserékék.*

szalmatipró *szuomatipró* fn. 'az a személy (többnyire gyerek), aki csépléskor a kazalba hordott vagy a pajtafiába berakott szalmát tapossa (hogy több férjen)'.

szalmáz *szuomáz* ts. i. 'a gépből kijövő szalmát) nem köti kévébe.' *Ha vüna helék e zsupnak, e szomszidjék sē szuomáznják e rozso.* — L. még: **elszalmáz**, **összeszalmáz**.

szalmázás *szuomázás* fn. 'a cséplésnek az a módja, mikor a gépből kijövő szalmát nem kötik kévékbe'.

szaluofoa l. **szarufa**

Szalónak *Szanulok* (-on, -ra -ru) hn. község Felsőőr mellett; mai neve: Stadt Schlaining; régi magyar neve: Városszalónak.

szalonna *szalánna* (-t, -ja) fn. 'ua.'. *Jw, ha miég aratizsba izs van e kisz szalánna.*

szalonnás *szalánnás* mn. 'rosszul sült, sületlen réteget tartalmazó (kenyér). *Nēm is tudom, mi lehet e lisztje, szalánnás lett e kēnyyēr. Vacs talám mēkhūt e kōsz?*

szalonnázik *szalánnázik* tn. i. 'szalonnát eszik'. *Nēmigēn lehet má szalánnáznyi, jefodzs.*

szamárkehe *szamárkehi* fn. 'szamárköhögés (egy fajta gyermekbetegség)'.

szamárkehes *szamárkehīs* mn. 'olyan, aki samárköhögésben szenved'.

számlál l. **villanyzámláló**

szán¹ l. **megszán**

szán² *szány* (szánt, szányon) fn. 'lovak által húzott, télen fuvarozásra is használt) nagyméretű szán'.

szánka ~ (-t) 'gyermekszánkó, rődl'.

szánkázik ~ (-ok, -o ~ -ol) tn. i. 'rődlizik, szánkózik'. *E Cukrázdombon lehet jwól szánkáznyi.*

szánt ~ (-ok, -assz) ts. i. és tn. i. 'ua.'. — L. még: **alászánt**, **felszánt**, **kiszánt**, **leszánt**, **megszánt**, **vetőre szánt**.

szántás ~ fn. 1. 'a földnek ekével történő felhasítása'. *Na, hodzsam mēnt e szántás?* 2. 'felszántott földterület'. *Kiej jez e szántás? Sz. torryoszántás.* — L. még: **keverőszántás**, **vetőre szántás**.

szappan *szoppány* (*szoppant*) fn. 'ua.'. *Sz. szoppányoz, beszoppányoz, mēkszoppányoz, szoppányos.*

szapukád ~ fn. 'nagy fakád, melyben a szennyes ruhát forró lúgos vízben áztatták'. Nr. Ma már a mosásnak ez a módja nem szokásos, maga a szapukád is szinte ismeretlen. — Vö. **szapulókád**.

szapul ~ (-ok, *szapusz*) ts. i. 'ruhát) lúgos vízben kifőz'. *Csek ez ádzsruhát szapulom, mēg e firfi-üngöket.* — Vö. **szapulókád**.

szapulókád *szapulókád* fn. 'nagy fakád, melyben a szennyes ruhát forró lúgos vízben áztatják. — Vö. **szapulókád**.

szár ~ (-t, -a) fn. 'ua.'. *Sz. gacs-*

szár, kurumpiszár, nadrákszár, pipa-szár. — L. még: borsószár, fékszár.

szárad szárod tn. i. 'ua.'. *Mas, hodzs ijjen jwól tüz e nap, masz szárod e szjéna. Sz. átszárod, küszárod, mők-szárod.* — L. még: beszárad, felszárad.

száraz szároz (-zan) mn. 'megszáradt'. *Ijjen szároz gabonád viték kúnt hannyi.* — L. még: lábánszár. **szárazkehe** szároszkehi fn. 'keh <lobetegség>'. **szárazkörte** szároszkörti fn. 'aszalt körte'. *De sok szároszkörtit aszoatam ín jebbe e kemenciébe!*

szarazság szárosság fn. 'aszály'. *E nac szárosságba még e fúnek e dzsökeré is küsüt.*

szárny ~ (-a) fn. 1. 'madárnak az a testrésze, amivel reptül'. 2. 'két részből álló kapu egyik fele'. *Nyis kü e másik szárnyát is e kapunak!* — L. még: rúdszárny.

szárnyasegér szárnyasegiér fn. 'denevér'.

szarufoja l. szarufa

szároगत ~ ts. i. 'szárit vmit'. *É hjet úta szároगतom má jeszt e kisz szjénát. Sz. mők-szároगत.*

szaros ~ (-sak) I. mn. 1. 'emberi ürülékkel be kent'. 2. 'rongy, hitvány <zemély>'. II. fn. 'rongy, hitvány ember'. — L. még: kakukk-szaros.

szarufa szarufoja ~ szalufoja fn. 'a tetőszerkezetnek azok a vékonyabb gerendái, amelyekre a zsindelet tartó léceket szerelik'.

szarv szarob (szarbat, szarba) fn. 'egyes állatfajták fején növő, különböző formájú szaruképződmény'. *Szarbat hajt 'a szekér sarkain a szénaesomókat derékszög alakban egymás mellé rakva a sarkakat kiépíti'. Sz. ökörszarob, tehenszarob.* — L. még: ekeszarva.

szarvas szarbas ~ szarvas (-t, -ok) fn. 1. 'ua.'. *Uaszt e szíp hajdinát ez Erdűk alatt összögázuták e szarbasok.* 2. (rég.) 'kifli'. *É kis kosárba vgot loabli mők szarbas.*

szarvasbika szarbazsbika fn. 'a szarvas hímje'.

szarvasborjú szarvazsbordzsu fn. 'a szarvas kis fia'. *Jaj, ojjan é szíp kisz szarvazsbordzsut láttunk!*

szarvastehen szarbastehen fn. 'a szarvas nőténye'.

szecska sëska (-t) fn. 'géppel apróra vágott rozsszalma'. *Sëckát mecc. 'Szecsskát vág'. De: sëckavágy. Nr. A szecsskát csak lovakkal etetik, zabbal keverve.*

szecslovakóg sëckavágy fn. 'az a gép, amellyel a rozsszalmát vágják apróra szecskanak'.

szed l. leszed, marokszedő, megszed.

szédeleg szidölög tn. i. 1. 'egy kissé szédül'. *Nëm tudom mi vam velem, ucs szidölög e fejem.* 2. 'kóvályog vhol'. *Mëgin ot szidölögött e piharonc.*

szédelgős szidölögős mn. 'szédülékeny'. *Mastanába ojjan szidölögűzs vadzsok, sokszor uc szidül e fejem.*

szeder szedër (szedrèt) fn. 1. 'fai eper'. 2. 'földiszeder'. — L. még: koldusszeder.

szederfa szederfoga fn. 'eperfa'.

szedernye szedërnye (-jët) fn. 1. 'fai eper'. 2. 'földiszeder'.

szedernyézük szedërnyëjzük (-ëk, -ë ~ -ël) tn. i. 'szedret szed'. *Ha szedërnyëjznyi akartok, mënyyetëk je valami vágászba.*

szedrezük szedrëzük (szedrësztünk) tn. i. 'szedret szed'.

szédül szidül tn. i. 'ua.'. *Sz. jeszidül, mëkszidül, szidülis.*

szeg¹ l. megszeg

szeg² szëg (-et) fn. 'ua.'. *Sz.: foaszëg, szëgez, beszëgez, küszëgez, mëk-szëgez.* — L. még: ágasszeg, bógszeg, derékszeg, drótszeg, ekeszeg, juhaszeg, kakasszeg, kalaposszeg, kerékszeg, rakoncaszeg, sinszeg, szekérszeg, taliga-szeg.

szeg³ l. alszeg, felszeg. *Megj. A szó csak ebben a két összetételben él a nyelvjárásban.*

szegény szegín (-t, -ék, -ebb) I. mn. 1. 'vagyonatlan, rossz anyagi körülmények között élő'. *Élik szegínég bízó!* 2. 'sajnálatra méltó'. *Ném sajnálat szegín álatot?* II. fn. 'vagyonatlan, rossz anyagi körülmények között élő ember'. *E szegínékre hatta e vadzsónát.*

szegénység szegínség fn. 'igen rossz anyagi körülmények'. *Nacs szegínségbe ítek.*

szegezés szegezis fn. 'oldalnyílalás'. *Szur e szegezis.*

szégyell szigéll ts. i. 'restell vmit'. *Mindént összöbeszt rúlam, osztá mast nadzon szigélli.*

szégyen szigén (-t) fn. 'gyalázat'. *Hát szigén-dszalázat íjjesmüt ténnyil széjjel szíjje* hsz. 'ua.'. *Szíjje szanaszt hadzsott it mindént oaz e liánka.*

szék¹ szíék (-ét) fn. 'az a többnyire négy lábú bútordarab, amit ülés céljára készítenek'. *Sz. sujszlérszíék.* — L. még: *dagasztószék, fejjószék, kalapálószék, takácsszék, vonószék.*

szék² szíék fn. 'mészárszék'. *Bizo, cseg vésárnap, ha tutunk é kis marhahust hoznyí e szíégbü levesnek. Füstüüt hust éttiünk, vacs kábosztát hus nő-kün.*

Szék³ Szík (-ét) hn. a község határának északi részén átfolyó patak neve. *Megj.* A patak átfolyik Órisziget községen is. Német neve: Zicken.

székánt székánt mn. 'olyan, aki szeret másokat székálni; zsörtölődő, piszkálódó'. *E mönyö e megmonthawja, hom micsoda é székánd vinasszony* [ti. az a nő, akiről folyik a beszéd].

szekér szekiér (szekeret, szekere) fn. 'az a jármű, melyet lovak vagy tehenek húznak'. *Sz. szekiérkeriék, szekiérud.* Nr. Felsőörben csak lovat vagy tehenet jármoznak, ökör nincs. — L. még: *borfás szekér, deszkás szekér, fűrészfás szekér, kisszekér, lószekér, lovas szekér, oldalas szekér, rakoncás szekér, tehénszekér.*

szekerce szekiérce ~ szekérce (-iét)

fn. 'széles pofájú, ferde nyelvű ácsfejsze'.

szekérsapa szekiérscapa fn. 'a szekérkerék nyoma puha talajon'. *Hog méhetett itt e dombudogaba oaz, eki jeszt e szekiérscapács csináta?*

szekérdeszka szekiérdészka fn. 'a szekér alján található, a szekérral azonos hosszúságú (többnyire két szál) deszka'.

szekerez ~ (-ék, -é, -étt) tn. i. 1. 'szekérral jár, terhet szállít'. *E diüllüütakon ném lehet masz szekereznyí, ojjan sár van ot, hodzs béleragad e szekiér.* 2. 'szekéren ülve utazik'. *Jez e dzserék ígén szeret szekereznyí.*

szekérkas szekiérkas fn. 'a kiszekér hátsó felébe helyezett, fűzfavesszőből font, elül nyitott eszka, amely megakadályozza a felrakott anyag kihullását'. — Vö.: *kocsikas.*

szekérkenő szekiérkenyü fn. 'kocsikenőcs'.

szekérszeg szekiérszég fn. 'az a hosszú, erős szeg, mellyel a szekér hátsó részét erősítik a nyújtóhoz'.

szekérszín szekiérszín fn. 'a szekerek és egyéb gazdasági szerszámok elhelyezésére szolgáló, egy vagy több oldalról többnyire nyitott építmény'.

szekérút szekiérut fn. 'dűlút'.

széle szillé (szillüt) fn. 'vminek a szélső része, pereme'. *Ves má valamit e szillire is, nē csek mind e középire.* — L. még: *szája széle.*

szelemen szelemén (-t) 'a háztető élén végigfutó vastagabb gerenda'.

szelence szelence (-iét) fn. 'orgona (növény és virág)'.

széles szillés mn. 'nem keskeny'. *Jez ez új postaut jyo szillés, sokje szillésseb, mind e rigi vrot.*

széles agykarika szillés acskarika fn. 'a kerékagy végére erősített széles vasabroncs'.

szélet ~ (-ét) fn. 'az a kenyérdarab, amely nem karójban van levágva'. — Vö. *darab.*

szélről szírü hsz. 'vminek a szélén, külső oldalán'. *Ez uton szírü*

ménnyeték, *néhodzs valami bajotok lédzs!*

szélső *szisüő* mn. 'vminek a szélén levő'. *Ott e fák között má lehet látnyi e szisüő házokat.*

szem *szém* (-ét, -ë) fn. 'ua.'. Sz. *árpaszém, borszészém, buzaszém, kukoricaszém, mákszém, rosszém, szüüllüőszém, zapszém.* — L. még: **tyúkszem.**

szémé hüüllö l. **szeme hüvelye**
szeme hüvelye *szémé hüüllö* (szémém hüüllö, szemét hüüllö) fn. 'szemhéj'. *E szemé hüüllö megdagagt; talám valami árpa lész rajt.*

szeme szőre *szémé szüőro* fn. l. 'szempilla' 2. 'szemöldök'.

szemét *szemet* (-ét, *szemeccsë*) fn. l. 'seprűvel eltávolítható hulladék (szalma, falevél stb.)'. *E ganajdomp körüléccsë mindik csupa szemei.* 2. 'termesztett növényi magvak között található idegen mag, növényi hulladék'. *Sok e szemet e buzába.* Sz. *szemetlapát, szemetül.*

szemetelődik *szemetülüődik* tn. i. 'szemetet okozva hull'. *Vüdszáz! Igën szemetülüődik e szuma e kosárbu.* — L. még: **elszemetelődik.**

szeme világa *szémé világa* (szémém világa, széméd világa) fn. 'látóképesség'. *E szémé vilagát së fíti üdzs, mind oaszt e dzserékét.*

szemihályo l. **szentmihályó**

szén *szenny* (-et) fn. 'barnaszén, kőszén'. *Mi csek fávie tüziennünk, szennyet it nem is igën lehet kapnyi, vam fog élig.*

széna *szjéna* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *szjénadzszüőjtis, szjénakaszálás, szjénakazoa.* — L. még: **lőszéna, parlagszéna, tehénszéna,**

szénalóhere *szjénalóher* fn. 'az első kaszálású lóhere'.

szénamurva *szjénamulva* fn. 'szénatörmelék'. *Van ë rokász szjénamulva e kerbe, kü lehetné vünnyi valamélik rítre.* Nr. A padláson összegyűlt szénatörmelékét, port ki szokták hordani a rétre. Összel széthintik, télen tavasszal elrothad, és így trágyázzák a réteket.

szénapadlás *szjénapallás* fn. 'a padlásnak a gazdasági épületek fölötti része (ahol a szénát tárolják)'. — Vö. **szénáshéb.**

szénáshéb *szjénáshjéb* fn. 'szénapadlás'. *Nálunk szjénáshjéb e szektjerszim fölö is, oda is tészünük szjénát.* — Vö. **szénapadlás.**

szénatömés *szjénatömís* fn. 'a szénapadlásra felrakott szénának összenyomkodása (hogy több férjen)'. *Éz ijjen üdüő csek szjénatömísre jyo.* Nr. Főképpen esős napokon szokták csinálni.

Szentmárton *Szamárton* hn. kis-község Felsőőr mellett; mai nevén St. Martin. Közigazgatásilag ma már Felsőórhöz tartozik.

szentmihályó *szemihályo* fn. 'az a négy lábú, feketére festett alkotmány, amelyen a koporsót a halottvivők vállukon a temetőbe vitték; Szent Mihály lova'. Megj. A köznyelvi *ló* szónak a nyelvjárásban általános *lü* ejtésével szemben ebben a szóban *yo*-s ejtismód az általános, ami eléggé világosan utal az összetétel elhomályosult voltára. Nr. Ma már inkább csak a templomban teszik rá a koporsót, a temetőbe a koporsót halottszállító gépkocsi viszi.

szenny l. **szén**

szép *szip* (-ën, *szëbb*) mn. 'ua.'. *De szip oaz e liánka!*

szer *szër* fn. 'a község lakott területének egy-egy kisebb része, egysége'. *Itt e mi szjérünkön is sok új ház ipüt.* — *Jezën e szjérën nem lakik.* Nr. A község lakott területén a „felszeg”-ben a következő „szer”-ek különültek el: *Pinkaszër, Patakszër, Moalom-szër, Cigánszër, Adránszër.*

szerez *szjérëz* ts. i. 'vmít kerít vhonnan'. *Szjérëzt magánag valahonajd ë biciglikereket, mast oavvëg karikázik.* — L. még: **elszerez.**

szerszám *szjerszám* (-ot) fn. l. 'vmely munka elvégzéséhez szükséges kézi eszköz'. *Nëm áll e kezibe sëmifjéli szjerszám.* 2. 'lőszerszám'. *Ha ez embër lakodalomba mënt sze-*

kijérén, még e loak szárszámát is kiupuccuta.

szerszámóz szárszámóz (-ok, -o) ts. i. '(lovakat) szárszámmal felszerel'. Mēnek szárszámóznyi, je nē kissünk. — Idzsekēzz, apád má e loakat szárszámmal — L. még: felszerszámóz, leszerszámóz.

szeszereg szēsžerēg (szēsžerēgtt) tn. i. 'panaszokodik, kesereg'. It szēsžerēgt, hodzs nēm nadzson szeret ot lēnnyi.

szét szít hsz., igek. 'ua.'.

szétcankózik sziccankózik tn. i. 'szétszéled'. Rēggje fēljē osztá sziccankóznak e nipek. Megj. A szó inkább csak a többes sz. 3. sz.-ű alakjaiban használatos.

szétírat szítírat ts. i. '(örökséget) az örökösök nevére írat'. E bírtokot mindzsá szít is írták.

szíj szij (-at) fn. 'ua.'. Sz. nadrak-szij. — L. még: közszij.

szija l. szilva

szilva szija (t) fn. 'ua.'. Sz. szijafog, szijalēgvár, szijamog.

szín¹ szüny (szünt, -ö) fn. 'ua.'.

Szíp szünyö van e ruhának.

szín² szín (-t) fn. 'fészter'. Tújjátog be e szekeret e szümbe, nē ázzom még. — L. még: faszín, szakaszín, szekérszín, téglaszín.

szítál ~ (-ok, szítász) l. tn. i. 'finom cseppekben hull; ködlik'. Egisz nap szítát ez essű. 2. ts. i. '(lisztet) szítán átráz'. Sütnyi akarok hgonap, lisztēt kē mēk szítánom.

szív¹ szij (-ok, szisz, szítam, szína) ts. i. 'ua.'. Várdzs ē picint, szijok ē kis mustot! — Tē mējjen cigatēttát szisz? — Sz. jesziz, küsziz, mēk-sziz.

szív² szív (-em, -ö) fn. 'ua.'.

szívárog szívárog ~ zivárog (szívárogott ~ zivárogott) tn. i. 'igen gyengén folydogál, csorog'. E nacs hiēstktü e pataga is alik szívárogott ē kiz viz. — E] hordy még mindig zivárog, de maj csek mégdagad.

szível szüvel ts. i. 'ua.'. Nēm szíveli oaszt e dzserékēt. — L. még: megszível.

szíves szüves (-sen) mn. 'kedves, előzékeny'. Ínhozzám mindig igen szüvesz szokot lēnnyi ez embēr is, mēg ez asszony is.

szívos ~ (-san) mn 'nedves, nyirkos'. Nē ētezsd jēvvie e szüvos gabonávie ojjan erüössen e masinát, mer jētohad. — Mēk szívos e ruha, nēm lēhet összöszēdnyi.

szívosul l. megszívosul. Megj. A szó csak ebben az igekötös formában él a nyelvjárásban.

szobaablak szobablak ~ szobaablak fn. 'a szobán található ablak'.

szobaajtó szobajtyo fn. 'a szobán található ajtó'.

szobasöprű szobasöprü fn. 'a lakás tisztán tartásához használt, boltban vásárolt ciroksöprű'. — Vö. söprűl.

szokkelli l. zokni

szolgá szwoga (t) fn. 'egy-egy parasztgazdához huzamosabb időre elszégődött férfi mindenés'. Minek ojjan szwoga, eki nēm iert e parasztmunkáho?

szolgál szwogál (-ok, szwogát) tn. i. l. 'szolgaként vagy szolgálóként van alkalmazásban'. E dzserékēk is min szwogának. 2. 'vezet, irányul vhová'. Jez e rud idē hátra szwogál e tengűho. — L. még: beszolgál, le-szolgál.

szolgáló szwogályo fn. 'huzamosabb időre elszégődött női mindenés'.

szomi l. szomjú

szomil l. megszomil. Megj.

A szó csak ebben az igekötös formában él a nyelvjárásban.

szomiség l. szomjúság

szomjú szomi mn. 'szomjas'. De szomi vadzsok!

szomjúság szomiság fn. 'ua.'. Megöl e szomiság.

szomorodik l. nekiszomorodik

szomszéd szomszid (-ot) l. fn. l. 'a közelben lakó személy'. Na szomszid, mi van e disznyovē? 2. 'a közelben lakó család lakása'. Idē e szomszidba is átmēhetnek. II. mn. 'a közelben levő'. E szomszid házba lakik.

szomszédtság szomszidság fn. a

szomszédok'. *Nincs jobba senkivé ez egész szomszúságba.*

szopik ~ tn. i. 'ua.'. — L. még: vérszopó.

szór *szor* ts. i. 'gabonát' a szórómalmon megtisztít, a garmadából a szemet és a polyvát különválasztja'. Nr. A harmincas években a szórászt szórómalommal végeztek. Emlékezetben azonban élt még a szórásnak az a módja is, hogy a garmadát nyitott helyen, udvaron lapátoként a szélle szembe szórták. A nehezebb súlyú szem távolabbra repült, a polyvát, töreket a szél a másik irányba hordta. — L. még: felszór.

szórás *szorás* fn. 'a szemnek és polyvának szórómalom segítségével a garmadából való különválasztása'.

szorgos ~ (-*san*) mn. 'sürgős'. *Nadzszon szorgos lehetét neki, mer údsz mént, majnem futott.*

szórómalom *szoromalom* fn. 'az a gép, amellyel a garmadából különválasztják a szemet, ocsút és polyvát'.

szósz *szossz* (-*ot*) fn. 'mártás'. Sz. *paradicsomszossz, svpkszossz.*

szótlér *szótlér* (-*t*) fn. 'szíjgyártó'. Sz. *szótlérinas, szótlérmihel.*

szótléráj *szótléráj* fn. 'szíjgyártóműhely'.

szó *szój* ~ *szúj* (*szöjök, szúsz, szútem*) ts. i. 'vásznat készít'. Sz. *mékszój.*

szócsing *szücsing* (-*ét*) fn. 'barnás színű, az anyajegynél nagyobb bőrkinövés'.

szögletes kazal *szégletes kazua* fn. 'téglalap alakú kazal'.

szökés *szökis* fn. 'pattanás'. *Micsoda szökis van ez orcádon?*

szökik ~ tn. i. 'ugrik, pattan'. *Né kevercsüed oaszt e zsirt, mer majd e szemédebe szökik.*

szőlő *szüüllő* (-*t, szüüllejé*) fn. 1. 'majsola'. *E kaládzsba csek szüüllőöt szoktunk ténnyi.* 2. 'az a gyümölcs, melynek terméséből a bort készítik'. 3. 'szőlővel beültetett terület'. Sz. *szüüllőszém.*

szőlőgerezd *szüüllőgerezd* fn. 'szőlőfűrt'.

szór *ször* (-*t, -ö*) fn. 'ua.'. Sz. *szüörös.* — L. még: szeme szöre.

szövet l. *megszövet*
szű *szú* ~ *szuj* fn. 'ua.'. *Egissze mégétté e szuj má jeszt e géréndát. — Porcogat e szú e géréndába.*

szünyik *szunyik* (-*ok*) tn. i. 'a „bujócska” gyermekjátékban a hunyó feladatát végzi'.

szünyó *szunyó* fn. 'a „bujócska” gyermekjátékban a hunyó'.

szünyog *szunyokk* (-*ok*) fn. 'ua.'. *Jvol mékszübbettek e szunyokkok.*

szuvas *szujos* ~ *szujas* ~ *szujjas* mn. 'szüette'. *Vin lehet má jez e gérénda, igén szujos.*

Szük utca *Szük ucca* hn. 'kis köz a felszegben a Rongyos utca és a Csó utca között'.

szüleség *szülessig* (-*ét*) fn. 'szálas takarmány'. *Ez időjn nem lesz szülessig, nadzs vjot e szárosság.*

szünyik *szünyik* tn. i. 'ua.'. Sz. *szünyet, mékszünyik.*

szüresöl *szörcsül* ts. i. 'ua.'. *Tanuj még má szüpen énnyi, né szörcsüd e levest!* — L. még: *kiszüresöl.*

T

tá l. **tál, talán**
tábla ~ (*t*) fn. 1. 'nagy darab föld'. *De szüp tábla buza.* 2. 'az a deszkából készített bútordarab, amelyen az iskolában az írást gyakorolják'. — L. még: *gyúrotábla.*

táblaolaj *táblaolaj* fn. 'étolaj'. Nr. Szinte kizárólag csak uborkasaláta készítéséhez használják. Boltban vásárolják.

takácsszék *takácsziék* fn. 'szövésszék'.

takarék *takarik* fn. 'takarékpénztár'. *E pínzüt e takarigba rakcsa.*

tál *tá* ~ *táll* (*tillot, tába*) fn. 'az

az edény, amelyben a levest, főzeléket teszik az asztalra'. *É nacs tá vastagborsot tett ez asztalra, más nem isz vgot.* — *Hum van e táll? — Jez megénne é tá levest maga.*

tálal *tállul* (-ok, *tállusz, tállut*) ts. i. (ételt) a tálba önt, mer'. — L. még **kitálal**.

talán *tán ~ tá ~ talán* hsz. 'ua.'. *Mid baktusz té it fënd, feküdzs lë, iszë má tá ifjé is jemüt!* — *Tán csek tudom, hodzs mi csinálók!* — *Küüttették e kábosztát, talám má nem lész korán.*

talicska ~ (-t) fn. 'egykerekű, ládaszerű résszel ellátott kézi toló-eszköz. — Vö. **tragacs**.

talicskázik ~ l. ts. i. 'talicskán szállt vmit'. *Füjdet talicskásztunk e Pinka-puort csinálásáho.* 2. tn. i. 'egyik gyerek a másiknak két lábát megfogva, az illető a két kezén halad előre'.

taliga ~ (-t) fn. 'kétkerekű eszköz, amelyhez szántáskor az ekét erősítik'. Sz. *taligakerék, taligarud*.

taligaszeg *taligaszeg* fn. 'a taliga rúdjaého erősített erős vasszeg, amelylyel a hámfát erősítik a taligához'.

talpfa *topfoga* fn. 'a kerék külső részének egy-egy cikkelye, melybe két-két küllő illeszkedik bele'.

támad *támód (támot)* tn. '(szél) kerekedik'. *Hörtelen ojjan szjél támott!* — L. még: **feltámad**.

támogat ~ ts. i. 'vkit erősen tart, hogy menni tudjon'. *Üb be vgot rugog, hodzs út támogatták haza.* — L. még: **megtámogat**.

tán l. **talán**
tanító úr *tanítvor (-t, -dzsa)* fn. 'tanító'. *E tanítvor rigëm mestër vgot.* — *E dzserék tanítvordzsa idëvalvosi.* Megj. A *tanítvor* alak alapalak jellegű. A „tanító úr” szerkezet *tanítvor* ur-nak hangzik.

tánti tánti (-t, -ja) fn. l. 'néni'. 2. 'nagynéni'. Megj. Viszonylag újabb szó a nyelvjárásban. A fiatalabbak nyelvhasználatában azonban ma már meglehetősen háttérbe szorította az ősi *néni* és *ándzsi* szavakat.

tányér *tányiër (-t)* fn. 'ua.'. Sz. *cintányiër, foatányiër*.

tapló *toplvg* fn. 'fán termő, nagyra megnövő gombafajta'.

taplós *toplvos* mn. 'taplószerű, pudvás'. *E toplvos riëpát má nem észü mëg e marha.*

taplósul l. **eltaplósul, megtaplósul**
táppelli l. **toppelli**

tar *toar* mn. 'szálka nélküli (búza)'. Csak ebben a szerkezetben: *toar* buza 'olyan búzafajta, amelynek kalászán nincs szálka'.

tárcsa ~ (-t, -ja) fn. 'a cséplőgép dobjának tengelye végén található széles fej, melyen a szíj fut'.

taréj *tora (-ja)* fn. 'a kakas fején levő vörös színű lebeny'. *Virës e kokas torája.* — L. még: **kakastaréj**.

tarisznya ~ (-t) fn. l. 'szíjjal a vállra akasztható, vászonból készült táskaféle (erdei munkához szokták a férfiak az élelmet vinni benne)'. 2. 'szíjjal a nyakba akasztható iskolatáska'. Nr. Régen a nagyobb fiúgyerekek ezt az iskolatáska-félét hordták. Még régebben ez az „iskolatáska” vászonból készült, többnyire házilag, s lényegében azonos volt az 1. jelentésben megjelölt eszközzel. Ma már nem használják. — Vö. **táska**.

tarló *torrv (-t, -torraja)* fn. l. 'kalászos növénynek a növény levágása után a földben maradó hegyes töve'. *Elës e buza torraja.* 2. 'a gabona learatása utáni, még le nem szántott földterület'. *E torrvot mëg összö is këjeg gëräblányi.* Sz. *ärpatorrv, buza-torrv, lühertorrv, rostorrv, zaptorrv, torrvölészántás, torrvszántás*.

tarlógereblye *torrvögëräbla* fn. 'ritka és hosszú fogú, nagy alakú gereblye a tarlón széthullott kalász összegereblyélésére'. — Vö.: **nagy-gereblye**.

tarlógereblyélés *torrvögëräbläläs* fn. 'a tarlón elhullott szálaknak a tarlógereblyével való összekaparása'.

tarlólóhere *torrvóläher* fn. 'zab közé vetett lóhere, mely a zab learatása után nő a tarlón'.

tarlórépa *torryriépa* fn. 'a leszántott tarlóba vetett kerékrépa'. Nr. A kerékrépat kizárólag leszántott tarlóba, elsősorban rozstartlóba vetik, tehát csak másodveteményként termelik.

tarlóvirág *torryvirág* fn. 'a le nem szántott tarlón kinövő növényzet virága'. Nr. A tarlóvirágot nagyon szeretik a méhészek, kitűnő vegyes mézet ad.

tart ~ (-ok, -assz, -ott) ts. i. 'ua.'. L. még: bógtartó, csoroszlyatartó, fedéltartó fa, fésűtartó, gyeplőtartó, megtart, ösztöketartó.

tartólánc *tartuolánc* fn. 'a kocsirúd végén levő lánc (amellyel a rudat a lovak, tehenek szerszámához hozzáerősítik)'.
tartólánckarika *tartuolánckarika* fn. 'a tartólánc utolsó, nagy, kör alakú szeme'.

táska ~ (-t) fn. 'háton hordott iskolatáska'. — Vö. tarisznya. — L. még: bógtáska.

tátottszájú *tátotszajú* mn. 'málé-szájú, mafla'.

tea *tēja* fn. 'ua.'. — L. még: hársokfatea, herbatea.

téged(et) *tigéd, tigédet* mn. 'ua.'.
tégla *tiegla* (-t) fn. 'ua.'. — L. még: nyerstégla.

téglaszín *tieglaszin* fn. 'az a fészerszerű építmény, ahol kispari módszerrel a téglát formálják az agyagból'.

tegnap *tënnap* hsz. 'az előző napon'. *Tënnab ganajosztam kü e disznyok ajját.*

tehen *tehen* (-t, -ék, tehennyé) fn. 'ua.'. *Bordzsus tehen; főjűös tehen; möddi tehen. Sz. tehenszus, tehentej, tehenszar, tehenszarob.* — L. még: szarvastehen.

tehenganaj *tehenganaj* fn. 'tehen-trágya'.

tehenistálló *tehenëstálu* fn. 'olyan istálló, amelyben csak teheneket tartanak'. Nr. Felsőörben kevés helyen volt külön istálló a lovak és a marhák számára, együtt szokták tartani őket. Két lónál és két-három

tehénél több állata ugyanis kevés gazdának volt.

tehenkedik *tehenkëdik* tn. i. 'arcát a két tenyerével feltámasztva könyököl'. *Űj szipën ez asztoaná, në tehenkëddzs!*

tehenpéra *tehenpiëra* fn. 1. 'a tehen nemi szerve'. 2. mindenfajta nagyobb alakú, nem ehető gomba közös elnevezése.

tehénszekér *tehénszekiër* fn. 'tehenek által húzott, kisebb alakú, könnyebb szekér'.

tehénszéna *tehénsziëna* fn. 'a tehenekkel etetett, jobb minőségű széna'. — Vö. lószéna.

teher *teri* (-t, -jé) fn. 1. 'súly'. *Ojjan ë teri vyot uzgon e szekiëren, csek úh hajut.* 2. 'rakomány'. *Miëg mug së mertem egisz terit hoznyi.* — *Teribe van* 'állapotos'.

tej *tië* ~ *tej* (*tejet, tejë, tiëbü*) fn. 'ua.'. Sz. *tehentej.*

tejel ~ (*tejëtet, tejënenë*) tn. i. 'tejet ad'. *Mind e kiët tehennyék jvul tejel.*

tejes ~ (-sen) mn. 1. 'tejszerű állapotot mutató'. *Miëk tejes e kukorica, nëm tëhet lëtörnyi.* 2. 'tejjel vagy tejben főtt'. *Tejes foarfëlli.* 3. 'tejet tartalmazó, tej tárolására használt'. *Tejeskánna.*

tejesfazék *tejesfazik* fn. 'tejeskőcsög'. Nr. Tejesfazékként kizárólag agyagból égetett, zománcozatlan kőcsököket használtak.

tejföl *tiëföl* (-t) fn. 'ua.'. Sz. *tiëfö-lös.* — Vö. föle.

teker ~ 1. ts. i. 'csavar vmit'. *Tekerd e kötelet, külömbë jeszakad!* 2. tn. i. 'kerékpár pedálját erősen hajtja'. *Igën këllet tekernyi, hocs jë tudzsak mënnyi oazon e nadzs dombon.* — L. még: megteker.

tekkelli *tëkkëlli* fn. 'gyermektakaró'. *Tëd rá e dzserëkre e tëkkëllit, mëg në fázson!*

tekeres ~ (-ët) fn. 'kör alakú, kb. arasznyi átmérőjű, három ujjnyi vastag ruhafonadék'. Nr. Régebben igen gyakori volt a fejen történő teherszállítás. Az asszonyok a fejükön vit-

ték az „ebédhordó kosár”-ban az ebédet a mezőre, a „fűruhá”-ba összekötött terhet (füvet, tőköt, lefejezett mákot stb.) haza. A tekereset a fejük tetejére tették, s arra helyezték a terhet.

tekeresel tekercsül ts. i. <fonalat, cérnát stb.> gombolyagba, orsóra stb. csavar'. *E láncka szípen gombolagba tekercsütö e pamukkot.*

tekereg tekerég tn. i. 'különösebb cél nélkül elmegy vhová tereferélni'. Szeretett itt e szerbe tekerégnyi, iszē ráirt. Sz. jeteke rég. Megj. A szó nem rosszalló értelmű.

tekerines ~ (-ék) fn. 'egy kisebb fajta bögölyféleség <főleg a lovakat lepik el>'.
teknő tekonyű (-t, -jö) fn. 'ua.'. — L. még: békateknő, dagasztóteknő, mosóteknő, nagyteknő, sütőteknő.

teleképű teliképű mn. 'pufók'. *Tē is ösmerēd, ojjan teliképű nadzs darab embēr.*

telik tellik tn. i. 1. 'múlik <az idő>'. 2. 'futja vmire <penz, idő>'. *Hodzs jezēknek honmaj tellik jennyi mindēre!* 3. 'lassan tele lesz'. *Szípen tellik má e hordyo.* — L. még: megtelik.

Temető út Temetű út hn. a Templom utcától a református temetőig vezető keskeny, lényegében csak gyalogos közlekedésre használható út. Nr. Ezen viszik a halottat a templomból a temetőbe.

Templom utca Templom ucca hn. a református templom melletti kis utca.

tiëndli l. dirndli
tengely tengű (-t, -jö) fn. 'ua.'. *is tengű beleakatt e kilamētērkūbe, meg E nyomat.* — Tengőlig irt e sár.

tengelyfa tengűfoa fn. 'az a farsz a szekéren, melybe a vastengely van ágyazva'.

tép tīp ts. i. 'ua.'. Sz. jētīp, összötīp, szūtīp. — L. még: kitép, megtép.

tépelődik tēpülődik tn. i. 'töp-reng'. *Sokat tēpülöttem rajta, jemēnyek-i, nē, de osztā megīscsek jemēntem.*

térd tērd (-et, tērdzsē) fn. 'ua.'. — L. még: csikótérd.

térdepel tērbetűl tn. i. 'térdel'. — L. még: letérdepel.

térdepeltet tērbetűtet tn. i. 'tér-deltet'. *Jez ez uj tanítur igēn szereti tērbetűtetnyi e dzserēkēket.* — L. még: kitérddepeltet.

tereg terēg 1. tn. i. 'beszéd közben kezével erősen hadonászik'. *Valamūt mesēt e szomszidasszonag, de igēn terēgetēt, nēm tudom mi lehetēt.* 2. ts. i. <mosott ruhát> száradás végett szétterítve kiaggat vhová'. *Idēsanyám e ruhāt terēgeti hátu e kerbe, de mindzsā dzsün.* 3. 'leterít vmit vhová'. *Terēgess ē pár pappīrost e pogadulásra, még mēkszārod!* — L. még: feltereg, kitereg, letereg.

terít l. felterít, leterít, megterít
terítő teritű (-t, -jö) fn. 'abrosz'. *Vēdzsūtēk lē e teritūt ez asztoarul* — L. még: aszalterítő.

termeszt ~ (-ék, -essz, -ēt) ts. i. 1. 'termel vmit'. *Mifelijēnk igēn sokfijēli buzāt természetnek.* 2. tn. i. 'termést hoz'. *Esztēndyōs korāba mā természetēt e ribizlīm.*

tesztvēr teszvir ~ tezdsvīr (-ék, -dzsē) fn. 'ua.'. Sz. unokatezsvīr ~ unokatezsdvīr.

tesz tēsz (-ék, -ē ~ -el, tēt, tēnnē, tēdz ~ tēdzű) ts. i. 'ua.'. — L. még: betesz.

tészta tēszta (t) fn. 'lisztből készített pépszerű anyag'. Sz. rītes-tēszta. Megj. 'Sült tészta' jelentése nincs a szónak a nyelvjárásban. — L. még: kelt tészta, metelt tészta.

tetű tetű (-t) fn. 'ua.'. — L. még: fejtetű, lőtetű, ruhatetű, tyúktetű.

tetűfésű tetűfűsű fn. 'igen sűrű fogú, erős fésű'.

tetves tedves mn. 'ua.'. — L. még: tetvesedik 1. eltetvesedik

téved tēved tn. i. 'ua.'. *Akkor ūdz lāccik, tēvetem.*

tévelyedik l. megtévelyedik. Megj. A szó igeként csak ebben az igekötős formában él a nyelvjárásban.

tévelyedett *tivələdött* fn. 'örült'.
Út tət mind valami tivələdött.

tévelyeg *tivələg* (*tivələgett*) tn. i.
'bolyong'. *Ot tivələgett e kocsmá udvárán.*

tévő *tivű* mn. Csak ebben a szerkezetben: *Mi tivű lədzsek? 'Mit csináljak?'* — L. még: **dologtevő nap**.

tied *tjəd* (-*et*) nm. 'ua.'. *E muskánd-liru athatná ě byjtást, e tjət sokje szébb.*

tietek *tjətək* (-*et*) nm. 'ua.'. *Jez e tik nēm e tjətək?*

tinó *tinu* (-*t*, *tinaja*) fn. 'olyan fiatal tehén, amelyik még nem ellett'. *Ha poncos ləssz e tinu, akkor jəladom.* — Vö. **űsző**.

tinta *tjənta* (-*t*) fn. 'ua.'. Sz. *tjəntás*, *betjəntáz*, *tjəntataru*.

tipor ~ (*tjiprok*, *tjiprott*) ts. i. Inkább csak ebben a szerkezetben: *sztjənát tjipor* 'szekéren vagy a padláson a szénán járva azt megtapossa, s ezzel a rakományt tömöttebbé teszi'; *szu-mát tjipor* 'szalmakazalon, a pajtafiában csépléskor a szalmán járva azt megtapossa, tömöttebbé teszi'. — L. még: **kitipor**, **letipor**, **megtipor**, **szalmatipró**.

tiprás l. **szalmatiprás**

tiprat l. **megtiprat**, **összetiprat**

tipró *tjipru* fn. 'az a személy (többnyire gyerek), aki csépléskor a kazalba hordott szalmát tapossa'. — L. még: **szalmatipró**.

tipródik *tjiprudik* tn. i. 'toporog'. *Ot tjiprudot körülöttem, de nēm mondot sēmít.*

tiprolódik *tjiproludik* tn. i. 'toporog'. *Nē tjiproludds út nekēm, mind e szaru galamb.*

tislér *tjisljər* (-*t*) fn. 'asztalos'. *Ě tjisljər sē tunná szébbem mjėksinányi, mind ehodzsán ez őreg mjėksináta oaszt e ládát.*

tisztít l. **koromtisztító**. Megj. A *tisztít* szó egyébként nem nagyon él a nyelvjárásban, inkább a *puccol* használatos helyette.

tisztogat l. **eltisztogat**, **kéménytisztogató**. Megj. Az ige in-

kább csak származékokban él a nyelvjárásban.

tisztogatás l. **eltisztogatás**

titeket *tjiktėket* nm. 'ua.'

tócska *tuocska* fn. 'tócsa'. *Nēm ləhetəd valami nadzs essjű, alig van ěcs-kijt tuocska viz ez uton.*

tohad l. **eltohad**

tojás ~ (-*t*) fn. 'ua.'. Sz. *galamp-tojás*, *luttojás*, *madártojás*, *rijetojás*, *verjėptojás*, *vogrítőjás*, *tojáshjű*. — L. még: **jėrcetojás**, **pirostojás**, **plúcestojás**, **sülttojás**, **záptojás**.

tojó *tojju* (-*t*) fn. 1. 'lúd, kacsa nőténye'. 2. 'kisebb madarak nőténye'.

tojóz *tojjuoz* ts. i. 'baromfit megvizsgál, hogy az nap tojik-e'. *Ě napam mjėk tojjuzza e tikokad, de e jėlesjėgēm má nēm.* — L. még: **megtojóz**.

tok l. **kaszatok**

tol ~ (-*ok*, *tusz*, *tút*, *tojja*, *túnám*) 'kézzel nyom'. *Tojjátok oarráb oaszt e biciglit, mjėk fėdönti e szekjər!* — *Imjənt tūt haza ě nacs teri fűjjet talicskán e Juli neni.*

toll ~ (-*at*, *-a*) fn. 1. 'rugó'. *Jetörött e hintju tolla.* 2. 'kny.'. Sz. *luttoll*, *madártoll*, *rijetoll*, *tiktoll*. Megj. Az 1. jelentésében nyilván a németből fordított tükörszó. — L. még: **bógtoll**, **trilitoll**.

tompor ~ fn. Csak birtokos személyragos alakban: *tomporom*, *-od*, *-a* 'felső lábszár'. *Mjėg mast is úcs sajog e temporom, ehum megjütöttem.*

toppelli *tjoppėlli* ~ *tjappėlli* fn. 'bárgyú ember'. *Oaz e vjn tjoppėlli mindėmbe belemėdzs.*

tor *tuor* (-*t*) fn. 'temetés után a rokonok, ismerősök számára adott étkezés (kenyér, kolbász, szalonna, bor)'. — *Ě tisztlendjű ur is jėdzsűtt e tuorba.* — L. még: **disznótor**.

tora l. **taréj**

tormás ~ fn. 'zsemleléből húsleves-sel főzött, enyhén fokhagymás szosz'. Megj. Nevétől eltérően ma egyes helyen már nem tesznek bele tormát. Igen kedvelt, ünnepi étel ma is. Főleg vasárnap, ünnepnapon készítik, s a levesben főtt húst tormással eszik.

torzsa ~ (t, zja) fn. 1. 'a káposzta középső része, csutkája'. 2. 'kukoricacsutka; kukoricacső a szem lemorzsolása után'. — L. még: káposzatorzsa, kukoricatorzsa.

toszli ~ (-t) fn. 'elhízott, lassú mozgású személy'. *Mire az e toszli megmozdul, im má háromszor mékcsinálom.*

tök ~ (-öt, -ö) fn. 'ua.'. — L. még: disznótök, úritök.

töle *tüled* (tülem, tüled, tülenk, tületk, *tülök*) hsz. 'ua.'. *Ín nem fülék *tüled*! — Sok mindént *jevütt* az *müülenk*. — Ha magoktu *nem monták*, *in* *nem kiérdézem* *mék tülök*.*

töled *tüled* I. msz; 'jobbra'; lóte-relő szó. II. hsz. 'ua.'. — Vö. **töle**.

tölgyfa *tölfoa* fn. 'ua.'. Megj. Az összetétel előtagja még alkalmi használatban sem fordul elő a nyelvjárásban.

tölmér *tölmér* fn. 'értelmetlen, ostoba ember'. *Jaj, de tölmér é dög vacs té is!*

tölt *tüöt* (-ök, *tüöcc*, -ött) ts. i. 1. 'krumplibokrot) körülfeldel'. *Tüöttenyi* *kéjek* *é* *kurumpit*, *mer* *mim* *féveri* *é* *füjj*. 2. 'vizet) önt'. *Tüöccs* *é* *kisz* *vizet* *é* *kezemre!* — L. még: feltölt, kitélt.

töltés *tüötis* fn. 1. 'földnek kapával a krumplibokrok mellé való húzása'. *Id* *vona* *má* *é* *tüötis* *is*, *osztám* *még* *é* *kapálásje* *sé* *vigesztünk*. 2. 'mesterséges, magasabb földszáv folyóvíz partján (a kiöntés megakadályozására)'. *Jerre* *ít* *fének* *é* *Sározsberégbe* *vágik* *tüötis* *van* *é* *Pinka* *mellet*; *mas* *má* *nem* *csak* *kü* *é* *Pinka*, *akkora* *viz* *nemigél* *léhet*.

töm ~ ts. i. 1. 'összenyomkod vmit'. *Üannyi* *é* *szüna*, *hocs* *tömmi* *ké* *é* *hüba*. 2. 'állatot) bőségesen etet'. *E* *fyros* *lú* *is* *sokat* *kübir*, *ha* *juv* *tömig* *zabje*.

tömés *tömis* fn. 'régii házakban a sütökemence teteje, illetőleg a kemence és a fal mellett levő rész'. — L. még: szénatömés.

tör I. nyavalyatörés

török *törek* (-ét) fn. 'a cséplőgép által apróra összetört szalma'. Sz. *törek*kés.

törés I. nyavalyatörés

törgel ~ (-ék, *törgesz*) ts. i. 'tördel vmit'. *Törgelék* *é* *kisz* *szároz* *ágot*, *be* *akarok* *tüzényi*.

törköly *törkü* (-t) fn. 1. 'összetört alma és körte, amiből a mustot préselik'. 2. 'az összetört almának és körtének a must kipréselése után megmaradt rostja'. *E* *törküt* *mas* *má* *inkap* *csek* *küöncsök*; *rígébbem* *vrot*, *eki* *pálinkát* *füződ* *belüöl*.

törkölypálinka *törküpálinka* fn. 'a szőlő kipréselése után maradt törkölyből készített pálinka'. Megj. Felsőörben szőlőtermesztés nem lévén, nem is készíttik, csak kocsmából ismerik.

töröszik *törüszik* (-ök) tn. i. 'törődik, gondol vmivel'. *Ha* *ez* *embér* *küaddza* *é* *füddzsit*, *csek* *piérnyásul*, *nem* *törüszik* *az* *é* *biüü* *velé*.

történik *törtinik* tn. i. 'végbe megy'. *Mi* *törtint*? *Valami* *baj* *van*? *De*: *törtinet*.

törvény *törviny* (*törvint*) fn. 'ua'.

törvénykezik *törvinkézik* tn. i. 'pereskedik'. *Egisz* *ületibe* *törvinkézett*, *ez* *üdsvüédék* *má* *mésszirü* *köszönnek* *neki*.

troccsol *troccsul* (-ok, *troccsusz*, *troccsul*) tn. i. 'beszélget, pletykázik'. *Jez* *is* *hun* *troccsul* *kisüü* *estüülig*? Sz. *jetroccsul*, *troccsulás*.

tragacs *trágacs* (-ot) fn. 'egy kerekü, zápos, kézi tolóeszköz'. — Vö. **talicska**.

tragacsol *trágácsul* ts. i. 'tragacson szállít vmit'. *E* *ganajt* *trágácsul* *szüpen* *é* *ganajdombral* Sz. *jetrágácsul*, *kütrágácsul*, *trágácskerüék*.

transzporál I. eltranszporál, hazatranszporál

transzport *tráncport* (-ot) fn. 'szállítmány'. *Három* *vadz* *nics* *tráncportba* *viüttik* *je* *üket* [ti. a cigányokat a hitleristák].

tréfészi *triüfüszli* fn. 'három lábú kis vasállvány, melyre a lábast

szokták tenni ételmelegítéskor, tejforraláskor'.

trézszer *trjészër* fn. 'a gabona tisztogatására szolgáló kézi hajtású szelektor'.

trikó *trigw* (-ja) fn. 'ua.'

trinkgeld *tringöld* (-öt) fn. 'boraváló'. *E fizetikesë së rossz, mëg e tringöldbü is juol keres.*

trilli *trilli* ~ *drilli* fn. 'hámfa'.

tritlihorog *trilliharog* ~ *drilliharog* fn. 'a hámfa két végére szerelt vaskampó, melybe az istrángkarikát akasztják'.

tritlitoll *trillitoll* ~ *drillitoll* fn. 'a hámfán levő vasalás'.

tróger *trögër* fn. 'közvetlenül a hátsó kerekek elött a nyújtóra szerelt farúd, melyre a sláifer van felszerelve'. — L. még: **hózentráger**.

trógerhorog *trögërharog* fn. 'a tróger két végére szerelt vaskampó'.

trógerlánc *trögëllánc* fn. 'a trógeron használt erős, rövid lánc, mely a slájferfát tartja'.

tromfol *trumful* tn. i. 'dacoskodik'. *Dzserék, nekëm në trumfuj, mer mëg-járod!*

trojli *trojli* ~ *trójtli* fn. 'félkegyelmű, számár'. *Jerre e nacs trojllira nëm biszhat ez embër sëmit.*

tulok ~ fn. 'ökör'. Megj. Ritkán használt szó, toldalékolt alakjaira nincs is adatom.

turák l. **durák**

turákozik l. **durákozik**

túrás *turás* fn. 'vakondtúrás'. *Nehëz ez idjën kaszányi, e ritkën igën sok e turás.* — L. még: **vakondtúrás**.

túrás l. **békettúrás**

tüske ~ (-jët) fn. l. 'szálka'. 2. 'tövis'. Sz. **kökintüske**.

tüskésborz *tüskjészborz* fn. 'südisznó'.

Tüskevár ~ (-t) hn. 'egyetlen utcából álló településrész a „felszeg”-ben az Irtás nevű dombvonulat aljában'.

tüstént *tüstint* hsz. 'azonnal'. *Nekëm tüstind betakaroddszatok!*

tüzel ~ (-ék, *tüzész, tüzëet*) tn. i. 1. 'füt'. *Ti má tüzëeték e szobába? 2. 'szabadban> égeti a tüzet'. Egisz ijje tüzëetünk, hodzs në jászunk.* — L. még: **betüzel**, **eltüzel**.

Ty

tyúk *tik* (-ot, -csa) fn. 'ua.'. Sz. *tikhus, tikláb, tikleves, tikszar, tiktojás, tiktoll, dzsöncstik.*

tyúkasz *tikász* fn. 'tyúkkereskedő <aki szekérral járva a vidéket összevásárolta a tojást, baromfit>'.

tyúkfi *tikfi* (-fijat, -fijak) fn. 'kiscsirke'. *Hajcs kü ez ëstälwobu e tikfijakat!*

tyúkganaj *tigganaj* fn. 'tyúkgazda'. Nr. Vékonyan elszórva a veteményes kert trágyázására szokták használni.

tyúgrádics *tiggërädics* fn. 'a tyúkielőre felvezető kisebb létra'.

tyúknyas *tiknyas* mn. (rég.) 'tojásos'. Csak ebben a szerkezetben: *tiknyas leves*. Megj. Ma már nem nagyon él a szó. Maga a „tikmony” alapszó pedig egyáltalán nem használatos.

tyúkszeme *tikszëm* fn. 'ua.'

tyúktetű *tiktetjü* fn. 'a tyúkon élősködő tetűfajta'.

tyúkülő *tikülljü* fn. 'többnyire a disznóól fölött levő padlásszerű építmény, ahol a tyúkok az éjszakát töltik'.

U, Ú

uborka *buborka* (-t) fn. 'ua.'. *Ez idjën sog buborka termët hátu e kerbe.*

uborkasaláta *buborkaszëláta* fn. 'ua.'. Nr. A harmincas években cséplés

idején nagyon gyakran uborkasaláta és kenyér volt a négy-öt óra tájban tartott uzsonna, amit a cséplésben részt vevő valamennyi személy egy közös tálból fogyasztott el.

ucese ucsa msz. Csak ebben a kapcsolatlanban: *isten ucsa* 'isten bizony'. *Hát, isten ucsa, ojjam vtot, mind é majom!*

udvar ~ (-t, -a) fn. 1. 'a házat körülvevő, gazdasági célokra használt terület'. 2. 'páras légkörben a holdat körülvevő fénygyűrű'.

udvarsöprű *udvarsöprű* fn. 'házilag, nyírfa vékony ágaiból készített söprű (<az udvar, a ház környékének tisztán tartásához használják)'. — Vö. nyírfasöprű.

ugrat l. megugrat

ugrató *ugrató* fn. 'nagyon meredek, de rövid emelkedés az úton'. — Vö. börcök.

ugrik *ugrik* (*ugrok, ugrassz, ugrott*) tn. i. 'ua.'. — L. még: kiugrik, megugorja.

ugyancsak *udzancsek* hsz. 'csakugyan, valóban'. *Akkor osztán udzancsek e legim fekütt e dzserék ádzsába.*

ugye udzi I. msz. *Szasé hoggac rá.* *Udzi, udzil* II. hsz. *Udzi megmontam, hodzs idzs jársz.*

ügyis udzsis hsz. 'ua'. A felsőóri nyelvjárás igen kedvelt szava. Nagyon gyakran teljesen tartalmatlan töltelékszó. *Bekötted udzsis elég jvöl e zsák száját?* — *Udzsis jv vattok?* — *Étteték udzsis?* — *Hát udzsis jedzsüttij té is?* Nr. A felsőöriekkel kapcsolatban használt, gúnyoros ízű jelző: *udzsis üöri*.

újfajós *ujfjűös* mn. 'ismét fejni kezdett <tehén>'.

újsült *ujszűt* mn. 'frissen sült'. *Hoz nekem kjűt ujsűt loablít!*

úr *ur* (-at, -ak) fn. 'ua.'. — L. még: tanító úr.

úritök *urütök* fn. 'sütötök'. Nr. Sütötököt csak a ház körüli veteményes kertekben szoktak termelni.

uszít *haszít* (-om, -otta) ts. i. 'kutyát) támadásra, harapásra bíz-

tat'. *Né haszidsz udzi e kucsát, mer mjög mékharab valakit.* — L. még: ráuszít.

út *ut* (-at, ucsa) fn. 1. 'több egymás mellé hintett széna- vagy sarjűrend'. *Ugnyyi vtot* [ti. olyan kevés volt a széna], *hodzs az egisszet edzs udba öszögérablátam.* 2. 'kny.'. — L. még: dűlűt, gyalogút, postaút, szekérút.

utcaajtó *uccajtó* fn. 'az udvarból az utcára kivezető kiskapu'.

útesináló *uccsináló* fn. 'útépítő'. *Mjög ez uccsinálóktu maratt ott ez erdűbe valami hitli.*

útkotrás *utkotrás* fn. 'útkaparás; az útkaparó munkája'. *Hát aziper ez utkotrás sē valami jvöl munka; tielőnynyáron kiünd lennyi e szabad jég alatt!*

útkotró *utkotró* fn. 'útkaparó'.

uzsonna *uzsona* (st) fn. 1. 'az ebéd és a vacsora közötti étkezés'. 2. 'tízórai'. *Dileljűd, dilután szoktam uzsonád vünnyi ez aratvognak.*

uzsonnázik *uzsonázik* tn. i. 'uzsonnát vagy tízórait eszik'.

Ü, Ű

üdüő l. idő

ül *ül* (-ök, üsz, üt) tn. i. 'ua.'. Sz. *beül, föül, küül, léül, ráül.*

üdügel *üdügel* tn. i. 'ua.'. *Egisz nap ot szokott üdügienyi e gangba.* Sz. *jeüdügel.*

üledeszka *ülizdeszka* fn. 'az a vastagabb, a két végén peremmel ellátott deszkadarab, melyet az oldalas szekéren az oldalak két-két zápjára erősített lécdarabra helyeznek, s amelyen ülnek, ha szekéren mennek a mezőre'.

ülő *üllű* fn. 'többnyire a disznóél fölött levő padlásszerű építmény, ahol a tyúkok az éjszakát töltik'. — L. még: tyúkülő.

üllő *üllű* (-t) fn. 1. 'az a kis vasdarab, amelyen a kaszát, sarlót

kalapálják'. 2. 'az a vastönk, amelyen a kovács a vasat veri'.

ültet *ület* (-ék, útecc) ts. i. 1. 'fiatal fát, palántát, babot, krumplit stb.) földbe rak'. *Útettem e ház elejbe é díjufát.* — *E kurumpi közzié borsot mék tököt is útetünk.* 2. 'tyúköt' tojásra megültet; kotló alatt tojást helyez el 'hogy az kiköltse'. *Idiën csek é tikot útettem.* — L. még: elültet, kiültet, megültet.

ültetés l. burgondiültetés, borsöültetés, krumpliültetés, palántaültetés

ünnep *innep* ~ *ünnep* (-ék) fn. 'ua.'. *Ez innepëkre hazadzsünek e fíjamejék is.* Sz. *innepnap* ~ *ünnepnap.*

üröget ~ (-ék, ürögecc) ts. i. Csak ebben a szerkezetben: *mákot üröget* 'a mákgubó kalapját késsel levágja, s a gubóban levő szemeket kiönti'. — L. még: kiüröget.

üszkös *üszögös* mn. 'olyan (gabona), amelyen üszöggomba van'.

üsző *üszű* (-t, -jő) fn. 1. 'fiatal tehén, melynek még nem volt borja'. *Lassam má mékfut ez üszű is.* 2. 'nőnemű kisborjú'. *Mazs dikabordzsa lëssz e Kessüënek, mer kiëccöer üszű vrot.* — Vö. *tinó.*

üszőborjú *üszűbordszu* fn. 'nőnemű kisborjú'.

üszög ~ (-öt) fn. 1. 'egyfajta betegsége a gabonának, amelyetől a szem megfeketedik'. 2. 'a kukoricának egyfajta betegsége, melytől a termés fekete színű, gombás kinövést támad'.

üt l. agyonüt, bogárütő, leüt

üveg *űg* (-öt, -dzsö) fn. 'ua.'. *Ho-zott édzs űg bort is.*

üvegcserep *űkcseriëp* fn. 'üveg széttört darabja'.

üzen *izen* ts. i. 'ua.'. *Izent e sügor, hodzs este áddzsün.* Sz. *átizen, mëgizen, izenget.*

üzlet ~ (-ët, üzleccsë) fn. 'áruház, helyiséghez kötött elárúsító hely (a vegyeskereskedésen kívül)'. *Rigën csek ojjan é kizs byddzsa vrot, mas mëg má van e piharcon é nadzs üzleccsë.* — Vö.: *bolt.*

V

vacak *vacakk* (-ot) I. fn. 'ócska értéktelen holmi'. *Honnaj kerüt idéjz e sog vacakk?* II. mn. 'ócska, értéktelen'. *Van neki é vacakk urája, de úcs fíti!*

vacakol *vacakkul* (vacakkut) tn. i. 'vmi haszontalan dologgal bíbelődik'. *Mid vacakkuz velë, dob je!* Sz. *jevacakkul.*

vacsoraidő *vacsoraüdü* fn. 'az az időtáj, amikor vacsorázni szoktak'. *Jemënek, othon izs vár ez asszony, itt e vacsoraüdü.*

vadalma *vaduma* fn. 'elsősorban az erdőkben) vadon termő, nem nemesített almafajta'.

vadkörte *vatkörti* fn. 'elsősorban az erdőkben) vadon termő, nem nemesített körtefajta'.

vadóc *vadoc* (-ot) fn. 'Festuca pratensis Huds. (egy gyomnövényfajta, termése hasonlít a zabéhoz)'. **vádol** l. elvádol

vadorzó *vadorzuo* (-k) fn. 1. 'orvvadász'. 2. 'goromba, durva ember'. *Qavvie e vadorzuvie nëm lëhed beszinyi.*

vadréce *vadriëce* fn. 'vadkacsa'. *Qabba e vim Pinka-ágba vadriëciëk is tanyáznak.*

vág ~ (-ok, váksz) l. tn. i. 'metsz'. *Jyo vág udzsis e kaszál?* 2. ts. i. 'gabonarendet) kaszál'. *Ez uram oakkora rëndöket vág!* 3. 'fát) aprít'. *Ha rá-irnéj, vákhatná é kis fát.* 4. 'krumpliültetëskor a krumpli számára lyukat csinál'. *Kiët-három rëndöd vágok mëjg in, utánna vákhac të.* 5. 'arcul) üt vkit'. *Vidzsáz, mer e pojom váglak!* — L. még: *agyonvág, belevág, bevág, kivág, krumplivágó, levág, megvág, összevág, szecskavágó.*

vagabund *jakabunt* fn. 'csavargó'. *Ez apcsa is csek é jakabunt vrot.* — *Të jakabunt!*

vágás ~ fn. 1. 'levágott erdő'. *E Szüüüüügbe e vágásunkat má egissz*

fényűtő e fenyű. 2. 'vágott sebhely'.
E lábo szárám van e vágás.

vagdal ~ (-ok, *vagdóasz*, *vagdózt*) ts. i. 'metél, vagdos vmit'. *Od vagdúata e kert mellett e fűjded balogu.*

vágó vágó fn. 'az a személy, aki krumpliültetéskor a krumpli számára lyukat csinál'.

vagy vadzs ~ *vaj* ksz. 'ua.'. *Látunk szarbasokat is ötöd vacs hatot. — Hát ki tudzsa jobban? Im vaj tő?*

vágy l. *étvagy*
vajborsó *vajborsó* fn. 'apró szemű, fehér színű babfajta'.

vajda ~ fn. 'mezőőr'. — *Vö. mezőpásztor.*

vájdling ~ (-ot, -dzsa) fn. 'nagyalakú bádógtál'.

vajkörte *vajkörte* fn. 'egy jóízű, puha körtefajta'.

vakaró *vakaró* (-t) fn. 'kenyér-sütéskor a maradék, összekapart tésztából készített kisebb alakú kenyér'. Nr. A vakaró tetejét erősen megsózzák. Az egyidőben sültött kenyerek közül ezt eszik meg először.

vakonda ~ (-t) fn. 'vakond'.

vakondatúrás *vakondaturás* fn. 'vakondtúrás'. *Ez egész rit teli vam e vakondatúrásje.*

valag *valog* (-am, -a) fn. 'fenék, segg'. *Ha nem fogod be e szádat, majd e valogadba rugok.*

valahova *valahua* ~ *valahoa* ~ *valahoa* hsz. 'ua.'. *Nincsennek othon, valahua jemenetek. — Valahoa lőttem oaszt e pinszt, osztá nem taládom.*

valahol *valahun* hsz. 'ua.'. *Ot ké neki lennyi valahun.*

választ *vállozt* ts. i. 'ua.'. *Méliked válloztod? Sz. kívállozt. — L. még: elválaszt.*

választás *válloztás* fn. 'ua.'. *It tavog vrot e válloztás.*

vállik *vállik* tn. i. 'házastársi viszonyt megszüntet'. *Oasz hallottam, hodzs oazoknak e lánya isz vállik. — Hát oazok még miér akarnag ványí? — L. még: elvállik.*

válogat *vállogat* (-ok, *válogacc*)

ts. i. 'szemetet, más anyagot pl. a babból) kiszed'. *Válogassatok e fű szakasztyo borsvot, hronap oaszt fűzők. — L. még: megválogat.*

vályú *vályu* fn. 'ua.'. *Niz még, van-i viz e vályuba, itányi akarok. — L. még: fűrösztővályú.*

vánkos ~ (-i) fn. 'párna'. *E vánkoszba nem szokás más tollat ténnyi, csak luttollat.*

vánkosciha ~ fn. 'párnahuzat'.
vánkosfa *vánkosfoga* fn. 'a taligának az a része, melyen az ekegerendely fekszik szántás közben'.

var *voar* (-t) fn. 'seben keletkezett heg, amely a seb meggyógyulása után leesik'. *E voart lē nē körmozd, mer csunya lēssz e helēl Sz. voaros.*

varacskosbéka *varacskosbékka* fn. 'varangyos béka'.

vargánya ~ (-t) fn. 'Boletus edulis'. Nr. Igen kedvelt, az erdőben bőven termő gombafajta. Szárítva télen levesek ízesítésére is használják. — L. még: *hajdinavargánya, rozsvargánya.*

vargányázik ~ (-ok, -o) tn. i. 'vargányát szed'. *Mięg ojjam fjtatalab vrotam, ha nadzs meleg után eses üdű vrot, jemenem reggēe vargányázni, díre hoztam e zsákje.*

varjú *voari* (-k) fn. 'ua.'. *Valamit taláhattak e voarik, igen kárognak. Sz. voarifiszék, voaritojás.*

varosul *voarosul* tn. i. 'heged, var képződik rajta'. *Má szípēn voarosul e kezeden e seb. — L. még: bevarosul.*

varr *voar* ts. i. 'ua.'. *Maj voarok nekēd e szíp ruhát. Sz. voarás, megvoar.*

varrómasina *voarogmasina* fn. 'varrógép'.

vas ~ (-at) fn. 'ua.'. L. még: *dörögölvas, ekevas, hódvas, keresztvas, lemezvas, vidravas.*

vásál l. *vásárol*

vasaltat *vasogatat* ts. i. l. 'lovat a kovácsnál) patkóval felszereltet'. *Nekēm vasogatnom is kéjek, mer e rudasnak lēssēt e patkvoja, osztál*

létiprotta ez egész körmit. 2. 'vasalkat-
részekkel felszereltet vmit'. *Kívig va-
sogtatod e szekeredet?*

vásár ~ (-t) fn. 'ua.'. — L. még:
nagyvásár.

vasárnap *vésárnap* fn. 'ua.'. Sz.
virágvésárnap.

vásárol *vásál* (-ok, *vásász*) ts. i.
'ua.'. *Vásátá valamit?* — L. még:
bevásárol.

vasáros *vasáros* fn. 'vaskeres-
kedő'.

vaseke *vaseki* fn. 'olyan eke,
amelynek a gerendelye és a szarva is
vasból van'.

Vashíd *Vashid* hn. 'a Pinkán átve-
zető vashíd a Pinkaszeren'. *Megj.*
Még a második világháború előtt a
Pinkát új mederbe vezették. A med-
ret betemették, de a híd maga megma-
radt.

vásik ~ tn. i. 1. 'kopik'. *Ez ijjen
homokkos ritén igém vásik e kasa.* 2.
'lassan fogy'. *Vígészték, vígészték?* —
Vásik. — L. még: *elvásik*.

vásal ~ ts. i. 'koptat vmit'. *Ez
ijjem fűj vásalajja án e kaszát!* — L.
még: *elvásal*.

vastagborsó *vastagborsó* fn. 'bab-
főzelék'. Nr. Régebben szombaton igen
sok helyen szinte rendszeresen vastag-
borsó volt az ebéd.

vasvilla *vazsvilla* fn. 'vasból ké-
szült, négyágú villa'. Nr. Elsősorban
az istállóban, trágyahordáskor, illető-
leg zöldtakarmány felrakására hasz-
nálják.

vászon *vászony* (*vászont*, -om, -nya,
-unk, *vászombu*) fn. 'ua.'. — L. még:
enyvesvászón, házivászón.

vaszora ~ (-t, *ája*) fn. 'nagyobb
hímállat hímveszője'.

vatta *batta* ~ *vatta* (-t) fn. 'ua.'.

véd *vid* ts. i. 'ua.'. De: *üdzs-
viéd*.

vég¹ *víg* (-em, -ë) fn. 'az a hely
vagy időpont, ahol vmi befejeződik'.
Megj. Főnévi alapalkként inkább
csak birtokos személyragos alakja
használatos; de: *vígbe médzs* 'történik,
olyik'. Sz. *vígéz, jévígéz*.

vég² *víg* fn. '<vászonra vonatkoz-
tatva> az a mennyiség, amelyet a
kereskedelemben egy csomóba szok-
tak csavarni'.

víggett *víggett* ~ *víggett* nu. 'miatt'. *Ím
víggettem je is méhecc!* — *Id vgot e szom-
szid, e kerd víggett akard beszinyi veled.*

vekker *békkër* ~ *vékkër* (-t, -dzsë)
fn. 'ébresztőóra'.

vekni *békni* ~ *békli* fn. 'hosszúakás
alakú pékkenyér'.

vékony *víkony* mn. 'ua.'. *Idësa-
nyám tudott igën szib víkom metjéttet
csinányi*.

véletlen *vületlen* I. mn. 'előre nem
látható'. *Cseg vületlen szërëncse vgot,
hodzs mëktalátam.* II. hsz. 'akaratla-
nul, nem szándékosan'. *Vületlen hoz-
zábrtem, osztám fëdüt.* Sz. *vületlenség,
vületlenü*.

vén *vin* mn. 'ua.'. *Jeszt e vin loat
má je së léhet annyí.*

vendég *vendig* (-ëk) fn. 'ua.'. *Micso-
da vendigëg vgotak nálotok?* Sz. *vendik-
sig*.

vénsült *vinsütt* mn. 'nem frissen
sült'. *Prëzlit ím magam szoktam csi-
nányi vinsütt loablübu*.

vénszalma *vinszoma* fn. 'előző
évi, régi szalma'. *Sokszor mëk kará-
csonyig ízs vinszomát tunnunk e mar-
hák alá hintennyi*.

ver l. *elver, kiver, megver*

vér *vír* (-t) fn. 'ua.'. *Mi csinátá?
Csupa vír ez üngödl* Sz. *vírës, vírzik*.

verbunk *verbunk* ~ *verbung* (-ot,
verbunkcsa ~ *verbungdzsa* fn. 'csibész,
strici'. *Në dobáj! Hergoccsát e pofád-
nak, rohad verbunk!*

veredik ~ tn. i. 'tollát erősen
hullatja'. *Verednek e tikok, mindën
csupa toll*.

verem l. *földverem*

vérez l. *kivérez*. *Megj.* A szó a
nyelvjárásban csak igekötős alakban
él.

vergölgödik *vergöljödik* tn. i. 'ver-
gödik'. *Nëm tgom mi vgot jëvvig e
tikje, mikor mëgöltem, mëg ë jyo tisz
percig vergöljödött*.

vérhupa *vírhupa* (-t) fn. 'vér és

liszt keverékéből készült sült tésztaféle'. Nr. Friss vérbe annyi lisztet keverték, hogy az pépszerűvé váljék, tőpörtyút szórtak bele, és zsírral kikent tepsibe öntve megsütötték. Főképpen disznóöléskor készítették, de néha a vágóhidról is vittek vért. Ma már nem nagyon sütik. — Vö. vérhupák, vérnígli.

vérhupák *virhupákk* (-ot) fn. 'vér és liszt keverékéből készített sült tésztaféle'. — Vö. vérhupa, vérnígli.

veríték *verítik* (-ét) fn. 'izzadság'. Izzagtunk, mind e lú, má e szemémet megtarta e verítik. — L. még: halálveríték.

vermel l. elvermel

vérnígli *virnígli* fn. 'vér és liszt keverékéből készített sült tésztaféle'.

— Vö. vérhupa, vérhupák.

vérszopó *virszopu* fn. 'pióca'.

vész *vis* ts. i. 'ua.'. Sz. bevís, kivís.

véső *visű* (-t, -jö) fn. 'ua.'.

vész *vész* (-ék, vëtt, vídzs ~ vëdzsij) ts. i. 'ua.'. L. még: levesz, kivesz.

veszedelem *veszédelëm* (*veszédelmet*) fn. 'igen nagy vihar'. Úf fitiünk, hoj jeir uaz e veszédelëm, hom miëg nem is rudasztunk.

veszelődik l. **elveszelődik**.

Megj. A szó csak ebben az igeikötös alakban él a nyelvjárásban.

veszik l. **kiveszik**, **megveszik**

vessző *vesszű* (-t) fn. 1. 'vmilyen fa vékony ága'. 2. 'pálca'. *Vvot e tanítornak nátpácája vadzs valami jw erüözs vesszűjő, osztá oavvëg kaptunk.*

veszteni *vésztni* ~ *vészni* fn. 'pulóver'.

vet ~ (-ék, vecc, vettem, vettiünk) ts. i. 'magot a földbe szór'. — L. még: bevet, elvet, magvető.

véték *víték* fn. 'súlyos hiba'. Ijjen szároz gabonát víték kiunt hanyyi.

vétel *vítel* ~ *vítë* fn. 'ua.'. *Jez jw vítel vvot.*

vető *vetű* fn. 'az a személy, aki a magot veti'.

vetőre szánt *vetűre szánt* tn. i. vetés előtt a földet megsántja'.

vetőre szántás *vetűre szántás* fn. 'a földnek vetés előtt való megsántása'.

vetés *vetis* fn. 1. 'a magnak a földbe való elszórása'. *Mas má iparkodnyí kell e vetisje, dzsim ez esses üdü.* 2. 'bevetett földterület'. *E vetisre jebbe e puhába nem akartam ráállannyi lúvëe, szekijrje.* 3. 'olyan földterület, amelyen az elvetett mag már kikelt, de még nem szökkent szárba'. *Igën szib züüdek e vetisëk.*

vetet l. **levetet**

vetettkukorica *vetëtkukorica* fn. 'esalamádé'.

vezér *vezijer* (-t) fn. 'a taliga rúdjának állását szabályozó vaspálca'.

viasz *vijossz* fn. 'ua.'. *Ojjan sárga vvot, mind e vijossz.*

viciqli l. bicikli

videkhákli ~ fn. '8-as alakúra meggörbített erős drótdarab, mellyel az 'elszakadt láncszemet helyettesítik'.

vidék *vidik* (-ët, -ë) fn. 'táj'. *Jez e Burgëland, jez ojjan dombozs vidik.*

vidéki *vidiki* mn. 'idegen, ismeretlen'. *Valami vidiki jrji mënd be e Fülöpijëkko.*

vides l. vizes

vidra ~ (-t) fn. 'a kosárfonáshoz használt fűzfavessző'. — Vö. **vidravessző**.

vidravas ~ (-at) fn. 'egyfajta erős vascapda'. — Vö.: **hódvas**.

vidravessző *vidravesszű* fn. 'a kosárfonáshoz használt fűzfavessző'.

— Vö. **vidra**.

világ ~ (-ot) fn. 1. 'világosság'. *Má lejekhettek, nindzs világ nálok.* 2. 'világmindenség'. — L. még: békevilág, szeme világa.

villa *vëlla* (-t) fn. 1. 'négyágú evőeszköz'. 2. '2–4 ágú, hosszú nyelű mezőgazdasági eszköz'. — L. még: favilla, ganajvilla, kévehányó villa, szakahányó villa, **vasvilla**.

villanykörte *villankörti* fn. 'villanygőg'. *Kë vënnyi ë villankörti, mer ez udvaron küigëtt.*

villanyos ~ (-t) fn. 'villanypénzbeszedő'. — Vö. villany számláló.

villanypózna villam-puzna fn. 'villanyoszlop'. *E nac szíél e villam-puznákad beledöntöttö e gabonába.*

villany számláló villany számláló fn. 'villanypénzbeszedő'. — Vö. villanyos.

vimedli vimmélli ~ bimmélli fn. 'kisebb pattanás'.

vinkli ~ fn. 'zúg, sarok'. *Ubbu e vinklibü Mihánt é kicsint fölhűösödik, mindzsá essüj lëssz.*

virág ~ (-ot, -a ~ -dzsa) fn. 'ua.'. Sz. agácavirág, virákcserjép, virágmog, virákpalánt. — L. még: bodzavirág, kékvirág, tarlóvirág.

viricskel viricskül tn. i. 'főleg kacsá, liba' csórével bugyborékolva a vízben matat'. *Idzsá rëndössen, údzs viricsküsz, mind valami rjéce!*

virrad vérrad tn. i. 'hajnalodik'. *Mast má nídzs urakkor vérrad. Sz. megvérrad.*

virraszt vérraszt tn. i. 1. 'az éjjelt szándékosan ébren tölti'. 2. ts. i. 'halottot' úgy gýaszol, hogy mellette ébren tölti az éjszakát'. *Emlikszék még rá, mikor szégín anyánkad vérrasztottok.*

virrasztó vérrasztó fn. 'az a szertartás, amikor a házban fekvő halott mellett a család tagjai és a rokonok, ismerősök ébren töltik az éjszakát'.

virslí býslí fn. 'ua.'.

virtikli virtigli mn. 'valódi, igazi'. *Mas má itténnek sincsennek ojjam virtigli parasztek, mint e háboru élűöd vuotak.* Megj. Megfigyeléseim szerint a melléknév közép- és felsőfokú formái nem nagyon használatosak.

visel vüsel ts. i. 'ua.'. *Sokszor bizo e liányom ruhájád vüselëm. Sz. vüselët.* — L. még: elvisel, képvisel.

viselkedik vüsekédik tn. i. 'vminfele magatartást mutat'. *Oszta rëndössem vüsekédádzsetek!*

viselős vüselűs mn. 'állapotos'. *Mas má láccik rajta, hodzs vüselűs.*

visz vüsz (-ök, -ö ~ -öl) ts. i.

'ua.'. Sz. bevüsz, jevüsz, küvüsz. — L. még: halottvivő.

viszket viszket tn. i. 'ua.'. *Viszket e fülem. Ha viszket, vakard még!* — *Úl láccig, viszket e seggöd (akkor mondják, ha gyerek nem fér a bőrébe; ezzel a mondással is a várható verést sejtetik).*

viszának ~ hsz. 'visszafelé'. *Ha majd visszának dzsütök, akkor níz be!*

víz viz (-et, -ë) fn. 1. 'nedvesség'. *Örülök, ha jez e szígna moa csek e vizbü küszárod.* 2. 'H₂O'. 3. 'folyóvíz'.

vizes vizes ~ vides (-sek, -sen) mn. 'ua.'. *Ott e vides ritén nem léhec cipűbe járnys.*

vizez ~ ts. i. 'bort' vízzel higit'. *Rígén iszë csinátág, de mas má nem szabad e bord vizeznýi.* — L. még: megvizez.

vízajtás vizhajtas fn. 'nem termő vadhajtas a gyümölcsfán'. *E tavaszje megmeccëm e körtifát, sok rajta e vizhajtas.*

vízkörte vizkörti fn. 'egy nagyon leves körtefajta (főképpen ebből készítik a mustot)'.

vízpart vizspart fn. 'folyópart, patakpart'.

von l. kézvonó

vonószék vonyosziék fn. 'faragószék'. Megj. A legtöbb parasztházban volt faragószék. A gazdasági szerzőszámok (kapanyél, lapátnyél, gereblye stb.) egyszerűbb javításait végezték rajta.

vödör ~ (vödröt) fn. 1. 'vizes kanna; a konyhában a víz tárolására használt edény'. 2. 'az a fa- vagy bádgedény, amelyben a kútból a vizet felhúzták'.

vőfély vűfín (-ék, vűfínyjé) fn. 'a völgy és a menyasszony legényismerőse, aki a lakodalomban a régebbi szokásoknak megfelelően bizonyos feladatokat látott el'.

vőfélybot vűfímbot fn. 'díszes, felpántlikázott pálcá, lakodalomban a vőfély jelvénye'.

völgy vívőds (-et, -ő) fn. 1. 'lejtő'. *Id vívődsre lénék jemedzs akárméjjen nacs teri is.* 2. 'két dombvonulat közötti mélyedés'. *E domb tetejírü lē lehet látnyi e vívődsbe, ot mēdsz ez ut.* 3. Csak 3. sz. birtokos személyragos alakokban: 'a kelés közepe'.

vörös ~ (vörözsbe) I. fn. 'vörheny'. *E kisebbig [ti. a kisebbik gyerek] vörözsbe van.* II. mn. 'ua.'

vörösfarkinea fn. 'egy vöröses tollazatú, a ház körül fészkelő madárfajta'.

vörösfenyő vörösfenyő fn. 'ua.'

vöröskörte vöröskörte fn. 'vöröses színű, édes ízű körtefajta'.

vörösödik l. elvörösödik

vörösrépa vörösriépa fn. 'céklarépa'. *Disznypótliskor szoktung vörösriépat főznyi.*

vörösül l. elvörösül, megvörösül

Vukics Bukics esn.

Vütöm ~ (-öt) hn. 'a kőszegi hegység vonulatának neve'. *Jeszíta ez essüöt e Vütöm.*

Weis Bájzs esn.

Wolfan Baljwo hn. község Felsőőr mellett.

Z

zabfej zapfej (-et) fn. 'zabkálász'.

zabkörte zapkörte fn. 'nagyjából a zabbal egy időben érő körtefajta'.

zabkötél zapkötél (-kötelet) fn. 'zabszalmából készített kötél'. *Zapkötelet nem igén szoktung csinányi.*

zabla zabola (t) fn. 'a kantárra szerelt s a ló szájába illeszthető kis vaspálcika (amellyel a lovakat kor-mányozni lehet)'.

zaboláz l. bezaboláz, kizaboláz

zaboskiszli zaboskiszli ~ **zaboskiszli** fn. 'az a ládaszerű eszköz, amelyben a lovak takarmányozására készített zabot és szecskát szokták

tárolni'. *E zaboskiszli tetején üt ē nacs patkány.*

zabosbükköny zabosbükköny fn. 'zab és bükköny zöldtakarmánynak vetett keveréke'.

zacsó acskwo fn. 'vászonból készült kis zsákcocská'. — L. még: **do-hányzacsó**.

zákliás ~ (-san) mn. 'kuszált'. *Utatu e sok tavaszi essüötü ojjan zákliássak e gabonák mindémfeljé!*

zalámpol zalámpol tn. i. 'csavarog, esatangol'. *Hun zalámputá mēgin?* — L. még: **elzalámpol**.

záp áp (-ok) fn. 'a szekéroldal két rúdját összekötő borda'.

zápfog ápfog fn. 'ua.'

záptojás áptojás fn. 'romlott tojás' (ha feltörik, nagyon bűdös).

zápúl l. elzápúl

zászló zászwo ~ **ászwo** fn. 'ua.'

zeller zeller ~ **zöllér** ~ **zölljér** fn. 'ua.'. Megj. Emlékezetem szerint a harmincas években a növényt még nem nagyon ismerték. Neve sem él nyelvi emlékeimben.

zeng zönög (zöngött) tn. i. 'ua.'. *Űcs kijabátok, hozd zönög ez egész ház.*

zivárog l. szivárog

zokkéli l. zokni

zokni zokkéli ~ **szokkéli** fn. 'ua.'

zöldág züődág fn. 'fenyőgally'. *E kaszarwt züődágbu szoktok csinányi.*

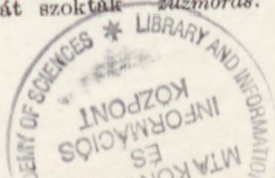
zöldborsó züödborswo fn. 'viszonylag hosszúkás szemű, zöld színű babfajta'.

zuhog zohog tn. i. 1. 'erősen esik (az eső)'. *Ojjan essüö vwt, cseküz zohogott!* 2. 'gyorsan folyik, és így bizonyos zúgó hangot ad'. *Idē hallacik e gattu, ehodzsan zohog e viz.*

zuhogó zohogwo fn. 'folyóvíznek olyan része, ahol természetes képződ-ményként vagy szabályozás révén néhány métert esik a víz'. *Maj jeménünk e zohogwoho főrvnyyi.*

zunog ~ tn. i. '(bogár) erős hangon zümmög'. *Essüö lēssz, igén zunog-nak e bogarak.*

zuzmora zuzmora fn. 'ua.'. Sz. **zuzmorás**.

Zs

zsák ~ (-ot, -csa) fn. 'ua.'. — L. még: csalánzsák, gabonászsák.

zsalu *salu* fn. 'zsalugáter <az ablakon>'.
zsaluz l. **bezsaluz**

zszámoly *zsámoj* (-t) fn. 'a szekérnek az a része, amely a fergettyű alatt van'.
zsandár *sandár* (-ok) fn. 'csendőr'. Megj. A szó már a harmincas években is inkább csak régies változatként élt a szokásosabb *csöndőr* mellett. Ma már nem nagyon használatos.

zsebkeszkenő *zsepkeszkenő* (-d, -keszkenője) fn. 'zsebkendő'.
zseláta l. **saláta**
zsellér *zsellér* (-ék) fn. (rég.) 'nem nemesi származású szegényparaszt'.

zsejter *zsejtér* (-t) fn. 'fejödény'.
zsiba ~ (z)k) fn. 'kisliba'. *E zsiba sokje kényeseb, mind e tikft.*

zsinat ~ (-ot) fn. 'lárma, zshivaj'.
Ojjan zsinatocs csinátok, hodzs ez embér méksiketül.

zsinatol *zsinatul* tn. i. 'lármázik, zajong'. *Zsinatujjatok künd ez udvaron!*

zsinatolás *zsinatulás* fn. 'lármázás'. *Haddzsátok má qabba jeszt e zsinatulást!*

zszindely *zszindöl* ~ *sindöl* fn. l. 'a háztető fedésére használt keskeny falemez'. 2. 'a háztető fedésére használt cserép'.

zszirosfa *zszirosfoa* fn. 'fenyőtusókóából készített, tűzgyújtáshoz használt aprófa'. — Vö.: **gyantásfa**.

zszizsik *zszizsikk* (-ék) fn. 'ua.'. Sz. *zszizsikkés*.

zszoltár ~ (-t) fn. 1. 'református egyházi ének'. 2. 'református énekeskönyv'.

zszömle ~ (-jett) fn. 'császárszömle'. — Vö. **labli**.

zszumpor ~ (-t) fn. 'szalmából font, a szakajtónál nagyobb, kosárszerű készítmény'.

zszúp *zszupp* (-ot) fn. 'kévébe összekötött rozsszalma'. Nr. A zszúpnak szánt rozstot vagy kszzel csépeltek ki, vagy különleges gonddal masinálták el. Főképpen szalmakötelet készítettek belőle, régebben tetőfedésre is használták.

zszúpkötél *zszupkötiél* fn. 'zszúpból készített szalmakötél (főleg a búza, árpa, zab, illetőleg a zszúp bekötésére)'.

zszúpol *zszuppol* ts. i. 'rozstot' úgy csépel el, hogy zszúp készülhessen a szalmájából'. *E rozstot mind zszupponyi szeretnénk, élig lesz zszumának e buza is.* — L. még: **kizsuppol**.

zszúpolás *zszuppolás* fn. 'a rozsnak olyan módon való eleséplése, hogy a szalmájából zszúpot készítettek'.

zszurmol *zszurmul* (-ok, *zszurmusz*) ts. i. l. 'kukoricát' morzsol'. *E titoknak szoktam kukoricát annyí, ha jefodzs, zszurmulok é pár fejet. 2. 'puhább anyagot' az ujjak között apróra összetör'. *Ha nincs kölezs, zszurmujj é kis turvot e tikfijaknak.* — Vö. **morzszál, morzsol**.*

20001-

20

Az AKADÉMIAI KIADÓ gondozásában
jelenik meg:

A MAGYAR NYELVJÁRÁSOK ATLASZA

SZERKESZTI DEME LÁSZLÓ ÉS IMRE SAMU

Hatalmas munka, melyet a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében a Magyar Nyelvatlasz Munkaközössége készített Bárczi Géza vezetésével. A hat kötetre tervezett nyelvatlasz 395 helység kb. 750 000 szóadatát dolgozza fel 1162 térképlapon. A feltárt szóanyag a magyar szókészletnek a mezőgazdaságra, a mezőgazdasági munkaeszközökre, a növénytermesztésre, az állattartásra, az étkezésre, az öltözködésre vonatkozó legfontosabb szavait tartalmazza. A térképlapok nemcsak e szavak térbeli elterjedéséről, hanem morfológiai, fonológiai és fonetikai jellemzőiről is képet adnak.

A Magyar Nyelvjárások Atlasza minden nyelvész, de emellett a néprajzkutatók, régészek számára is nélkülözhetetlen.

Eddig megjelent kötetek:

1. RÉSZ

192 térképlap · Tokban 420,— Ft

2. RÉSZ

196 térképlap · Tokban 420,— Ft

3. RÉSZ

182 térképlap · Tokban 420,— Ft

AKADÉMIAI KIADÓ · BUDAPEST

Ára: 35,—Ft

501-718

BRITISH
LIBRARY